

တရားရေး

ဂျာနယ်

JUDICIAL JOURNAL

အတွဲ(၃)၊ အမှတ်(၉)၊ ဖေဖော်ဝါရီလ၊ ၂၀၂၀

တရားရေးကျာ်
အတွဲ(၃) အမှတ်(၉)
၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ

မာတိကာ

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်လှုပ်ရှားမှုသတင်းမှတ်တမ်းလွှာ

❖ ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်နှင့်ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီးများ တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်တရားလွှတ်တော် တရားသူကြီးချုပ်များ ပြည်ပခရီးသတင်းမှတ်တမ်းလွှာ	၅
❖ ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်နှင့် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီးများ ပြည်ပဧည့်တွေ့ဆုံမှု သတင်းမှတ်တမ်းလွှာ	၁၀
❖ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် လှုပ်ရှားမှုသတင်းမှတ်တမ်းလွှာ	၂၁
❖ တရားစီရင်ရေးစွမ်းဆောင်ရည်မြင့်မားစေရန် တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်များ၏ ဆောင်ရွက်ချက်များ	၄၀

တဗျာ

❖ ရိုင်းပင်းကူညီ စီအမ်ပီ	ကိုတရား(ထီးတန်း)	၅၅
--------------------------	------------------	----

ဆောင်းပါးများ

❖ သက်သေနှင့်သက်သေခံချက်	လှအေး(တရားရေး)	၅၆
❖ အလုပ်မဲ့အလုပ်ကြမ်းထောင်ဒဏ်သတ်မှတ်ခြင်း	လှအေး(တရားရေး)	၆၁
❖ ဝိနည်းဓမ္မကံ အဓိကရုဏ်းမူခင်း(ရာဇဝတ်မှု)	လှအေး(တရားရေး)	၆၅
❖ တရားမမှုခင်းများတွင် အခွင့်ရကိုယ်စားလှယ်နှင့် တရားဝင်ကိုယ်စားလှယ်တင်သွင်းပေးရန် လျှောက်ထားမှုများ၌ တရားရုံးများက လိုက်နာဆောင်ရွက်ပေးရမည့် နည်းလမ်းများ	သိန်းကိုကို (ပြည်နယ်တရားလွှတ်တော် တရားသူကြီး)	၆၈
❖ စဉ်းစားဆင်ခြင်ပြစ်ဒဏ်တွင်	လှအေး(တရားရေး)	၇၃
❖ တရားမထောင်ချခြင်း	လှအေး(တရားရေး)	၇၆
❖ တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေများကောင်စီအက်ဥပဒေနှင့် နည်းဥပဒေများအကြောင်း သိကောင်းစရာ	ဒေါ်တင်နွယ်စိုး (ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်)	၈၀
❖ တရားရေးဝန်ထမ်းဘဝ ညနေဆည်းဆာအလွန်မှာ	မောင်တင်ဌေး(တရားရေး)	၈၃

တယ်အခါဘယ်နေရာမှာ ဘယ်နာမည်ဘယ်လိုမောင်ရေးရမတုန်း	မောင်တင်ဌေး(တရားရေး)	၉၂
ထုထည်တစ်ခု၏ နက်ရှိုင်းမှုဆီမှ	သက်ဇော်နိုင်	၉၆
မော်ကွန်းသစ်နှင့်အောင်နီမိတ်Judicial College	ဦးမိုးကျော်	၁၀၀
မြန်မာနိုင်ငံ၏စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများလုပ်ကိုင်ရန် လွယ်ကူမှုနှင့်တရားစီရင်ရေး၏အခန်းကဏ္ဍ	ဇော်သူရ(ချောက်ရေနံမြေ)	၁၀၅
သွေးဆာနေသော ပိုလာဝက်ဝံများနှင့် တရားစီရင်ခြင်းဆိုင်ရာ လွတ်လပ်မှု	မြတ်မျိုးလတ်	၁၀၉
တရားမမှုများတွင် တရားရုံးကဦးဆောင်သည့် စေ့စပ်ဖြေရှင်းခြင်း	နေရီ	၁၁၃
ထိုင်းနိုင်ငံတွင် ပြစ်ဒဏ်ကျခံနေရသော ထောင်ကျ အကျဉ်းသားများအပေါ် ခံဝန်စနစ်ကျင့်သုံး၍ ပြန်လည် ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းများအကြောင်း လေ့လာတင်ပြခြင်း	ထင်လင်းကို	၁၁၉
တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ၊ ကူမင်းမြို့နှင့် ပီကင်းမြို့ များရှိ တရားရုံးများသို့ လေ့လာရေးခရီးမှသည် အနာဂတ်ခေတ်မီဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်သည့် တရားရုံးများဆီသို့	သွယ်နှင်းအိဖေ	၁၂၅

တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ

၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ တရားမအထွေထွေလျှောက်ထားမှုအမှတ် (၁၇၉)		၁၃၂
---	--	-----

ENGLISH SECTION

Attending the 7th Council of ASEAN Chief Justices Meeting	Aung Kyaw Moe	140
Family Court System of Japan; A comparison with the Myanmar court system related to juvenile cases and family affairs	Moe Oo	146
"Skill, Standard and Requirements for the Mediators in Australia"	Mg Mouk	154
"Three Legal Aspects of the Australia legal System"	Mg Mouk	163
"Case Management Programme-CMP and Binding Legal Frame-Work"	U Myo Kyaw Aung	172
Experiencing A Digital Tarnsformation Journey for the Judiciary	Daw Khin Myint Cho	176

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံးက ထုတ်ဝေသည်။

ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်

၁။	ဦးထွန်းထွန်းဦး	B.A(Law), LL.B	ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်
၂။	ဦးသာဌေး	LL.B	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီး
၃။	ဦးမြင့်အောင်	B.A	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီး
၄။	ဦးအောင်ဇော်သိန်း	B.A(Law), LL.B	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီး
၅။	ဦးမြဟန်	B.A(Law), LL.B D.B.L, D.M.L	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီး
၆။	ဦးမျိုးတင့်	LL.B	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီး
၇။	ဦးစိုးနိုင်	B.A(Law), LL.B	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီး
၈။	ဦးခင်မောင်ကြည်	LL.B	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီး
၉။	ဦးမျိုးဝင်း	LL.B, C.B.L	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီး

တရားရေးဂျာနယ်စာတည်းအဖွဲ့

၁။	အမြဲတမ်းအတွင်းဝန်	ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်ရုံး	ဥက္ကဋ္ဌ
၂။	ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်	ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေး ကြီးကြပ်မှုရုံး	ဒုတိယ
၃။	ဒုတိယအမြဲတမ်းအတွင်းဝန်	ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်ရုံး	ဥက္ကဋ္ဌ
၄။	ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ် (စီမံ/ထောက်ပံ့)	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၅။	ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်၊ (လေ့ကျင့်/သုတေသန)	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၆။	ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်(တရားစီရင်ရေး)	ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးကြီးကြပ်မှုရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၇။	ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်(လုပ်ထုံး/စစ်ဆေးရေး)	ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးကြီးကြပ်မှုရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၈။	လက်ထောက်အတွင်းဝန်	ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်ရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၉။	ညွှန်ကြားရေးမှူး၊ စီမံရေးရာဌာန	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၁၀။	ညွှန်ကြားရေးမှူး၊ ဘတ်ဂျက်နှင့်ထောက်ပံ့ဌာန	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၁၁။	ညွှန်ကြားရေးမှူး၊ လေ့ကျင့်ဌာန	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၁၂။	ညွှန်ကြားရေးမှူး၊ သတင်းအချက်အလက် နည်းပညာနှင့် ပြည်သူ့ဆက်ဆံရေးဌာန	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၁၃။	ညွှန်ကြားရေးမှူး၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဆက်ဆံရေးနှင့် သုတေသနဌာန	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၁၄။	ညွှန်ကြားရေးမှူး၊ ပြစ်မှုတရားစီရင်ရေးဌာန	ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးကြီးကြပ်မှုရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၁၅။	ညွှန်ကြားရေးမှူး၊ တရားမတရားစီရင်ရေးဌာန	ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးကြီးကြပ်မှုရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၁၆။	ညွှန်ကြားရေးမှူး၊ စာချွန်တော်ဌာန	ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးကြီးကြပ်မှုရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၁၇။	ညွှန်ကြားရေးမှူး၊ ရှေ့နေရှေ့ရပ်နှင့်စစ်ဆေးရေးဌာန	ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးကြီးကြပ်မှုရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၁၈။	ညွှန်ကြားရေးမှူး၊ ဥပဒေလုပ်ထုံးလုပ်နည်းဌာန	ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးကြီးကြပ်မှုရုံး	အတွင်းရေးမှူး

ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်နှင့် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်
တရားသူကြီးများ၊ တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်
တရားသူကြီးချုပ်များ ပြည်ပခရီးသတင်းမှတ်တမ်းလွှာ

၁၄-၅-၂၀၁၉ ရက်နေ့မှ ၁၈-၅-၂၀၁၉ ရက်နေ့အထိ “(၉)ကြိမ်မြောက်
စိန့်ပီတာဘောက် နိုင်ငံတကာဥပဒေဖိုရမ်”(IXth St. Petersburg International Legal Forum)သို့
ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ် ဦးထွန်းထွန်းဦးတက်ရောက်သည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

(၂၂-၁၁-၂၀၁၉) မှ (၂၃-၁၁-၂၀၁၉)ထိ ထိုင်းနိုင်ငံ၊ ဖူးခက်မြို့နှင့် ဘန်ကောက်မြို့တို့တွင် ကျင်းပသော သတ္တမအကြိမ်မြောက် အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များကောင်စီအစည်းအဝေးသို့ ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ် ဦးထွန်းထွန်းဦးတက်ရောက်ခဲ့သည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ် ဦးထွန်းထွန်းဦး၊ အာဆီယံနိုင်ငံများမှ တရားသူကြီးချုပ်များ၊ တရားရေးအကြီးအကဲများနှင့်အတူ “ဘန်ကောက်ကြေညာချက်”အား လက်မှတ်ရေးထိုးသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၃၁-၇-၂၀၁၉ ရက်နေ့မှ ၃-၈-၂၀၁၉ ရက်နေ့အထိ “ရုရှမက်ဒရေးရှင်းနိုင်ငံ၊ မော်စကိုမြို့တွင် ကျင်းပသော (၁၀)ကြိမ်မြောက် ဇာရီပြုခြင်းနှင့်ဆိုင်သည့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာကွန်ဖရင့်စ်”သို့ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီး ဦးအောင်ဇော်သိန်း တက်ရောက်သည့် မှတ်တမ်းဇာတ်ပုံ

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီး ဦးမြင့်အောင် အင်္ဂလန်ပါလီမန်သို့ လေ့လာရေးခရီး သွားရောက်စဉ်

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီး ဦးမြင့်အောင် ဂျာမနီနိုင်ငံ ဖက်ဒရယ်တရားရုံးသို့ လေ့လာရေးခရီး သွားရောက်စဉ်

ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်နှင့်
ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီးများ
ပြည်ပညွှန်ကြားမှု သတင်းမှတ်တမ်းလွှာ

၁၄-၁-၂၀၁၉ ရက်နေ့တွင် ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ် ဦးထွန်းထွန်းဦးနှင့် ဂျပန်နိုင်ငံ၊
ရှေ့နေများအသင်းချုပ်၏ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဖလှယ်ဆောင်ရွက်ရေးကော်မတီဥက္ကဋ္ဌ
Mr.IKEUCHI Masatoshi ဦးဆောင်သော ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ တွေ့ဆုံသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၂၅-၁-၂၀၁၉ ရက်နေ့တွင် ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ် ဦးထွန်းထွန်းဦးနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံ၊
တရားလွှတ်တော်ချုပ်ဥက္ကဋ္ဌ Hon. Chief Justice Cheep Jullamon
ဦးဆောင်သော ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ တွေ့ဆုံသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၁၁-၂-၂၀၁၉ ရက်နေ့တွင် ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ် ဦးထွန်းထွန်းဦးနှင့် ဂျပန်နိုင်ငံ၊
Aichi Bar Associations ၏ International Committee ဥက္ကဋ္ဌ
Mr.NAKAGAWA Shingo ဦးဆောင်သော ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ တွေ့ဆုံသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၁၁-၂-၂၀၁၉ ရက်နေ့တွင် ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ် ဦးထွန်းထွန်းဦးနှင့် ဂျပန်နိုင်ငံ၊
Aichi Bar Associations ၏ International Committee ဥက္ကဋ္ဌ
Mr.NAKAGAWA Shingo ဦးဆောင်သော ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ တွေ့ဆုံသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၁၂-၃-၂၀၁၉ ရက်နေ့တွင် ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ် ဦးထွန်းထွန်းဦးနှင့်
အများပြည်သူဆိုင်ရာဥပဒေ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် အုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာဥပဒေတို့တွင်
ထင်ရှားကျော်ကြားသော ဗြိတိန်နိုင်ငံ၏ ဥပဒေပညာရှင်တစ်ဦးဖြစ်သည့်
Sir Jeffrey Jowell QC နှင့် မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ဗြိတိန်သံအမတ်ကြီး H.E.Mr. Dan Chugg တို့
တွေ့ဆုံသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၁၄-၃-၂၀၁၉ ရက်နေ့တွင် ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ် ဦးထွန်းထွန်းဦးနှင့်
Hong Kong International Arbitration Centre (HKIAC) ၏ Council Member ဖြစ်သူ
Mr.Robert San Pe ဦးဆောင်သော ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ တွေ့ဆုံသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၂၆-၃-၂၀၁၉ ရက်နေ့တွင် ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ် ဦးထွန်းထွန်းဦးနှင့်
စင်ကာပူသမ္မတနိုင်ငံ၊ ဥပဒေရေးရာဝန်ကြီးဌာန၊ ဥပဒေနှင့်ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ဝါရင့်ဝန်ကြီးဖြစ်သူ
H.E.Mr Edwin Tong ဦးဆောင်သည့် အဖွဲ့ဝင်(၇)ဦးပါကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့
တွေ့ဆုံသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၂၆-၃-၂၀၁၉ ရက်နေ့တွင် ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ် ဦးထွန်းထွန်းဦးနှင့်
စင်ကာပူသမ္မတနိုင်ငံ၊ ဥပဒေရေးရာဝန်ကြီးဌာန၊ ဥပဒေနှင့်ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ဝါရင့်ဝန်ကြီးဖြစ်သူ
H.E.Mr Edwin Tong ဦးဆောင်သည့် အဖွဲ့ဝင်(၇)ဦးပါကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့
တွေ့ဆုံသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၁၈-၆-၂၀၁၉ ရက်နေ့တွင် ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ် ဦးထွန်းထွန်းဦးနှင့်
မြန်မာနိုင်ငံယဉ်ပြိုင်မှုကော်မရှင်ဥက္ကဋ္ဌ၊ စီးပွားရေးနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန၊
ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးဦးဆောင်သည့် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များ
တွေ့ဆုံသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၁၂-၉-၂၀၁၉ ရက်နေ့တွင် ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ် ဦးထွန်းထွန်းဦးက
The Hague Conference on Private International Law (HCCCH) ၏
အတွင်းရေးမှူးချုပ် Dr. Christophe Bernasconi နှင့် အဖွဲ့အား လက်ခံတွေ့ဆုံသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၁၈-၉-၂၀၁၉ ရက်နေ့တွင် ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ် ဦးထွန်းထွန်းဦးက
မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ သံအမတ်ကြီး H.E.Mr.Chen Hai နှင့် အဖွဲ့အား
လက်ခံတွေ့ဆုံသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်
လှုပ်ရှားမှုသတင်းမှတ်တမ်းလွှာ

၂၆-၂-၂၀၁၉ ရက်နေ့တွင် နေပြည်တော်အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာကွန်ဗင်းရှင်းဗဟိုဌာန-၂(MICC-2) ၌ ကျင်းပသည့် “တရားရုံးကဦးဆောင်သည့် စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေး စမ်းသပ်အစီအစဉ်” မိတ်ဆက်ရှင်းလင်းခြင်း အခမ်းအနားမှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၂၀-၃-၂၀၁၉ ရက်နေ့တွင် နေပြည်တော် ဥပ္ပါတသန္တိစေတီတော်ပရဝုဏ်အတွင်း ကျင်းပပြုလုပ်သည့် သာသနာတော်ဆိုင်ရာဘွဲ့တံဆိပ်တော်များ ဆက်ကပ်လှူဒါန်းပွဲနှင့် ဆွမ်းဆန်တော် လောင်းလှူပွဲအခမ်းအနားသို့ တက်ရောက်ပူဇော်လှူဒါန်းခြင်း မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၂၅-၃-၂၀၁၉ ရက်နေ့တွင် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၊ စုဝေးခန်းမ၌ ကျင်းပပြုလုပ်သည့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးကိစ္စရပ်များကို ဥပဒေရှုထောင့်မှ လေ့လာခြင်း စာအုပ်လွှဲပြောင်းပေးအပ်ခြင်း အခမ်းအနား မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၄-၆-၂၀၁၉ ရက်နေ့တွင် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်မှ ကျင်းပပြုလုပ်သည့်
မိုးရာသီသစ်ပင်စိုက်ပွဲတော် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၂၆-၆-၂၀၁၉ ရက်နေ့တွင် ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ် ဦးထွန်းထွန်းဦးက ၂၀၁၉-၂၀၂၀ ပညာသင်နှစ်အတွက် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ရှိ အရာထမ်း၊ အမှုထမ်းများ၏ သား၊ သမီးများအား ပညာသင်စရိတ်ထောက်ပံ့ပေးအပ်ပွဲနှင့် တက္ကသိုလ်ဝင်စာမေးပွဲအောင်မြင်သူများအား ဆုပေးပွဲ အခမ်းအနား မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၁၉-၇-၂၀၁၉ ရက်နေ့တွင် ရန်ကုန်မြို့ အာဇာနည်မိမိမာန်၌ ကျင်းပပြုလုပ်သည့်
(၇၂)ကြိမ်မြောက် အာဇာနည်နေ့အခမ်းအနားသို့ ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ် ဦးထွန်းထွန်းဦး
တက်ရောက်သည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၁၇-၁၀-၂၀၁၉ ရက်နေ့တွင် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တွင် ကျင်းပပြုလုပ်သည့် (၁၄)ကြိမ်မြောက် ကထိန်လျာသင်္ကန်း ဆက်ကပ်လှူဒါန်းခြင်း မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၁၉-၁၀-၂၀၁၉ ရက်နေ့ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးတွင် ကျင်းပပြုလုပ်သည့်
မန္တလေးခရိုင်တရားရုံးအဆောက်အအုံသစ်ဖွင့်ပွဲအခမ်းအနား မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၁၉-၁၀-၂၀၁၉ ရက်နေ့ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးတွင် ကျင်းပပြုလုပ်သည့်
မန္တလေးခရိုင်တရားရုံး အဆောက်အအုံသစ်ဖွင့်ပွဲအခမ်းအနား မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၁၉-၁၀-၂၀၁၉ ရက်နေ့ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးတွင် ကျင်းပပြုလုပ်သည့်
မန္တလေးခရိုင်တရားရုံး အဆောက်အအုံသစ်ဖွင့်ပွဲအခမ်းအနား မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၁၇-၁၁-၂၀၁၉ ရက်နေ့တွင် နေပြည်တော်ကောင်စီနယ်မြေ၊ ဥတ္တရသီရိခရိုင်၊ ဇေနသိဒ္ဓိရပ်ကွက်၊
နေကြာလမ်းတွင်ကျင်းပသည့် Judicial College အဆောက်အဦ ပဋိကတ်တင်
တွင်းတော်ဝန်းမင်္ဂလာအခမ်းအနားမှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၁၇-၁၁-၂၀၁၉ ရက်နေ့တွင် နေပြည်တော်ကောင်စီနယ်မြေ၊ ဥတ္တရသီရိခရိုင်၊ ဇေယျသီရိပင်လယ်ကွက်၊
နေကြာလမ်းတွင်ကျင်းပသည့် Judicial College အဆောက်အဦ ပန္နက်တော်တင်
တွင်းတော်ဝန်းမင်္ဂလာအခမ်းအနားမှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၂၆-၁၁-၂၀၁၉ ရက်နေ့ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၊ စုဝေးခန်းမတွင်
 မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံသံရုံး၊ သံအမတ်ကြီး Mr. Chen Hai
 မှ ကွန်ပျူတာများ လွှဲပြောင်းပေးအပ်သည့်
 အခမ်းအနားမှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၁၉-၆-၂၀၁၉ ရက်နေ့တွင် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီး ဦးမြဟန် လားရှိုးအကျဉ်းထောင်အား ကြည့်ရှုစစ်ဆေးသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၁၄-၃-၂၀၁၉ ရက်နေ့တွင် နေပြည်တော်ရှိ Hilton Hotel ၌ ကျင်းပပြုလုပ်သည့်
Workshop on Arbitration Practice and Procedure ဖွင့်ပွဲ အခမ်းအနားမှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၇-၅-၂၀၁၉ ရက်နေ့တွင် နေပြည်တော် Hilton Hotel ၌ ကျင်းပပြုလုပ်သည့်
ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်နှင့် ဒိန်းမတ်-မြန်မာအစီအစဉ်အရ
"Refresher TOT and Pilot Training Session Workshop" မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၁၄-၇-၂၀၁၉ ရက်နေ့တွင် နေပြည်တော် Kempinski ဟိုတယ်၌ ကျင်းပပြုလုပ်သည့် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်နှင့် USAID-PRLM တို့ ပူးပေါင်း၍ တရားစီရင်ရေး စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ စားပွဲဝိုင်းဆွေးနွေးပွဲ မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၂၆-၇-၂၀၁၉ ရက်နေ့မှ ၂၉-၇-၂၀၁၉ ရက်နေ့အထိ နေပြည်တော် Kempinski ဟိုတယ်၌ ကျင်းပပြုလုပ်သည့် နိုင်ငံတစ်ဝန်း မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်အရ မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ် တရားရုံးများ၏ အခြေခံမျဉ်းအချက်အလက်များ ဆွေးနွေးတင်ပြခြင်း၊ စောင့်ကြည့်စစ်ဆေးအကဲဖြတ်ခြင်းနှင့် အစီရင်ခံစာရေးသားခြင်း၊ နည်းပညာသုံး မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲရေးစနစ်နှင့် စပ်လျဉ်းသည့် အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲ မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

တရားစီရင်ရေးစွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်မားစေရန်
တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်များ၏
ဆောင်ရွက်ချက်များ

၅-၁၀-၂၀၁၉ ရက်နေ့တွင် ကချင်ပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်မှပြုလုပ်သည့်
Monitoring and Evaluation Training
မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၁၅-၁၂-၂၀၁၉ ရက်နေ့တွင် ကယားပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်မှကျင်းပပြုလုပ်သည့်
Denmark Myanmar Programme on Rule of Law and Human Rights
သင်တန်းမှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၁၄-၉-၂၀၁၉ ရက်နေ့ ကရင်ပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်တွင် သက်သေခံအထောက်အထား
အမျိုးအစားအသစ်များကို ကိုင်တွယ်ကျင့်သုံးခြင်းနှင့် တရားရုံးကဦးဆောင်သည့် စေ့စပ်ဖြန့်ဖြေရေး
စနစ်ဆိုင်ရာ အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲ မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၂၂-၁၁-၂၀၁၉ ရက်နေ့မှ ၂၃-၁၁-၂၀၁၉ ရက်နေ့အထိ ချင်းပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်တွင် သက်သေခံအထောက်အထားအမျိုးအစားအသစ်များကို ကိုင်တွယ်ကျင့်သုံးခြင်းနှင့် တရားရုံးကဦးဆောင်သည့် စေ့စပ်ဖြန့်ဖြေရေးစနစ်ဆိုင်ရာ အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲဖွင့်ပွဲ မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၁၀-၈-၂၀၁၉ ရက်နေ့စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီးတရားလွှတ်တော်တွင် ကျင်းပပြုလုပ်သည့် တရားစီရင်ရေးနှင့် ဥပဒေရေးရာကိစ္စရပ်များ ဆွေးနွေးပွဲ အခမ်းအနား မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၃၀-၁၁-၂၀၁၉ ရက်နေ့မှ ၃-၁၂-၂၀၁၉ ရက်နေ့အထိ တနင်္သာရီတိုင်းဒေသကြီး တရားလွှတ်တော်တွင် ကျင်းပပြုလုပ်သည့် နိုင်ငံတစ်ဝန်းမှစင်းစီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်၊ တရားရုံးစစ်တမ်းများကောက်ယူခြင်းနှင့် မူဝါဒစီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ် ဒေသဆိုင်ရာဆရာတော်ပြင်သစ်တန်း မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၂၁-၁၂-၂၀၁၉ ရက်နေ့မှ ၂၂-၁၂-၂၀၁၉ ရက်နေ့အထိ ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီးတရားလွှတ်တော်တွင်
ကျင်းပပြုလုပ်သည့် တရားရုံးဝန်ဆောင်မှုသင်တန်းကျင်းပခြင်း မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၁၅-၃-၂၀၁၉ ရက်နေ့တွင် မကွေးတိုင်းဒေသကြီးတရားလွှတ်တော်တွင် ကျင်းပပြုလုပ်သည့်
၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ အခြေခံကွန်ပျူတာသင်တန်း အမှတ်စဉ်(၁/၂၀၁၉)သင်တန်းဆင်းပွဲအခမ်းအနား
မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၃၀-၁၁-၂၀၁၉ ရက်နေ့မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးတရားလွှတ်တော်တွင် ကျင်းပပြုလုပ်သည့် နိုင်ငံတစ်ဝန်းမူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်၊ တရားရုံးစစ်တမ်းများ ကောက်ယူခြင်းနှင့် မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှု အစီအစဉ် ဒေသဆိုင်ရာဆရာဖြစ်သင်တန်း မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၂၆-၂-၂၀၁၉ ရက်နေ့ မွန်ပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်၌ ကျင်းပပြုလုပ်သည့်
မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်တရားရုံးများအတွက် အခြေခံကွန်ပျူတာသင်တန်း
မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၉-၅-၂၀၁၉ ရက်နေ့ မွန်ပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်၌ ကျင်းပပြုလုပ်သည့်
ဝန်ထမ်းများစွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ရေးသင်တန်း
မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၂-၃-၂၀၁၉ ရက်နေ့ ရခိုင်ပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်တွင် ကျင်းပပြုလုပ်သည့် သက်သေခံအထောက်အထားအမျိုးအစားအသစ်များကို ကိုင်တွယ်ကျင့်သုံးခြင်းနှင့် ပတ်သက်သည့် အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲ မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၅-၁၂-၂၀၁၉ ရက်နေ့မှ ၈-၁၂-၂၀၁၉ ရက်နေ့အထိ
ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီးတရားလွှတ်တော်တွင်
ကျင်းပပြုလုပ်သည့် နိုင်ငံတစ်ဝန်းမှခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်၊
တရားရုံးစစ်တမ်းများကောက်ယူခြင်းနှင့် မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်
ဒေသဆိုင်ရာဆရာဖြစ်သင်တန်း မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၅-၁၂-၂၀၁၉ ရက်နေ့မှ ၈-၁၂-၂၀၁၉ ရက်နေ့အထိ ရုမ်ပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်တွင် ကျင်းပပြုလုပ်သည့် နိုင်ငံတော်စီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်၊ တရားရုံးစစ်တမ်းများကောက်ယူခြင်းနှင့် မူဝါဒစီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ် ဒေသဆိုင်ရာဆရာဖြစ်သင်တန်း မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၂၃-၃-၂၀၁၉ ရက်နေ့မှ ၂၄-၃-၂၀၁၉ ရက်နေ့အထိ
ဧရာဝတီတိုင်းဒေသကြီးတရားရုံးတော်တွင်
ကျင်းပပြုလုပ်သည့် မှုခင်းခြေရာကောက်စနစ်သင်တန်း
မှတ်တမ်းဇာတ်ပုံ

ရိုင်းပင်းကူညီ စီအမ်ပီ

အမှုလည်းကြာ
ငွေဗလာဖြစ်၊ မှန်တာမရှိ
မှားပါတီဟု၊ အသိရှိထား
ပြည်သူများကြား၊ ထင်မှားပုံရိပ်
မှေးမှိတ်ပျောက်၊ အမှန်ရောက်ရေး
စဉ်းစားတွေး၍၊ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်း
ရိုင်းပင်းကူညီ၊ စီအမ်ပီ*နှင့်
စီရင်စစ်ဆေး၊ ဆုံးဖြတ်ပေးမှု
ပြောင်းလဲပြုသည်၊ ပြည်သူ့ဆန္ဒ
အပြည့်အဝ၊ ရကြတော့မည် မကြာမီ
ကြိုးစားပြမည်၊ အောင်ပွဲဆီ...။ ။

ကိုတရား(ထီးတန်း)

*မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်(Case Management Program)

သက်သေနှင့် သက်သေခံချက်

လှအေး(တရားရေး)

မြန်မာအဘိဓာန်တွင် သက်သေဆိုသည်မှာ အဖြစ်အပျက်ကို မျက်မြင်တွေ့သူဟု အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။ ထို့အတူ သက်သေအဖြစ် တရားရုံးတွင် အစစ်ဆေးခံသည်ကိုလည်း သက်သေခံဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။ သက်သေနှင့် သက်သေခံသည် ရာဇဝတ်မှုနှင့် တရားမမှုများတွင် အရေးပါသည့် အချက်များဖြစ်ကြပါသည်။ တရားရုံးတွင် သက်သေ၏အမှုအတွက် အစစ်ခံသည့် သက်သေခံသည် အမှု အနိုင်အရှုံးကိုလည်း ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ သက်သေနှင့်သက်သေခံသည် အစဉ်အမြဲယှဉ်တွဲတည်ရှိနေမည် ဖြစ်သည်။

မြန်မာတရားလမ်း ဓမ္မသတ်ချုပ်တွင်လည်း ကျောက်စာတိုင်ကဲ့သို့ ကျင့်ရသောသူ (၈) ယောက်တွင် သက်သေလည်းတစ်ဦးအပါအဝင်ဖြစ်သည်။^(၁) သက်သေနှင့်သက်သေခံသည် အမှုစစ်ဆေးဆုံးဖြတ်မှု အခန်းကဏ္ဍတွင် များစွာအရေးပါလျက်ရှိနေပါသည်။ သက်သေများအကြောင်းနှင့် သက်သေများကို စစ်ဆေး ခြင်းတို့ကို သက်သေခံအက်ဥပဒေအခန်း (၉) နှင့် အခန်း (၁၀) တို့တွင် ပြဋ္ဌာန်းသတ်မှတ်ပေးထားပါ သည်။ အမှုစစ်တရားရုံးများအနေဖြင့်လည်း သက်သေခံအက်ဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံး ဥပဒေ၊ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေပါပြဋ္ဌာန်းချက်များအရကျင့်သုံး၍ စစ်ဆေးစီရင်နေခြင်းဖြစ်ပါသည်။

မည်သူသည် သက်သေခံနိုင်ခြင်း

သာမန်အားဖြင့် မည်သူမဆိုသက်သေအဖြစ် အစစ်ခံခွင့်ရှိပါသည်။ သို့ရာတွင် အသက်အရွယ်ငယ် လွန်းခြင်း၊ အလွန်အမင်းအိုမင်းခြင်း၊ ကိုယ်ခန္ဓာရောဂါစွဲကပ်နေခြင်း၊ စိတ်ရောဂါစွဲကပ်နေခြင်း စသည့် အချက်များပေါ်ပေါက်ခဲ့ပြီး စစ်ဆေးမေးမြန်းချက်များကို အကြောင်းအကျိုးညီညွတ်စွာ ဖြေဆိုပေးနိုင်စွမ်းမရှိဟု တရားရုံးက ထင်မြင်ယူဆခြင်းခံရသူများသည် သက်သေခံအဖြစ် အစစ်ခံခွင့်ရှိမည်မဟုတ်ပေ။ (သက်သေခံ အက်ဥပဒေပုဒ်မ ၁၁၈)

လူမမည်ကလေးများကို သက်သေထူသည့်အခါ၌ သက်သေအဖြစ် စစ်ဆေးခြင်းမပြုမီသင့်တော် သော ပဏာမမေးခွန်းများမေး၍ မေးသည့်မေးခွန်းကို နားလည်သလော၊ အဖြေများကို မိမိအသက်အရွယ် အလျောက် သာမန်လူများကဲ့သို့ ဖြေဆိုနိုင်သလောဟု စဉ်းစားဆုံးဖြတ်ရမည်ဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ မေးမြန်း ဆုံးဖြတ်ကြောင်းကို အမှုတွဲတွင်ပေါ်လွင်အောင် တစ်နည်းနည်းဖြင့်ဆောင်ရွက်ရမည်။^(၂) ထိုသို့ဆောင်ရွက် ထားမှသာလျှင် ကလေးသက်သေ၏ အစစ်ခံသောသက်သေခံသည် တရားဝင်မည်ဖြစ်သည်။^(၃)

၁။ မြန်မာတရားလမ်းဓမ္မသတ်ကျမ်း၊ စာမျက်နှာ ၁၅။

ဒေါက်တာတင်အောင်အေး၊ ကဝိလက္ခဏာဥပဒေရေးရာအဖွင့်ကျမ်း၊ စာမျက်နှာ ၂၃၂။

၂။ မောင်မြမောင်နှင့် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော် ၁၉၆၀ ပြည့်နှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊

(တရားလွှတ်တော်ချုပ်)စာမျက်နှာ ၂၀။

၃။ မောင်ဖြူနှင့် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော် ၁၉၆၅ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊

စာမျက်နှာ ၃၇၈ (တရားရုံးချုပ်)။

ဆွံ့အနေသောသက်သေများသည် သက်သေအဖြစ် အစစ်ခံခွင့်ရှိပါသည်။ ၎င်းတို့၏စာဖြင့်ရေးသားချက်၊ ကိုယ်ဟန်လက်ဟန်ဖြင့် အစစ်ခံချက်ကို တရားခွင့်ရှေ့၌ ရယူဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်သည်။ (သက်သေခံအက်ဥပဒေပုဒ်မ ၁၁၉) ဆွံ့အနားမကြားသူနှင့်ပတ်သက်သော သင်္ကေတသဘောများ နားလည်သူမရှိခဲ့လျှင် ၎င်းနှင့်အကျွမ်းတဝင်ဖြစ်ပြီး အမြဲဆက်ဆံပြောဆိုလေ့ရှိသူများနှင့် အစစ်ဆေးခံခွင့်ရှိမည်ဖြစ်သည်။^(၄)

ရာဇဝတ်မှုတွင်ဖြစ်စေ၊ တရားမမှုတွင်ဖြစ်စေ နှစ်ဖက်အမှုသည်များဖြစ်သည့် ခင်ပွန်း၊ ဇနီးတို့အတွက် ၎င်းတို့၏ ခင်ပွန်း၊ ဇနီးတို့ကလည်း သက်သေအဖြစ်အစစ်ခံခွင့်ရှိကြသည်။ (သက်သေခံအက်ဥပဒေပုဒ်မ ၁၂၀)။ အလားတူပင် ပြစ်မှုဆိုင်ရာအမှုများနှင့်ပတ်သက်၍ သက်သေခံအက်ဥပဒေတွင် သက်သေများသည် တရားလိုနှင့် ဆွေမျိုးတော်စပ်သည့်အကြောင်းကြောင့် ယင်းသက်သေများ၏ထွက်ဆိုချက်ကို လက်မခံရဟု တားမြစ်ထားသောပြဋ္ဌာန်းချက်မရှိသဖြင့် ဆွေမျိုးတော်စပ်သူများက သက်သေအဖြစ် အစစ်ခံခွင့်ရှိပေသည်။^(၅)

သို့ရာတွင် တရားမမှုများတွင် ပုခန်းကြီးမိဖုရား၊ ဂိုဏ်းထောက်များ၊ ဂိုဏ်းအုပ်များနှင့် ဂိုဏ်းချုပ်များနှင့် ထိုထက်အဆင့်မြင့်သည့် အားလုံးသောဗုဒ္ဓဘာသာရဟန်းတော်ကြီးများ၊ အချို့သောကာလအပိုင်းအခြားအတွက် လွတ်ငြိမ်းခွင့်ရသော အခြားပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အမည်များကို အစိုးရက အခါကာလအားလျော်စွာ ထုတ်ပြန်ကြော်ငြာသည်ဖြစ်၍ တရားရုံးအသီးသီးက မိမိတို့စီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာအရ ဒေသန္တရနယ်နိမိတ်အတွင်းနေထိုင်သည့် ထိုသို့သောပုဂ္ဂိုလ်များကိုမူ တရားမရုံးများသို့ လာရောက်ခြင်းမှ လွတ်ငြိမ်းခွင့်ပြုထားသည်ကို သတိပြုရန်လိုမည်ဖြစ်သည်။^(၆)

သက်သေအဖြစ်စစ်ဆေးခြင်း

ရာဇဝတ်မှုများတွင် ဝရမ်းစစ်ဆေးနည်းအရဆိုလျှင် တရားလိုနှင့်တရားလိုပြသက်သေများကို ပထမစစ်ဆေးခြင်းပြုရသည်။ စွဲချက်ပြီးမှသာလျှင် တရားခံနှင့် တရားခံပြသက်သေများ စစ်ဆေးခြင်းပြုရပေသည်။^(၇) သမ္မန်မှုစစ်ဆေးနည်းအရဆိုလျှင် စွပ်စွဲခံရသူကဝန်မခံက တိုင်တန်းသူနှင့် သက်သေ၊ တရားခံ၊ တရားခံပြသက်သေများကို စစ်ဆေးခြင်းပြုလုပ်ရမည်ဖြစ်သည်။^(၈)

တရားမမှုများတွင် သက်သေပြရန် တာဝန်ရှိသည့်အမှုသည်နှင့် သက်သေများစစ်ဆေးပြီးမှသာလျှင် တစ်ဖက်အမှုသည်၊ သက်သေများကို စစ်ဆေးခြင်းပြုလုပ်ရသည်။ (တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့်-၁၈၊ နည်းဥပဒေ-၂)

ရာဇဝတ်မှုများတွင် တရားလို၊ တရားခံတို့က ကိုယ်စားလှယ်ဖြင့် သက်သေခံခွင့်မရှိပေ။^(၉) တရားမမှုများတွင်မူ တရားလို၊ တရားပြိုင်တို့၏ အခွင့်ရကိုယ်စားလှယ်က သက်သေအဖြစ် အစစ်ခံခွင့်ရှိသည်။^(၁၀)

၄။ မစန်းဦးနှင့်ပြည်ထောင်စုဆိုရှယ်လစ်သမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်ပါ(၃) ၁၉၈၁ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ ၃၁။

၅။ မောင်စံလွင်(ခ)နသီးနှင့် ပြည်ထောင်စုဆိုရှယ်လစ်သမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် ၁၉၇၈ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ ၂၄။

၆။ တရားရုံးများလက်စွဲအပိုဒ် ၁၃၁။

၇။ ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၂၅၂၊ ၂၅၆၊ တရားရုံးများလက်စွဲအပိုဒ် ၄၄၅၊ ၄၄၉။

၈။ ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၂၄၄၊ တရားရုံးများလက်စွဲအပိုဒ် ၄၄၁။

၉။ ကိုအောင်မော်လင်းနှင့် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်ပါ(၂) ၁၉၉၅ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ ၁၂၆။

ဦးလှဖေနှင့်ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်ပါ(၄) ၁၉၉၃ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ ၁၈၅။

၁၀။ ဦးကြင်စိန်ပါ(၂)နှင့် ဒေါ်အေးစပယ်ဝင်း ၂၀၀၉ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ ၂၅။

ထို့အပြင် တရားမမှုများတွင် တရားလို၊ တရားပြိုင်များ ကွယ်လွန်သွားခဲ့လျှင် သတ်မှတ်ရက်အတွင်း တရားဝင် ကိုယ်စားလှယ်ထည့်သွင်းပြီးပါက ကွယ်လွန်သူ တရားလို၊ တရားပြိုင်တို့၏ တရားဝင်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် သက်သေအဖြစ်စစ်ဆေးခြင်းပြုရမည်ဖြစ်သည်။^(၁၁)

သက်သေစစ်ဆေးမှုအစီအစဉ်

ရာဇဝတ်မှုတွင်ဖြစ်စေ၊ တရားမမှုတွင်ဖြစ်စေ သက်သေစစ်ဆေးရာ၌ ရှေးဦးစွာအဓိကစစ်ဆေးခြင်း (Examination in chief)၊ ပြန်လှန်စစ်မေးခြင်း (Cross Examination) နှင့် ရှင်းလင်းစစ်ဆေးခြင်း (Re-Examination) ဟု အဆင့်သုံးဆင့်ထား၍ စစ်ဆေးရသည်။ ရှင်းလင်းစစ်ဆေးခြင်းမှာ ပြန်လှန်စစ်ဆေးခြင်း တွင် ပါရှိသောအကြောင်းအချက်များကို ရှင်းလင်းစေခြင်းဖြစ်သည်။ ရှင်းလင်းစစ်ဆေးလိုသော အကြောင်း အရာသည် အချက်အလက်အသစ်ဖြစ်ပါက တရားရုံး၏ ခွင့်ပြုချက်ဖြင့်မေးမြန်းခွင့်ရှိပါသည်။ ထိုသို့ အကြောင်းအရာအသစ်ကို ပြန်ရှင်းမေးခြင်းခွင့်ပြုခဲ့လျှင် အခြားတစ်ဖက်မှလည်း ပြန်လှန်မေးမြန်းနိုင်သည်။^(၁၂)

ရာဇဝတ်မှုများတွင် ဦးတိုက်လျှောက်ထားသည့် တရားလိုကို ရှေးဦးစွာစစ်ဆေးရမည်ဖြစ်သည်။ ရဲတပ်ဖွဲ့မှ စွဲဆိုတင်ပို့သည့် ရဲအရေးပိုင်အမှုများတွင်မူ တရားလို၊ တရားလိုပြသက်သေများအနက် လာရောက် အစစ်ခံသူ မည်သည့်သက်သေကိုမဆို စတင်စစ်ဆေးခွင့်ရှိပါသည်။ အလားတူပင် တရားမမှုများတွင်လည်း နှစ်ဖက်အမှုသည်များတင်ပြလိုသော သက်သေတစ်ဦးဦးအား ချက်ချင်းစစ်ဆေးပေးရန် အကြောင်းပေါ်ပေါက် ခဲ့လျှင် နှစ်ဖက်အမှုသည်များ မစစ်မီ စစ်ဆေးပေးခွင့်ရှိသည်။^(၁၃) သက်သေများကို တရားလိုထက်ဦးစွာ စစ်ဆေးရုံဖြင့် အမှုတစ်ခုလုံးပျက်ပြယ်ရန် အကြောင်းမရှိချေ။ အဆုံးစွန်အားဖြင့်လုပ်ထုံးလုပ်နည်း လွဲမှား မှုသာဖြစ်ပေါ်မိမည်။^(၁၄)

တရားမမှုတွင် တရားပြိုင်နှစ်ဦးသည် တစ်ဦးအပေါ်တစ်ဦး တာဝန်ပုံချနေခဲ့လျှင် ပထမတရားပြိုင်က ရှေးဦးစွာပြန်လည်စစ်မေးပြီးပါက ဒုတိယတရားပြိုင်အား ပြန်လှန်စစ်မေးခွင့်ပြုရမည်ဖြစ်သည်။^(၁၅) သို့ရာတွင် တရားလို၏အဆိုပြုချက်များသည် မှန်ကန်ပါသည်ဟုဝန်ခံထားခဲ့လျှင် တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေ အမိန့်-၁၈၊ နည်းဥပဒေ-၂ အရ သက်သေခံခွင့်မရှိချေ။^(၁၆)

တရားလိုတစ်ဦးသည် ထိုအမှုမှ တရားပြိုင်တစ်ဦးအား မိမိတင်ပြသောသက်သေအဖြစ်ဖြင့်ခေါ်၍ မစစ်ဆေးနိုင်၊ သို့မဟုတ် တရားပြိုင်တစ်ဦးသည် ထိုအမှုမှ တရားလိုတစ်ဦးအား မိမိတင်ပြသောသက်သေ အဖြစ်ဖြင့်ခေါ်၍ မစစ်ဆေးနိုင်ဟူ၍လည်း ပိတ်ပင်ကန့်သတ်ထားခြင်းမရှိပေ။^(၁၇)

၁၁။ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၂(၁၁)၊ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့်-၂၂၊ နည်းဥပဒေ ၃ နှင့် ၄။

၁၂။ သက်သေခံအက်ဥပဒေပုဒ်မ ၁၃၈၊ တရားရုံးလက်စွဲအပိုဒ် ၆၁၇။

၁၃။ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့်-၁၆၊ နည်းဥပဒေ ၁။ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့်-၁၈။ နည်းဥပဒေ ၁၆။

၁၄။ ပြည်ထောင်စုဆိုရှယ်လစ်သမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်(ပြည်သူ့ဥပဒေအကျိုးဆောင်အဖွဲ့)နှင့်ဦးကျော် (ကွယ်လွန်သူ)၏ သားသမီးများ) ဒေါ်မြဦးပါ(၃) ၁၉၈၆ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ ၁၈ (၃၅)။

၁၅။ ဦးထွန်းမောင်နှင့် ဦးဘိုနီ၊ ၁၉၈၂ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ ၃၆။

၁၆။ ဦးထွန်းတင်နှင့် ဦးဌေးပါ (၂)၊ ၁၉၈၄ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ ၂၇၂။

၁၇။ ဦးတင်မောင်နှင့် ဦးကြင်သိန်းပါ (၅) ၁၉၈၂ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ-၂၆။

တရားမမှုကြားနာစစ်ဆေးခြင်းကို တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့်-၁၈ တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားရာ နည်းဥပဒေ-၂ ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအရ အမှုကိုစတင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိသော အမှုသည်က မိမိ၏အမှုအကြောင်း ကို စတင်တင်ပြပြီး သက်သေခံအထောက်အထားများကို တင်ပြရမည်။ ထို့နောက် တစ်ဖက်အမှုသည်က မိမိအမှုအကြောင်းကိုတင်ပြ၍ သက်သေအထောက်အထားရှိလျှင် တင်ပြရမည်။ သို့ဖြစ်၍ ယင်းဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအရ တရားရုံးသည် အမှုကိုကြားနာသည့်အခါ နှစ်ဖက်ကိုကြားနာ၍ ဆုံးဖြတ်ရမည်ဖြစ် သည်။^(၁၈) (ဦးခွေးပါ(၂) နှင့် ဦးအေးလွင်)

တရားမမှုများတွင် နှစ်ဖက်သက်သေကိုကြားနာ၍ ဆုံးဖြတ်ရမည်ဖြစ်သော်လည်း အချို့သောအခြေ အနေမျိုးတွင် နှစ်ဖက်သက်သေများ စစ်ဆေးခြင်းမပြုဘဲ တစ်ဖက်သတ်စစ်ဆေးမှုဆောင်ရွက်ရခြင်းမျိုးရှိပါ သည်။ တရားပြိုင်ဘက်မှ သတ်မှတ်ရုံးချိန်းရက်တွင် အကြောင်းမဲ့လာရောက်ရန် ပျက်ကွက်သည့်အခါမျိုး တွင် တစ်ဖက်သတ်စစ်ဆေးမှုဆောင်ရွက်ရလေ့ရှိသည်။ (တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့်-၉၊ နည်းဥပဒေ- ၆၊ အမိန့်-၁၇၊ နည်းဥပဒေ-၃) ဤအခြေအနေမျိုးတွင် သက်သေစစ်ဆေးမှုအစီအစဉ်ပြောင်းလဲသွားမည်ဖြစ် သည်။ တရားပြိုင်ဘက်မှ သက်သေအဖြစ် အစစ်ခံခွင့် သက်သေခံတင်ပြခွင့်မရရှိတော့ချေ။^(၁၉) (ဦးကြည်နှင့် ဦးအေးချို)

သက်သေခံချက်

စုံစမ်းစစ်ဆေးဆဲဖြစ်သော အကြောင်းအချက်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ တရားရုံးရှေ့တွင် ထိုတရားရုံး၏ ခွင့်ပြုချက်၊ သို့မဟုတ် ညွှန်ကြားချက်အရ သက်သေအဖြစ်အစစ်ခံသူများက ထွက်ဆိုသော ထွက်ချက်များ ကိုဆိုသည်။ ယင်းထွက်ချက်များကို နှုတ်သက်သေခံချက်ဟုခေါ်သည်။ (သက်သေခံအက်ဥပဒေပုဒ်မ-၃) ကို နှုတ်သက်သေခံချက်သည် မည်သည့်ကိစ္စတွင်မဆို တိုက်ရိုက်ဖြစ်စေရမည်။ (သက်သေခံအက်ဥပဒေ ပုဒ်မ-၆၀) သက်သေခံအက်ဥပဒေပုဒ်မ-၆၀ အရ တစ်ဆင့်ကြားသက်သေခံချက်သည် သက်သေခံမဝင်ခြင်း ကြောင့်ဖြစ်သည်။^(၂၀) သို့ရာတွင် တစ်ဆင့်ကြား သက်သေခံချက်ကို သက်သေခံအက်ဥပဒေပုဒ်မ ၃၂ နှင့် အကျုံးဝင်ပါက အဆိုပါတစ်ဆင့်ကြားသက်သေခံချက်သည် သက်သေခံချက်အဖြစ် လက်ခံခွင့်ရှိမည် ဖြစ်သည်။ သေဆုံးပြီးသူ ရှာဖွေမတွေ့ရှိနိုင်သူ သက်သေခံရန်မစွမ်းဆောင်နိုင်သူများ၏ နှုတ်ဖြင့်ပြောကြား ချက်ကို ကြားသိခဲ့ရသူ၏အစစ်ခံချက်သည် စပ်ဆိုင်သည့်အကြောင်းဖြစ်၍ သက်သေခံများအဖြစ် လက်ခံခွင့် ရှိသည်။

လူတစ်ဦးတစ်ယောက်၏ သေခါနီးစွပ်စွဲပြောဆိုချက်ကို မည်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်မဆို လက်ခံရယူနိုင်သည်။ သေခါနီးစွပ်စွဲချက်ပေးခဲ့သူ သေဆုံးသွားခဲ့လျှင် ၎င်းသေခါနီးစွပ်စွဲချက်ပြောဆိုချက်ကို ကြားသိရယူခဲ့သူ၏ ထွက်ချက်သည် တစ်ဆင့်ကြားသက်သေခံချက်ဖြစ်သော်လည်း သက်သေခံချက်အဖြစ် လက်ခံနိုင်မည်ဖြစ် သည်။^(၂၁)

၁၈။ ၁၉၉၃ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ ၅၇။

၁၉။ ၁၉၈၃ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ ၁၃၇။

၂၀။ ၁၉၇၆ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ ၁၃၄။

မောင်သန်းနှင့်ပြည်ထောင်စုဆိုရှယ်လစ်သမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်။

၂၁။ မနန်းဝမ်းနားနှင့် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော် ၁၉၇၀ ပြည့်နှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊

စာမျက်နှာ ၇၀။

နှုတ်သက်သေခံချက်ကို သက်သေခံအဖြစ် လက်ခံဆောင်ရွက်ကြရာတွင် သေချာစွာချင့်ချိန်ဝေဖန် သုံးသပ်ပြီးမှသာလျှင် လက်ခံဆောင်ရွက်ရပေမည်။ (၂၂)

အချုပ်အားဖြင့်ဆိုရသော် သက်သေနှင့်သက်သေခံချက်တို့ကို သက်ဆိုင်ရာပြဋ္ဌာန်းဥပဒေ၊ တရားရုံး များလက်စွဲ၊ စီရင်ထုံးများနှင့် စိစစ်၍ အသုံးချဆောင်ရွက်သွားစေလိုပါသည်။

လှအေး(တရားရေး)

ကိုးကားစာအုပ်စာရင်း

- ၁။ ဒေါက်တာတင်အောင်အေး၊ ကဝိလက္ခဏာဥပဒေရေးရာအဖွင့်ကျမ်း
- ၂။ ဆရာကြီးဦးမြ၊ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေ(ပ၊ ဒု၊ တ)
- ၃။ ဦးချစ်အောင်၊ ပြစ်မှုဆိုင်ရာကျင့်ထုံးဥပဒေဋီကာ
- ၄။ ဦးဘိုးသာ၊ သက်သေခံဥပဒေအဖွင့်ကျမ်း
- ၅။ တရားရုံးများလက်စွဲ
- ၆။ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံးများ

အလုပ်မဲ့အလုပ်ကြမ်းထောင်ဒဏ်သတ်မှတ်ခြင်း

ကိုတရား(တရားရေး)

ရာဇဝတ်မှုများ၌ ထောင်ဒဏ်ချမှတ်ရာမှာ -

“အလုပ်နှင့်ထောင်ဒဏ်”(အလုပ်ကြမ်းထောင်ဒဏ်)နှင့် အလုပ်မဲ့ထောင်ဒဏ်ဟူ၍ ထောင်ချခံရမ်းပေါ် ရေးသားရသည်။ တရားရုံးများသည် သက်ဆိုင်ရာပြဋ္ဌာန်းဥပဒေအရသာလျှင် ထောင်ဒဏ်အမျိုးအစားကို ခွဲခြားချမှတ်ရခြင်း ဖြစ်သည်။ မကြာမီက အကျဉ်းဦးစီးဌာနမှ တရားရုံးများ၏ ချမှတ်သည့် ထောင်ချခံရမ်း၌ အလုပ်နှင့် ထောင်ဒဏ်၊ အလုပ်မဲ့ထောင်ဒဏ်ကို မည်သို့ခွဲခြားဆောင်ရွက်ကြောင်း စာဖြင့်မေးမြန်းလာသည် ကိုတွေ့ရသည်။ အောက်အဆင့်တရားရုံးများထံ မေးမြန်းသော်လည်း တိကျသောအဖြေမရသဖြင့် မေးမြန်းရ ခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဖော်ပြလာသည်။ ထို့ကြောင့် ယင်းပြဿနာကိုသိရှိနားလည်စေလိုသဖြင့် ဤဆောင်းပါး၌ ရေးသားရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ရာဇဝတ်မှုကျူးလွန်သူများကို ပြစ်မှုထင်ရှားပါက ထောင်ဒဏ်ချမှတ်ရပါသည်။ ထောင်ဒဏ်ချမှတ် လျှင် အလုပ်ကြမ်းနှင့်ထောင်ဒဏ်နှင့် အလုပ်မဲ့ထောင်ဒဏ်ချမှတ်ရသည်။^(၁) အရပ်ရပ်အက်ဥပဒေများ တွင်လည်းကောင်း၊ အရပ်ရပ်တစ်ချက်လွှတ်ဥပဒေများတွင်လည်းကောင်း၊ အရပ်ရပ်စည်းမျဉ်းဥပဒေများတွင် လည်းကောင်း၊ ဆန့်ကျင်ကွဲလွဲချက်(ယေဘုယျစကားရပ်များအက်ဥပဒေပုဒ်မ-၂)ဖော်ပြပါရှိသည်မဟုတ်လျှင် ထောင်ဒဏ်ဆိုသည်မှာ အလုပ်ကြမ်းထောင်ဒဏ်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ အလုပ်မဲ့ထောင်ဒဏ်ကိုသော်လည်း ကောင်း ဆိုလိုသည်ဟု တရားရုံးများလက်စွဲ^(၂) တွင်လည်း ရှင်းလင်းဖော်ပြထားပြီးဖြစ်သည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် တည်ဆဲပြဋ္ဌာန်းဥပဒေများအရ ပြဋ္ဌာန်းပါရှိသည့်အတိုင်း အလုပ်ကြမ်း၊ အလုပ်မဲ့ဟု ထောင်ဒဏ်အမျိုးအစားကို ခွဲခြားရခြင်းဖြစ်ပါသည်။ တရားရုံးတစ်ရုံးရုံး၊ တရားသူကြီးတစ်ဦးဦး၏ အမိန့်အရဆောင်ရွက်ခြင်းမျိုး မဟုတ်ပေ။

တရားရုံးတစ်ရုံးရုံး၊ တရားသူကြီးတစ်ဦးဦးက မိမိသဘောအရ အလုပ်မဲ့ထောင်ဒဏ်ဟုပြောင်းလဲ၍ ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်မှုပြုလုပ်ခွင့်မရှိကြောင်း တရားရုံးများလက်စွဲ အပိုဒ် ၆၆၆ တွင် အောက်ပါအတိုင်းညွှန်ကြား ထားခဲ့သည်။

တရားရုံးများက ပြုလုပ်လေ့ရှိသည်မှာ အလုပ်မဲ့ထောင်ဒဏ်စီရင်ရာ၌ ကျူးလွန်သောပြစ်မှုတွင် ကိုယ်ကျင့်တရားပျက်ပြားမှု သေးငယ်ခြင်းကြောင့်မဟုတ်ဘဲ အကျဉ်းခံရမည့်သူမှာ အလုပ်ကြမ်းကိုလုပ်ကိုင် နိုင်စွမ်းမရှိဟုမထင်ရသောကြောင့် အလုပ်မဲ့ထောင်ဒဏ်ကို စီရင်လေ့ရှိကြသည်။ အကျဉ်းသားများမှာ မိမိ၏ ကိုယ်အင်အားအလျောက် အလုပ်ကြမ်းကိုလုပ်ကိုင်နိုင်စွမ်းရှိ၊ မရှိဟူသောအချက်ကို တရားရုံးများက စဉ်းစားဆင်ခြင်ရမည် မဟုတ်။ အကျဉ်းထောင်အာဏာပိုင်တို့ကသာ အကျဉ်းသား၏အင်အားကိုထောက်၍ မည်သည့်အလုပ်မျိုးပေးရန် သင့်လျော်မည်ကို ချင့်ချိန်ကြည့်ရှုပြီးလျှင် သင့်လျော်ရာအလုပ်ကိုသာလုပ်စေရမည်။

၁။ ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ ၅၃။

၂။ တရားရုံးများလက်စွဲအပိုဒ်-၆၆၂။

တရားရုံးတို့မှာကား ပြစ်မှုနှင့်သင့်လျော်မည့် ထောင်ဒဏ်မည်ရွှေ့မည်မျှ၊ မည်သည့်ထောင်ဒဏ်အမျိုးအစားမှစ၍ ပြစ်မှုကျူးလွန်သူ၏ အကျင့်စာရိတ္တ အခြေအနေတို့ကိုသာ ထောက်ထားဆင်ခြင်ရန်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် အလုပ်ကြမ်းထောင်ဒဏ်အစား အလုပ်မဲ့ထောင်ဒဏ်ကို ရွေးချယ်စီရင်ခြင်းသည် အကျဉ်းသားကို အကျဉ်း ထောင်တွင် လက်ခံသည့်အခါ မည်ကဲ့သို့စီမံရမည်ဟူသည့်နည်းလမ်းတွင် အလွန်အရေးကြီးသော ခြားနားမှု တစ်ရပ်ဖြစ်စေသည်ကို တရားရုံးများက သိရှိနားလည်သင့်ပေသည်။

လက်ရှိတည်ဆဲဥပဒေများတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည့်ပြစ်မှုကျူးလွန်ခဲ့သူအပေါ် ထောင်ဒဏ်ချမှတ်ရာ၌ အလုပ်ကြမ်း၊ အလုပ်မဲ့ဟူ၍ သတ်မှတ်ချမှတ်ရန် ပြဋ္ဌာန်းသတ်မှတ်ထားပြီးဖြစ်ပါသည်။ အလုပ်မဲ့ထောင်ဒဏ် ချမှတ်ရမည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် ဥပဒေပုဒ်မမှအပ ကျန်ပြစ်မှုထင်ရှားစီရင်သည့်ထောင်ဒဏ်များသည် အလုပ်နှင့်ထောင်ဒဏ်သာဖြစ်သည်။ အောက်တွင်ဖော်ပြထားသည့် ဥပဒေပုဒ်မများတွင် ထောင်ဒဏ်ချမှတ် ရမည်ဆိုခဲ့လျှင် အလုပ်မဲ့ထောင်ဒဏ်ချမှတ်ရမည်ဟု အတိအလင်းပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။

- ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၁၂၉ ဝန်ထမ်းပေါ့လျောမှုကြောင့် နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားစစ်သုံးပန်းထွက်ပြေးခြင်း။
- ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၁၆၃ ဝန်ထမ်းက တံစိုးယူခြင်း။
- ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၁၆၅ ဝန်ထမ်းက အဖိုးစားနားမပေးဘဲ ရယူခြင်း။
- ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၁၆၆ ဝန်ထမ်းက ဥပဒေနှင့်ဆန့်ကျင်ခြင်း။
- ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၁၆၈ ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းက စီးပွားရေးလုပ်ခြင်း။
- ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၁၆၉ ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းက လေလံဆွဲခြင်း။
- ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၁၇၂ သမ္မာန်စာဆင့်စာကို တိမ်းရှောင်ခြင်း။
- ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၁၇၃ သမ္မာန်စာဆင့်စာချသည်ကို တားဆီးခြင်း။
- ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၁၇၄ ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းထုတ်ဆင့်အမိန့်ဆန့်ကျင်၍ မလာခြင်း။
- ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၁၇၅ ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းထံ စာတင်ပြရန်ပျက်ကွက်ခြင်း။
- ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၁၇၆ ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းထံ တိုင်ကြားရန်ပျက်ကွက်ခြင်း။
- ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၁၇၇ (ပထမပိုင်း) မမှန်သတင်းပေးခြင်း။
- ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၁၇၈ ကျမ်းသစ္စာ၊ ကတိသစ္စာပြုရန် ငြင်းပယ်ခြင်း။
- ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၁၇၉ ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းမေးမြန်းချက်ဖြေဆိုရန်ငြင်းပယ်ခြင်း။
- ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၁၈၀ ကျမ်းသစ္စာကတိပြု၍ မမှန်ထွက်ဆိုခြင်း။
- ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၁၈၇ ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းအား ကူညီရန်ပျက်ကွက်ခြင်း။
- ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၁၈၈ (ပထမပိုင်း) ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းထုတ် အမိန့်ဖီဆန်ခြင်း။
- ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၂၂၃ ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းပေါ့လျော့၍ အချုပ်မှထွက်ပြေးခြင်း။
- ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၂၂၅ က(ခ) ။ ဥပဒေအရ ဖမ်းဆီးမှုခုခံခြင်း။
- ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၂၂၈ ။ တရားစီရင်မှုစော်ကားခြင်း၊ နှောက်ယှက်ခြင်း။
- ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၂၉၁ တားဝရမ်းအမိန့်နှောက်ယှက်မှု။
- ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၃၄၁ မတရားတားဆီးမှု။
- ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၃၅၈ ဒေါသထွက်အောင်ပြုခံရသဖြင့် လက်ရောက်မှု၊ အနိုင်အထက်ပြုမှု။
- ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၅၀၀ အသရေဖျက်မှု။

ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၅၀၁ အသရေဖျက်မှုကိုပုံနှိပ်ခြင်း။

ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၅၀၂ အသရေဖျက်မှုကို ပုံနှိပ်ရောင်းချခြင်း။

ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၅၀၉ ကာယိန္တရေစာကားရန်ပြုလုပ်မှု။

ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၅၁၀ မူးယစ်သူက အများနှင့်ဆိုင်ရာနေရာ မလျော်ပြုမှု။

အလားတူပင် တရားရုံးမှပြစ်မှုကျူးလွန်သူအပေါ် ထောင်ဒဏ်ချမှတ်ခဲ့လျှင် အလုပ်ကြမ်းထောင်ဒဏ် ချမှတ်ရမည်ဟု ဥပဒေတွင် အတိအလင်းပြဋ္ဌာန်းထားခြင်းများရှိပါသည်။ ရာဇသတ်ကြီးဥပဒေတွင်လည်း ထောင်ဒဏ်ချမှတ်မည်ဆိုပါက အလုပ်ကြမ်းထောင်ဒဏ်ဟုဖော်ပြရမည့်ပုဒ်မများရှိပါသည်။ ယင်းတို့မှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည်။

ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၁၂၃ နိုင်ငံတော်သစ္စာဖောက်ဖျက်ပုန်ကန်မှုကျူးလွန်သူကို အားပေးခြင်း၊ လက်သင့်ခံခြင်း၊ နှစ်သိမ့်ခြင်း။

ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၁၂၄ နိုင်ငံတော်သစ္စာဖောက်ဖျက်မှုထိခိုက်ချန်ခြင်း။

ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၁၉၄ သေဒဏ်ထိုက်သောပြစ်မှုဖြင့် ပြစ်မှုထင်ရှားစီရင်ခြင်းခံရအောင် မမှန် သက်သေခံခြင်း၊ မမှန်သက်သေခံဖန်တီးခြင်း။

ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၁၉၅ တစ်ကျွန်းဒဏ်၊ ထောင်ဒဏ်ဖြစ်စေ စီရင်ခြင်းခံရအောင်ကြံရွယ်၍ မမှန် သက်သေခံခြင်း၊ မမှန်သက်သေခံဖန်တီးခြင်း။

ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၁၉၆ မမှန်သက်သေခံ အသုံးပြုခြင်း။

ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၁၉၇ မမှန်သက်သေခံလက်မှတ် ထုတ်ပေးခြင်း၊ လက်မှတ်ထိုးခြင်း။

ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၁၉၈ မမှန်သက်သေခံလက်မှတ်ကို အမှန်အဖြစ်အသုံးပြုခြင်း။

ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၁၉၉ မမှန်ဖော်ပြကြေညာခြင်း။

ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၂၀၀ မမှန်ကြေညာချက်ကို အမှန်ဖြင့်အသုံးပြုခြင်း။

ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၂၁၆ က ။ လူယက်သူဓားပြများကို လက်သင့်ခံခြင်း။

ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၂၂၆ တစ်ကျွန်းဒဏ်မှ ပြန်လာခြင်း။

ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၂၂၇ ပြစ်ဒဏ်လွတ်ငြိမ်းခွင့်စည်းကမ်းဖောက်ဖျက်ခြင်း။

ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၃၀၂ (၂) အခြားနည်းလူသတ်မှု။

ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၃၆၄ လူသတ်ရန် ခိုးယူမှု၊ သွေးဆောင်ဆွဲခေါ်မှု။

ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၃၈၂ ခိုးမှုကျူးလွန်ရန် နာကျင်စေမှု၊ တားဆီးမှုပြင်ဆင်၍ ကျူးလွန်ခြင်း။

ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၃၉၃ လူယက်မှုကျူးလွန်ရန် အားထုတ်မှု။

ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၃၉၄ လူယက်မှုကျူးလွန်ရာ နာကျင်စေမှု။

ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၃၉၅ ဓားပြမှု။

ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၃၉၆ လူသတ်ဓားပြမှု။

ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၃၉၉ ဓားပြမှုကျူးလွန်ရန်ပြင်ဆင်မှု။

ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၄၀၀ ဓားပြဂိုဏ်း၌ပါဝင်မှု။

ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၄၀၁ သူခိုးဂိုဏ်း၌ပါဝင်မှု။

ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၄၀၂ ဓားပြမှုကျူးလွန်ရန်စုဝေးမှု။

ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၄၁၂ ဓားပြမှုမှ ပစ္စည်းလက်ခံမှု။

ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၄၄၉ သေဒဏ်ထိုက်သောအိမ်ကျော်နင်းမှု။

ကျန် ရာဇသတ်ဥပဒေတွင်လည်းကောင်း၊ အထူးနှင့်အထွေထွေဥပဒေများတွင်လည်းကောင်း ပြဌာန်းထားသည့် ပြစ်မှုကျူးလွန်သူများကို ထောင်ဒဏ်၊ ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ရာတွင် အလုပ်ကြမ်း အလုပ်မဲ့ ထောင်ဒဏ် ချမှတ်ရမည်ဟု အတိအလင်းပြဌာန်းထားချက် မရှိသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။ ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံး ဥပဒေပုဒ်မ၊ ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ ၅၃ တရားရုံးများလက်စွဲအပိုဒ် ၇၀၃ တို့အရဆိုလျှင် ထောင်ချဝရမ်းပေါ်၌ အလုပ်နှင့်ထောင်ဒဏ်၊ အလုပ်မဲ့ထောင်ဒဏ် ခွဲခြားရေးသားပေးရမည်ဖြစ်သည်။

ပြည်သူ့တရားသူကြီးအဖွဲ့၏ ၁၃-၂-၁၉၈၈ ရက်စွဲပါ ညွှန်ကြားချက်အမှတ် ၂၈၊ စာပိုဒ် ၂ (ဂ) အရ ချမှတ်သောအမိန့်နှင့်အညီ ထောင်ပို့ဝရမ်းတွင် ထောင်ဒဏ်အမျိုးအစားကို ခွဲခြားဖော်ပြရမည်ဟု အောက်ပါအတိုင်း ညွှန်ကြားထားခဲ့သည်။

(ဂ) တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့က ချမှတ်သောအမိန့်နှင့်အညီ ထောင်ပို့ဝရမ်းတွင် ထောင်ဒဏ်အမျိုးအစားကို ခွဲခြားဖော်ပြရမည်။

အလားတူပင် ပြည်သူ့တရားသူကြီးအဖွဲ့ ညွှန်ကြားချက်အမှတ် ၁၅၊ ပြစ်မှုဆိုင်ရာအမှုများတွင် တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့များက စီရင်ချက်နှင့်အမိန့်များရေးသားခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းပူးတွဲထားသော နောက်ဆက်တွဲ ပူးတွဲ (၃)၊ ပူးတွဲ (၄)၊ စီရင်ချက်နမူနာများတွင် ဖော်ပြထားချက်များအရ ရာဇသတ်ကြီး ပုဒ်မ ၅၃ ပါ ပြဌာန်းချက်နှင့်အညီ ထောင်ဒဏ်အမျိုးအစားများကို ခွဲခြား၍ချမှတ်ထားသည်ကို အောက်ပါ အတိုင်းတွေ့ရမည်ဖြစ်သည်။

အမိန့်

ဦးလူဖေ၏သားဖြစ်သူ တရားခံမောင်သိန်းဇံသည် ပြစ်မှုဆိုင်ရာဥပဒေပုဒ်မ ၃၇၆ အရ ပြစ်မှုကို ကျူးလွန်ကြောင်းထင်ရှားသဖြင့် မောင်သိန်းဇံသည် အလုပ်ကြမ်းနှင့် ထောင်ဒဏ် (၇) (ခုနစ်) နှစ်ကျခံစေ။

အမိန့်

ဦးနီ၏သား (၁) တရားခံ မောင်နီ၊ ဦးမြ၏သား (၂) တရားခံမောင်အုံးမောင်၊ ဦးလှ၏သား (၃) တရားခံမောင်သိန်းမောင်၊ ဦးဘ၏သား (၄) တရားခံမောင်ဝင်းနှင့် ဦးကံ၏သား (၅) တရားခံမောင်ကြည် တို့သည် ပြစ်မှုဆိုင်ရာဥပဒေပုဒ်မ ၃၉၅ အရ ပြစ်မှုကိုကျူးလွန်ကြောင်း ထင်ရှားတွေ့ရှိသဖြင့် အလုပ်ကြမ်းနှင့် ထောင်ဒဏ် (၇) (ခုနစ်) နှစ်စီကျခံစေရန် အမိန့်ချမှတ်လိုက်သည်။

အချုပ်အားဖြင့်ဆိုလျှင် ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မများတွင် အလုပ်ကြမ်း၊ အလုပ်မဲ့မပါသောထောင်ဒဏ် ချမှတ်ရမည့် ပြစ်မှုများ၊ အထူးနှင့်အထွေထွေဥပဒေအရလည်း အလုပ်ကြမ်း၊ အလုပ်မဲ့ဟူ၍မပါသည့် ထောင်ဒဏ်ချမှတ်ရမည့်အမှုများတွင် ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ ၅၃ နှင့် တရားရုံးများလက်စွဲအပိုဒ် ၇၀၃ ပါ ညွှန်ကြားချက်အရ “အလုပ်နှင့်ထောင်ဒဏ်” ဟုရေးသားချမှတ်ရန်လိုမည်ဖြစ်ပါကြောင်း တင်ပြလိုက်ပါသည်။

ကိုတရား(တရားရေး)

ဝိနည်းဓမ္မကံ အဓိကရုဏ်းမှုခင်း(ရာဇဝတ်မှု)

လှအေး(တရားရေး)

ဝိနည်းဓမ္မကံ အဓိကရုဏ်းမှုခင်းဆိုသည်မှာ ဝိနည်းတရားတော်အားလျော်စွာ တရားသဖြင့်ဆောင်ရွက် အပ်သော မှုခင်းကိစ္စများကို ဆိုလိုသည်။^(၁) ယင်းမှုခင်းများကို ဝိနည်းဓမ္မကံ မှုခင်းများဖြေရှင်းဆုံးဖြတ် ရေးဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းအပိုဒ် ၂ (စ) အရ ဖွဲ့စည်းထားသည့် ဝိနည်းဓိရ်ဆရာတော်များပါဝင်သည့် သံဃဝိနိစ္ဆယအဖွဲ့မှ စစ်ဆေးဆုံးဖြတ်ရမည်ဖြစ်သည်။ သံဃဝိနိစ္ဆယအဖွဲ့မှ စစ်ဆေးဆုံးဖြတ်ပြီးလိုက်နာရန် ပျက်ကွက်မှုများဖြစ်ပေါ်လာမှသာလျှင် ဝိနည်းဓမ္မကံ အဓိကရုဏ်းမှုခင်းများဖြေရှင်းဆုံးဖြတ်ချက်များကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သည့်ဥပဒေ (၁၉၈၃) အရ ရာဇဝတ်မှုများဖြင့် တရားစွဲဆိုရမည်ဖြစ်သည်။

ရဟန်းမှပါရာဇိကအမှုကျူးလွန်ကြောင်း မိမိဆန္ဒအလျောက်ဝန်ခံခြင်း၊ မြို့နယ်သံဃနာယကအဖွဲ့က အဆုံးအဖြတ်ပေးခြင်းကြောင့် သာမဏေအဖြစ် သို့မဟုတ် လူဝတ်ကြောင်အဖြစ်ရောက်ရှိနေသူသည် ထေနက^(၂) ဟုတ် မဟုတ် သံဃဝိနိစ္ဆယအဖွဲ့၏ ဆုံးဖြတ်ချက်အရ ထေနကအဖြစ်အဆုံးအဖြတ်ခံထားရသူဖြစ်လျှင် သင်္ဃန်းဝတ်ရုံခြင်းပြုခဲ့လျှင် သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန၏ကြိုတင်ခွင့်ပြုချက်^(၃) ရယူပြီး တရားစွဲဆိုခွင့်ရှိ ပါသည်။ ထိုပြစ်မှုကိုကျူးလွန်သူအပေါ် ပြစ်မှုထင်ရှားက ယင်းဥပဒေပုဒ်မ ၈ အရ ထောင်ဒဏ် (၃) (သုံး) နှစ်ကျခံစေရမည် အမိန့်ချခွင့်ရှိလာမည်ဖြစ်သည်။

ရဟန်းသည် ပါရာဇိက ကျူးလွန်ခဲ့ကြောင်း ထင်ရှားသဖြင့် သံဃဝိနိစ္ဆယအဖွဲ့က ဆုံးဖြတ်ခြင်းခံ ရသည့် နဝသုဒ္ဓနာသုဒ္ဓဆိုသည့် အသုဒ္ဓပုဂ္ဂိုလ်သည် သင်္ဃန်းဝတ်ရုံခွင့်မရှိပါ။ ထိုသို့တားမြစ်ချက် ဖောက်ဖျက် ခဲ့လျှင် ရာဇဝတ်တရားရုံးက စစ်ဆေးစီရင်ပြီး ပြစ်မှုထင်ရှားပါက အထက်ပါအတိုင်း ထောင်ဒဏ်သုံးနှစ်ကျခံ စေရမည့်အမိန့်ချခွင့်ရှိပေသည်။

ရဟန်း သို့မဟုတ် သာမဏေသည် သာသနာဝတ်မှတ်တမ်းမရှိခြင်း၊ ဒုလ္လဘရဟန်းဖြစ်သော်လည်း ရဟန်းဖြစ်ချိန်ရက်ချုပ် အခိုင်အမာမရှိခြင်း၊ ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာမရှိဘဲ သင်္ဃန်းဝတ်ထားခြင်းပြုလျှင် ရဟန်း ယောင်ဆောင်ခြင်း၊ ရှင်သာမဏေယောင်ဆောင်ခြင်း၊ ပြစ်မှုကျူးလွန်ရာရောက်ပါသည်။^(၄) ရဟန်းယောင်၊ သာမဏေယောင်တို့ကို ပြစ်မှုကျူးလွန်ကြောင်းထင်ရှားပါက ယင်းဥပဒေပုဒ်မ ၉ အရ ထောင်ဒဏ် (၃) (သုံး) နှစ်ကျခံစေရမည့်အမိန့်ချမှတ်ရမည်ဖြစ်သည်။

သီးခြားဝိနည်းဓိရ်အဖွဲ့၏ ဝိနိစ္ဆယဆုံးဖြတ်ချက်ပါ အဓမ္မဝါဒမပြန့်ပွားစေရန် သာသနာရေးဝန်ကြီး ဌာနက ထုတ်ပြန်သည့်အမိန့်တစ်ရပ်ရပ်ကို ဖောက်ဖျက်ကျူးလွန်သူဖြစ်ကြောင်း ပြစ်မှုထင်ရှားစီရင်လျှင် ထိုသူကို ထောင်ဒဏ် (၅) (ငါး) နှစ်ကျခံစေရန် အမိန့်ချမှတ်ရပေမည်။^(၅)

၁။ ဝိနည်းဓမ္မကံ အဓိကရုဏ်းမှုခင်းများ ဖြေရှင်းဆုံးဖြတ်ရေးဆိုင်ရာဥပဒေပုဒ်မ-၂(က)။

၂။ ဝိနည်းဓမ္မကံ အဓိကရုဏ်းမှုခင်းများ ဖြေရှင်းဆုံးဖြတ်ရေးဆိုင်ရာဥပဒေပုဒ်မ-၂(ဃ)။

၃။ ဝိနည်းဓမ္မကံ အဓိကရုဏ်းမှုခင်းများ ဖြေရှင်းဆုံးဖြတ်ရေးဆိုင်ရာဥပဒေပုဒ်မ-၁၂။

၄။ ဝိနည်းဓမ္မကံ အဓိကရုဏ်းမှုခင်းများ ဖြေရှင်းဆုံးဖြတ်ရေးဆိုင်ရာဥပဒေပုဒ်မ-၅

၅။ ဝိနည်းဓမ္မကံ အဓိကရုဏ်းမှုခင်းများ ဖြေရှင်းဆုံးဖြတ်ရေးဆိုင်ရာဥပဒေပုဒ်မ-၁၀။

အထက်ပါပြစ်မှုများအနက် တရားရုံးအသီးသီးတွင် တရားစွဲဆိုတင်ပို့လေ့ရှိသော ပြစ်မှုသည် ယင်းဥပဒေပုဒ်မ ၇ ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်ဖြစ်သည့် သံဃဝိနိစ္ဆယအဖွဲ့၏ဆုံးဖြတ်ချက်ကို အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ရန် သက်ဆိုင်ရာအာဏာပိုင်အဖွဲ့က ထုတ်ပြန်သည့်အမိန့် သို့မဟုတ် ညွှန်ကြားချက် တစ်ရပ်ရပ်ကို ဖောက်ဖျက်ကျူးလွန်မှုဖြစ်သည်။ အဆိုပါပြစ်မှုဖောက်ဖျက်ကြောင်း ပြစ်မှုထင်ရှားလျှင် ထောင်ဒဏ် ခြောက်လကျခံစေရမည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။^(၆) ဤတွင် ပြစ်မှုကျူးလွန်သူအပေါ် ၎င်းဥပဒေပုဒ်မ ၁၁ အရ ပြစ်မှုထင်ရှားစီရင်သည့်အခါ ပထမအကြိမ်ကျူးလွန်သူဖြစ်ခြင်း၊ ယခင်ပြစ်ချက် ဟောင်းမရှိခြင်း၊ ထောင်ဒဏ် (၂) နှစ် ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်နိုင်ခြင်း စသည့်အချက်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစား၍ ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေ ပုဒ်မ ၅၆၁-က အရ အာဏာကိုမကျင့်သုံးမိရန်လည်း လိုပေမည်။

ဝိနည်းဓမ္မကံ အဓိကရုဏ်းမှုခင်းများ ဖြေရှင်းဆုံးဖြတ်ချက်များကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သည့် ဥပဒေပုဒ်မ ၁၁ အရ တရားစွဲဆိုမှုတွင် မြို့နယ်သံဃဝိနိစ္ဆယအဖွဲ့၏ ဆုံးဖြတ်ချက်နှင့် အကျုံးဝင်သော စုတိတကပက္ခများ ဟုတ် မဟုတ်၊ ကျောင်းတိုက်အာရပ်အတွင်း နေထိုင်ကြသူများဟုတ်မဟုတ် စသည့် အချက်များ သတိပြုဆောင်ရွက်ရပေမည်။ အဓိကအားဖြင့် ဝိနည်းဓမ္မကံ အဓိကရုဏ်းမှုခင်းများ ဖြေရှင်း ဆုံးဖြတ်ရေးဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းအပိုဒ် ၅၈ (ခ) အရ လက်ဝယ်ရထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့်ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်များအားလုံးကို နှင်ထုတ်ဖယ်ရှားပေးရန်သာဖြစ်သည်။ ဝိနိစ္ဆယအဖွဲ့၏ ဆုံးဖြတ်ချက်အရ ဖယ်ရှားပေးရမည့်နေရာတွင် မရှိသူ၊ သီတင်းသုံးနေထိုင်မှုမရှိသူအပေါ် မြို့နယ်အာဏာပိုင်အဖွဲ့က အမိန့် ညွှန်ကြားချက်ဖြင့် ဖယ်ရှားခိုင်းသော်လည်း မဖယ်ရှားပါက ယင်းဥပဒေပုဒ်မ ၁၁ အရပြစ်မှုဖြင့် အရေးယူခွင့် မရှိပေ။ ဤမူသဘောကို ဦးဣန္ဒာဘာသ ပါ(၂) နှင့် ပြည်ထောင်စုဆိုရှယ်လစ်သမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် အမှု^(၇) တွင် ထုံးပြုလမ်းညွှန်ထားသည်ကို သတိပြုဆောင်ရွက်ဖို့လိုပေသည်။

အလားတူပင် ပါရာဇိကအမှုကျူးလွန်ခဲ့ကြောင်း သံဃနာယကအဖွဲ့ဝင်ရှေ့မှောက်တွင် လက်မှတ် ရေးထိုး ဝန်ခံထားခဲ့လျှင် ပြစ်မှုဖြင့် စွပ်စွဲခံရသူက ၎င်းဝန်ခံချက်မပြုခဲ့ကြောင်း ဝန်ခံချက်ကိုသွေးဆောင် ခြိမ်းခြောက်၍ ရယူခဲ့ကြောင်း တင်ပြလာတတ်ပါမည်။ ဤအခြေအနေမျိုးတွင် ယင်းဥပဒေပုဒ်မ ၁၃ (က) နှင့် (ခ) ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်သည် အထူးဥပဒေပါ သီးခြားပြဋ္ဌာန်းချက်ဖြစ်၍ ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၂၅၂ (၂) ၅၄၀ တို့အရ ဝန်ခံလက်မှတ်ရယူခဲ့သည့် သံဃနာယကအဖွဲ့ဝင်ကို သက်သေအဖြစ် ပင့်ဆောင် ခြင်းမပြုနိုင်ချေ။

ဝိနည်းဓမ္မကံ အဓိကရုဏ်းမှုခင်းများ ဖြေရှင်းဆုံးဖြတ်ချက်များကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သည့် ဥပဒေပုဒ်မ ၁၂ အရ ယင်းဥပဒေပုဒ်မ ၈၊ ၉ နှင့် ၁၀ အရ တရားစွဲဆိုရာ၌ သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန၏ ကြိုတင်ခွင့်ပြုချက်ရယူရပေသည်။ ၁၉၈၉ ခုနှစ်၊ ပြည်ထဲရေးနှင့် သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန၏ အမိန့်ကြော်ငြာ စာအမှတ် (၂/၈၉) အရ စကားရပ်များအစားထိုးသည့် ဥပဒေအရ လုပ်ပိုင်ခွင့်များအပ်နှင်းရာ၌ ယင်းဥပဒေ ပုဒ်မ ၇ (၁) နှင့် ၈ အရ တရားစွဲဆိုရာ၌ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်း သာသနာရေးဦးစီးမှူးများက သက်ဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်အဖွဲ့၏ သဘောတူညီချက်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ယင်းပုဒ်မ ၉ အရ တရားစွဲဆိုရာ၌ မြို့နယ် သာသနာရေးဦးစီးမှူး၊ ပြည်နယ်/တိုင်းသာသနာရေးဦးစီးမှူးက ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိသည်ဟု အစားထိုးခဲ့

၆။ ဝိနည်းဓမ္မကံ အဓိကရုဏ်းမှုခင်းများ ဖြေရှင်းဆုံးဖြတ်ရေးဆိုင်ရာဥပဒေပုဒ်မ-၁၁။

၇။ ၁၉၈၇ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ-၁။

သည်။^(၈) ထိုအမိန့်ကြော်ငြာစာအမှတ် (၂/၈၉) ကို စကားရပ်မူခင်းအစားထိုးသည့်ဥပဒေအရ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ အပ်နှင်းခြင်းအမိန့်ကြော်ငြာစာအမှတ် (၂/၈၉) ကို သာသနာရေးနှင့်ယဉ်ကျေးမှုဝန်ကြီးဌာနက အမိန့်ကြော်ငြာ စာအမှတ် (၅၈/၂၀၁၆)^(၉) ဖြင့် အစားထိုးပြင်ဆင်ရာတွင် ပုဒ်မ ၉ အရ တရားစွဲဆိုရာ၌ ယခင်မြို့နယ် သာသနာရေးဦးစီးမှူး၊ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်း သာသနာရေးဦးစီးမှူးများအပြင် ခရိုင်သာသနာရေးမှူးပါထည့်သွင်း ၍ အပ်နှင်းလာခဲ့ပါသည်။ ယင်းဥပဒေပုဒ်မ ၇ နှင့် ၈ ပါပြဋ္ဌာန်းချက်အရ တရားစွဲဆိုရာ၌ ယခင်တိုင်းအပြင် တိုင်းနှင့်ပြည်နယ်သာသနာရေးမှူးက တာဝန်ပေးအပ်သူပါ ထည့်သွင်းလာပါသည်။

ထို့အပြင် ဝိနည်းဓမ္မကံအဓိကရုဏ်းမူခင်းများဖြေရှင်းဆုံးဖြတ်ချက်ကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သည့် ဥပဒေအရစွဲဆိုမှုများကိုလည်း မှန်မှန်နှင့်မြန်မြန်ပြီးပြတ်ရေးဆောင်ရွက်ပေးရန် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော် ချုပ်က အကြောင်းကြားချက်နှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ပေးဖို့လည်း လိုပါသည်။^(၁၀)

လှအေး(တရားရေး)

၈။ ပြည်ထဲရေးနှင့် သာသနာရေးဦးစီးဌာန၊ အမိန့်ကြော်ငြာစာအမှတ် (၂/၈၉) (၁၆-၆-၁၉၈၉)

၉။ (၄-၈-၂၀၁၆)။

၁၀။(၂၉-၈-၂၀၁၆)ရက်စွဲပါ စာအမှတ် ၅၈၈/စု-၃၅/၂၀၁၆(လထန)။

တရားမမှုခင်းများတွင် အခွင့်ရကိုယ်စားလှယ်နှင့် တရားဝင် ကိုယ်စားလှယ်ထည့်သွင်းပေးရန် လျှောက်ထားမှုများ၌ တရားရုံးများက လိုက်နာဆောင်ရွက်ပေးရမည့်နည်းလမ်းများ

သိန်းကိုကို(တရားရေး)

ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်အတွင်း မှီတင်းနေထိုင်ကြကုန်သော တစ်အူထုံဆင်းမိသားစုဝင် အားလုံးတို့သည် နေ့စဉ်နှင့်အမျှ စားဝတ်နေရေးအတွက် နည်းလမ်းအသွယ်သွယ်ဖြင့် လှုပ်ရှားရုန်းကန်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိကြရာတွင် သတိတရားလက်ကိုင်ထားရှိပြီး မကောင်းမှုကိစ္စမှန်သမျှ မပြုလုပ်မိစေရန် ကိုယ်စိတ်နှလုံးစောင့်စည်းထိန်းသိမ်း၍ လုပ်ကိုင်ကြရမည်ဖြစ်ပေသည်။

လူတို့သည် မိမိတို့ဘဝရပ်တည်ခိုင်မြဲရေးအတွက် မိသားစု၊ ဆွေမျိုးမိတ်သင်္ဂဟ၊ အပေါင်းအသင်းများနှင့် လုပ်ငန်းကိစ္စများ ဆက်သွယ်လုပ်ကိုင်ကြရာတွင် “အသက်တစ်ရာ မနေရ၊ အမှုတစ်ရာပွေရ” ဆိုသည့်ဆိုရိုးစကားအတိုင်း မမျှော်လင့်ဘဲ အမှုအခင်းများဖြစ်ပွားကာ တရားရုံးများ၌ ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းကြသည့်အခါတွင် အမှုသည်တစ်ဦးဦး၏ အခွင့်ရကိုယ်စားလှယ်အဖြစ်လည်းကောင်း၊ သေဆုံးသွားသည့်အမှုသည်နေရာတွင် တရားဝင်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ်လည်းကောင်း ထည့်သွင်းပေးရန် လျှောက်ထားလာပါက သက်ဆိုင်သည့်ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် စီရင်ထုံးများ၏လမ်းညွှန်ချက်များအပေါ် ဆက်စပ်တွေးတောလျက်မှန်ကန်စွာ စီရင်ဆုံးဖြတ်နိုင်ရန် အထူးလိုအပ်လှပေသည်။

အခွင့်ရကိုယ်စားလှယ်ထည့်သွင်းပေးရန် ကိစ္စနှင့်စပ်လျဉ်းပြီး တရားမမှုတွင် အမှုသည်တို့အတွက် “အခွင့်ရကိုယ်စားလှယ်” အဖြစ် တရားရုံးသို့သွားရောက်ပြီး လျှောက်ထား၊ တောင်းဆို၊ ဆောင်ရွက်မှုပြုနိုင်သူတို့ကို တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၃၊ နည်းဥပဒေ ၁ နှင့် တရားရုံးများလက်စွဲအပိုဒ် ၁၁၇ တို့တွင် ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။

အမှုတွင် သေသူတရားလို၏ သို့တည်းမဟုတ် သေသူအယူခံတရားလို၏ တရားဝင်အခွင့်အရေးဆက်ခံသူကို တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအရ အမှုသည်အဖြစ် ထည့်သွင်းပေးရန်အတွက် ကာလစည်းကမ်းသတ်အက်ဥပဒေ ပထမဇယားအပိုဒ် ၁၇၆ တွင် သတ်မှတ်ထားသည့်အတိုင်း သေသည့်နေ့ရက်မှစတင်၍ ရက်ပေါင်း ကိုးဆယ်အတွင်း လျှောက်ထားရမည်ဖြစ်ပေသည်။

တရားမမှုခင်းများတွင် အခွင့်ရကိုယ်စားလှယ်များသည် အမှုသည်ကိုယ်စား သက်သေထွက်ဆိုနိုင်ခွင့်ရှိပေသည်။ အထွေထွေကိုယ်စားလှယ်စာ ရရှိထားသူတစ်ဦးတစ်ယောက်သည် တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၃၊ နည်းဥပဒေ ၂ (က) ၏ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်အရ အခွင့်ရကိုယ်စားလှယ်ပင်ဖြစ်ပေသည်။ အမိန့် ၃၊ နည်းဥပဒေ ၁ အရ အခွင့်ရကိုယ်စားလှယ်သည် သက်ဆိုင်ရာအမှုသည်ကိုယ်စား တရားရုံးတွင် ဆောင်ရွက် (Act) ခွင့်ရှိပေသည်။ အမှုတစ်မှုတွင် သက်သေခံခြင်းမှာ ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်မြဲဖြစ်၍ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၃၊ နည်းဥပဒေ ၁ ပါ(Act) ဆိုသောစကားရပ်တွင် အကျုံးဝင်သည်ဟု ဆိုရမည်ဖြစ်သောကြောင့် အထွေထွေကိုယ်စားလှယ်စာ ရထားသူတစ်ဦးတစ်ယောက်သည် တရားရုံးတွင် သက်သေခံခွင့်ရှိသည်ကိုတွေ့ရှိရသည်။

တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၃၊ နည်းဥပဒေ ၁၈၁၊ ခြွင်းချက်အရ တရားရုံးကအမှုသည် တစ်ဦးဦးအား ရုံးသို့ကိုယ်တိုင်လာရောက်ရန် ဆင့်ဆိုနိုင်သော်လည်း ကိုယ်တိုင်သက်သေခံရန် ဆင့်ဆိုခေါ်ယူ နိုင်ကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းချက်မရှိသည်ကို “ဦးမန်ဂဲလ်ပါ ၂ နှင့် ဒေါ်သန်းနု (၁)” အမှု၊ “ဦးငွေသိန်း (ကွယ်လွန်သူ ဒေါ်သောင်း၏တရားဝင်ကိုယ်စားပြုသူ)နှင့် ဦးအောင်ဖေပါ (၂) (၂)” အမှုများ တွင်ဆုံးဖြတ်ထားသည်။

တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၃၊ နည်းဥပဒေ ၁၊ ၂ တွင် အခွင့်ရကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်သူသည် အမှုသည်ကိုယ်စား တရားရုံးသို့လာရောက်လျှောက်ထား ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်နိုင်သော်လည်း ရှေ့နေရှေ့ရပ်များနည်းတူ တရားရုံးတွင် လျှောက်လဲချက်ပေးခြင်း၊ (Pleading or addressing)ကို လိုင်စင်မရှိဘဲ ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်မရှိကြောင်း “ဦးကျင်စိန်ပါ ၂ နှင့် ဒေါ်အေးစပယ်ဝင်း (၃)” အမှုတွင် ဆုံးဖြတ်ထားချက်အပေါ် လိုက်နာကျင့်သုံးရပေမည်။

“တရားဝင်ကိုယ်စားလှယ်”ဆိုသည်မှာ ကွယ်လွန်သူအမှုသည်တစ်ဦး၏ အမွေပစ္စည်းအတွက် ဥပဒေနှင့်အညီ ပါဝင်လာသူကိုဆိုလိုသည်။ ထိုစကားရပ်တွင် ကွယ်လွန်သူ၏ အမွေပစ္စည်းကို ဝင်ရောက် စွက်ဖက်သူလည်း ပါဝင်သည့်အပြင် အမှုသည်တစ်ဦးက ကိုယ်စားပြုစွဲဆိုသောအခါ သို့မဟုတ် ကိုယ်စားပြု စွဲဆိုခြင်းခံရသောအခါ ယင်းအမှုသည် ကွယ်လွန်လျှင် ပစ္စည်းကိုဆက်ခံရရှိသူလည်း ပါဝင်ကြောင်း တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၂ (၁၁) တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။

အမွေပစ္စည်းကို ဝင်ရောက်စွက်ဖက်သူဆိုသည်မှာ မိမိကိုယ်တိုင်ဖြစ်စေ၊ တစ်ဦးတစ်ယောက်မှ တစ်ဆင့်ဖြစ်စေ၊ မိမိနှင့်အမှန်စင်စစ် သက်ဆိုင်ခြင်းမရှိသော ကွယ်လွန်သူ၏ပစ္စည်းများကို ဝင်ရောက်စွက်ဖက် သူအား ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။ စွက်ဖက်သူအနေဖြင့် ကွယ်လွန်သူ၏ပစ္စည်းများကို လက်ရောက်ရယူရပေ မည်။ ကွယ်လွန်သူ၏ ပစ္စည်းများကို ယင်းသို့လက်ရောက်ရယူထားခြင်းမရှိလျှင် ဝင်ရောက်စွက်ဖက်သူဟု ဆိုနိုင်မည်မဟုတ်၍ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၂ (၁၁) အရ တရားဝင်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် လက်ခံနိုင် မည်မဟုတ်ကြောင်း “ဒေါ်လှရှင်နှင့်ဒေါ်အေးခင် (၄)”အမှုတွင် ဆုံးဖြတ်ထားသကဲ့သို့ ကွယ်လွန်သူအမှုသည် ထံမှ ပစ္စည်းဝယ်ယူခဲ့သူတို့အား ယင်းကွယ်လွန်သူအမှုသည်အတွက် တရားဝင်ကိုယ်စားပြုသူများအဖြစ် ထည့်သွင်းရန်မဖြစ်နိုင်ကြောင်း “ဦးမြခင်ပါ ၃ နှင့် ဒေါ်မမကြီး ပါ ၃ (၅)” အမှု၏ လမ်းညွှန်ဆုံးဖြတ်ချက် ကိုလည်း မှတ်သားလိုက်နာသင့်ပေသည်။

တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၃၊ နည်း ၂ အရ ကိုယ်စားလှယ်စာရသူနှင့် ပုဒ်မ ၂ (၁၁) အရ တရားဝင်ကိုယ်စားလှယ်တို့သည် မတူညီကြပေ။ ကိုယ်စားလှယ်စာရသူဆိုသည်မှာ အသက်ရှင်လျက်ရှိသူ အမှုသည်တစ်ဦး၏ ကိုယ်စားအမှုတွင်ဆောင်ရွက်ရန် ကိုယ်စားလှယ်စာရရှိထားသူဖြစ်ပြီး တရားဝင်ကိုယ်စား လှယ်ဆိုသည်မှာ အမှုအတောအတွင်း ကွယ်လွန်သူအမှုသည်တစ်ဦး၏နေရာတွင် အမှုသည်အဖြစ် ကိုယ်စား ပါဝင်ခွင့်ရသူကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်ပေသည်။

၁။ ၁၉၈၁ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ - ၈၃

၂။ ၁၉၈၃ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ - ၁၅၁

၃။ ၂၀၀၉ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ - ၂၅

၄။ ၁၉၅၇ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ - ၂၄၂

၅။ ၁၉၈၂ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ - ၅၇

သေဆုံးသူ တရားလို၏ တရားဝင်ကိုယ်စားလှယ်ကို အမှုသည်အဖြစ်ထည့်သွင်းရန် တရားမကျင့်ထုံး ဥပဒေအမိန့် ၂၂၊ နည်း ၃ (၁) အရလျှောက်ထားရန်လိုပေသည်။ စည်းကမ်းသတ်ကာလရက်ပေါင်း ၉၀ အတွင်း ထိုသို့လျှောက်ထားခြင်းမပြုလျှင် သေသူတရားလိုစွဲဆိုသောအမှုသည် တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၂၂၊ နည်း ၃ (၂) အရ ရပ်စဲမည်သာဖြစ်ကြောင်း **“ဒေါ်ရင်ရင်မေနှင့် ဦးမင်းဒင် (၆)”** အမှုတွင် လမ်းညွှန် ဆုံးဖြတ်ထားသည်။

တရားမမှုခင်းများစွဲဆိုရာတွင် နှစ်ဦး သို့မဟုတ် နှစ်ဦးထက်ပိုသော တရားလိုများအနက် တစ်ဦး သေဆုံးသည့်အခါ တရားစွဲဆိုခွင့်မှာ ကျန်တရားလို သို့မဟုတ် တရားလိုများအတွက်သာ ကျန်ရှိသည် မဟုတ်လျှင်သော်လည်းကောင်း၊ တစ်ဦးတည်းဖြစ်သော တရားလိုဖြစ်စေ၊ ကျန်ရှိသည့်တစ်ဦးတည်းသော တရားလိုဖြစ်စေ သေဆုံးသည့်အခါ တရားစွဲဆိုခွင့်မှာ ကျန်ရှိလျှင်သော်လည်းကောင်း၊ သေသူတရားလို၏ တရားဝင်ကိုယ်စားလှယ် ထည့်သွင်းပေးရန် လျှောက်ထားလာပါက တရားရုံးသည် အမှုသည်အဖြစ် တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၂၂၊ နည်းဥပဒေ ၃ (၁) အရထည့်သွင်းစေပြီး အမှုကို ဥပဒေနှင့်အညီ ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည် ဖြစ်ပေသည်။

အမှုတွင် တရားလို ကွယ်လွန်သောအခါ ၎င်း၏တရားစွဲဆိုခွင့်ကို ကွယ်လွန်သူ၏ သားသမီးများက ရရှိပြီး ကွယ်လွန်သူ၏ အမွေစားအမွေခံတို့ကို ၎င်း၏တရားဝင်ကိုယ်စားလှယ်များအဖြစ် အမိန့် ၂၂၊ နည်း ၃ (၁) အရ အမှုတွင် ထည့်သွင်းရမည်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့အမှုသည်များအဖြစ် ထည့်သွင်းခြင်းမရှိလျှင် အမိန့် ၂၂၊ နည်း ၃ (၂) အရ အမှုမှတရားလိုကွယ်လွန်သူနှင့် စပ်လျဉ်းသမျှရပ်စဲသွားပြီးဖြစ်ကြောင်း **“ဒေါ်ငွေမြိုင်ပါ ၆ နှင့် ဦးမောင်ကလေး ပါ ၂ (၇)”** အမှုတွင် ဆုံးဖြတ်ထားသည်။

အမှုသည်နှစ်ဦး သို့မဟုတ် နှစ်ဦးထက်ပိုသော တရားပြိုင်များအနက် တစ်ဦးသေဆုံးသည့်အခါ တရားစွဲဆိုခွင့်မှာ ကျန်တရားပြိုင် သို့မဟုတ် တရားပြိုင်များအတွက်သာ ကျန်ရှိသည်မဟုတ်လျှင်သော်လည်း ကောင်း၊ တစ်ဦးတည်းဖြစ်သော တရားပြိုင်ဖြစ်စေ၊ ကျန်ရှိသည့်တစ်ဦးတည်းသော တရားပြိုင်ဖြစ်စေ သေဆုံးသည့်အခါ တရားစွဲဆိုခွင့်မှာ ကျန်ရှိလျှင်သော်လည်းကောင်း၊ သေသူတရားပြိုင်၏ တရားဝင်ကိုယ်စား လှယ်ထည့်သွင်းပေးရန် လျှောက်ထားပါက တရားရုံးသည် အမှုသည်အဖြစ် တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၂၂၊ နည်းဥပဒေ ၄ (၁) အရထည့်သွင်းစေပြီး အမှုကို ဥပဒေနှင့်အညီ ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ပေ သည်။

“ဒေါ်အေးခင်ပါ ၄ နှင့် ဒေါ်လှခင် (၈)” အမှု၊ **“ဒေါ်ခင်သောင်း(၎င်း၏ကိုယ်စားလှယ် ဦးသန်းအောင်)နှင့် ဦးကျော်ညွန့်(၉)”** အမှုတို့တွင် အမိန့် ၂၂၊ နည်း ၄ ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို နည်း ၁၁ ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် ပူးတွဲဖတ်ရှုပါက အယူခံတင်သွင်းထားစဉ်အတွင်း အယူခံတရားပြိုင်ကွယ်လွန်သွား လျှင် စည်းကမ်းသတ်ကာလအတွင်းလျှောက်ထားပါက ကွယ်လွန်သူ၏နေရာတွင် တရားဝင်ကိုယ်စားလှယ် ထည့်သွင်းပေးနိုင်သည်။ အယူခံမှုကို မတင်သွင်းမီကပင် အယူခံတရားပြိုင် ကွယ်လွန်ပြီးဖြစ်သောကြောင့် ထိုသူ၏နေရာတွင် အမိန့် ၂၂၊ နည်း ၄ အရ တရားဝင်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ထည့်သွင်းခြင်းမပြုနိုင်ကြောင်း ဆုံးဖြတ်ထားချက်များအပေါ် သိရှိလိုက်နာရန် လိုအပ်ပေသည်။

၆။ ၁၉၈၂ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ - ၈၂

၇။ ၁၉၈၃ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ - ၂၁

၈။ ၁၉၈၃ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ - ၁၈၁

၉။ ၁၉၉၈ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ - ၁၇၇

အမွေပုံစံခန့်ခွဲပေးစေလိုမှုတွင် ပဏာမဒီကရီချမှတ်သည့်အခါ အမွေဆိုင်တို့၏ အမွေဝေစုများကို ဥပဒေနှင့်အညီ သတ်မှတ်ပေးပြီးဖြစ်သည်။ တရားလိုအနေဖြင့် အမွေဆိုင်များအပေါ် တရားစွဲဆိုခွင့်မှာ ပဏာမဒီကရီချမှတ်သည်အထိ အကျိုးဖြစ်ထွန်းခဲ့ပြီးဖြစ်သည့်အလျောက် အမွေဆိုင်တို့အပေါ် တရားစွဲဆိုသော အမှုမှာ ရပ်စဲသွားရန် အကြောင်းမရှိ၍ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၂၂၊ နည်း ၄ သည် ပဏာမဒီကရီ ချမှတ်ထားပြီးသောအမှုများနှင့် သက်ဆိုင်ခြင်းမရှိပေ။ ပဏာမဒီကရီချမှတ်ပြီးနောက် တရားပြိုင်ကွယ်လွန်ရာ တွင် ထိုသူကွယ်လွန်သည့်နေ့မှစ၍ ရက်ပေါင်း ၉၀ အတွင်း တရားဝင်ကိုယ်စားလှယ်ထည့်သွင်းပေးရန် လျှောက်ထားခြင်းမပြုသော်လည်း ကွယ်လွန်သူတရားပြိုင်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ အမှုရပ်စဲခြင်းမရှိကြောင်း **“မမြစန်း နှင့် ဒေါ်မိုးစိန် ၄^(၁၀)”** အမှုတွင် လမ်းညွှန်ဆုံးဖြတ်ထားသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။

အမှုမပြီးပြတ်မီဆိုင်ရာဆိုင်ခွင့်တစ်ရပ်ရပ်ကို လွှဲအပ်ခြင်း၊ ပြုလုပ်ခြင်း သို့မဟုတ် သက်ဆင်းခြင်း ပေါ်ပေါက်သော အခြားကိစ္စများတွင် ယင်းဆိုင်ရာဆိုင်ခွင့်ရသူ သို့မဟုတ် ယင်းဆိုင်ရာဆိုင်ခွင့်သက်ဆင်း သူကဖြစ်စေ၊ ထိုသူအပေါ်တွင်ဖြစ်စေ အမိန့် ၂၂၊ နည်းဥပဒေ ၁၀ (၁) အရ တရားရုံး၏ခွင့်ပြုချက်ဖြင့် အမှုကို ဆက်လက်ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။

“မြန်မာ့စီးပွားရေးဘဏ်(ကိုယ်စား)မန်နေဂျာ၊ မြန်မာ့စီးပွားရေးဘဏ်ခွဲ၊ ပုသိမ်မြို့နှင့် မောင်ထွန်းဝင်း ပါ (၅)^(၁၁)” အမှုတွင် ပဏာမဒီကရီချမှတ်ပြီးနောက် တရားပြိုင်သေဆုံးရာတွင် အမှုရပ်စဲသွားခြင်းမရှိသကဲ့သို့ ထိုသို့အမှုသည်ကွယ်လွန်သော်လည်း အမှုရပ်စဲခြင်းမရှိသည့်ကိစ္စတွင် တရားဝင် ကိုယ်စားလှယ်ထည့်သွင်းရန်အတွက် ကာလစည်းကမ်းသတ် သတ်မှတ်ရန်အကြောင်းလည်း ပေါ်ပေါက်လာ နိုင်တော့မည်မဟုတ်ပေ။ ပဏာမဒီကရီချမှတ်ပြီးဖြစ်လျှင် တရားဝင်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ်ထည့်သွင်းပေးရန် အမိန့် ၂၂၊ နည်း ၁၀ ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ တရားရုံး၌လျှောက်ထားရမည်ဖြစ်ကြောင်း ဆုံးဖြတ်ထားသည်။

တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၁၄၆ တွင် ဤဥပဒေတွင်ဖြစ်စေ၊ တည်ဆဲဥပဒေတစ်ရပ်ရပ်တွင်ဖြစ်စေ အခြားနည်းပြဋ္ဌာန်းထားသည်မှတစ်ပါး တစ်ဦးတစ်ယောက်ကဖြစ်စေ၊ တစ်ဦးတစ်ယောက်အပေါ်ဖြစ်စေ အမှုတစ်မှုစွဲဆိုနိုင်လျှင် သို့မဟုတ် လျှောက်ထားချက်တစ်ရပ်တင်သွင်းနိုင်ရန် ထိုသူကိုအမှီပြု၍ တောင်းပိုင်သူ တစ်ဦးဦးကလည်း သို့မဟုတ် ထိုသို့တောင်းပိုင်သူတစ်ဦးဦးအပေါ်လည်း ယင်းအမှုကိုစွဲဆိုနိုင်သည် သို့မဟုတ် ယင်းလျှောက်ထားချက်ကို တင်သွင်းနိုင်ကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။

“ဒေါ်ညိုရွှေနှင့် ဒေါ်မြခင်ပါ ၃^(၁၂)” အမှုတွင် တရားမပြင်ဆင်မှု၌ ကွယ်လွန်ခဲ့ပြီးသူ၏ နေရာတွင် တရားဝင်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ထည့်သွင်းခွင့်ပြုရန် လျှောက်ထားခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ တရားလိုဒေါ်ညိုရွှေက တရားပြိုင် ဒေါ်မြခင်၊ ဦးညွန့်မောင်၊ ဦးတင်လှတို့အပေါ် အမွေပုံစံစည်း စီမံခန့်ခွဲပေးစေလိုမှုကို ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် စွဲဆိုရာ မြို့နယ်တရားရုံးတွင် အမှုရှုံးနိမ့်သဖြင့် ယင်းစီရင်ချက်နှင့် ဒီကရီကို တရားလိုဒေါ်ညိုရွှေက ခရိုင်တရားရုံးတွင် တရားမအယူခံမှု ဝင်ရောက်သည့်အခါ အယူခံတရားလိုသည် အမွေပုံစံစည်းများ၏ ၃ ပုံ ၁ ပုံ ရထိုက်ကြောင်း ပဏာမဒီကရီ ချမှတ်ခဲ့သည်။

မူလရုံးတရားပြိုင် ဒေါ်မြခင်ပါ (၃) ဦးတို့က တိုင်းတရားလွှတ်တော်တွင် ခရိုင်တရားရုံး၏စီရင်ချက် နှင့် ဒီကရီအား မကျေနပ်သဖြင့် တရားမဒုတိယအယူခံမှုဝင်ရောက်ခဲ့ရာ ခရိုင်တရားရုံး၏ ပဏာမဒီကရီကို ပယ်ဖျက်ပြီး မြို့နယ်တရားရုံး၏ စီရင်ချက်နှင့် ဒီကရီကိုပြန်လည်အတည်ပြုခဲ့၍ တရားမပြင်ဆင်မှုကို

၁၀။ ၁၉၉၉ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ - ၁၆၉
၁၁။ ၁၉၈၆ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ - ၁၂၄
၁၂။ ၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ - ၅၇

ဒေါ်ညိုရွှေက ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၌ တင်သွင်းခဲ့သည်။

မူလရုံးတရားပြိုင် ဦးညွန့်မောင်သည် ၅-၁၀-၂၀၁၄ရက်နေ့တွင် ကွယ်လွန်သွားသဖြင့် အမွေဆက်ခံသူ ဇနီး ဒေါ်ကြည်အား တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၁၄၆ နှင့် အမိန့် ၂၂၊ နည်းဥပဒေ ၄(၁) အရ ကွယ်လွန်သူ ဦးညွန့်မောင်၏ တရားဝင်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ထည့်သွင်းပေးရန် လျှောက်ထားခဲ့သည်။

တရားမအယူခံမှုတွင် အမှုအတောအတွင်း ကွယ်လွန်သွားသော အမှုသည်၏နေရာ၌ တရားဝင် ကိုယ်စားလှယ်ထည့်သွင်းခြင်းသည် အမိန့် ၂၂ တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည့်လိုအပ်သောအချက်အလက်များနှင့် ကိုက်ညီမှသာ တရားဝင်ကိုယ်စားလှယ် ထည့်သွင်းနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

တရားမပြင်ဆင်မှုတွင် တရားရုံးသည် မိမိသတိပြုမိသော နစ်နာမှုကိုကုစားရန်အတွက် မိမိသဘော အလျောက် အမှုဖွင့်ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်၍ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ရာတွင် တစ်ဦးတစ်ယောက်အား ကြားနာစစ်ဆေး ခြင်းမရှိဘဲ အမိန့်ချမှတ်ခြင်းဖြင့် အမှုသည်များအား နစ်နာမှုဖြစ်ပေါ်စေမည်ဖြစ်၍ အမှုသည်အားလုံးကို ကြားနာရန်လိုအပ်ပေသည်။

ပြင်ဆင်မှုဖွင့်လှစ်ဆောင်ရွက်ရာတွင် သေဆုံးသောအမှုသည်များ၏ သင့်လျော်သည့်တရားဝင် ကိုယ်စားလှယ်များကိုထည့်သွင်းစေရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ကြောင်း **“နန်းနာမြားနှင့် နီရင်ဒရာကူးမားဆီးလ်(ခ) ဒါဘင်ဒရာ ကူးမားဆီးလ် (ခ)”** အမှုတွင် လမ်းညွှန်ဆုံးဖြတ်ထားသည်။

တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၂၂၊ နည်း ၆ တွင် အမှုကြားနာခြင်း အဆုံးသတ်ပြီးနောက် စီရင်ချက် မချမှတ်မီအတွင်း တစ်ဖက်ဖက်သောအမှုသည် ကွယ်လွန်ခြင်းကြောင့် အမှုရပ်စဲခြင်းမရှိစေရဟု ဆိုသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်လည်းရှိပေသည်။

ကွယ်လွန်သူ ဦးညွန့်မောင်သည် အမှုကြားနာခြင်းအဆုံးသတ်ပြီးနောက် ကွယ်လွန်ခြင်းဖြစ်၍အမိန့် ၂၂၊ နည်း ၄ (၃) အရ ကွယ်လွန်သူ ဦးညွန့်မောင်အပေါ် အမှုရပ်စဲခြင်းမရှိပေ။ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၄၆ ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်သည် အမိန့် ၂၂ ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်အပေါ် ပယ်ဖျက်ခြင်းမပြုသဖြင့် ရပ်စဲသွားသော အမှုအား ယင်းဥပဒေပုဒ်မအရ အသက်မသွင်းနိုင်သည်ကို တွေ့ရှိရသည်။

တရားမမှုများတွင် တရားလို သို့မဟုတ် တရားပြိုင်အများအပြားရှိသည့်အနက် အမှုစွဲဆိုစဉ်တစ်ဦးဦး ကွယ်လွန်ပြီးဖြစ်ရုံမျှဖြင့် အမှုသည် ကနဦးကတည်းက ပျက်ပြယ်သည်ဟု မဆိုနိုင်ပေ။ တစ်ဦးထက်ပိုသော တရားပြိုင်များအပေါ် စွဲဆိုသောအမှုဖြစ်ပြီး အသက်ထင်ရှားရှိသော တရားပြိုင်အပေါ်စွဲဆိုခွင့်ရှိလျှင် တရားရုံးက စိစစ်ရန်မှာ ကွယ်လွန်သူသည် အမှုတွင်မပါမဖြစ် ပါဝင်ရန်လိုအပ်သောအမှုသည် ဟုတ် မဟုတ်ဆိုသော အချက်ပင်ဖြစ်သည်။

မူလရုံးတရားလို ဒေါ်ညိုရွှေစွဲဆိုသောအမှုမှာ အမွေပုံပစ္စည်း စီမံခန့်ခွဲပေးစေလိုမှုဖြစ်၍ အမွေဆိုင် အားလုံးမှာ အမှုတွင်ပါဝင်ရန် လိုအပ်သဖြင့် ကွယ်လွန်သူ ဦးညွန့်မောင်သည် အမွေဆိုင်တစ်ဦးဖြစ်သော ကြောင့် မပါမဖြစ်ပါဝင်ရမည့်အမှုသည်ဖြစ်၍ တရားမပြင်ဆင်မှုတွင် ကွယ်လွန်သူဦးညွန့်မောင်၏ တရားဝင် ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ၄င်း၏ဇနီးဒေါ်ကြည်အား တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၁၄၆ အရ ထည့်သွင်းခွင့်ပြု သည့် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်မှ လမ်းညွှန်ဆုံးဖြတ်ချက်အပေါ် သိရှိလိုက်နာကျင့်သုံးဆောင်ရွက် ခြင်းဖြင့် အခွင့်ရကိုယ်စားလှယ်နှင့် တရားဝင်ကိုယ်စားလှယ်များ ထည့်သွင်းပေးရန် လျှောက်ထားမှုများအပေါ် မှန်ကန်စွာဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ပေးနိုင်လိမ့်မည်ဖြစ်ကြောင်း ယုံကြည်မိပါသည်။

သိန်းကိုကို(တရားရေး)

စဉ်းစားဆင်ခြင် ပြစ်ဒဏ်တွင်

လှအေး(တရားရေး)

ရာဇဝတ်မှုများ၌ ပြစ်မှုကျူးလွန်သူအပေါ် ပြစ်မှုကျူးလွန်ကြောင်း ပေါ်လွင်ထင်ရှားခဲ့လျှင် ကျူးလွန်သည့်ပြစ်မှုအမျိုးအစားအလိုက် ပြစ်ဒဏ်ပေးရမည်ဖြစ်သည်။ ပြစ်ဒဏ်ပေးရာတွင် ဥပဒေအရသတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းထားသည့်ပြစ်ဒဏ်အလိုက် အမှုစစ်တရားသူကြီးများက စဉ်းစားဆင်ခြင်၍ ပြစ်ဒဏ်များချမှတ်ကြရသည်။ ပြစ်မှုကျူးလွန်သူကို အရေးယူအပြစ်ပေးရာတွင် အကျင့်စာရိတ္တပြုပြင်မှုကို ဦးတည်ရေးဟူသည့် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာမူ^(၁) နှင့်အညီ အပြစ်ပေးခြင်းဖြစ်သည်။

ပြစ်မှုကျူးလွန်ကြောင်းထင်ရှားတွေ့ရှိမှုတိုင်း၌ မလွဲမသွေထောင်ဒဏ်ချမှတ်ရမည့် အမှုအမျိုးအစားမှလွဲ၍ ကျန်ပြစ်မှုများအတွက် သက်ညှာသောပြစ်ဒဏ်များ ချမှတ်ခွင့်လည်းရှိနေပါသည်။

အလားတူပင် ရာဇသတ်ကြီးအရ (၂) နှစ်ထက်မပိုသည့် ထောင်ဒဏ်စီရင်ထိုက်သည့်ပြစ်မှုတစ်ခုခုနှင့်စီရင်ရာတွင် ၎င်းသူအပေါ်၌ အထက်ကပြစ်မှုစီရင်မှုကြောင်း မထင်ရှားပါက ၎င်းစီရင်သည့်ရုံးမှ သင့်သည်ထင်မြင်လျှင် ကျူးလွန်သူ၏ အသက်၊ ယခင်က အကျင့်စာရိတ္တကောင်းကြောင်း၊ ကိုယ်ကာယအခြေအနေစသည့် အချက်အလက်များနှင့်ပတ်သက်၍ ထောက်ထားသင့်သည့် အခြားအကြောင်းများကိုထောက်ပြီး ၎င်းအား အပြစ်ပေးမည့်အစား စည်းကမ်းတကျဆုံးမ၍ လွှတ်နိုင်သည်။^(၂)

ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၅၆၂(၁-က) ပါအချက်များ တစ်ခုတည်းစဉ်းစား၍ ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခြင်းမပြုမိရန်လည်းလိုပေသည်။ အဓိကအားဖြင့် ကျူးလွန်သည့်ပြစ်မှုအမျိုးအစားအခြေအနေနှင့် ပြစ်မှုကျူးလွန်သူ၏ ပြစ်မှုကျူးလွန်မှုအခြေအနေကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားရပေမည်။

ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ ၄၂၇ အရ ပြစ်မှုကျူးလွန်သူအပေါ် ချမှတ်နိုင်သည့် ပြစ်ဒဏ်သည် --- ဖြစ်သည်။ ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၅၆၂ (၁-က) တွင် ရာဇသတ်ကြီးအရ (၂) နှစ်ထက်မပိုသည့် ထောင်ဒဏ်စီရင်ထိုက်သည့် ပြစ်မှုတစ်ခုခုနှင့်စီရင်ရာတွင် ၎င်းသူအပေါ်၌ အထက်ကပြစ်မှုစီရင်ဘူးကြောင်း မထင်ရှားပါက ၎င်းစီရင်သည့်ရုံးမှ သင့်သည်ထင်မြင်လျှင် ကျူးလွန်သူ၏အသက်၊ ယခင်က အကျင့်စာရိတ္တကောင်းကြောင်း၊ ကိုယ်ကာယအခြေအနေ စသည့်အချက်များနှင့်ပတ်သက်၍ ထောက်ထားသင့်သည့် အခြားအကြောင်းများကိုလည်းထောက်ပြီး ၎င်းအား အပြစ်ပေးမည့်အစား စည်းကမ်းတကျဆုံးမ၍ လွှတ်နိုင်သည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ယင်းရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်အရဆိုလျှင် ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ ၄၂၇ သည် အကျုံးဝင်နေသည်။ ထိုသို့ ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၅၆၂ (၁-က)အရ အကျုံးဝင်ရုံမျှဖြင့် မလွဲမသွေအသုံးပြုခွင့်မရှိပေ။ အမှုအခြေအနေ ပြစ်မှုကျူးလွန်သူ၏အခြေအနေတို့ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားဆုံးဖြတ်ရမည်ဖြစ်သည်။ အမှုတစ်ခု^(၃) တွင် ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ ၄၂၇ အရပြစ်မှုကျူးလွန်သူသည် အသက် (၇၀) အရွယ်ဖြစ်ပြီး စိတ်သဘော

၁။ ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးဥပဒေ (၂၀၁၀)၊ ပုဒ်မ ၃ (ဆ)။

၂။ ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၅၆၂ (၁-က)။

၃။ ၁၉၉၆ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး စာမျက်နှာ-၁၀။

မပြည့်သူဖြစ်ကြောင်း မပေါ်ပေါက်သဖြင့် ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၅၆၂ (၁-က) အရ ဆိုဆုံးမလွှတ်သည့် အမိန့်ချသင့်ဟု လမ်းညွှန်ထုံးဖွဲ့ထားသည်ကို သတိပြုရန်လိုပေသည်။

ထို့အတူ အထူးဥပဒေအရပြဋ္ဌာန်းထားသည့် ထောင်ဒဏ်များသည် ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၅၆၂ (၁-က) ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့် အကျိုးဝင်သည့်အမှုကိစ္စများရှိမည်ဖြစ်သည်။ ဤတွင် ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၅၆၂ (၁-က) နှင့် အကျိုးဝင်သည်ဟု သုံးသပ်ဆုံးဖြတ်ခြင်းမပြုမီရန် လိုပေသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ၁၉၈၆ ခုနှစ်၊ လောင်းကစားဥပဒေပုဒ်မ ၁၂ (က) အရ ပြစ်မှုထင်ရှားစီရင်လျှင် အနည်းဆုံးထောင်ဒဏ် (၃) လမှ အများဆုံးထောင်ဒဏ် (၆) လ၊ တစ်နည်းအားဖြင့် ထောင်ဒဏ်မလွဲမသွေချမှတ်ရမည့်ကိစ္စဖြစ်သည်။ ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၁ ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်အရလည်း အထူးဥပဒေဖြစ်သည့် လောင်းကစားဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်ကို ဆန့်ကျင်သုံးစွဲခွင့်ရှိမည်မဟုတ်ပေ။ ထို့ကြောင့် **သန်းအောင် ပါ(၄) ဦး အမှု^(၄)**တွင် လောင်းကစားဥပဒေပုဒ်မ ၁၂(က) ပြစ်ဒဏ်အစား ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၅၆၂ (၁-က) အရ အမိန့်ချခွင့်မရှိဟု ထုံးဖွဲ့ထားခဲ့သည်။

အောက်တွင်ဖော်ပြထားသည့် အထူးဥပဒေအရ အရေးယူသည့်အမှု၌ ပြစ်မှုကျူးလွန်သူအပေါ်တွင် လည်း ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၅၆၂ (၁-က) အရ အမိန့်ချခွင့်မရှိပါ။

- (၁) ၂၀၁၉ ခုနှစ် ကလေးသူငယ်အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာဥပဒေပုဒ်မ ၁၀၀(က)၊ (ခ)၊ (ဂ)
- (၂) ယင်းဥပဒေပုဒ်မ ၁၀၁ (က) (ခ)
- (၃) ၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ မြေသိမ်းဆည်းခြင်း၊ ပြန်လည်နေရာချထားခြင်းနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေပုဒ်မ-၆၄
- (၄) ၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတိုင်းရင်းဆေးကောင်စီဥပဒေပုဒ်မ ၆၃၊ ၆၄
- (၅) ၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ မြန်မာ့ကျောက်မျက်ရတနာဥပဒေပုဒ်မ ၅၃။
- (၆) ၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်ဒေသများကာကွယ်ထိန်းသိမ်းရေးဥပဒေပုဒ်မ ၃၈။
- (၇) ၂၀၁၉ ခုနှစ် လောင်းကစားဥပဒေပုဒ်မ ၁၉ (က)။
- (၈) ၁၉၈၉ ခုနှစ် နိုင်ငံခြားငါးဖမ်းရေယာဉ်များ ငါးလုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်ခွင့်ဥပဒေပုဒ်မ ၄၁၊ ၄၂
- (၉) ၂၀၀၇ ခုနှစ်၊ ပုဂ္ဂလိကကျန်းမာရေးလုပ်ငန်းဆိုင်ရာဥပဒေပုဒ်မ ၃၃
- (၁၀) ၂၀၁၂ ခုနှစ်၊ လယ်ယာမြေဥပဒေပုဒ်မ ၃၅
- (၁၁) ၁၉၈၃ ခုနှစ်၊ ဝိနည်းဓမ္မကံ အဓိကရုဏ်းမူခင်းများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေးဥပဒေပုဒ်မ ၁၁။

ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်အရ ထောင်ဒဏ်မချမနေရ သတ်မှတ်ထားမှုမရှိသော အမှုမျိုးတွင်လည်း ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် ထောင်ဒဏ်သည် (၂) နှစ်ထက်ကျော်လွန်နေခဲ့လျှင် ပထမအကြိမ် ပြစ်မှုကျူးလွန်ခြင်း၊ အကျင့်စာရိတ္တကောင်းမွန်ခြင်း စသည့်အချက်များ ထည့်သွင်းစဉ်းစားကာ ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၅၆၂ (၁-က) အရ ဆိုဆုံးမလွှတ်သည့်အမိန့်ချမှတ်ခြင်းမပြုရန်လည်း သတိပြုဖို့လိုပါသည်။ **ဦးလှဖေနှင့် ပြည်ထောင်စုဆိုရှယ်လစ်သမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်ပါ (၂)အမှု ^(၅)နှင့် ပြည်ထောင်စုဆိုရှယ်လစ်သမ္မတ**

၄။ ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ မျက်နှာ-၄၇။
 ၅။ ၁၉၈၄ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ-၉၃။

မြန်မာနိုင်ငံတော်နှင့် ကိုခင်အောင်အမှု^(၆) တို့တွင် ဤကဲ့သို့ပင် လမ်းညွှန်ထုံးစံထားခဲ့သည်ကို တွေ့နိုင်ပါသည်။

ယခင်က မြို့နယ်တရားရုံးကဖြစ်စေ၊ ခရိုင်တရားရုံးကဖြစ်စေ၊ ပြစ်မှုကျူးလွန်သူအပေါ် ရာဇဝတ် ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၅၆၂ (၁)၊ ၅၆၂ (၁-က) တို့အရ အမိန့်ချမှတ်ထားသည့်အမိန့်များကို ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းတရားရုံး၌ စစ်ဆေးစီရင်ခွင့်မရှိခဲ့ပေ။^(၇) သို့ရာတွင် (၂၀-၁-၂၀၁၆) ရက်စွဲပါရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့်ဥပဒေအရဆိုလျှင် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးတရားလွှတ်တော်အသီးသီးသို့ ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံး ဥပဒေပုဒ်မ ၅၆၂အာဏာကို အပ်နှင်းထားပြီးဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့်ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၅၆၂ အရချမှတ်သည့်အမိန့်အပေါ် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးတရားလွှတ်တော်က စစ်ဆေးစီရင်ခွင့်ရှိပြီးဖြစ်ပါသည်။

လှအေး (တရားရေး)

ကျမ်းကိုးစာရင်း

- ၁။ ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေ
- ၂။ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံးများ
- ၃။ လက်ရှိပြဋ္ဌာန်းထားသည့်ဥပဒေများ

၆။ ၁၉၈၆ ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ-၂၇။

၇။ မောင်ထွန်းထွန်းနှင့် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်ပါ (၂) ၂၀၀၄ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ တင်ဝင်းပါ(၂)

စာမျက်နှာ-၂၅။

တရားမ ထောင်ချခြင်း

လှအေး(တရားရေး)

ရာဇဝတ်မှုများတွင် ပြစ်မှုကျူးလွန်ကြောင်း ထင်ရှားတွေ့ရှိသူအပေါ် ထောင်ဒဏ်ချမှတ်ရသည်။ ထို့အတူ တရားမမှုများတွင်လည်း တရားရုံးအပေါ် ထောင်ဒဏ်ချမှတ်ခြင်းလည်း ချမှတ်ရလေ့ရှိပါသည်။ ထိုသို့ ထောင်ချခြင်းကို တရားမထောင်ချခြင်းဟု ခေါ်ပါသည်။ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၅၁ အပိုဒ်ခွဲ (ဂ) အရ လူကိုဖမ်းဆီး၍ အကျဉ်းထောင်တွင် ချုပ်ထားခြင်းကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်ပါသည်။

မည်သည့်ကိစ္စများတွင် ထောင်ချနိုင်သနည်း။

အမှုသည်တစ်ဦးက လျှောက်ထားချက်အရဖြစ်စေ၊ တရားရုံး၏ သဘောအလျောက်ဖြစ်စေ၊ မေးမြန်းချက်များ ပေးအပ်ခြင်းနှင့် ဖြေကြားခြင်း၊ စာတမ်းအမှတ်အသားများနှင့် အကြောင်းခြင်းရာများကို လက်ခံခြင်းနှင့် သက်သေခံတင်ပြခွင့်ရှိသော စာတမ်းအမှတ်အသားများ သို့မဟုတ် အခြားအရာဝတ္ထုများကို ထုတ်ဖော်စေခြင်း၊ ကြည့်ရှုစစ်ဆေးခြင်း၊ လာရောက်တင်ပြစေခြင်း၊ သိမ်းယူခြင်းနှင့် ပြန်ပေးခြင်းတို့နှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ကိစ္စအားလုံးတွင် လိုအပ်သည်။ သို့မဟုတ် သင့်လျော်သည့် အမိန့်များချမှတ်ခြင်း၊ သက်သေခံရန်ဖြစ်စေ၊ စာတမ်းအမှတ်အသားများ တင်ပြရန်ဖြစ်စေ၊ အထက်တွင်ဆိုခဲ့သည့် အခြားအရာဝတ္ထုများ တင်ပြရန်ဖြစ်စေ လာရောက်ရန် လိုအပ်သူများထံသို့ သမ္မာန်စာများထုတ်ဆင့်ခြင်း၊ အကြောင်းခြင်းရာ တစ်ရပ်ရပ်ကို ကျမ်းကျိန်လွှာဖြင့် သက်သေထင်ရှားပြရန် အမိန့်ချခြင်းစသည့်အမိန့်များ ချမှတ်ချက်ကို လိုက်နာရန် ပျက်ကွက်ခဲ့သူ^(၁) တို့အပေါ် တရားမထောင်ချခွင့်ရှိပါသည်။

တရားရုံးသည် ငွေဒီကရီ အတည်ပြုခြင်းကို တားဆီးနှောက်ယှက်ရန် သို့မဟုတ် နှောင့်နှေးကြန့်ကြာစေရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ဖွယ်ရှိခြင်း၊ တရားရုံး၏ စီရင်ပိုင်ခွင့်ဒေသမှထွက်ခွာသွားဖွယ်ရှိခြင်း၊ ၎င်းပိုင်ပစ္စည်း တစ်စိတ်တစ်ဒေသကို လွှဲပြောင်းခြင်း၊ ထိန်ဝှက်ခြင်း သို့မဟုတ် ရွှေ့ပြောင်းခြင်း၊ အခြားမရိုးသားသော ပြုလုပ်ချက်တစ်ရပ်ရပ်ကို ပြုလုပ်ခဲ့ခြင်း၊ ဒီကရီကျငွေအားလုံး သို့မဟုတ် အချို့ကို ပေးဆပ်နိုင်စွမ်းရှိလျက်နှင့် ပေးရန် ငြင်းဆန်ခြင်း၊ ပျက်ကွက်ခြင်း၊ ဒီကရီမှာ တရားရုံးက ယုံမှတ်အပ်ခံရသူအဖြစ် တင်ပြရန်တာဝန်ရှိသော ငွေပမာဏအတွက် ချမှတ်ပေးသောဒီကရီဖြစ်ခြင်းအပေါ် တရားရုံးက အကျဉ်းထောင်သို့ပို့ရန် မသင့်ဟု ခိုင်လုံစွာတင်ပြနိုင်ခြင်းမရှိသူဖြစ်က ထောင်ချနိုင်သည်။^(၂)

မရွှေ့မပြောင်းနိုင်သောပစ္စည်း လက်ရောက်ပေးအပ်စေသည့် ဒီကရီရသူ သို့မဟုတ် ဒီကရီတစ်ရပ်ကို အတည်ပြုရာတွင် ရောင်းချသည့် မရွှေ့မပြောင်းနိုင်သောပစ္စည်းကို ဝယ်ယူသူသည် ပစ္စည်းကို လက်ရောက်ရယူရာ၌ တရားရုံး သို့မဟုတ် ၎င်း၏ကိုယ်စား တစ်ဦးတစ်ယောက်၏ ခုခံခြင်း သို့မဟုတ် ဟန့်တားခြင်းခံခဲ့ရပြီး အဆိုပါခုခံမှု သို့မဟုတ် ဟန့်တားမှုအတွက် တရားမျှတသော အကြောင်းမရှိသူအပေါ်တွင်လည်း တရားမထောင်ချနိုင်သည်။^(၃)

၁။ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ - ၃၀၊ ၃၂။

၂။ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ - ၅၁ (ခွင်းချက်)

၃။ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ - ၇၄

တရားမထောင်မချမီ ဆောင်ရွက်ရမည့် အစီအစဉ်

ငွေဒီကရီအတွက် တရားရှုံးအား ဖမ်းဆီး၍ တရားမထောင်ချရန် လျှောက်ထားလာလျှင် ဖမ်းဆီးရန် ဝရမ်းအစား တရားမထောင်မချသင့်ကြောင်း အကြောင်းပြထုချေရန် ရက်သတ်မှတ်ပြီး လာရောက် အကြောင်းကြားစာ ထုတ်ဆင့်မှု ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ အကြောင်းကြားစာပေးပို့သည်ကို သိရှိလျက် ရုံးသို့လာရောက်ခြင်းမပြုသည့်အခါမှသာ တရားနိုင်က လျှောက်ထားချက်အရ တရားရှုံးအား ဖမ်းဆီးရန် ဝရမ်းထုတ်ရပါမည်။ အခြားသောနည်းလမ်းဖြင့် ဒီကရီကို အတည်ပြုဆောင်ရွက်သည့် အမှုများ တွင် လူဖမ်းဝရမ်းကို အလွယ်တကူနှင့် ထုတ်ပေးမှုမပြုသင့်ပေ။^(၄)

တရားရှုံးအား ဖမ်းဝရမ်းဖြင့် ဖမ်းဆီးခြင်းမပြုမီ သတိပြုရမည့် အချက်တစ်ခုရှိသည်ကို သတိပြုရန် လိုပေသည်။ တရားရှုံးတစ်ဦးကို မဖမ်းမီ ထိုသူကို ဖမ်းဆီးသည်မှ တရားရှုံးက တရားရုံးသို့တင်ပို့သည့်အချိန် ကာလအပိုင်းအခြားအတွက် တရားရုံးများလက်စွဲ အပိုဒ် ၂၇၆ တွင် ပြဋ္ဌာန်းသတ်မှတ်သည့် နှုန်းထားအတိုင်း အနိုင်ဒီကရီရသူက တရားရုံးတွင် စားစရိတ်ငွေ ပေးသွင်းရမည်။^(၅) ဟူသော အချက် ဖြစ်သည်။

တရားမကျင့်ထုံး ဥပဒေအမိန့် - ၂၁၊ နည်းဥပဒေ ၃၉ (၁) တွင်လည်း တရားရှုံးတစ်ဦးကို ဖမ်းဆီးသည့်အချိန်မှ တရားရုံးသို့ တင်ပို့နိုင်သည့်အချိန်အထိ စားစရိတ်အတွက် တရားသူကြီးက လုံလောက် မည်ထင်သည့်ငွေကို တရားနိုင်က တရားရုံးသို့ မတင်သွင်းသေးသမျှ ဒီကရီအတည်ပြုရာတွင် ၎င်းတရား ရှုံးအား ဖမ်းဆီးခြင်းမပြုရဟု ပြဋ္ဌာန်းချက်ရှိခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။

အကြောင်းကြားစာအရလည်းကောင်း၊ ဖမ်းဆီးခံရမှုကြောင့်လည်းကောင်း တရားရှုံး တရားရုံးရှေ့ ရောက်ရှိလာလျှင် တရားနိုင်လျှောက်ထားသည့်အတိုင်း တရားရှုံးအား တရားမထောင် ချသင့် မသင့် တရားနိုင်၊ တရားနိုင်ပြသက်သေများ စစ်ဆေးရပါမည်။ ထို့နောက် တရားရှုံးအား တရားမထောင် မချ သင့်ကြောင်း အကြောင်းပြထုချေစေရန် ဆက်လက်စစ်ဆေးမှု ပြုလုပ်ရမည်။ စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုပြီးဆုံးလျှင် တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၅၁ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့် ဤကျင့်ထုံးပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအရ စိစစ်ရမည်။ တရားမထောင် မချသင့်ကြောင်း အကြောင်းပြ ထုချေချက် မပြည့်စုံ၊ မထင်ရှားမှသာလျှင် တရားမ ထောင်ချသည့် အမိန့်ချမှတ်ရန် ဖြစ်သည်။^(၆)

အဓိကအားဖြင့် တရားရှုံးအား တရားမထောင် ချသင့် မသင့် စဉ်းစားဆုံးဖြတ်ရာတွင် စာရင်းရှင်း တာဝန်ခံ ဗျိုင်းရေအိုးစင်သမဝါယမ ကျားကွက်သစ် သမဝါယမ နှင့် ဦးထွန်းလှပါ (၂) စီရင်ထုံး^(၇) ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားပြီးမှသာ ဆုံးဖြတ်သင့်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် စာရင်းရှင်းတာဝန်ခံဗျိုင်းရေအိုးစင် သမဝါယမ အသင်း^(၇) စီရင်ထုံးဆုံးဖြတ်ချက်ကို သိရှိရန် အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြလိုက်ပါသည် -

အမှု၌ တရားရှုံးများသည် ကုမ္ပဏီတစ်ခု၏ ဒါရိုက်တာလူကြီးတစ်ဦးကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ကုန် ဖက်စပ်လုပ်ငန်းတစ်ခု၏ ပါတနာတစ်ဦးအဖြစ်လည်းကောင်း တူညီသည့် အခြေအနေရှိကြောင်း သက်သေခံ

၄။ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့်- ၂၁၊ နည်းဥပဒေ ၃၇၊ တရားရုံးများ လက်စွဲအပိုဒ် ၂၇၀။

၅။ တရားရုံးများလက်စွဲအပိုဒ် ၂၇၁။

၆။ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့်-၂၁၊ နည်းဥပဒေ ၄၀၊ (၁) (၃)။

၇။ ၁၉၆၉ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ - ၂၀၁။

အထောက်အထား တစ်စုံတစ်ရာမရှိခဲ့ချေ။ သို့ဖြစ်လေရာ ၎င်းတို့သည် တရားမကျင့်ထုံး ဥပဒေ ပုဒ်မ ၅၁ ခြွင်းချက်၏ အပိုဒ်ငယ်(ဂ) တွင် အကျုံးဝင်သည်ဟု ယူဆရန် ခဲယဉ်းပေသည်။ ဤအချက်နှင့်ပတ်သက်၍ မူလရုံးရှေ့တွင် စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်း ပြုလုပ်ရာ၌ တရားနိုင်ငံများသည် သက်သေခံ အထောက်အထား တစ်စုံတစ်ရာ ဖော်ထုတ်နိုင်ခြင်းမရှိချေ။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေကာမူ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၅၁ အရ တရားရုံးများအား ဖမ်းဆီး၍ ထောင်သွင်းအကျဉ်းချထားနိုင်သည့် အာဏာသည် သက်ဆိုင်ရာတရားရုံး၏ ဆင်ခြင်တုံတရားအရ ပြုလုပ်နိုင်သည့် အာဏာဖြစ်သည်။ ဒီကရီကိုအတည်ပြုရန်အတွက် တရားနိုင်ငံအား ဖမ်းဆီး၍ အကျဉ်းကျခံစေရန် တရားရုံး၌ အာဏာရှိကြောင်း ပုဒ်မ ၅၁ တွင် ပြဌာန်းထားသည်။ သို့ရာတွင် ယင်းပုဒ်မခြွင်းချက်၌ ထိုအာဏာကို ချုပ်ချယ်ထားသည်။ ခြွင်းချက်၏အပိုဒ်ငယ် (က) (ခ) နှင့် (ဂ) တို့တွင် အကျုံးဝင်သည့်ကိစ္စ၌ တရားရုံးသည် မိမိသင့်တော်သည် ထင်မြင်သည့်အတိုင်း တရားရုံးအား အကျဉ်းကျခံစေရန် အမိန့်ချမှတ်နိုင်မည်ဖြစ်သော်လည်း ထိုအချက်များနှင့် မကိုက်ညီလျှင် ယင်းကဲ့သို့သော အမိန့်ချမှတ်နိုင်မည်မဟုတ်ချေ။ သို့ရာတွင် ထိုခြွင်းချက်များနှင့် အကျုံးဝင်သော အမှုတိုင်း၌ တရားရုံးအား အကျဉ်းကျခံစေရန်အမိန့်ကို မပြုမနေရ အဓိပ္ပာယ်ကောက်ယူ၍ မဖြစ်နိုင်။ ခြွင်းချက်၏ အပိုဒ် (က) (ခ) နှင့် (ဂ) ပါအချက်များနှင့် ကိုက်ညီကြောင်း ရုံးကကျေနပ်မှုမရှိလျှင် တရားခံအား အကျဉ်းကျခံစေရန် အမိန့်မချမှတ်ရဟု တားမြစ်ထားသဖြင့် ထိုအချက်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ရုံးက ကျေနပ်မှုရှိသည့်အခါ တရားရုံးအား အကျဉ်းကျခံစေရန် အမိန့်ချမှတ်ရမည်ဟု မဆိုလို၊ တရားရုံးအား အကျဉ်းကျခံစေရန် အမိန့်ချမှတ်နိုင်သည့် ယေဘုယျအာဏာမှာ ရုံးကမိမိသဘောအတိုင်း သင့်မြတ်သည်ဟု ထင်မြင်သည့်အခါ၌သာလျှင် အသုံးပြုနိုင်သည်။

တရားမထောင်မချနိုင်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်

- (က) တရားရုံးသည် ဆင်းရဲ၍ဖြစ်စေ၊ အခြားလုံလောက်သော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်စေ၊ ဒီကရီကျ ငွေကို မပေးဆောင်နိုင်ကြောင်း တရားရုံးက ထင်မြင်သူ၊ ^(၈)
- (ခ) လူမွဲအဖြစ် ဆုံးဖြတ်ကြေညာထားခြင်း အမိန့်ချခြင်းခံရသူ။ ^(၉)
- (ဂ) တပ်မတော်အက်ဥပဒေအရ လိုက်နာရသူ။ ^(၁၀)
- (ဃ) အပြင်းအထန် နာမကျန်း ဖြစ်နေသူ။ ^(၁၁)

တရားမထောင်ချရမည့်ကာလ

ကျပ် တစ်သိန်းထက်ပိုသည့် ငွေပေးဆပ်ရန်အတွက် ဒီကရီကို ဇာရီပြုလုပ်ရာ၌ ထောင်ချခံရသူအား ထောင်ဒဏ် (၆) (ခြောက်) လ ချမှတ်ရမည်။ ကျပ် တစ်သိန်း သို့မဟုတ် ကျပ် တစ်သိန်းအောက်လျော့နည်းငွေ ပေးဆပ်ရန်ဖြစ်စေ၊ သီးခြားရွှေ့ပြောင်းနိုင်သည့် ပစ္စည်းအတွက်ဖြစ်စေ၊ သီးခြားဆောင်ရွက်ရေးအတွက်ဖြစ်စေ၊

၈။ တရားရုံးများလက်စွဲအပိုဒ် ၂၇၄။
 ၉။ တရားရုံးများလက်စွဲ အပိုဒ် ၂၇၅
 ၁။ တရားရုံးများလက်စွဲအပိုဒ် ၂၆၇၊ တပ်မတော်အက်ဥပဒေပုဒ်မ ၂၇ (၁)။
 ၁၁။ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ - ၅၉ (၁)၊ (၃) အပိုဒ်ခွဲငယ် (ခ)။

တားဝရမ်းထုတ်ရန်အတွက်ဖြစ်စေ ဒီကရီဖြစ်သည့်အချက်တွင် ထိုသူကို ထောင်ပို့ရန် ကာလအပိုင်းအခြားမှာ ရက်သတ္တခြောက်ပတ် (၆) ပတ်ဖြစ်သည်။ အကြောင်းအားလျော်စွာ ခြောက်လအောက်လျော့နည်း၍ သော်လည်းကောင်း ထောင်သို့ပို့ရန် တရားရုံး၌ အခွင့်အာဏာမရှိချေ။^(၁၂)

တရားမထောင်ချမှတ်ခြင်းခံရသူ၏ အခွင့်အရေး

တရားရုံးအား တရားမကျင့်ထောင်သို့ ပို့သည့်အမိန့်တစ်ရပ် ချမှတ်ထားလျှင် အထက်တရားရုံးသို့ တရားမအထွေထွေအယူခံ တင်သွင်းခွင့်ရှိသည်။ တရားမထောင်ချသည့်အမိန့်သည် တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေ ပုဒ်မ ၄၇ နှင့် အကျိုးဝင်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။^(၁၃)

တရားရုံးသည် တရားမထောင် ချမှတ်ထားခြင်းခံရပြီး ထောင်သို့ပို့ခြင်းခံရပါက ထောင်ချဝရမ်းတွင် ဖော်ပြထားသည့် ဒီကရီကျင့်စဉ်များကို ထောင်တာဝန်ခံသို့ အပြေအကြေ ပေးသွင်းခြင်းလည်း ပြုလုပ်ခွင့် အခွင့်အရေးရှိပါသည်။ ထောင်ဝရမ်းပါ ငွေပေးပြီးက ထောင်မှလွတ်မြောက်ခွင့်ရှိပါသည်။^(၁၄)

လှအေး (တရားရေး)

၁၂။ တရားရုံးများလက်စွဲအပိုဒ် ၂၇၈ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ-၅၈။

၁၃။ တန်ကျင်မင် နှင့် အာမက်ဂျမား။ အေအိုင်အာ ၁၉၃၆ ရန်ကုန် စာ ၃၆၇ ။

၁၄။ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ-၅၈ (၁) အပိုဒ်ခွဲ (ခ) အပိုဒ်ခွဲငယ် (၁)။

တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေများကောင်စီအက်ဥပဒေနှင့် နည်းဥပဒေများအကြောင်း သိကောင်းစရာ

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က အမိန့်ကြော်ငြာစာအမှတ် ၇၈၆/ ၂၀၁၉ ဖြင့် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည့် တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေများကောင်စီ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းဆိုင်ရာ နည်းဥပဒေများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အများပြည်သူသိရှိနိုင်စေရန် ရည်ရွယ်၍ ရေးသားတင်ပြပါသည်။

The Bar Council Act နှင့် ယင်းအက်ဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့်ဥပဒေများ

The Bar Council Act (India Act XXXVIII, 1926) ကို ၁၉၂၆ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ၉ ရက်နေ့တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပြီး၊ အက်ဥပဒေ ပုဒ်မ ၂၊ ပုဒ်မ ၁၇၊ ပုဒ်မ ၁၈၊ ပုဒ်မ ၁၉ တို့သည် အဆိုပါနေ့တွင် အာဏာသက်ရောက်ခဲ့သည်။ ကျန်အက်ဥပဒေတစ်ခုလုံးကို ၁၉၂၉ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၁ ရက်နေ့မှစ၍ Rangoon High Court နှင့် သက်ဆိုင်စေခဲ့သည်။ အက်ဥပဒေတွင် ပုဒ်မ ၁၉ ခုပါဝင်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ပြဋ္ဌာန်းစဉ်ကပင် ပုဒ်မ ၁၊ ပုဒ်မ ၂ (ခ) နှင့် (ဂ)၊ ပုဒ်မ ၄ (၃)၊ ပုဒ်မ ၅ တို့မှာ ပယ်ဖျက်ထားပြီး၊ ပုဒ်မ ၄ (၃)၊ ပုဒ်မ ၈ (၄)၊ ပုဒ်မ ၁၂ တို့ကို Union of Burma (Adoption of Laws) Order 1948 ဖြင့် Attorney-General စကားရပ်အစားထိုးခြင်း၊ ပုဒ်မ ၁၉ ကို Act IX 1951 ဖြင့် ပယ်ဖျက်ခြင်း ပြုလုပ်ထားသည်။

၁၉၈၉ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၃၁ ရက်နေ့တွင် တရားရုံးချုပ်ရှေ့နေများကောင်စီအက်ဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့်ဥပဒေ (နိုင်ငံတော်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှုတည်ဆောက်ရေးအဖွဲ့ ဥပဒေအမှတ် ၂၂/၁၉၈၉) ကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပြီး တရားရုံးချုပ်ရှေ့နေများကောင်စီကို ဖျက်သိမ်းခြင်း၊ ပုဒ်မ ၄ အရ တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေများကောင်စီ ဖွဲ့စည်းပုံကို ပြင်ဆင်ခြင်းနှင့် ပုဒ်မ ၆ ကို ပယ်ဖျက်ခြင်း ပြုလုပ်ခဲ့သည်။

၂၀၁၉ ခုနှစ် ဇွန်လ ၁၀ ရက်နေ့တွင် တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေများကောင်စီအက်ဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေ (ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ဥပဒေအမှတ် ၂၁/ ၂၀၁၉) ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပြီး တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေများကောင်စီဖွဲ့စည်းပုံ၊ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေများကောင်စီ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းဆိုင်ရာ နည်းဥပဒေများ ထုတ်ပြန်ခွင့်နှင့် တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေများကောင်စီ၏ ရုံးလုပ်ငန်းများ၊ ကုန်ကျစရိတ်များ၊ နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းမဟုတ်သည့် တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေများကောင်စီ ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌ၊ အတွင်းရေးမှူးနှင့် အဖွဲ့ဝင်များအတွက် စရိတ်ကို ပြည်ထောင်စုရှေ့နေချုပ်ရုံးက တာဝန်ယူ၊ တာဝန်ခံဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ကို အဓိကပြင်ဆင်ခဲ့သည်။

အဆိုပါဥပဒေ ပုဒ်မ ၄ အရ ရာထူးအလျောက် ပါဝင်သူ ၄ ဦး၊ သတ်မှတ်ချက်နှင့်အညီ ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည့် တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေ ၁၁ ဦး တို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းမည့် တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေများကောင်စီတွင် ပြည်ထောင်စုရှေ့နေချုပ်သည် ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ်လည်းကောင်း၊ ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်က အမည်စာရင်းတင်သွင်းသည့် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီး ၂ ဦး၊ ဒုတိယရှေ့နေချုပ်တို့နှင့် ရွေးချယ်တင်မြှောက်သည့် တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေ ၁၁ ဦးက အဖွဲ့ဝင်အဖြစ်လည်းကောင်း ပါဝင်ပြီးတရားလွှတ်တော်ရှေ့နေများထဲမှ ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌနှင့် အတွင်းရေးမှူးတို့ကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်မည်ဖြစ်သည်။

ပုဒ်မ ၅ အရ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေများကောင်စီ၏ သဘောထားမှတ်ချက်ရယူ၍ တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေများကောင်စီ အဖွဲ့ဝင်များအဖြစ် တရားလွှတ်တော် ရှေ့နေများထဲမှ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရန် ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပခြင်းနှင့် လစ်လပ်နေရာဖြည့်စွက်ခြင်း နည်းလမ်းများ၊ ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပရာတွင်ပေါ်ပေါက်သည့်အငြင်းပွားမှုများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဆုံးဖြတ်ဆောင် ရွက်မည့်နည်းလမ်းများ၊ တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေများကောင်စီတွင် ရာထူးအလျောက် အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်သူမဟုတ် သည့် အမည်စာရင်းတင်သွင်းခံရသူနှင့် ရွေးကောက်ခံရသူများ၏ ရာထူးသက်တမ်းသတ်မှတ်ခြင်း၊ တရား လွှတ်တော်ရှေ့နေများကောင်စီ အစည်းအဝေးများကျင်းပခြင်းနှင့် အစည်းအဝေးအထမြောက်ခြင်း ကိစ္စရပ်များ၊ တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေများကောင်စီ ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌနှင့် အတွင်းရေးမှူးတို့ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းနှင့် ရာထူးသက်တမ်းသတ်မှတ်ခြင်း ကိစ္စရပ်များအတွက် နည်းဥပဒေများ ထုတ်ပြန်နိုင်သည်။

The Bar Council Act အရ ထုတ်ပြန်ခဲ့သည့် နည်းဥပဒေများ ၊

ယင်းအက်ဥပဒေအရ နည်းဥပဒေများကို အောက်ပါအတိုင်း ထုတ်ပြန်၍ အသုံးပြုခဲ့သည် -

- (က) **ပုဒ်မ ၆ အရ Bar Council အဖွဲ့ဝင်များ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ရန် နည်းဥပဒေများ**
Rules under Section 6 of the Bar Council Act to provide for the Election and Procedure of the Bar Council [High Court Notification No. 18 (General) dated the 8th September 1928 as amended by Notifications No. 3 (Bar Council), dated the 18th September 1929, and No.2 (Bar Council) dated the 22nd June 1934]
- (ခ) **ပုဒ်မ ၉ အရ တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေများအဖြစ် ဝင်ခွင့်နည်းဥပဒေများ** [၁၉၅၄ ခုနှစ် ဧပြီလ ၂၈ ရက်နေ့ အမိန့်ကြော်ငြာစာအမှတ် ၂ (ပြင်ဆင်ချက်အရ ပြင်ဆင်ထားသည့် ၁၉၅၄ ခုနှစ် မတ်လ ၁၅ ရက်စွဲပါအမိန့်ကြော်ငြာစာအမှတ် ၁ (တရားရုံးချုပ်ရှေ့နေများ ကောင်စီ)]
- (ဂ) **ပုဒ်မ ၁၂ အရ တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်း ဆိုင်ရာနည်း ဥပဒေများ** [၁၉၃၂ ခုနှစ်ဇွန်လ ၂၉ရက် အမိန့်ကြော်ငြာစာအမှတ် ၅(အများဆိုင်ရာ)နှင့် ၁၉၃၉ခုနှစ် ဩဂုတ်လ ၂၈ ရက် နေ့စွဲပါ အမှတ် ၁၁ (အများဆိုင်ရာ) ဖြင့် ပြင်ဆင်ထား သည့် ၁၉၂၈ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ၂၂ ရက်စွဲပါ တရားရုံးချုပ်အမိန့်ကြော်ငြာစာအမှတ် ၂၃ (အများဆိုင်ရာ)]
- (ဃ) **ပုဒ်မ ၁၆ အရ တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေများအခကြေးငွေဆိုင်ရာ နည်းဥပဒေများ** [၁၉၂၉ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ ၄ ရက် အမိန့်ကြော်ငြာစာအမှတ် ၁၀ (အများဆိုင်ရာ)၊ ၁၉၃၀ ခုနှစ် ဧပြီလ ၂၈ ရက် အမိန့်ကြော်ငြာစာအမှတ် ၆ (အများဆိုင်ရာ)နှင့် ၁၉၃၉ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ၂၅ ရက် အမိန့်ကြော်ငြာစာအမှတ် ၁၅ (အများဆိုင်ရာ)တို့ဖြင့် ပြင်ဆင်ထားသည့်အတိုင်း ၁၉၂၉ ခုနှစ် ဧပြီလ ၃၀ ရက် အမိန့်ကြော်ငြာစာအမှတ် ၅ (အများဆိုင်ရာ)]

၁၉၇၃ ခုနှစ် စကားရပ်များအနက်အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုရေးဥပဒေ ပုဒ်မ ၂၀ အရ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက် တစ်ရပ်ရပ်ကို ရုပ်သိမ်းပြီးနောက် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက် အသစ်တစ်ရပ်ပြဋ္ဌာန်းလိုက်သည့်အခါ အဆိုပါ ရုပ်သိမ်းခြင်းခံရသော ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်အရ ပြုလုပ်ခဲ့သော နည်းဥပဒေ၊ စည်းမျဉ်းဥပဒေ၊ စည်းကမ်းဥပဒေ၊ အမိန့်ကြော်ငြာစာနှင့်တကွ ရာထူးခန့်ထားမှု အသီးသီးသည် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်အသစ်နှင့် မဆန့်ကျင်သမျှသာ ဆက်လက်အာဏာတည်သည်ဖြစ်၍ Rules under Section 6 of the Bar Council Act to provide for the

Election and Procedure of the Bar Council သည် တရားရုံးချုပ်ရှေ့နေများကောင်စီအက်ဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေ (၁၉၈၉) ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့် ဆန့်ကျင်နေသဖြင့် ဆက်လက် အာဏာတည်ခြင်းမရှိဘဲ၊ ကျန်နည်းဥပဒေများ ဆက်လက်အာဏာတည်ပြီး ကျင့်သုံးလျက်ရှိသည်။

တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေများကောင်စီ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းဆိုင်ရာ နည်းဥပဒေများ

သို့ဖြစ်၍ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သည်တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေများကောင်စီရွေးကောက် တင်မြှောက်ခြင်းဆိုင်ရာ နည်းဥပဒေများကို ရေးဆွဲ၍ ၂၀၁၉ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ၃ ရက်နေ့တွင် အမိန့် ကြော်ငြာစာအမှတ် ၇၈၆/၂၀၁၉ ဖြင့် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

နည်းဥပဒေများတွင် အမည်နှင့်အဓိပ္ပာယ်ဖော်ပြချက်၊ ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပခြင်းနှင့် လစ်လပ်နေရာ ဖြည့်တင်းခြင်း၊ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းဆိုင်ရာအငြင်းပွားမှုများဆုံးဖြတ်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ရာထူး သက်တမ်းသတ်မှတ်ခြင်း၊ အစည်းအဝေးများကျင်းပခြင်းနှင့် အထမြောက်ခြင်း၊ ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌနှင့် အတွင်းရေးမှူး တို့ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းနှင့် ရာထူးသက်တမ်းသတ်မှတ်ခြင်း၊ အထွေထွေတို့ ဖော်ပြထားသည်။ တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေများကောင်စီအဖွဲ့ဝင် တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေများ၏အရည်အချင်းကို ရာထူး အလျောက်ပါဝင်သည့် ပြည်ထောင်စုရှေ့နေချုပ်၊ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီးများနှင့် ဒုတိယရှေ့နေချုပ်တို့ကဲ့သို့ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၂၀၊ ပုဒ်မ ၁၂၁ ပါ သတ်မှတ်သည့်အရည်အချင်း များနှင့် ပြည့်စုံရန်နှင့် တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေလုပ်သက်၊ ရှေ့နေကျင့်ဝတ်အရ အရေးယူခံရခြင်းမရှိသူဟူသော သတ်မှတ်ချက်များ ဖော်ပြထားသည်။*

တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေများကောင်စီ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းဆိုင်ရာ နည်းဥပဒေများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ တည်ဆဲဥပဒေများနှင့်အညီ သတ်မှတ်အရည်အချင်းများနှင့်ပြည့်စုံသော ရွေးကောက် တင်မြှောက်ခံ တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေများပါဝင်သည့် တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေများကောင်စီ ပေါ်ပေါက်ရေး အတွက် အရေးကြီးသည့်လုပ်ထုံးလုပ်နည်း၊ စည်းမျဉ်းသတ်မှတ်ချက်များဖြစ်ကြောင်း တင်ပြလိုက်ပါသည်။

ဒေါ်တင်နွယ်စိုး

ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်၊ ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးကြီးကြပ်မှုရုံး

ရည်ညွှန်းချက်များ

- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၂၀၀၈ ခုနှစ်)
- The Bar Council Act (India Act XXXVIII, 1926)
- တရားရုံးချုပ်ရှေ့နေများကောင်စီအက်ဥပဒေကိုပြင်ဆင်သည့်ဥပဒေ (နိုင်ငံတော်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှုတည်ဆောက်ရေးအဖွဲ့ ဥပဒေအမှတ် ၂၂/၁၉၈၉)
- တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေများကောင်စီအက်ဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေ (ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ဥပဒေအမှတ် ၂၁/၂၀၁၉)
- တရားရုံးများလက်စွဲ အတွဲ ၁ (၁၉၉၉၊ စတုတ္ထအကြိမ်တည်းဖြတ်ခြင်း၊ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်)
- ၁၉၇၃ ခုနှစ် စကားရပ်များအနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရေးဥပဒေ

* အဆိုပါ နည်းဥပဒေများတွင် ဖော်ပြထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၂၀ ပါ အရည်အချင်းများနှင့် ပြည့်စုံသူဟူသော ပြဋ္ဌာန်းချက်အား နိုင်ငံသားဖြစ်သူဟု ပြင်ဆင်ရန်၊ ပုဒ်မ ၁၂၁ ပြဋ္ဌာန်းချက်အား ပယ်ဖျက်ရန် အပါအဝင် ပြင်ဆင်ချက် ၉ ခုအား ဒုတိယအကြိမ် ပြည်သူ့လွှတ်တော် (၁၄) ကြိမ်မြောက် ပုံမှန်အစည်းအဝေး က အတည်ပြုခဲ့သည်။ အမျိုးသားလွှတ်တော်သို့ ပေးပို့ထားသည်။

တရားရေးဝန်ထမ်းဘဝ ညနေဆည်းဆာအလွန်မှာ

မောင်တင်ဌေး(တရားရေး)

ဥက္ကဋ္ဌ

ကယားပြည်နယ်ဥပဒေဆိုင်ရာ အထောက်အကူပေးရေးအဖွဲ့

“လက်ခံသည်”

ငယ်စဉ်ကတည်းက လက်ရေးမလှတဲ့ကျွန်တော် ဒီတစ်ခါတော့ လက်ခံသည်ဆိုတဲ့စာလုံးလေးသုံးလုံးကို စာရွက်အလွတ်တစ်စုပေါ်မှာ အရင်ရေးကြည့်ပြီးစိတ်ကြိုက်ဖြစ်မှ ၂၀၁၇ ခုနှစ် ကယားပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်၊ တရားမပထမအယူခံမှုအမှတ် (၈) ရဲ့အမှုနေ့စဉ်မှတ်တမ်းမှာ အတတ်နိုင်ဆုံး သပ်သပ်ရပ်ရပ်လေးဖြစ်အောင်ပြန် ရေးလိုက်တယ်။ ပြီးတော့ပြန်ဖတ်ကြည့်တယ်။ လက်ခံသည်ဆိုတဲ့ စာလုံးလေးသုံးလုံးက ကျွန်တော့်ရင်ထဲကို မကြုံစဖူးအကြိမ်ကြိမ်ရိုက်ခတ်ပဲ့တင်ထပ်သွားတယ်။ ဒီလက်ခံသည်ဆိုတဲ့စာလုံးလေးတွေဟာ အဲ့ဒီသက်ဆိုင်တဲ့ အယူခံမှုကို လက်ခံသင့်မသင့်ချမှတ်တဲ့အမိန့်တစ်ခုပါပဲ။ ဒီအမိန့်ရဲ့အောက်မှာ ကျွန်တော်လက်မှတ်ရေးထိုး တယ်။ လက်မှတ်အောက်မှာ ကွန်ပျူတာရာဘာစည်းတံဆိပ်ကို နှိပ်လိုက်တယ်။ (တင်ဌေး) ကယားပြည်နယ် တရားလွှတ်တော်တရားသူကြီးဆိုတဲ့စာလုံးလေးတွေ ကျွန်တော့်မျက်စိရှေ့မှာ မှုန်ဝါးဝါးလေးပေါ်လာတယ်။ ဒါတွေကို ကယားပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်မှာ ရုံးခန်းတွင်းတာဝန်ကျ တရားသူကြီးတစ်ဦးအဖြစ် ကျွန်တော့်ရဲ့ ရုံးခန်းအတွင်းမှာ ဆောင်ရွက်နေတာပါ။

တကယ်တော့ ကျွန်တော့်အနေနဲ့ ဒီလိုအမိန့်မျိုးကို အကြိမ်ကြိမ်ရေးသားချမှတ်နေကျပါ။ တာဝန်ပေး အပ်ခြင်းခံရတဲ့အခါ ရုံးခန်းတွင်းတာဝန်ကျတရားသူကြီးတစ်ဦးအနေနဲ့ အောက်ရုံးအဆင့်ဆင့်က တက် ရောက်လာတဲ့ အယူခံလွှာ၊ ပြင်ဆင်မှုလျှောက်လွှာတွေနဲ့အတူ အောက်ရုံးအဆင့်ဆင့်ရဲ့စီရင်ချက်၊ အမိန့် တွေကိုဖတ်ကြည့်ပြီး အမှုမှာပေါ်ပေါက်တဲ့အကြောင်းခြင်းရာနဲ့ ဥပဒေဆိုင်ရာပြဿနာတွေကို သက်ဆိုင်ရာဥပဒေ၊ နည်းဥပဒေ၊ ညွှန်ကြားချက်၊ လမ်းညွှန်စီရင်ထုံးများ အစရှိတာတွေနဲ့စပ်ဟပ်စဉ်းစားလို့ လက်ခံသင့်တယ် လို့သုံးသပ်ရရှိရင် ရုံးခန်းတွင်းမှာ လက်ခံသည်လို့ အမိန့်ချမှတ်လိုက်တာပါ။ ရုံးခန်းတွင်းမှာ လက်ခံ သင့်တယ်လို့မယူဆရင်တော့ ရုံးရှေ့ပို့ပါလို့ရေးပြီး လက်မှတ်ရေးထိုး၊ ရာဘာစည်းတံဆိပ်လေးနှိပ်ပြီး သက်ဆိုင်ရာတာဝန်ကျရုံးဝန်ထမ်းကို ပေးလိုက်ဖို့ပါ။ ဒါတွေကို ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ရဲ့ ၂၀၁၁ ခုနှစ်၊ မေလ (၇) ရက်၊ ရက်စွဲနဲ့ ထုတ်ပြန်ခဲ့တဲ့ တိုင်းဒေသကြီး သို့မဟုတ် ပြည်နယ်တရား လွှတ်တော်များတွင် အမှုများစစ်ဆေးကြားနာ စီရင်ခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာဌာနအသီးသီးက လိုက်နာဆောင်ရွက်ရန် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနဲ့ အညီ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ရတာပါ။ ဒီလိုလုပ်ရိုး လုပ်စဉ် လုပ်ငန်းစဉ်တွေနဲ့အညီဆောင်ရွက်တဲ့ ဒီနေ့ဒီတရားမ အယူခံမှုမှာ ကျွန်တော့်ရဲ့ ဒီလိုဆောင်ရွက်ချက်တွေဟာ မထူးခြားလှပါဘူး။ လုပ်ငန်းတာဝန်က မထူးခြား၊ ဆောင်ရွက်ပုံက မထူးခြားပေမယ့် ဒီနေ့ကတော့ ကျွန်တော့်ဘဝအတွက် ထူးထူးခြားခြား အမှတ်ရစရာနေ့များထဲက တစ်နေ့ပါ။

လွမ်းမောစရာကောင်းလှတဲ့ အဲ့ဒီနေ့က လျှင်ကော်မြို့မှာ ရာသီဥတုကလည်း မှုန်ရီရှိင်းနေလိုက်တာ။ ကယားပြည်နယ် တရားလွှတ်တော်တရားသူကြီးအဖြစ် ငါးနှစ်ကျော် တာဝန်ထမ်းဆောင်လာခဲ့တဲ့ကျွန်တော် ဒီနေ့ညနေမှာ သက်ပြည့်အငြိမ်းစားယူရမှာပါ။ ဒီနေ့တက်လာတဲ့တရားမအယူခံမှုကိုလက်ခံသည်လို့ အမိန့်ချ မှတ်ပြီးတဲ့နောက်မှာတော့ ဒီနေ့ရုံးခန်းတွင် တာဝန်ကျတရားသူကြီးအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ဖို့ရှိနေပြီး

အမှုသစ် တက်မယ်၊ မတက်ဘူး၊ အမှုသစ်တက်မယ်ဆိုရင် ဘယ်လိုအမှုအမျိုးအစားနဲ့ ဘယ်လိုဥပဒေပြဿနာနဲ့ အကြောင်းခြင်းရာပြဿနာတွေကို စဉ်းစားရနိုင်တယ်ဆိုတာတွေကို ကြိုတင်မခန့်မှန်းနိုင်တာမို့ မသိမ်း ဆည်းဘဲထားရသေးတဲ့ ကျွန်တော့်ရဲ့ ရုံးခန်းဗီဒီယိုတွေထဲက ဥပဒေစာအုပ်တွေ၊ ညွှန်ကြားချက်ဖိုင်တွေနဲ့ တခြားကိုယ်ပိုင်ပစ္စည်းလေးတွေကိုသိမ်းဆည်းပြီး စက္ကူပုံးတချို့နဲ့ ဆန်အိတ်ဟောင်းတချို့ထဲကိုထည့်ပါတယ်။

ရုံးဝန်ထမ်းတချို့က လာဝိုင်းကူသိမ်းပေးကြတယ်။ ဒီနေ့တော့ သူတို့လေးတွေက ခါတိုင်းနေ့တွေလို ရယ်မောပြောဆိုကြတာမရှိဘူး၊ တိတ်တိတ်ဆိတ်ဆိတ်နဲ့ပဲ လိုအပ်တာတွေ လုပ်ပေးနေကြတယ်။ ရုံးသားဖြူစင် ပွင့်လင်းကြတဲ့ တိုင်းရင်းသား တိုင်းရင်းသူရုံးဝန်ထမ်း လွမ်းသူမျက်နှာလေးတွေကိုကြည့်ပြီး ကျွန်တော်လည်း စိတ်မကောင်းဖြစ်နေမိတယ်။ ကျွန်တော်ကလည်း ကယားပြည်နယ်မှာ ၁၉၉၄ ခုနှစ်က ကယားပြည်နယ်တရား ရုံး(ဘောလခဲခရိုင်)၊ လက်ထောက်ပြည်နယ် တရားသူကြီးအဖြစ်တစ်ကြိမ်၊ ၂၀၀၂ ခုနှစ်မှာ ကယားပြည်နယ် တရားသူကြီးအဖြစ်တစ်ကြိမ်နဲ့ ၂၀၁၂ ခုနှစ်ကနေ ဒီနေ့အထိ ကယားပြည်နယ်တရားလွှတ်တော် တရားသူကြီး အဖြစ်တစ်ကြိမ်၊ စုစုပေါင်းသုံးကြိမ်အထိရောက်ရှိတာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့တာမို့ ဒီရုံးဝန်ထမ်းတွေနဲ့ ကျွန်တော်က တာဝန်ဝတ္တရားအရအပြင် မိသားစုပုံစံခင်မင်ရင်းနှီးမှုတွေက ကြာမြင့်ခဲ့ပါပြီ။

ရုံးခန်းထဲကပစ္စည်းတွေကို သိမ်းဆည်းရင်းနဲ့ စိတ်ကလည်း အတိတ်ဆီကို ပြန်ရောက်ရောက်သွားတယ်။ ကျွန်တော် ၁၉၆၈ ခုနှစ်မှာ ရန်ကုန်မြို့၊ အ.ထ.က(၁) ဗဟန်းကနေ အခြေခံပညာအထက်တန်းစာမေးပွဲကို (က) စာရင်းက အောင်မြင်ပြီး ၁၉၇၂ ခုနှစ်၊ ဗဟန်းက ရန်ကုန်ဝိဇ္ဇာနှင့်သိပ္ပံတက္ကသိုလ် (R.A.S.Uရာဇူး)မှာ ဆက်လက်ပညာသင်ယူလို့ ရရှိခဲ့တဲ့ဘွဲ့က ဝိဇ္ဇာဘွဲ့ (ဒဿနိကဗေဒ အဓိက) B.A (Philosophy) အဲဒီ အချိန်က ဒဿနိကဗေဒဌာနမှာ ဆရာမဒေါ်မြင့်မြင့်သန်း၊ ဆရာဦးမောင်မောင်တင်၊ ဆရာဦးတင်အုန်း၊ ဆရာမကြီး ဒေါ်မေတင်ထွဋ်၊ ဆရာမကြီးဒေါ်ခင်ဆက်ရီ၊ ဆရာကြီးဦးခင်မောင်ဒင်နဲ့ ပါမောက္ခဆရာကြီး ဒေါက်တာဦးခင်မောင်ဝင်း (နောင်မှာပညာရေးဝန်ကြီးဌာနဝန်ကြီး၊ ဩစတေးလျနိုင်ငံဆိုင်ရာ မြန်မာနိုင်ငံ သံအမတ်ကြီးအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သူ)တို့ရဲ့ သင်ကြားပို့ချခဲ့မှုတွေ သင်ယူရရှိခဲ့ပါတယ်။ နောက် မဟာဝိဇ္ဇာအရည်အချင်းစစ် ဒုတိယနှစ်သင်တန်း(M.A.Q II)ကို ဆက်လက်တက်ရောက် အောင်မြင်ခဲ့ပါတယ်။ အဲဒီ (M.A.Q II) သင်တန်းတက်နေတဲ့အချိန်မှာတော့ ဆရာမကြီးဒေါ်ကြည်ကြည်လှက ဌာနမှူးဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီနောက်မှာ အောက်မြန်မာပြည်မိုးလေဝသဌာနခွဲက အရာရှိတစ်ဦးဖြစ်သူမရမ်းကုန်းမြို့နယ် လမ်းစဉ်လူငယ် စည်းရုံးရေးကော်မတီ အတွင်းရေးမှူးဆရာဦးအေးကြွယ်က သူနဲ့အတူ မှတ်ပုံတင်ရှေ့နေသင်တန်း (R.L) တက်ဖို့ခေါ်တာနဲ့ (R.L) သင်တန်းအပါတ်စဉ် (၂) မှာ ကျွန်တော်တက်ဖြစ်သွားတယ်။ ကျွန်တော်ကလည်း ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံအစိုးရ၊ တရားရေးဝန်ကြီးဌာန၊ ဝန်ကြီးရုံးရဲ့ ၁၉၇၃ မေလ(၄)ရက်နေ့စွဲပါ အမိန့် ကြော်ငြာစာအရ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံအစိုးရက ပြည်သူ့တရားစီရင်ရေးစနစ်အရ ရန်ကုန်တိုင်း၊ မရမ်း ကုန်းမြို့နယ်မှာ အသက် ၁၆ နှစ်မပြည့်သေးတဲ့ ကလေးသူငယ်မှုခင်းတွေကိုစစ်ဆေးနိုင်ဖို့ မြို့နယ်ပြည်သူ့ တရားရုံးအဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ခန့်အပ်တဲ့တာဝန်တွေကို ထမ်းဆောင်ခဲ့ရဖူးတာမို့ ဥပဒေပညာရပ်တွေကို စိတ်ဝင်စားမှု ရှိနေပါပြီ။ ဒါပေမယ့် အဲဒီအချိန်က ဘယ်အဓိကဘာသာနဲ့ဘွဲ့ရဘူးရ တရားရေးဝန်ထမ်းအဆင့်(၄) ရာထူး အတွက် လျှောက်ထားနိုင်ကြောင်း လျှောက်လွှာခေါ်တုန်းကတော့ လျှောက်ထားဖို့ စိတ်မထက်သန်လှလို့ မလျှောက်ဖြစ်ခဲ့ပါဘူး၊ အဲဒီတုန်းက လျှောက်ခဲ့လို့ခန့်အပ်ခြင်းခံရသူတွေ ဖောင်ကြီး၊ ဗဟိုဝန်ထမ်းတက္ကသိုလ်မှာ အောင်ဆန်း(၇)အပါတ်စဉ်မှာ တက်ကြရပါတယ်။

(R.L)သင်တန်းမှာ ကျွန်တော်မှတ်မိသလောက် သင်တန်းဥက္ကဋ္ဌပါမောက္ခ ဆရာဦးတင်အုန်း၊ တရားရုံး

ချုပ် တရားသူကြီးချုပ်(အငြိမ်းစား) ဆရာ ဦးလှသင်း၊ ဆရာဦးထွန်းရွှေ(တရားရုံးချုပ်ရှေ့နေ မောင်ထွန်းရွှေ)၊ ပြည်သူ့လွှတ်တော်ရုံးညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ် ဆရာဦးအောင်ခင်တင့်၊ ဆရာဦးထွန်းဝင်း၊ ဆရာဦးဖိုးသာ (သက်သေ ခံဥပဒေကျမ်းပြုဆရာ)၊ ဆရာဦးထွန်းမြင့်(ကြယ်ငါးပွင့်သင်္ဘောလှိုင်းက အရာရှိလုံမှတ်သားမိပါတယ်)၊ ပြည်သူ့ ဥပဒေအကျိုးဆောင်အဖွဲ့ရုံးက ဆရာဦးတင်အုန်းအစရှိတဲ့ စာတွေ့ရောလက်တွေ့မှာပါ ကျွမ်းကျင်လှတဲ့ ဝါရင့် သမ္မာရင့်ဆရာကြီးတွေက လာရောက်သင်ကြားပို့ချပေးခဲ့ကြတာဖြစ်ပြီး သင်တန်းသားတွေကလည်း ပါတီယူနစ် ကော်မတီဝင်တွေ၊ ကောင်စီအဆင့်ဆင့်က တာဝန်ရှိသူကြီးတွေ၊ ဥပဒေဘွဲ့မရသေးတဲ့ တရားရေးဝန်ထမ်းတွေ၊ အထက်တန်းရှေ့နေ အောင်လက်မှတ် (H.G.P) အောင်လက်မှတ်နဲ့ လိုက်ပါဆောင်ရွက်နေတဲ့ အထက်တန်း ရှေ့နေကြီးတွေ အများစုကြီး ပါဝင်တက်ရောက်သင်ယူကြတဲ့ သင်တန်းဖြစ်ပါတယ်။ (R.L) သင်တန်းမှာ ဥပဒေပညာရပ်တွေကို လေ့လာသင်ယူအောင်မြင်အပြီးမှာတော့ ကျွန်တော်တရားရေးဝန်ထမ်း ဥပဒေဝန်ထမ်း အဖြစ် တာဝန်တွေကိုထမ်းဆောင်ပြီး ဆက်လက်လေ့လာသင်ယူလိုစိတ်တွေ ပေါ်ပေါက်လာပါတယ်။

ဒီလိုနဲ့ တရားရေးဌာနမှာ တရားရေးဝန်ထမ်းအဆင့်(၄)အဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခွင့်ရဖို့ လျှောက်လွှာ လေးကိုကိုင်ပြီး မရဲတရဲနဲ့ ဟိုစုံစမ်းဒီစုံစမ်း၊ လျှောက်လွှာတင်၊ ရေးဖြေ၊ လူတွေမေးဖြေတွေပြီးလို့ (၇.၆.၁၉၇၉) ရက်နေ့မှာ အလုပ်ခန့်စာရ အဲဒီနေ့မှာဘဲ မိုးလေးတဖြောက်ဖြောက်ရွာနေတဲ့ကြားက ရန်ကုန်မြို့၊ ဗဟိုတရားရုံး ကနေ ဖောင်ကြီး၊ ဗဟိုပြည်သူ့ဝန်ထမ်းတက္ကသိုလ်ကို ကားကြီးတွေနဲ့ပို့ပေး၊ သင်တန်းတက်၊ ဇေယျ(၄၂) ဖောင်ကြီးသင်တန်းဆင်းပြီးတော့ ဗဟိုတရားရုံးမှာ ဌာနတွင်းသင်တန်းတက်၊ နောက်တော့ မရမ်းကုန်း မြို့နယ်တရားရုံး၊ မြို့နယ်တရားရေးဦးစီးမှူး ဆရာဦးလှဖူးရုံးမှာ ကိုစိန်သန်းညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်(ငြိမ်း)နဲ့အတူ လက်တွေ့အလုပ်သင်အဖြစ်သင်ယူ၊ အလုပ်သင်ကာလပြီးချိန်ကစလို့ တာဝန်ကျရာဒေသကို သွားရောက် အလုပ်ဝင်၊ ဌာနတွင်း သင်တန်း၊ မွမ်းမံသင်တန်းတွေတက်၊ စာမေးပွဲအကြိမ်ကြိမ်ဖြေ၊ တရားရေးဝန်ထမ်းအဆင့် (၄၊ ၃၊ ၂၊ ၁) တွဲဖက်ညွှန်ကြားရေးမှူး၊ ပြည်နယ်တရားသူကြီး၊ တိုင်းဒေသကြီး တရားရေးဦးစီးမှူး၊ တရားလွှတ်တော်တရားသူကြီးအဖြစ် မြို့ပေါင်းများစွာမှာ ပြောင်းရွှေ့တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့ပုံတွေ၊ တရား ဌာနအတွင်းမှာ ကျေးဇူးရှင်ဆရာသခင်တွေရဲ့ သွန်သင်ဆုံးမဩဝါဒတွေကို ပြန်စဉ်းစားသတိရနေမိတယ်၊ ပြီးတော့ မှတ်ပုံတင်ရှေ့နေသင်တန်း (R.L) အောင်လက်မှတ် အမှတ်စဉ် ၁၃/၇၇ဖြစ်တဲ့ကျွန်တော် တရား ရေး ဝန်ထမ်း အဆင့်(၃) ဖြစ်တဲ့အချိန်မှာ တရားရေးဝန်ထမ်းတွေကို ကိုယ်ပိုင်နံပါတ်စတင်သတ်မှတ်ပေးတဲ့အခါ ကျွန်တော့်ရဲ့ကိုယ်ပိုင်နံပါတ်ကလည်း တ/၁၃၇၇ ဖြစ်နေတယ်၊ ကျွန်တော့် (R.L) အောင်လက်မှတ်မှာကတည်းက ကျွန်တော့်ရဲ့ တရားရေးဝန်ထမ်း ကိုယ်ပိုင်နံပါတ်ကို သတ်မှတ်ပေးလိုက်တာလားလို့လည်း ပြန်စဉ်းစားနေမိတယ်၊ ခုတော့ ဒါတွေအားလုံးကို ရာဇဝင်ထဲမှာထားခဲ့ရတော့မှာပါလား၊ ဒီနေ့ညနေဆိုရင် ကျွန်တော်က အပြင်လူဖြစ်ပါပြီ၊ ကိုယ်ကအပြင်ရောက်ပြီး စိတ်ကရာ ကိုယ်နဲ့အတူ အပြင်ကိုတစ်ပါတည်းလိုက်ပါနိုင်မလား၊ ကျွန်တော်မသိသေး။

ဘာပဲဖြစ်ဖြစ် မိခင်တရားရေးဌာနမှာ အလုပ်စဝင်ချိန်က အထက်တန်းရှေ့နေ လူပျိုလူရွယ်ဖြစ်တဲ့ ကျွန်တော့်ရဲ့ အိမ်အပြန်ခရီးမှာတော့ မိခင်ရင်ခွင်မှာတင် ကျေးဇူးရှင်မိခင်ရဲ့ပြုစုပျိုးဆောင်မှုနဲ့ (တရား လွှတ်တော်ရှေ့နေနှင့် နီတြီပဗ္ဗလစ် ဦးတင်ဌေး)ဖြစ်လာခဲ့ပါပြီ၊ တရားလွှတ်တော်တရားသူကြီးတာဝန်အထိလည်း တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့ဖူးပြီ၊ ပညာတွေလည်းရခဲ့ပြီ၊ ကြင်ရာဇနီးဒေါ်လှလှဝင်း(ဇေယျ-၄၂)တရားလွှတ်တော် ရှေ့နေနဲ့ သားလေးမောင်ချမ်းမြေ့ဖြိုး တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေတို့နဲ့လည်း ဖြစ်လာခဲ့ပါပြီ။

ကယားပြည်နယ် တရားလွှတ်တော်တရားသူကြီးအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ရတဲ့ အပြီးသတ်နေ့ရဲ့

ညနေခင်းမှာ ရုံးခန်းပြတင်းပေါက်ကနေ ကယားပြည်နယ်နေ့ နှစ်စဉ်ကျင်းပလေ့ရှိတဲ့ကွင်းကြီးကို မြင်ရတာ ခါတိုင်းနေ့များနဲ့မတူတော့ဘဲ ဟိုးမိုးကုတ်စက်ဝိုင်းအထိ ကွင်းပြင်ကျယ်ကြီးလိုဖြစ်နေတာ ခုမှသတိပြုမိတော့ တယ်။ အပြင်လောကဟာ ကျယ်ပြောလှပါလားလို့လည်း တွေးမိတယ်။

အပြင်လောကမှာတော့ ကျွန်တော်ကဦးတင်ဌေး၊ B.A, R.I, D.B.I တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေနှင့် နိုတြီပဗ္ဗလစ်ဆိုတဲ့ဆိုင်းဘုတ်ကို ခန့်ခန့်ညားညားလေးလုပ် ရရှိထားတဲ့တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေလိုင်စင်နဲ့ တရား လွှတ်တော်ရှေ့နေအဖြစ် တရားရုံးအဆင့်ဆင့်မှာ လိုက်ပါဆောင်ရွက်ခွင့်ပြုဖို့ လျှောက်လွှာနဲ့ နိုတြီပဗ္ဗလစ်အဖြစ် စတင်ဆောင်ရွက်ကြောင်း အစီရင်ခံစာတွေကို ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ကို တင်ပြအစီရင်ခံ၊ မန္တလေး မြို့မှာ တိုက်ခန်းငှားရုံးခန်းဖွင့် လိပ်စာကဒ်ရိုက် မိတ်ဟောင်းမိတ်သစ်တွေနဲ့တွေ့ဆုံ၊ လူငယ်ရှေ့နေတချို့ ကလည်း ကျွန်တော်နဲ့အလုပ်တွဲလုပ်ဖို့ကမ်းလှမ်း၊ ကျွန်တော်ကလည်း ကမ်းလှမ်းနဲ့ တရားရုံးအဆင့်ဆင့်ကို နေရာသစ်ကနေ လျှောက်လှမ်းဝင်ရောက်ဖို့ ကျွန်တော်တစ်ယောက်တက်ကြွလှုပ်ရှားစွာပြင်ဆင်နေပါပြီ။

တကယ်တမ်းမှာတော့ ရှေ့နေလောကဆိုတာဟာ ကျွန်တော့်အတွက် မရောက်ဖူးသေးတဲ့ နယ်ပယ် တစ်ခုတော့ဖြင့် မဟုတ်ပြန်ပါဘူး။ ကျွန်တော့်မှတ်ပုံတင် ရှေ့နေသင်တန်း(R.L)အောင်မြင်ပြီး ၆၂ ဘားလမ်း၊ (မဟာဗန္ဓုလပန်းခြံလမ်း) ရန်ကုန်မြို့က ဗဟိုတရားရုံး ရှေ့နေဆရာကြီးဦးအေး(ခ)ဦးပြေသိမ်း (ရှေးတုန်းက ဟိုက်ကုတ်ဘီလစ်ကြီး အငြိမ်းစားလို့သိရပါတယ်။ ဗဟိုတရားရုံးရှေ့နေ ဆရာကြီးသာယာဝတီ ဦးအေးမောင်နဲ့ ရုံးခန်းချင်းကပ်လျက်ဖြစ်ပါတယ်။ အနီးအနားတဝိုက်မှာတော့ ဗဟိုတရားရုံးရှေ့နေများဖြစ်ကြတဲ့ ကျွန်တော်မှတ်မိသလောက် ပန်းတနော်ဦးအေးမောင်၊ ဦးထွန်းတင်၊ ဦးမြသိန်း၊ ဦးဘိုးသာ၊ တရားရုံးချုပ် တရားသူကြီးချုပ်(ငြိမ်း) ဆရာကြီးဦးလှသင်း၊ ဦးထင်အောင်၊ ဦးအောင်ရှိန်ဝန်၊ ဦးသန်းအောင်၊ ဦးကျား၊ ဦးဟန်တို့ရဲ့ ရုံးခန်းတွေ၊ ဦးအုန်းသန်း၊ ဦးတင်မောင်ကြီး၊ ဦးခွန်ဝင်းလှိုင်၊ မြင်းခြံဦးစိန်ဝင်း၊ ဘဏ်ဦးစိန်ဝင်း၊ ဖျာပုံဦးမောင်မောင်၊ စိန်ညွှန်းဦးမျိုးမြင့်၊ ဗဟိုဦးတင်ရွှေ၊ ဦးကိုမြင့်၊ ဦးအောင်ကြွယ်၊ ဦးဟန်တင်တို့ရဲ့ရုံးခန်းတွေ ရှိပါတယ်။)ထဲမှာ အလုပ်သင်ရှေ့နေအဖြစ် တစ်နှစ်တိတိနေ့စဉ်သွားရောက်သင်ယူခဲ့ပြီး ဆရာကြီးရဲ့ရုံးခန်းမှာပဲ အထက်တန်းရှေ့နေအဖြစ် တစ်နှစ်နီးပါးလိုက်ပါဆောင်ရွက်ခဲ့ဖူးပါတယ်။(အဲဒီတုန်းက ဆရာကြီးရဲ့ရုံးခန်းမှာ ခေတ္တရာဦးဝင်းမောင်၊ ဒေါ်သိန်းရှင်၊ ဒေါ်ချိုချိုသန်းတို့လည်းရှိပြီး ကသာ၊ ရွှေဂူဘက်က ကိုခင်မောင်သက်၊ ကိုကျော်မြင့်၊ ကိုခင်မောင်ဦး(ဥပဒေအရာရှိငြိမ်း)၊ မအေးအေးမြင့် (ဥပဒေအရာရှိငြိမ်း)နဲ့လည်းကူးက မသန်း သန်းဌေး ငွေလမင်းဆီစက်)တို့လည်းရှိပါတယ်။)ဆရာကြီးရဲ့ ရုံးခန်းအဝင်နေရာမှာ လက်နှိပ်စက်အစ်မကြီး ဒေါ်လှလှသန်းနဲ့ သူ့ခင်ပွန်းတို့ရှိပါတယ်။) ဒါ့အပြင် တရားဌာနမှာ တာဝန်ထမ်းဆောင်စဉ် တရားမ၊ ပြစ်မှုဥပဒေ ပညာရပ်များ၊ စီမံ၊ ထောက်ပံ့ရသုံးမှန်းခြေငွေစာရင်းပညာရပ်များကစလို့ လူမှုဆက်ဆံရေးပညာ၊ အာစရိယ ဝါဒများ၊ သမားစဉ်ကျင့်ထုံးများအထိ လက်တွေ့လုပ်ငန်းခွင်ပညာရပ်များကို သင်ကြားပေးခဲ့ကြတဲ့ ကျေးဇူးရှင် ဆရာကြီးဆရာမကြီးများဖြစ်တဲ့ ဗဟိုတရားရုံးက ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ် ဆရာဦးအောင်တိုး၊ ဆရာဦးမြ၊ ဆရာဦးအောင်မြင်၊ ဆရာဦးစိုးမြင့်၊ ဆရာဦးဆယ်မောင်၊ ဆရာဦးခင်မောင်၊ ဆရာဦးတင်နွယ်၊ ဆရာဦးထွန်းအောင်၊ ဆရာဦးမောင်ကြီး၊ ဆရာ BCM ဦးသန်းမောင်(တရားရုံးလက်စွဲနဲ့ပတ်သက်တဲ့ ကျွမ်းကျင်မှုမှာနာမည်ကျော်ပြီး BCM လို့ အမည်တွင်ခဲ့တဲ့ ဆရာကြီးပါ။) ဆရာမဒေါ်မူမူဟန်၊ ဆရာမဒေါ်မြမြသန်း၊ ဆရာမဒေါ်ခင်ခင်ချော၊ ဆရာဦးမြဟန်၊ ဆရာဦးကျော်၊ ဆရာဦးဆိုင်၊ ကျွန်တော်တာဝန်ကျရာဒေသတွေမှာ တာဝန်ထမ်းဆောင်စဉ် အနီးကပ်တွေ့ကြုံသင်ယူခွင့်ရရှိခဲ့တဲ့ ဆရာများဖြစ်ကြတဲ့ ကျွန်တော်နဲ့ကြုံတွေ့ခဲ့ရတဲ့အချိန်ကာလအစဉ်လိုက်အားဖြင့် ဆရာဦးရွှေမျိုး၊

ဆရာဦးကျော်ညွန့်(၄)၊ ဆရာဦးတင်မြင့် (ဆရာတို့နီတို့လည်းခေါ်ကြတယ် ထင်ပါတယ်။ ဆရာက ကရာတေးခါးပတ်နက်အဆင့်ရထားသူလို့လည်း သိရပါတယ်) ဦးအောင်ထူးရှိန်း ကချင်ပြည်နယ် တရားသူကြီးအဖွဲ့ဥက္ကဋ္ဌကြီး ဆရာဦးခင်မောင်အေး၊ ဆရာဦးစိန်ဖေ၊ ဆရာဦးကျော်မြ၊ ဆရာဦးအေးမောင်၊ ဆရာဦးချမ်းစိန်၊ ဆရာဦးကျော်ညွန့်(၆)၊ ဆရာဦးထွန်းလှိုင်၊ ဆရာဦးခင်မောင်ဦး၊ ဆရာ ဦးအောင်ကြီး၊ ဆရာဦးကျော်လင်း၊ ဆရာဦးမင်းလွင်၊ ဆရာဦးဟန်ညွန့်၊ ဆရာဦးခင်မောင်ဝင်း (ဆရာကြီး BCM ဦးသန်းမောင်ရဲ့သားမက်)၊ ဆရာဦးကျော်မင်း၊ ဆရာဦးသက်ထွန်း (ဆရာခင်ဗျား ဆရာနမ မလှလှဝင်းက ၂၉.၉.၂၀၁၈ ရက်နေ့က ရှမ်းပြည်နယ်က မွေတော်ကတ္တူဘုရားဖူးဖို့ခေါ်သွားလို့ ရောက်ခဲ့ပါတယ်။ ဘုရားမှာ မူလအလှူရှင်ကိုရည်စူး၍ ဦးသက်ထွန်း ဒေါ်တင်တင်နဲ့မိသားစုကောင်းမှု၊ တရားရုံးချုပ်တရားသူကြီး မန္တလေးမြို့၊ F 413 မူလအလှူရှင်အားရည်စူး၍ ဦးစိန်လှိုင်၊ ဒေါ်မြင့်ကြည်မိသားစု၊ တရားရုံးချုပ် တရားသူကြီး မန္တလေးမြို့၊ ဦးသက်ထွန်း+ဒေါ်တင်တင်နဲ့မိသားစု၊ တရားရုံးချုပ်တရားသူကြီး မန္တလေးမြို့ ဦးချစ်လှိုင် ဒေါ်ယဉ်ယဉ်နဲ့ မိသားစု၊ ရှမ်းပြည်နယ်တရားသူကြီး) H-40 မူလအလှူရှင်ကိုရည်စူး၍ ဦးချစ်လှိုင် ဒေါ်ရင်ရင်နဲ့ မိသားစုကောင်းမှု ရှမ်းပြည်နယ်တရားသူကြီး တောင်ကြီးမြို့၊ F 412 ဆိုတဲ့စာတန်းလေးတွေနဲ့ ဆရာတို့ရဲ့ အလှူတော်တွေကို ဖူးမြင်တွေ့ရတော့ ဆရာတို့အနားမှာ ကျွန်တော်ရှိစဉ်က၊ သင်ပြခဲ့ကြတဲ့၊ ဆုံးမခဲ့ကြတဲ့ဂုဏ်ကျေးဇူးတွေကို သတိရပြီး ဆရာတပည့်အဝေးကနေ ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံတို့ဖြင့် ရိုသေစွာအကြိမ်ကြိမ် ဦးချ ကန်တော့လိုက်ပါတယ်။ အထူးသဖြင့်တော့ ဆရာရဲ့ညီရင်းအစ်ကိုသဖွယ်“ဟေ့ကောင် တင်ဌေး”လို့ခေါ်လေ့ရှိတဲ့ အသံလေးကို လွမ်းဆွတ်အမှတ်တရ ရှိနေဆဲပါဆရာ)၊ ဆရာဦးစိုးညွန့်၊ ဆရာဦးတင်အေး၊ ဆရာဦးဘသန်း အောင်၊ ဆရာဦးဘသန်း၊ ဆရာဦးအောင်ဌေ၊ တရားရုံးချုပ်တရားသူကြီးဆရာဦးအေးအုန်း၊ ဆရာဦးတင်ထွန်း၊ ဆရာဦးခင်စိုး၊ ဆရာဦးသန်းထွန်း၊ ဆရာဦးကျော်သောင်း(ဆရာကြီး၊ ဆရာမကြီးများရဲ့အမည်တွေကို တင်ပြရာမှာ လွန်ခဲ့တဲ့နှစ်ပေါင်းလေးဆယ်လောက်ကစပြီး ကျွန်တော်နဲ့စတင်ကြုံတွေ့ရတဲ့အချိန်ကာလအရ ရှေ့နောက်စီစဉ်တင်ပြတာဖြစ်တဲ့အတွက် ဆရာကြီး၊ ဆရာမကြီးများရဲ့ ရာထူး၊ ဝါစဉ်တွေ အစီအစဉ်တကျ မဖြစ်ရင်၊ အမှတ်တမဲ့ကျန်ခဲ့တာရှိရင် ခွင့်လွှတ်ပါရန် ရိုသေစွာပန်ကြားတောင်းပန်အပ်ပါတယ်)အစရှိတဲ့ ကျေးဇူးရှင် ဆရာသခင်ပေါင်းများစွာနဲ့ သင်ကြားပြသမှုကိုခံယူရရှိသွားခဲ့တဲ့ ကျွန်တော်တစ်ယောက် တရားရုံး အဆင့်ဆင့်ရဲ့ တရားခွင့်တွေရှေ့မှာ ခေါင်းပေါင်းစတုလူလူနဲ့ ပြည်သူ့ကြားက ရှေ့နေတစ်ဦးအဖြစ် ပြည်သူတွေ အတွက်လိုက်ပါဆောင်ရွက်ဖို့ အဆင်သင့်ဖြစ်နေပြီလို့ ကိုယ့်ကိုကိုယ်နှိုးဆော်ရင်း စာအုပ်စာတမ်းတွေ၊ ဖိုင် အဟောင်းတွေကိုရှင်းလင်း ကယားပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်တရားသူကြီးအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့စဉ်က ဝတ်ဆင်ခဲ့တဲ့၊ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ရဲ့ ၂၀၁၅ခုနှစ်၊ ဧပြီလ ၂၃ရက်စွဲပါ စာအမှတ်-၁၁၄/၀၇၀/ ပထခ (၁၀၁၆/ ၂၀၁၅) နဲ့ညွှန်ကြားခဲ့တဲ့ တိုင်းဒေသကြီး/ ပြည်နယ်တရားသူကြီးချုပ်များနှင့် တရားသူကြီးများ တရားခွင့်တွင် ဝတ်ရုံများဝတ်ဆင်ခြင်းကိစ္စအကြောင်းအရာပါညွှန်ကြားချက်အပိုဒ် (၃)မှာ ညွှန်ကြားထားတဲ့ “x x x တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်တရားလွှတ်တော် တရားသူကြီးချုပ်နှင့် တရားသူကြီးများသည် လည်ပင်း ပတ်လည်မှစ၍ ရှေ့ဖက်ခြမ်းနှစ်ဖက်အဆုံးနှင့်ဝတ်ရုံ၏ လက်အဖျားတွင် ဗျက် ၂လက်မအရွယ် အနီရောင် အနားကွပ်လိုင်းများပါသည့် ဝတ်ရုံကိုဝတ်ဆင်ရန်ညွှန်ကြားပါသည်။ ဆိုတဲ့ ညွှန်ကြားချက် နဲ့အညီချုပ်ထားတဲ့ ဝတ်ရုံအနက်ရဲ့ အနီရောင်အနားကွပ်လိုင်းက ချုပ်ရိုးလေးတွေကို တစ်ခုချင်းအပ်ကလေး တစ်ချောင်းနဲ့ ပြန်ဖြုတ်နေချိန်မှာတော့၊ ကျွမ်းကျင်တဲ့စက်ချုပ်ဆရာကြီးက စေတနာအပြည့်နဲ့ ကျွန်တော် ရဲ့အနက်ရောင်ဝတ်ရုံမှာ ဒီအနီရောင်အနားကွပ်လိုင်းကလေးတွေကို သက်တောင့်သက်သာနဲ့သပ်ရပ်လှပစွာ

ပွဲလယ်တင်အောင်ဆင်ယင်ပေးခဲ့တာပါ။ ဘဝမှာအပျော်ဆုံးအချိန်တွေထဲကတစ်ချိန်ပေါ့။ အခုအချိန်မှာတော့ ကျွန်တော့်ရဲ့ အနက်ရောင်ဝတ်ရုံပေါ်ကနေ ဒီလွမ်းစရာအနီရောင်အနားကွပ်လိုင်းကလေးတွေကို ပြန်ဖြုတ်ရတာ ခက်လိုက်တာ။ ချုပ်ရိုးတစ်ခုချင်းစီကို အဖြုတ်ရခက်စွာ တပင်တပန်းဖြုတ်နေချိန်မှာပဲ တရားလွှတ်တော် ရှေ့နေကျွန်တော်တစ်ယောက် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ကို တက်ရောက်ရမယ့် တရားမအယူခံမှု တစ်ခုကို လက်ခံရရှိခဲ့ပါတယ်။ အမှုသည်တွေကပြောတဲ့ သူတို့တတ်နိုင်တယ်လို့ သတ်မှတ်တဲ့ရှေ့နေခန့်ပဲ လက်ခံခဲ့တာပါ။

ရှေ့နေတစ်ဦးအဖြစ် အမှုလက်ခံ၊ အမှုသည်တွေရဲ့ ညွှန်ကြားချက်နားထောင်၊ တရားမအယူခံမှုနဲ့ သက်ဆိုင်တဲ့ဥပဒေတွေလိုက်ပါဆောင်ရွက်ရမယ့်အမှုမှာ တင်ပြသင့်တယ်လို့ကျွန်တော်ယူဆတဲ့ဥပဒေနဲ့ အကြောင်းခြင်းရာပြဿနာအချက်အလက်တွေ၊ မူလရုံးက နှစ်ဖက်သက်သေခံချက်တွေ အောက်ရုံးအဆင့်ဆင့်ရဲ့ စီရင်ချက်နဲ့ ဒီကရီတွေ၊ ရုံးခွန်စည်းကမ်းသတ်ကာလအစရှိတဲ့လိုအပ်သမျှတွေကိုလေ့လာ၊ ကွယ်လွန်သွားပြီးဖြစ်တဲ့ သူကို အယူခံတရားပြိုင်အဖြစ်ထားပြီး တင်သွင်းတဲ့အယူခံဟာမရှိတဲ့ပုဂ္ဂိုလ်ကို တရားဘက်ပြုထားရာရောက်လို့ တရားမဝင်ဘူးလို့ ဒေါ်အေးခင်ပါ ၄ နှင့် ဒေါ်လှခင်အမှု ^(၁) မှာ ညွှန်ပြထားတာမို့ တစ်ဖက်အမှုသည်များ သက်ရှိထင်ရှားရှိမရှိ ကိုယ့်အမှုသည်တွေကိုမေးပြီး ကျွန်တော်ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ကို တင်သွင်း မယ့်အယူခံလွှာကို ရေးပါတယ်။

ကျွန်တော့်အမှုသည်များကတော့ အယူခံတရားလို ၃ ဦး (မူလရုံးတရားပြိုင်များ) ပါ။ သူတို့ ၃ ဦးကို အယူခံတရားပြိုင် (မူလရုံးတရားလို)က မြို့နယ်တရားရုံးမှာ “ကျူးကျော်ဝင်ရောက် ဆောက်လုပ် ထားသော အိမ်ငယ်နှင့် အုတ်တံတိုင်းအားဖျက်ဆီး၍ ထွက်ခွာဖယ်ရှားပြီး မြေကွက်လက်ရောက်ပေးစေလိုမှု” စွဲဆိုခဲ့ရာမှာ မူလမြို့နယ်တရားရုံးက အချင်းဖြစ်မြေကွက်နှင့်ပတ်သက်လို့ ကျူးကျော်ဆောက်လုပ်ထား တဲ့နေအိမ်ငယ်နဲ့ အုတ်တံတိုင်းတို့ကို တရားပြိုင်များက ဖျက်သိမ်းဖယ်ရှားပြီး တရားလိုသို့လက်ရောက်ပေးအပ်စေဖို့ ဒီကရီ ချမှတ်ခဲ့ပါတယ်။ မူလရုံးဘုရားလိုက ----- ခရိုင်တရားရုံးကို အယူခံဝင်တဲ့အခါမှာ ---- -ခရိုင် တရားရုံးက မူလမြို့နယ်တရားရုံးစီရင်ချက်နဲ့ ဒီကရီကိုပယ်ဖျက်လိုက်ပြီး မူလရုံးတရားလိုစွဲဆိုတဲ့အမှုကို စရိတ်နှင့်တကွ ပလုပ်ခဲ့ပါတယ်။ ခရိုင်တရားရုံးရဲ့အမိန့်ကိုမကျေနပ်လို့ မူလရုံးတရားလိုက ----- -တရားလွှတ်တော်မှာတရားမဒုတိယအယူခံမှုကိုတင်သွင်းရာမှာ----တရားလွှတ်တော်က -----ခရိုင် တရားရုံးရဲ့ ဒီကရီကိုပယ်ဖျက်ပြီး မူလ----- မြို့နယ်တရားရုံး ဒီကရီကို အတည်ပြုခဲ့ပါတယ်။ --- တရားလွှတ်တော်နဲ့ ဒီကရီကိုမကျေနပ်တဲ့ မူလရုံးတရားပြိုင်များတွက် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်မှာ တင်သွင်းဖို့ တရားမအယူခံလွှာကို ရေးတာဖြစ်ပါတယ်။

အမှုတွဲမှာပေါ်ပေါက်တဲ့အကြောင်းခြင်းရာနဲ့ ဥပဒေပြဿနာများအပေါ်----- တရား လွှတ်တော်ရဲ့အကြောင်းပြဆုံးဖြတ်ချက်များဟာ “တရားမမှုများတွင် အမှုသည်များ၏ အဆိုအချေတို့အပေါ် အမှု၏ အနိုင်အရှုံးကို ဆုံးဖြတ်ရမည် ဖြစ်သည်။ မူလရုံးအနေဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ အယူခံရုံးအနေဖြင့် သော်လည်းကောင်း၊ အဆိုအချေ၌ မပါဝင်ဆန့်ကျင်ကွဲလွဲသည့်ကိစ္စကို ဖော်ထုတ်ဆုံးဖြတ်၍ သက်သာခွင့် မပြုရပေဟူသော ဦးဂဗ္ဗနှင့်ဦးစိန်မောင်ပါ-၂ ^(၂) စီရင်ထုံးပါညွှန်ပြချက်နှင့် "A party should be allowed

၁။ ၁၉၈၃ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး စာ-၁၈၁

၂။ ၁၉၉၁ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာ-၄၆။

to win or lose on a case set out in his pleading and it is not the function of a trial or an appellant court to make out a case different from the one set out in pleadings." ဟူသော အေအက်စ်၊ ပီ၊ အက်စ်ကေအာရ်၊ ကရပ်ချစ်တီးယားနှင့် အေချွတ်ကလင်ဂန်ချစ်တီးယား^(၃)တွင် ထုံးပြုထားသည့် လမ်းညွှန်ချက်များနှင့် ညီညွတ်ခြင်း ရှိ မရှိ ပြန်လည်စိစစ်သင့်ကြောင်း၊ ပစ္စည်းကို လက်ရောက်ရလိမ့်မူ စွဲဆိုရာတွင် လက်ရောက်ရလိုကြောင်း တောင်းဆိုသောပစ္စည်းသည် တရားလိုပိုင်ဖြစ်ကြောင်းထင်ရှားရန်လိုအပ်ကြောင်း ညွှန်ပြထားသည့် ဦးကြွားပါ-၇ နှင့် ဒေါ်တင်လှပါ-၄ ^(၄) ဦးကျော်ဝင်း-၂နှင့် ဒေါ်ဘန်ဂါရာမားပါ-၄^(၅) စီရင်ထုံးများ၏လမ်းညွှန်မှုများနှင့် ညီညွတ်ခြင်းရှိ၊ မရှိ ပြန်လည်စိစစ်သင့်ကြောင်း၊ ဂရန်သက်တမ်း ကုန်ဆုံးသွားသည့်အခါ ဂရန်ရရှိထားသူသည် ၎င်းရရှိထားသော မြေအသုံးပြုပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးသည်လည်း ကုန်ဆုံးသွားသည့်အတွက် ထိုမြေတွင်၎င်းအနေဖြင့် အခွင့်အရေး တစ်စုံတစ်ရာမရှိတော့ဟုဆိုရမည်” ဖြစ်ကြောင်း ဦးဝင်းမောင်ပါ-၂ နှင့် ဒေါ်ငွေခိုင်(ခ)ဒေါ်လှဝေအမှု^(၆)ပါ စီရင်ထုံးလမ်းညွှန်မှုနှင့် ညီညွတ်ခြင်းရှိမရှိပြန်လည် စိစစ်သင့်ကြောင်း၊ တရားလိုက သက်ဆိုင်ရာအာဏာပိုင်က အချင်းဖြစ်မြေတွင် အိမ်ဆောက်လုပ်နေထိုင်ခွင့် မြေချပါမစ်ကိုအကြောင်းပြု၍ တရားပြိုင်အပေါ် ဆောက်လုပ်ထားသည့်နေအိမ်ကိုဖျက်သိမ်း၍ ဖယ်ရှားထွက်ခွာ၍ မြေကိုလက်ရောက်ပေးအပ်ရန် တရားစွဲဆိုရာ တရားလို စွဲဆိုသည့်အတိုင်း ဒီကရီချမှတ်ခဲ့ခြင်းသည် မှန်ကန်ခြင်းမရှိကြောင်း” ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည့် ဦးခင်မောင်စိုးနှင့် ဦးသိန်းဝေအမှု^(၇) ညွှန်ပြချက်များနှင့် ညီညွတ်မှု ရှိမရှိ ပြန်လည်စိစစ်သင့်ကြောင်း၊ “ကျူးကျော်သူတစ်ဦးက မိမိကျူးကျော်နေထိုင်သည့်ပစ္စည်းကို အခြားသူ တစ်ဦးအားရောင်းချလိုက်လျှင် ပိုင်ရှင်ကလက်ရောက်ရလိုကြောင်း စွဲဆိုသောအမှုသည် ထိုပစ္စည်းဝယ်သူက မိမိဆန့်ကျင်လက်ရှိထားသည့်ကာလနှင့် မိမိအားရောင်းသူဆန့်ကျင်လက်ရှိထားသည့် ကာလ နှစ်ရပ်ပေါင်း သည်(၁၂)နှစ်ကျော်လွန်သည်ဖြစ်၍ တရားလိုစွဲဆိုသောအမှုမှာ ကာလ စည်းကမ်းသတ် ကျော်လွန်ကြောင်း အောင်မြင်စွာထုချေနိုင်သည်ဟု” မိမိနှင့်ဟဒ်ဂျီမိုဟာ မက်ဘင်ဟာဂျီပူလေးမိဟာမက်^(၈)အမှု၌ ညွှန်ပြထား ကြောင်း၊----- တရားလွှတ်တော်၏စီရင်ချက်နှင့် ဒီကရီသည် မရွေ့မပြောင်းနိုင်သောပစ္စည်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ တရားပြိုင်လက်ရှိဖြစ်ခြင်းသည် တရားလိုနှင့်ဆန့်ကျင်လာသည့်အခါကစ၍ တစ်ဆယ့်နှစ်နှစ်အတွင်း တရား စွဲဆိုရမည်ဖြစ်ကြောင်း ပြဌာန်းထားသည့်ကာလစည်းကမ်းသတ်ဥပဒေ ပထမဇယားအမှတ်စဉ်-၁၄၄နှင့် ညီညွတ်ခြင်း ရှိ မရှိ ပြန်လည်စိစစ်သင့်ကြောင်း၊ တရားစွဲဆိုရန်အကြောင်းများမှာ တရားပြိုင်များ သီးခြား ဝယ်ယူထားသည့်မြေကွက်အစိတ်အပိုင်းအသီးသီးနှင့်ပတ်သက်၍ တရားပြိုင်တစ်ဦးစီအပေါ် သီးခြား ပေါ်ပေါက် လျက်ရှိသည့်အပြင် တရားပြိုင်တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦးမှာ ၎င်းတို့ဝယ်ယူထားသည့် မြေကွက်အစိတ်အပိုင်းများနှင့် ပတ်သက်၍ ပူးတွဲတာဝန်မရှိသဖြင့် တရားလို၏စွဲဆိုမှုသည် တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့်-၂ နည်း ၃နှင့် ညီညွတ်ခြင်း ရှိ မရှိနှင့် ပူးပေါင်းကျူးကျော်ခြင်းမပြုသူများအပေါ် ကျူးကျော်သူများအဖြစ် တစ်မှုတည်း

၃။ ၁၉၄၉ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာ ၄၆ (တရားလွှတ်တော်ချုပ်)။

၄။ ၁၉၈၄-ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာ-၂၃၉။

၅။ ၁၉၉၁-ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာ-၇။

၆။ ၂၀၁၄-ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာ-၁၆၇။

၇။ ၂၀၁၆-ခုနှစ်၊ တရားမအထူးအယူခံမှုအမှတ် - ၅၇

၈။ ရန်ကုန်အတွဲ-၁၊ စာ-၁၇၆

တွင် လက်ရောက်ရလိမ့် မစွဲဆိုနိုင်ကြောင်း ဒေါ်လှကြီးနှင့် မောင်ဖိုးသောင်းအမှု ^(၈)ပါ ညွှန်ပြချက်နှင့် ညီညွတ်ခြင်းရှိမရှိ ပြန်လည်စိစစ်သင့်ကြောင်းတို့ကို အယူခံလွှာမှာ အဓိကရေးသားခဲ့ပါတယ်။

အမှားအယွင်းကင်းအောင် ဂရုတစိုက်ကွန်ပျူတာစာစီပြီး အယူခံလွှာတင်သွင်းဖို့ ပြည်ထောင်စုတရား လွှတ်တော်ချုပ်ကို ကျွန်တော်သွားခဲ့တယ်။ ပြည်သောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်မှာ ပထမဦးဆုံး ကျွန်တော်အမှု လိုက်ပါဆောင်ရွက်တာဖြစ်လို့ ဇနီးဖြစ်သူဒေါ်လှလှဝင်း(ဇေယျ-၄၂)လည်း အားပေးတဲ့အနေနဲ့ လိုက်ပါခဲ့ တယ်။ သူတို့ဖြစ်တဲ့ ဒေးဝန်းအရှေ့ ရတနာပုံဆီစက်ဝင်းမှာနေတဲ့ ကျောက်ကုန်သည် ကိုမင်းမင်းတို့ ဇနီးမောင်နှံက သူတို့ရဲ့ Wishကားလေးနဲ့လိုက်ပို့တယ်။ ကိုမင်းမင်းရဲ့ဇနီး ဒေါ်သန္တာလင်းက အထက်တန်းရှေ့နေ ကျွန်တော့် ဂျူနီယာပေါ့။ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံးကြီးကလည်း ကျွန်တော့်မျက်စိထဲမှာ တည်ငြိမ်၊ လှပ၊ ထယ်ဝါ၊ ခန့်ညား၊ တင့်တယ်နေလိုက်တာ။

အဲဒီနေ့က ကျွန်တော်ကယားပြည်နယ်တရားသူကြီးအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်စဉ် ၂၀၀၂ ခုနှစ်တုန်းက လွိုင်ကော်ခရိုင် တရားသူကြီးအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့ပြီး ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၊ ဒုတိယ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်အဖြစ်ကနေ အငြိမ်းစားယူခဲ့တဲ့ တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေ ဦးသက်စိုးအောင်လည်း သူက အမှုတစ်ခုလျှောက်လဲချက်လာပေးတာနဲ့ကြိုလို့ ရုံးဝင်းထဲမှာတွေ့ရပြီး ဝမ်းသာအားရနှုတ်ဆက်စကားပြောခဲ့ကြ တယ်။

ကျွန်တော်လည်းပြည်တောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၊ တရားမတရားစီရင်ရေးဌာနမှာ အယူခံလွှာကို တင်သွင်းပြီး ရုံးခန်းတွင်းတာဝန်ကျတဲ့ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးရဲ့အမိန့်ကို ရုံးဝင်း ထဲမှာဘဲစောင့်ဆိုင်းနာခံရင်း အမှုနေ့စဉ်မှတ်တမ်းအမိန့်ကို မိတ္တူမှန်ရေးကူးဖို့ လျှောက်လွှာတင်ခဲ့တယ်။

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီးရဲ့ရုံးခန်းတွင်းချမှတ်တဲ့အမိန့်ထွက်ပေါ်လာချိန်မှာ တော့ အဲဒီအမိန့်အကြောင်း ကျွန်တော့်အမှုသည်တွေကို လှမ်းအကြောင်းကြားပြီး ပျော်ပျော်ပါးပါး မော်တော် ကားနဲ့ မန္တလေးမြို့ကိုပြန်လာခဲ့ကြတယ်။ နေပြည်တော်ကနေအပြန် ရန်ကုန်-မန္တလေးအမြန်လမ်းမကြီးပေါ်ကို ကျွန်တော်တို့ရောက်တော့ ညနေဆည်းဆာချိန်ရောက်နေပါပြီ။ ညနေ ဆည်းဆာ နေညိုချိန်ဖြစ်ပေမယ့်တိမ်လေး တွေက တောက်နေတော့လည်း လောကဟာ လှမြဲလှနေဆဲပါလားလို့ထင်မိရပါတယ်။

အဲဒီနေ့က ကျွန်တော်တင်သွင်းခဲ့တဲ့ တရားမအယူခံမှုမှာ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးရဲ့ ရုံးခန်းတွင်းမှာ ချမှတ်တဲ့အမိန့်ကတော့ အောက်မှာတင်ပြထားတဲ့အတိုင်း ဖြစ်ပါတယ်။

“လက်ခံသည်။”

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ကို ကျွန်တော်တင်သွင်းတဲ့တရားမအယူခံမှုနဲ့ပတ်သက်လို့ လက်ခံသင့်/ မသင့်အပေါ်မှာ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီးကလက်ခံကြောင်း အမိန့်ချမှတ် ပြီးတဲ့နောက်မှာ ကျွန်တော်ကယားပြည်နယ်ဥပဒေဆိုင်ရာအထောက်အကူပေးရေးအဖွဲ့ ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ်ခန့်အပ်ခြင်း

ခံရလို့ ကျွန်တော်လိုက်ပါဆောင်ရွက်တဲ့အမှုမှာ အမှုသည်တွေရဲ့ သဘောတူညီချက်နဲ့ ရှေ့နေကိုယ်စားလှယ်လွှဲ
စာကို ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းခွင့်ပြုဖို့ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ကို တင်ပြလျှောက်ထားခဲ့ပါတယ်။
အဲဒီအမှုကို တခြားတရားလွှတ်တော်ရှေ့နေတစ်ဦးက ဆက်လက်လိုက်ပါဆောင်ရွက်ခဲ့ပါတယ်။

မောင်တင်ဌေး(တရားရေး)

ဥက္ကဋ္ဌ

ကယားပြည်နယ်ဥပဒေဆိုင်ရာအထောက်အကူပေးရေးအဖွဲ့
လွိုင်ကော်မြို့။

ဘယ်အခါ ဘယ်နေရာမှာ ဘယ်နာမည် ဘယ်လို မောင်ရေးရမတုန်း

မောင်တင်ဌေး(တရားရေး)

ဥက္ကဋ္ဌ

ကယားပြည်နယ်ဥပဒေဆိုင်ရာ အထောက်အကူပေးရေးအဖွဲ့.

ကျွန်တော် ရန်ကုန်ဝိဇ္ဇာနှင့်သိပ္ပံတက္ကသိုလ်(R.A.S.U ရာဇူး)မှာ ဒဿနိကဗေဒအဓိကဘာသာရပ်နဲ့ ပညာသင်ယူနေစဉ်တုန်းက စိတ်ပညာအဓိကဘာသာရပ်နှင့်သင်ယူနေတဲ့ ကရင်သူငယ်ချင်း စောကေးစုံဆိုတာ ရှိတယ်။ စောကေးစုံရဲ့အဖေက စံပြလုပ်သားဆုရတယ်။ စံပြလုပ်သားဆိုတာ သတ်မှတ်ထားတဲ့ စံပြအပ်တဲ့အချက် (၉)ချက်မှာ ထူးချွန်သူတွေကိုပေးတဲ့ဆု၊ ရဖို့မလွယ်တဲ့ဆုပါပဲ။ ကိုးချက်ညီ၊ ပြည်ချစ်ပန်းလို့ ဆောင်းပါးတွေ ရေးကြတာဖတ်ရဖူးပါတယ်။ အသေးစိတ်ကိုတော့ မမှတ်မိတော့ပါဘူး။ စံပြလုပ်သားတွေကို နိုင်ငံတော်က အပန်းဖြေစခန်းတွေပို့ပေးတယ်။ ကမ္ဘာအေးကုန်းမြေ စံပြလုပ်သားတည်းခိုဆောင်မှာ စံပြလုပ်သားတွေရောက် တော့ သူ့အဖေတည်းတဲ့ဆီသွားဖို့ စောကေးစုံက အဖော်ခေါ်တာနဲ့ ကျွန်တော်လိုက်သွားတယ်။ အဆောင်ထဲ ရောက်တော့ ကျွန်တော်က ရှေ့ကဝင်တယ်။ စောကေးစုံက ကျွန်တော့်နောက်က။ အဆောင်မှူးက ဘယ်သူနဲ့ တွေ့ချင်တာလဲ မေးတော့၊ ကျွန်တော်က ကေးစုံရေ ခင်ဗျားအဖေနာမည်ဘယ်သူလဲ ဆိုတော့ သူက (ကျွန်တော်အမှတ်မမှားဘူး ဆိုရင်) စောဖရယ်ဒီ လို့ဖြေတယ်။ ကျွန်တော်ကလည်း သူပြောတဲ့အတိုင်းပဲ အဆောင်မှူးကို စောဖရယ်ဒီလို့ ပြန်ပြောလိုက်တယ်။ အဲ့ဒီမှာ အဆောင်မှူးဦးလေးကြီးက “အော် ဦးစော ဖရယ်ဒီလား”လို့ပြန်ပြောတော့ ကျွန်တော့်စိတ်ထဲမှာ (ထိုစဉ်က) ၁၆နှစ် ၁၇နှစ်အရွယ် လူငယ်တစ်ဦး ဖြစ်တဲ့ကျွန်တော့်အနေနဲ့ လူကြီးတစ်ယောက်ရဲ့နာမည်ကို ရှေ့မှာ ဦးထည့်မခေါ်ပဲ မယဉ်မကျေး ပြောမိ သွားတာလားလို့ စဉ်းစားမိပြီး နောက်ပိုင်းမှာ ဘယ်လူမျိုးနဲ့ နံမည်ရှေ့မှာမဆို လူကြီးတွေရဲ့နာမည်ကိုပြောရင် “ဦး”တို့ “ဒေါ်”တို့ကို နာမည်ရှေ့မှာတပ်ပြီး ပြောဖြစ်တော့တယ်။

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရ၊ ပညာရေးဝန်ကြီးဌာန၊ မြန်မာစာအဖွဲ့ ဦးစီးဌာနက ထုတ်ဝေတဲ့မြန်မာအဘိဓာန် (ဒုတိယအကြိမ်ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်ပုံနှိပ်ခြင်း)မှာတော့ “ဦး”ကိုလေးစားတဲ့အနေဖြင့် ယောက်ျားအမည်ရှေ့တွင်ထည့်သုံးသည့်စကားလုံး၊ ရဟန်းဘွဲ့၏ရှေ့တွင် သုံးသောစကားလုံး၊ ဦးလေး၊ ဦးကြီး အရွယ်ယောက်ျားကို ရိုသေသမှုဖြင့်ခေါ်သောစကားလုံးဖော်ပြထားပြီး “ဒေါ်”ကိုတော့ ယဉ်ကျေးသောအားဖြင့် မိန်းမ၏အမည်ရှေ့က ထည့်သုံးသောစကားလုံး ဖော်ပြထားတာတွေ့ရပါတယ်။

မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း (ပဌမနှိပ်ခြင်း) အတွဲ-၁၄ မှာတော့ မြန်မာလူမျိုးများသည် ယောက်ျားများ၏ နာမည်ရှေ့တွင် မောင်၊ ကို၊ ဦး စသည်တို့ကို တပ်ဆင်ခေါ်ဝေါ်ကြရသကဲ့သို့ အင်္ဂလိပ်အမေရိကန်လူမျိုးများ

သည်လည်း ယောက်ျားများ၏ နာမည်ရှေ့တွင် မစ္စတာဆိုသောစကားလုံးကို တပ်၍ခေါ်ကြရ၏လို့ဖော်ပြထား တာတွေ့ရပါတယ်။

ကျွန်တော်မြစ်ကြီးနားမြို့နယ်တရားရုံးမှာ တရားရေးဝန်ထမ်းအဆင့်(၄)အဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်စဉ် ၁၉၈၁ ခုနှစ်ဆီက မရမ်းတူးရိန်နဲ့ မရမ်းဆိုင်းဂူနဲ့ မရမ်းဂျာဖာတို့ (၃)ဦးနဲ့ဆုံခဲ့ဖူးတယ်။ မနဲ့စတဲ့နာမည်တွေချည်းပဲ ဆိုပေမယ့် မရမ်းတူးရိန်နဲ့ မရမ်းဆိုင်းဂူတို့က တရားရေးဝန်ထမ်းအဆင့်(၄)အမျိုးသားတွေဖြစ်ပြီး မရမ်းဂျာဖာက ဥပဒေဝန်ထမ်းအဆင့်(၃)အမျိုးသမီးတစ်ဦးဖြစ်ပါတယ်။ သူတို့နာမည်တွေရှေ့မှာလည်း “ဦး” “ဒေါ်” တွေတပ်ပြီး ပြောကြ၊ ရေးကြတာပါပဲ။

ကျွန်တော် ကယားပြည်နယ် တရားလွှတ်တော်တရားသူကြီးအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်စဉ်မှာ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်နဲ့ ပြည်နယ်/တိုင်းတရားလွှတ်တော်များရဲ့ လုပ်ငန်းညှိနှိုင်းအစည်းအဝေးပွဲ တစ်ခုတက်ရောက်ရစဉ် ကချင်ပြည်နယ် တရားလွှတ်တော်တရားသူကြီးချုပ် ဦးတူးဂျာနဲ့ လက်ထောက် ညွှန်ကြားရေးမှူး ဦးတူးမော်တို့နဲ့တွေ့တုန်းကလည်း ဟိုတုန်းက မရမ်းတူးဆိုတဲ့ မြစ်ကြီးနားမြို့နယ်က (ထင်ပါတယ်)ပါတီယူနစ်ဥက္ကဋ္ဌတစ်ယောက် မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီ၊ ပါတီညီလာခံသွားတက်တဲ့အချိန် တည်းခိုဆောင်မှာ သူနာမည်ရှာမရဘူးတဲ့၊ နောက်မှ သူ့ကို အမျိုးသမီးတည်းခိုဆောင်မှာ နေရာချထားပေးတာ တွေ့ရတယ်လို့ နာမည်အရေးအသားနဲ့ပတ်သက်တဲ့ ကြိုရဆုံရအမှတ်တရတွေ ပြောဖြစ်ကြတယ်။

နာမည်ရှေ့မှာ “မ” အက္ခရာနဲ့စတာဖြစ်လို့ အမျိုးသမီးတစ်ဦးလို့ ကြိုဆိုနေရာချထားရေးတာဝန်ရှိသူတွေ ထင်သွားကြတာများ ဖြစ်နေလေမလား။

နာမည်ရှေ့မှာ စောပါတာချင်းတူပေမယ့် (ဒေါ်) စောမြအေးကြည်ဟာ အမျိုးသမီးတစ်ဦးဖြစ်ပြီး (ဦး)စောရန်နိုင်ဟာ အမျိုးသားတစ်ဦးဖြစ်နေတာလည်းရှိပါတယ်။ နာမည်တွေရှေ့မှာ “ဦး” တို့ “ဒေါ်” တို့ ထည့်ရေးလေ့ရှိသူတွေရှိသလို၊ ထည့်ရေးလေ့ မရှိသူတွေလည်း ရှိတာတွေ့ရပါတယ်။ မိမိတို့ရဲ့အလေ့အထ မိမိတို့ရဲ့လေ့လာတွေ့အရ ထည့်သူကထည့်ပြီး၊ မထည့်သူက မထည့်ပါဘူး။ နာမည်တွေရှေ့မှာ “ဦး” ၊ “ဒေါ်” ထည့်ခြင်း၊ မထည့်ခြင်းဟာ ကိုယ်နဲ့တိုက်ရိုက်သက်ဆိုင်မှုမရှိတဲ့အခါ အမှတ်တမဲ့ဖြစ်တတ်ပေမယ့် ဒီနာမည် တွေကိုရေးဖို့ ကိုယ့်မှာတာဝန်ရှိလာတဲ့အခါမှာတော့ ဘယ်လိုရေးရမှာလဲဆိုတာ စဉ်းစားစရာရှိလာပါပြီ။ သတ်မှတ် ထားတဲ့မူလေးတစ်ခုတော့ ရှိထားရမလိုဖြစ်လာပါပြီ။ နာမည်တွေရှေ့မှာ “ဦး” ၊ “ဒေါ်” ထည့်ရေးမလား၊ ထည့်မရေးပဲ (အကြောင်းအားလျော်စွာ လိုအပ်တဲ့အခါ အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီးခွဲခြားနိုင်ဖို့)နာမည်နောက်က (ကျား၊မ)ဆိုပြီး ထည့်ရေးမလား၊ နည်းလမ်းနှစ်ခုစလုံးက သဘောထားမတိုက်ဆိုင်သူတွေအတွက် အဆင်မပြေ တဲ့အပြင် ကသိကအောက်ဖြစ်စရာများ ဖြစ်နေလေမလား။

“ဦး” ၊ “ဒေါ်” ထည့်ရေးတာကို အားလုံးသဘောတူရင်တောင်မှ တရားရုံးတွေမှာ ရာဇဝတ်မှုတွေက တရားခံတွေရဲ့နာမည်တွေကိုရေးကြတဲ့အခါ “ဦး” ၊ “ဒေါ်” ထည့်ရင် တရားခံနာမည်ပဲ ဒီလောက်ယဉ်ကျေး စရာမလိုပါဘူး။ “ဦး” ၊ “ဒေါ်” ထည့်ရေးစရာမလိုပါဘူးလို့ ဝေဖန်တတ်ကြပြီး “ဦး” ၊ “ဒေါ်” ထည့်မရေးပြန်တော့ လည်း စွပ်စွဲခံရတဲ့တရားခံ အပြစ်ရှိတယ်လို့၊ သူပြစ်မှုကျူးလွန်တယ်လို့ မထင်ရှားသေးဘူးလေ။ ပြစ်မှုထင်ရှား ရင်တောင် သူ့သိက္ခာထိခိုက်အောင် “ဦး” ၊ “ဒေါ်” မထည့်ပဲ ရင့်ရင့်သီးသီးမရေးရဘူးလေလို့ ဝေဖန်တတ် ကြတာပါပဲ။

၁၉၇၉ ခုနှစ်မှာ ဗဟိုတရားရုံး၏ခွင့်ပြုချက်အရ ပုံနှိပ်ရေးနှင့်စာအုပ်ထုတ်ဝေရေးကော်ပိုရေးရှင်း၊ ရန်ကုန်မြို့က ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေတဲ့ တရားရုံးများလက်စွဲ(တတိယအကြိမ်တည်းဖြတ်ခြင်း) စာပိုဒ် ၁၁၂၉ မှာတော့

အောက်မှာတင်ပြထားတဲ့အတိုင်း ညွှန်ပြထားတာတွေ့ရပါတယ်။

ရာဇဝတ်စစ်ဆေးစီရင်မှုများတွင် စွပ်စွဲခံရသူ တရားခံများနှင့် သက်သေများကို
သက်သေခံရေးမှတ်ချက်နှင့်စီရင်ချက်တွင် ၎င်းတို့၏အမည်များဖြင့်ဖော်ပြရမည်။
ဂုဏ်သရေရှိသောလူများသည် အချုပ်တရားခံများဖြစ်ကြသောအခါ ၎င်းတို့ကို
“မောင်”နှင့် “မ” ဟုခေါ်ဝေါ်ရမည်။ ပြစ်မှုထင်ရှားစီရင်ခြင်းခံရသည့်အကျဉ်းသား
များဖြစ်သည့်အချက်၌ပင် “င”နှင့်“မိ” ဟူသောစကားများကိုလည်း အသုံးမပြုရ။

ဒီညွှန်ပြချက်တွေထဲက တစ်ချို့အချက်တွေကို ၂၀၁၈ခုနှစ်မှာ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က
ထုတ်ဝေတဲ့တရားရုံးများလက်စွဲ အတွဲ-၂ (ပဉ္စမအကြိမ်တည်းဖြတ်ခြင်း) စာပိုဒ် ၁၁၂၉ မှာ အောက်မှာ
တင်ပြထားတဲ့အတိုင်း ပြင်ဆင်လမ်းညွှန်ထားတာ တွေ့ရပါတယ်-

ရာဇဝတ်စစ်ဆေးစဉ် မူများတွင် စွပ်စွဲခံရသူ တရားခံများနှင့် သက်သေများကို
သက်သေခံရေးမှတ်ချက်နှင့်စီရင်ချက်တွင်၎င်းတို့၏အမည်များဖြင့်ဖော်ပြရမည်။
ပြစ်မှု ထင်ရှား စီရင်ခြင်း ခံရသည့် အကျဉ်းသားများ ဖြစ်သည့် အချက်၌ပင်
နှိမ့်ချရာ ရောက်စေသော အသုံးအနှုန်းဖြင့် သုံးစွဲ ခေါ်ဝေါ်ခြင်း မပြုရ။

(အမှန်က ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က ၂၀၁၈ခုနှစ်မှာ တရားရုံးများလက်စွဲ၊ အတွဲ(၂)၊
(ပဉ္စမအကြိမ်တည်းဖြတ်ခြင်း)ကို ထုတ်ဝေခဲ့တယ်ဆိုတာကို ၂၀၁၇ခုနှစ်မှာ ကယားပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်
တရားသူကြီးအဖြစ်က သက်ပြည့်အငြိမ်းစားယူခဲ့တဲ့ ကျွန်တော့်အနေနဲ့ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံး၊
ဥပဒေလုပ်ထုံးလုပ်နည်းဌာနက ညွှန်ကြားရေးမှူး ဒေါ်ထားထားကပြောပြမှ သတိထားမိပြီး ဒီဆောင်းပါးမှာ
ပိုမိုပြည့်စုံအောင် ဖြည့်စွက်ရေးသားခဲ့တာပါ။ ဒေါ်ထားထားကို ကျေးဇူးအထူးတင်ပါတယ်။စာအုပ်စာတမ်းတွေကို
ဖတ်ရင် နောက်ဆုံးထုတ်ကိုအရင်ဖတ်ဖို့၊ စီရင်ထုံးစာအုပ်တွေကိုဖတ်ရင်လည်း နောက်ဆုံးထုတ် စီရင်ထုံးစာအုပ်
ကနေစပြီး တစ်နှစ်ချင်းနောက်ဆုတ်ဖတ်ဖို့ ဆရာကြီး ဦးမြ အစရှိတဲ့ကျေးဇူးရှင်ဆရာများရဲ့မှာကြားချက်ကို
လည်းသတိရမိပါတယ်)။

တရားမမှုတွေမှာ နှစ်ဖက်အမှုသည်တွေရဲ့နာမည်တွေကိုရေးကြရာမှာလည်း တစ်ဖက်နဲ့တစ်ဖက်
အရေးအသားမတူညီတာတွေ (ဥပမာ-အဆိုလွှာမှာ တရားလိုက တရားလိုမောင်ချစ်ဖွယ်နှင့် တရားပြိုင်
မောင်ချစ်နွယ်လို့ရေးပြီး တရားပြိုင်ဖက်ကချေလွှာမှာ တရားလိုမောင်ချစ်ဖွယ်နှင့် တရားပြိုင် ဒေါက်တာ
ချစ်နွယ်)လို့ ရေးသားတာမျိုးတွေရှိတတ်တာတွေ့ရပါတယ်။ ဒီအခါတရားရုံးကစီရင်ချက်မှာ အမှုသည်တွေရဲ့
နာမည်ကို ဘယ်လိုရေးရင်ကောင်းမှာလဲလို့ တွေးစရာရှိလာပါတယ်။

တွေးစရာမလိုတဲ့အရေးအသား အမှန်ရှိပြီးသားကိုတောင်မှ မကြာခဏမှားတတ်ကြတာတွေလည်း
ရှိပါတယ်။ ဒါကမြို့နာမည်အရေးအသားတွေမှာ အများအားဖြင့် တွေ့ရတတ်တာပါ။

ကျွန်တော် ကယားပြည်နယ် တရားလွှတ်တော် တရားသူကြီးအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်နေစဉ်အချိန်
ဘောလခဲမြို့မ ရဲအချုပ်စခန်းကိုသွားရောက်ကြည့်ရှုပြီး တရားခံတွေအနေနဲ့ ဥပဒေအရ ရထိုက်တဲ့အခွင့်အရေး
တွေရရှိမှု ရှိ၊ မရှိ စတာတွေကို သွားရောက်စစ်ဆေးရမှာမို့ ကျွန်တော်နဲ့အတူလိုက်ပါလာမယ့် ကယားပြည်နယ်
တရားလွှတ်တော် လက်ထောက်ညွှန်ကြားရေးမှူး ဦးစိုးဝင်းမြင့်နဲ့ လိုအပ်တာလေးတွေ ကျွန်တော့်ရုံးခန်းအတွင်းမှာ
ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးရင်း ကယားပြည်နယ်အတွင်းမှာရှိတဲ့ တစ်ချို့မြို့တွေဟာ အသံထွက်နဲ့အရေးအသားမတူကွဲပြား
တာလေးတွေရှိတဲ့အကြောင်းနဲ့ အရေးအသားမှာတော့ အပြောပုံစံစာလုံးမျိုးနဲ့မရေးမိဖို့ ကျွန်တော်က ဦးစိုးဝင်းမြင့်

ကိုပြောပြခဲ့တယ်။ စာအုပ်တစ်အုပ်မှာ ဒီမောဆိုမြို့နယ် ရုံးပုံစာထဲမှာရေးထားပြီး၊ ဒီစာရဲ့ အထက်မှာ ဖော်ပြထားတဲ့ခါတ်ပုံထဲမှာတော့ ဒီးမောဆို ရုံးလို့ ဆိုင်းဘုတ်မှာရေးထားတဲ့အကြောင်း၊ စာလုံးပေါင်းအမှန်က ဓာတ်ပုံထဲမှာပါတဲ့ ဒီးမောဆိုဆိုတဲ့စာလုံးကမှ စာလုံးပေါင်းအမှန်ဖြစ်ကြောင်း၊ ကျွန်တော်တို့မနက်ဖြန်သွားမယ့် မြို့ရဲ့ စာလုံးပေါင်းအမှန်က ဘောလခဲမြို့ဖြစ်ကြောင်း၊ ဘော်လခဲမြို့လို့ အသံထွက်ပြောဆိုနေကြပေမယ့် ရေးတော့သဝေထိုးဘကုံးရေးချ ဘောလို့ပဲရေးရပြီး သဝေထိုးဘကုံးရေးချ၊ ရှေ့ထိုးဘော်မဟုတ်ကြောင်း အကျယ်တဝင့်ပြောပြနေမိတယ်။

ဒါပေမယ့် ကျွန်တော်ပြောတဲ့စကားကို မသေချာဘူးထင်တာလား၊ ဇေဝေဝါဖြစ်နေတာလားမသိပါဘူး၊ ကျွန်တော့်ကိုနှုတ်ဆက်ပြီးထွက်သွားတဲ့ ဦးစိုးဝင်းမြင့်က ကျွန်တော့်ရုံးခန်းကအထွက် တံခါးဝကနေ သမင် လည်ပြန်ကြည့်ပြီး “ဘောဘဲလားဆရာ”လို့ပြန်မေးတယ်။ ကျွန်တော်ကလည်း သူထွက်သွားပြီထင်ပြီး ရေးလက်စ စာကိုငဲ့ရေးနေရာကနေ “ဆရာဦးစိုးဝင်းမြင့်ရေ ဘောဘဲဗျာ”လို့ပြောရင်း သူ့ကိုမော့ကြည့်လိုက်တော့ သူက ရယ်ပြီး တစ်ဖက်ကို လှည့်ထွက်သွားတာကို တွေ့ရပါတယ်။

မောင်တင်ဌေး(တရားရေး)

၂၀၁၈

ကယားပြည်နယ်ဥပဒေဆိုင်ရာအထောက်အကူပေးရေးအဖွဲ့

ထုထည်တစ်ခု၏ နက်ရှိုင်းမှုဆီမှ

သက်ဇော်နိုင်

မကြာသေးမီက Juror ဆိုသည့် ကိုရီးယား ဇာတ်ကား တစ်ကားကြည့်ရသည်။ တောင်ကိုရီးယား နိုင်ငံတွင် ရာဇဝတ်မှုများ၌ ပြည်သူများ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရသည့် ဂျူရီစနစ်ဖြင့် ပထမဆုံး ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည့် အမှုအကြောင်းကို ရိုက်ကူးထားခြင်းဖြစ်သည်။ အမှုက လူသတ်မှု၊ တရားခံဖြစ်သူက သား၊ သေသူက မိခင်၊ မနက်(၂)နာရီခန့် သားဖြစ်သူနှင့် မိခင်တို့ ငွေကြေးကိစ္စ စကားအချေအတင်များပြီး သားဖြစ်သူက တုံးသောအရာဖြင့် မိခင်ဖြစ်သူကို ရိုက်နှက်၍ မနက်(၄)နာရီခန့်တွင် ဝရန်တာမှ ပစ်ချ၍ မတော်တဆ သေဆုံးမှုဖြစ်ဟန် ဖန်တီးခဲ့သည်ဟု တရားစွဲ အဖွဲ့အစည်းက စွပ်စွဲသည်။ အချင်းမဖြစ်မီ နေ့လည်က သားဖြစ်သူနှင့်မိခင်ဖြစ်သူတို့ ငွေကြေးကိစ္စ စကားများခဲ့ကြကြောင်းလည်း ပေါ်ပေါက်နေသည်။ သာမန်အားဖြင့် ကြည့်လျှင် အမှုက ရှင်းလင်းနေသည်။ သို့သော် အမှုစစ်ဆေးရင်း တရားခံဘက်ကို စဉ်းစားစရာများ ပေါ်လာသည်။ ဂျူရီ အဖွဲ့က တရားခံ အပြစ်ရှိ၊ မရှိ အဆုံးအဖြတ်ပြုနိုင်ရန် ညတွင်းချင်းပင် အချင်းဖြစ် နေရာကို သွားသည်။ အချင်းဖြစ်စဉ်က အခြေအနေကို သရုပ်ပြပေးရသည်။ အချင်းဖြစ်စဉ်က ရာသီဥတုကို ဖန်တီးပေးရသည်။ မီးသတ်ကားဖြင့် မိုးရွာပေးရသည်၊ လျှပ်စီး လက်ပေးရသည်။ မျက်မြင်သက်သေက အချင်းဖြစ်ရပ်ကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း မြင်တွေ့နိုင်ခြင်း ရှိ မရှိ အကဲဖြတ်ကြသည်။ နောက်ဆုံးတော့ ဂျူရီအဖွဲ့နှင့်အတူ တရားရုံးက လူသတ်မှု၏ အမှန်တရားကို ဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့သည်။

အမှုစစ်ဆေးရသည် ဆိုးလ်မြို့ရှိ တိုင်းတရားရုံး၊ ဂျူရီစနစ်ဖြင့် စစ်ဆေးရာတွင် ဦးဆောင်သူ တရားသူကြီးမှာ အမျိုးသမီးတရားသူကြီး ကင်ဂျန်ယွန်၊ ဇာတ်ကားအဖွင့်တွင် တရားသူကြီး ကင်ဂျန်ယွန်က အဝတ်သေတ္တာကို ဆွဲရင်း တိုင်းတရားရုံးဝင်းအတွင်း ဝင်ရောက်လာပုံကို ပြသည်။ နောက်ခံတွင် တိုင်းတရားရုံးက ကျောက်တိုင်လုံးအမြင့် (၂)လုံးဖြင့် ဂယ်ပုံသဏ္ဌာန် လိပ်ခုံးပုံ အခုံးတစ်ခုဖြင့် ဒီဇိုင်းက အမြင်သစ်သစ်၊ အဆောက်အဦက တည်တည်ခန့်ခန့်၊ အမှုစစ်ဆေးသည့်တရားခွင်က ကျယ်ကျယ်ဝန်းဝန်း၊ မြင့်မြင့်ထည်ထည်၊ တရားခွင် အမြင့်ပေါ်တွင် တရားသူကြီး အဖွဲ့ (၃)ဦး၊ တရားခွင်၏ ညာဘက်ဘေးတွင် ဂျူရီ အဖွဲ့(၈)ဦး၊ တရားခွင်၏ အောက်ရှေ့တည့်တည့်တွင် အမှုကို မှတ်တမ်းတင်ရသည့် တရားရုံးဝန်ထမ်းများ၊ ထို့နောက် သက်သေစစ်ဆေးရန် နေရာ၊ ဘေးဘယ်ညာတွင် တရားလိုနှင့်တရားခံတို့၏ ရှေ့နေများထိုင်ရန်နေရာ၊ နောက်ဘက်တွင် တရားခံထိုင်ရန် နေရာ၊ ထို့နောက် စစ်ဆေးသည်ကို လာရောက်ကြည့်ရှုကြသူများ

ထိုင်ရန်နေရာ၊ တရားခွင်အတွင်း မြင်ကွင်းက စနစ်တကျသေသေသပ်သပ်၊ ရှင်းရှင်းသန့်သန့်။

တရားရုံး အဆောက်အဦမြင်ကွင်း၊ အမှုစစ်ဆေးသည့် တရားခွင်အသွင်အပြင် ထည်ဝါမှုနှင့်အတူ အမှုစစ်ဆေးနေသည်ကို ကြည့်ရှုရသည့် မြင်ကွင်းတို့မှာ တရားရုံး တစ်ရုံး၏ ဂုဏ်သိက္ခာ ကြီးမြင့်မှု မြင်ကွင်းကို ကြည့်ရှုနေရသလိုပင်။

× × × × “တရားသူကြီးများသည် အမှုများကို ဖြောင့်ဖြောင့်မှန်မှန် စီရင်ဆုံးဖြတ်ရန် အရေးကြီးသကဲ့သို့ပင်လျှင်၊ သူတို့၏ စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်များ မှန်ကန်ကြောင်း အများသိမြင်ဖို့သည်လည်း အရေးကြီးသည်။ ထိုသိမြင်ကြဖို့ရန်၊ အမိန့်စီရင်ချက်များတွင် အကျိုးအကြောင်းများကို အကျယ်ဖော်ပြရန် လိုအပ်သည် မှန်သော်လည်း၊ ၎င်းတို့ကို အကျယ်ဖော်ပြရန်နှင့် မပြီးသေး၊ တရားသူကြီးများ၏ မျက်မြင် ဂုဏ်သိက္ခာအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ရုံးအဆောက်အဦ အဆောင်အယောင်များဖြင့်လည်းကောင်း၊ ထိုတရားသူကြီးမျိုး၊ ထိုရုံးမျိုးတွင် ထိုင်လျက်၊ ထိုကဲ့သို့ ကြားနာစစ်ဆေးပြီး စီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းသည် အဖြောင့်အမှန်ဖြစ်မှာဘဲဟု လူအများ၏စိတ်ထဲတွင် ယုံကြည်မှု ဖြစ်ပေါ်လာစေနိုင်ဖို့လည်း အရေးကြီးသေးသည်” × × × × ×

× × × × × “ရှေ့နေများ၊ အမှုသည်များနှင့် သက်သေများ အစရှိသော ပြည်သူလူထုက၊ တရားရုံးတော်များကို ရိုသေလေးစားဖို့ရာမှာ၊ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း၊ တရားသူကြီးများမှာ၊ ပညာအရည်အချင်း၊ ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် ပြည်စုံရံမျှဖြင့် မလုံလောက်သေး။ ထိုတရားသူကြီးများ ရုံးထိုင်ရသောရုံးအဆောက်အဦ၊ ပတ်ဝန်းကျင်အခြေအနေနှင့် အဆောင်အယောင်များလည်း၊ တရားသူကြီး၏ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် လိုက်လျောအောင် တရားစီရင်ရေး တာဝန်ကြီးလေးပုံနှင့် လိုက်လျောအောင်၊ တရားမဏ္ဍိုင်၏အသရေကို ဆောင်နိုင်လောက်အောင်၊ ခမ်းခမ်းနားနားရှိဖို့လည်း လိုသေးသည်”

× × × × ×

× × × × × “သင့်လျော် လျောက်ပတ်သော ရုံးအဆောက်အဦများနှင့်ရုံးသုံး ပရိဘောဂများ ရရှိဖို့ရန် အခြားအလွန်အရေးကြီးသောအကြောင်းတစ်ခုလည်း ရှိပါသေးသည်။ သင့်လျော်သော ရုံး၊ အဆောက်အဦနှင့် ပရိဘောဂများကိုရမှ၊ တရားသူကြီးများသည် စိတ်ကြည်ကြည်လင်လင်နှင့် အမှုများကို ကြားနာ စစ်ဆေးစီရင်ဆုံးဖြတ်နိုင်ကြပါသည်။ ဤစကားစပ်၌ ဥပမာတစ်ခု တင်ပြလိုသည်မှာ သမထ ဝိပဿနာအလုပ်ကို အားထုတ်သောသူသည် ရှေးဦးစွာ၊ ဝတ္ထု၊ ဝိသဒ၊ ကိရိယတာတည်းဟူသော၊ မိမိ၏ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် အသုံးအဆောင်တို့ကို သန့်ရှင်းစင်ကြယ်အောင် ပြုပြင်စီရင်ရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ သို့ပြုလုပ်သည်မှာ၊ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် အသုံးအဆောင် ပရိဘောဂများ သန့်ရှင်းစင်ကြယ်မှု၊ စိတ်ကြည်လင်သောကြောင့်၊ စိတ်ကြည်လင်မှလည်း အားထုတ်သောကိစ္စ ပြီးမြောက်နိုင်သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်” × × × × ×

ဤသည်မှာ ၁၉၅၅- ၁၉၅၆ ခုနှစ်က ကျင်းပသည့် တရားသူကြီးညီလာခံတွင် နိုင်ငံတော် တရားဝန်ကြီးချုပ် ဦးသိန်းမောင် ပြောကြားသည့်မိန့်ခွန်းမှ ကောက်နုတ်ချက် ဖြစ်ပါသည်။

နိုင်ငံတော် တရားဝန်ကြီးချုပ် ဦးသိန်းမောင်က အချက်(၃)ချက်ကို သုံးသပ်ပြရင်း ပြောကြားသည့် မိန့်ခွန်းဖြစ်သည်။ ၎င်းသုံးသပ်ပြသော အချက် (၃)ချက်မှာ (၁)တရားသူကြီးများ၏ တာဝန်ကြီးလေးမှု၊

(၂) ထိုတာဝန်များကိုဆောင်ရွက်ရာ၌ မည်ကဲ့သို့ အရည်အချင်းနှင့် စွမ်းရည်သတ္တိများရှိရန် လိုအပ်မှု၊
(၃) ထိုတာဝန်များကိုကောင်းစွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် မည်ကဲ့သို့ ပတ်ဝန်းကျင်အခြေအနေနှင့် အဆောင်
အယောင်များလိုအပ်မှုတို့ ဖြစ်သည်။ အထက်ပါကောက်နုတ်ချက်များမှ အမှတ်(၃)အချက်ဖြစ်သည့် ပတ်ဝန်းကျင်
အခြေအနေနှင့် အဆောင်အယောင်များလိုအပ်မှုတွင် ထည့်သွင်းပြောကြားထားခြင်း ဖြစ်သည်။

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်အနေဖြင့် တရားစီရင်ရေးမဟာဗျူဟာ စီမံကိန်းများ ချမှတ်
ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။ ဦးစွာ သုံးနှစ်တာ တရားစီရင်ရေး မဟာဗျူဟာ စီမံကိန်း (၂၀၁၅-၂၀၁၇) ကို
အောင်မြင်စွာ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ပြီးနောက် (၅) နှစ်တာ တရားစီရင်ရေး မဟာဗျူဟာစီမံကိန်း
(၂၀၁၈-၂၀၂၂)ကို ဆက်လက် အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။

မဟာဗျူဟာလုပ်ငန်း နယ်ပယ်များအဖြစ် နယ်ပယ်(၅)ရပ် သတ်မှတ်ထားရာ မဟာဗျူဟာ
လုပ်ငန်းနယ်ပယ် ၁ မှာ တရားရုံးဝန်ဆောင်မှုများ အများပြည်သူ လက်လှမ်းမီနိုင်မှုကို လွယ်ကူတိုးတက်စေရေး
ဆောင်ရွက်ပေးရန်ဖြစ်သည်။ ထိုမဟာဗျူဟာလုပ်ငန်းနယ်ပယ် ၁ ၏ မဟာဗျူဟာ ရည်မှန်းချက် ၁.၄
တွင် တရားရုံးဝန်ဆောင်မှုများ လက်လှမ်းမီ တိုးတက်စေရေးအတွက် တရားရုံးအဆောက်အအုံအသစ်များ
ဆောက်လုပ်ရန်နှင့် လက်ရှိအဆောက်အအုံများအား ပြုပြင်မွမ်းမံရန် ဖြစ်သည်။

ပြီးခဲ့သည့် အောက်တိုဘာ (၁၉) ရက်နေ့က မန္တလေးခရိုင် တရားရုံးအဆောက်အအုံသစ် ဖွင့်လှစ်သည့်
သတင်းဓာတ်ပုံ မြင်ကွင်းများကို ကြည့်ရှုရသည်။

မန္တလေးခရိုင်တရားရုံးသစ်၏ မျက်နှာစာမြင်ကွင်းမှာ နိုင်ငံတကာတွင် မြင်တွေ့ရသည့် တရားရုံးများ၏
မျက်နှာစာ မြင်ကွင်းများနှင့် ထပ်တူခံစားရသည်။ တရားရုံး မျက်နှာစာတွင် ထုနှင့်ထည်နှင့် မြင့်မားသော
အုတ်တိုင်လုံးအမြင့်များဖြင့် တရားရုံးတစ်ရုံး၏ အရှိန်အဝါကို ဖော်ထုတ် ပြသနေသည်။

ခရိုင်တရားရုံးဖွင့်ပွဲသို့ ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်နှင့် မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးအစိုးရအဖွဲ့ ဝန်ကြီးချုပ်
တို့ကိုယ်တိုင် တက်ရောက် ဖွင့်လှစ်ပေးခြင်းသည်လည်း တရားရုံး၏ဂုဏ်သိက္ခာကို ထင်ဟပ်စေသည်။

အမှုစစ်ဆေးသည့် တရားခွင်များကလည်း ကျယ်ကျယ်ဝန်းဝန်းနှင့် အဆင့်မီမီ ဖြစ်သည်။ အမှုသည်များ၊
သက်သေများအတွက် နားနေခန်း၊ ရှေ့နေများအတွက် နားနေခန်း၊ ဥပဒေအရာရှိများအတွက် နားနေခန်းတို့
စီစဉ်ထားရှိပေးပြီး တရားရုံးသို့ ရောက်ရှိလာကြသူများကို သက်သေသက်သာ ဖြစ်စေသည်။ တရားရုံးသို့
လာရောက် သတင်းရယူသော မီဒီယာများကို ဖြေကြားရန်၊ မီဒီယာခန်းလည်း သီးသန့် ပါရှိသည်။ တရားရုံးသို့
အကြောင်းကြောင်းကြောင့် ရောက်ရှိလာကြသူများ အလွယ်တကူ စုံစမ်းမေးမြန်းနိုင်ရန် သတင်းအချက်
အလက်များ စုံစမ်းရန် ကောင်တာတစ်ခု ထားရှိပေးသည်။

တကယ်တော့ တရားရုံးအဆောက်အအုံများ အဆင့်မီမီ ထည်ထည်ဝါဝါ တည်ရှိခြင်းသည် တရားရုံး
များ၏ ဂုဏ်သိက္ခာမြှင့်တင်ရေးနှင့်အတူ လူတိုင်းလူတိုင်းသို့ အရည်အသွေးမြင့် တရားမျှတမှုကို ဖြည့်ဆည်း

ပေးနိုင်ရန် ဦးတည်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ အားလုံးအတွက် တိုးတက်ကောင်းမွန်စေသော တရားမျှတမှုဆိုသို့ ဦးတည်ခြင်းဟုလည်း ဆိုနိုင်သည်။

တစ်ဖက်တွင်လည်း တရားရုံးအဆောက်အဦအတွင်း လိုက်နာရန်လိုအပ်သော တရားခွင်အတွင်း ဓာတ်ပုံမရှိရန်၊ အသံမဖမ်းရန် စသည့် နိုင်ငံတကာ စံနှုန်းများ အစ၊ ဆေးလိပ်မသောက်ရန် စသော အများပြည်သူနေရာ ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ စံနှုန်းများအလယ်၊ ကွမ်းမစားရန်၊ အမှိုက်မပစ်ရန်၊ မသင့်မလျော် ဝတ်စားဆင်ယင်ခြင်း မပြုရန် စသော လူမှုကျင့်ဝတ် စံနှုန်းများအဆုံး လိုက်နာကြရင်း စည်းကမ်းရှိသူများအဖြစ် စည်းကမ်းရှိမှုကိုလည်း ကျွန်တော်တို့အားလုံး ပြသရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။ တစ်ဦးချင်းစီ၏ စည်းကမ်းရှိမှုသည် တရားရုံး အဆောက်အဦတစ်ခုလုံး၏ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲမှုကို တစ်ဖက်တစ်လမ်းမှ အထောက်အကူ ဖြစ်စေပါလိမ့်မည်။

တရားရုံးများက ဆောင်ကျဉ်းပေးသော တရားမျှတမှု၊ ကျွန်တော်တို့အားလုံး ကိုယ်တိုင် လိုက်နာ ကျင့်ကြံသော စည်းကမ်းရှိမှုတို့ဖြင့် တရားမျှတရေးအတူတကွ မြှင့်တင်ကြရင်း အနာဂတ်အတွက် ပိုမိုကောင်းမွန် သော လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ် ဖန်တီးတည်ဆောက်ကြရမည် ဖြစ်ပေသည်။

သက်ဇော်နိုင်

မော်ကွန်းသစ်နှင့် အောင်နိမိတ် Judicial College

ဦးမိုးကျော်

နိဒါန်း

နေ့ရက်သည်ကား ၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၁၇ ရက်နေ့ဖြစ်သည်။ အခြားသောလူပုဂ္ဂိုလ်များ၊ အဖွဲ့အစည်းများအတွက် ယင်းနေ့ရက်သည် သာမန်မျှသာ အဓိပ္ပာယ်သက်ရောက်နိုင်သော်လည်း မြန်မာ့ တရားစီရင်ရေးအတွက်မူ ထူးကဲသည်။ သမိုင်းမော်ကွန်းတင်မည့်၊ နိမိတ်ကောင်းကိုဆောင်မည့် နေ့ထူး နေ့မြတ်တစ်ရက်ဖြစ်သည်။

ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံတော်သစ်နှင့်အတူ ၂၀၁၁ ခုနှစ်မှစ၍ မြန်မာ့တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍတွင် နိုင်ငံတကာ စံနှုန်းများနှင့်ညီညွတ်သော တရားရုံးသစ်ကြီးများ၊ တရားရေးအရာရှိများနှင့် တရားရုံးဝန်ထမ်းများအတွက် ဝန်ထမ်းအိမ်ရာများ အရှိန်အဟုန်ဖြင့် ပေါ်ထွက်လာနိုင်ခဲ့သည်မှာ အထူးစာဖွဲ့ရန် မလိုအောင်ပင် ထင်ရှား ခဲ့ပြီဖြစ်ပါသည်။

ယခုတစ်ဖန် ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ် ဦးထွန်းထွန်းဦးနှင့် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးများက နိုင်ငံတကာစံနှုန်းများနှင့်ညီညွတ်သည့် အဆင့်မြင့်တရားရေးကောလိပ်ကို နေပြည်တော် ကောင်စီနယ်မြေ၊ ဥတ္တရသီရိခရိုင်၊ ဥတ္တရသီရိမြို့၊ ဇေယျသီရိပျံကွက်၊ နေကြာလမ်းတွင် တည်ဆောက်ရန် ပဋိပက္ခတင်နိုင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

တရားရေးကောလိပ်တည်ဆောက်သည့်အကြောင်းရင်းနှင့် ရည်ရွယ်ချက်

၂၀၀၈ ခုနှစ်၊ ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ပေါ်ထွန်းလာသည့် ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံတော်သစ်တွင် တရားစီရင်ရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုအဖြစ် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် မူဝါဒများ(Policies)၊ ရည်မှန်းချက်များ(Aims)၊ လုပ်ငန်းစဉ်များ (Action Plans)ဟူ၍ ချမှတ်ခဲ့ပြီး ရည်မှန်းချက်များကို အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ရန် တရားမျှတရေး အတူတကွ မြှင့်တင်ပေး ဟူသောဆောင်ပုဒ်ဖြင့် တရားစီရင်ရေး၏မဟာဗျူဟာစီမံကိန်း(၂၀၁၅-၂၀၁၇)ကို ချမှတ်အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ လက်ရှိတွင် “အားလုံးအတွက် တိုးတက်ကောင်းမွန်သော တရားမျှတမှုဆီသို့” ဟူသော ဆောင်ပုဒ်ဖြင့် တရားစီရင်ရေး မဟာဗျူဟာစီမံကိန်း (၂၀၁၈-၂၀၂၂)ကို ချမှတ်လျက် ဆက်လက်အကောင် အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။

တရားရေးကောလိပ်ကို ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က ချမှတ်အကောင်အထည်ဖော်လျက်ရှိသည့် ၂၀၁၈-၂၀၂၂ ခုနှစ် (၅) နှစ်တာ တရားစီရင်ရေး မဟာဗျူဟာစီမံကိန်းတွင် တရားစီရင်ရေး၏ ပညာရပ်ကျွမ်းကျင်မှု၊ တာဝန်ခံနိုင်မှုနှင့် ဂုဏ်သိက္ခာရှိမှုတို့ကို မြှင့်တင်ဆောင်ရွက်ရန် ဆိုသည့်အချက်ကို မဟာဗျူဟာနယ်ပယ်တစ်ရပ်အဖြစ် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပြီး တရားစီရင်ရေးမဟာဗျူဟာစီမံကိန်း၏ မဟာဗျူဟာရည်မှန်းချက်၊ (၄၁၁မ၄)နှင့်အညီ ရေရှည်စီမံကိန်းရေးဆွဲအကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်သည်။

တရားရေးကောလိပ် တည်ဆောက်ရခြင်းမှာ အာဆီယံဒေသတွင်း တရားစီရင်ရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအနေဖြင့် တရားရေးကောလိပ်တွင် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏အစီအစဉ်ဖြင့်ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံတကာ မိတ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မည့်အစီအစဉ်များတွင်ဖြစ်စေ ဖွင့်လှစ်မည့်သင်တန်းများကို ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်လက်အောက်ရှိ တရားရုံးအဆင့်ဆင့်မှ တရားသူကြီးများ၊ တရားရေးအရာရှိများနှင့် အာဆီယံနိုင်ငံများမှ တရားသူကြီးများ၊ တရားရေးအရာရှိများလည်း ပါဝင်တက်ရောက်နိုင်ရန် မျှော်မှန်းသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

ထို့ပြင် တရားရေးကောလိပ် တည်ဆောက်ပြီးပါက ယင်းကောလိပ်တွင် ဖွင့်လှစ်မည့်သင်တန်းများသို့ အာဆီယံနိုင်ငံများမှ တရားရေးအရာရှိများ၊ တရားသူကြီးများ တက်ရောက်နိုင်ရေး အာဆီယံတရားရေးအင်တာနက် အထူးစာမျက်နှာနှင့် တရားရေးဆိုင်ရာ လေ့ကျင့်ခြင်းနှင့် သင်ကြားပေးခြင်းလုပ်ငန်းအဖွဲ့တို့မှ တစ်ဆင့် သင်တန်းချိတ်ဆက်ဖွင့်လှစ်ပေးနိုင်ရန်လည်း ရည်ရွယ်ထားသည်။

ခေတ်အဆက်ဆက်တရားရေးဆိုင်ရာ လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးမှုများ

ခေတ်အဆက်ဆက်တရားရေးဆိုင်ရာ လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးမှုများကို ဖော်ပြရာတွင် ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီး၊ လှိုင်သာယာမြို့နယ်တွင် တရားရေးသင်တန်းကျောင်းကို ၇-၈-၂၀၀၂ ရက်နေ့တွင် ဖွင့်လှစ်နိုင်ခဲ့သဖြင့် ယခင် တရားရုံးချုပ်(ရန်ကုန်)အဆောက်အအုံ၌ဖွင့်လှစ်ခဲ့သည့် သင်တန်းများနှင့် လှိုင်သာယာတရားရေးသင်တန်းကျောင်းတွင် ဖွင့်လှစ်ခဲ့သည့် သင်တန်းများဟူ၍ ပိုင်းခြားလျှင် ပိုမိုသင့်လျော်မည်ဖြစ်သည်။

တရားရုံးချုပ်(ရန်ကုန်)အဆောက်အအုံ (ယခု ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီး တရားလွှတ်တော်)တွင် ဖွင့်လှစ်ခဲ့သည့် သင်တန်းအမျိုးအမည်များနှင့် တက်ရောက်သင်ယူနိုင်ခဲ့သည့်တရားရေးအရာရှိ သင်တန်းသားဦးရေများအနေဖြင့် တရားရေးဝန်ထမ်းအဆင့်(၁) (ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူး)နှင့် တရားရေးဝန်ထမ်းအဆင့်(၂) (လက်ထောက်ညွှန်ကြားရေးမှူး)များအတွက် တရားရေးဝန်ထမ်း အဆင့်မြင့်လုပ်ငန်းခွင် အထူးရက်တိုသင်တန်းနှင့် တရားရေးအရာရှိများ အဆင့်မြင့်လုပ်ငန်းခွင်သင်တန်းဟူ၍ အမည်နှစ်မျိုးဖြင့် ဖွင့်လှစ်ခဲ့ပြီး သင်တန်း (၁၅) ကြိမ်တွင် ကျား (၁၃၈)ဦး၊ မ(၃၀)ဦး၊ စုစုပေါင်း (၁၆၈) ဦးကိုလည်းကောင်း၊ တရားရေးဝန်ထမ်းမွမ်းမံသင်တန်းနှင့် ခရိုင်အဆင့် တရားသူကြီးများ အထူးမွမ်းမံသင်တန်းဟူ၍ သင်တန်း (၅) ကြိမ်တွင် ကျား (၁၄၀) ဦး၊ မ (၆၆) ဦး၊ စုစုပေါင်း (၂၀၆) ဦးကိုလည်းကောင်း လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးနိုင်ခဲ့ပါသည်။

ထို့ပြင် တရားရေးဝန်ထမ်း မြို့နယ်အဆင့် ရက်တိုမွမ်းမံသင်တန်းဟူ၍ မြို့နယ်အဆင့်၊ တရားသူကြီးများအတွက် သင်တန်း (၂၁)ကြိမ်၊ သင်တန်းသား ကျား (၅၅၀) ဦး၊ မ (၃၆၈) ဦး၊ ရောရာ (၆၉)ဦး၊ စုစုပေါင်း (၉၈၇) ဦးကိုလည်းကောင်း၊ ဒုတိယမြို့နယ်တရားသူကြီးများလုပ်ငန်းဝင်သင်တန်းအမှတ်စဉ် (၁) မှ (၁၃) အထိ (၁၃)ကြိမ်၊ သင်တန်းသား ကျား (၆၅၉)ဦး၊ မ (၅၀၂) ဦး၊ စုစုပေါင်း (၁၁၆၁)ဦးကိုလည်းကောင်း လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးနိုင်ခဲ့ပါသည်။

ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီး၊ လှိုင်သာယာမြို့နယ်တွင် တရားရေးသင်တန်းကျောင်းဟူ၍ သီးသန့်

လေ့ကျင့်သင်ကြားရေးကျောင်း ပေါ်ပေါက်လာပြီးနောက် ပုံမှန်သင်တန်းများအဖြစ် ခရိုင်အဆင့် တရားသူကြီးများ မွမ်းမံသင်တန်း၊ မြို့နယ်အဆင့် တရားသူကြီးများ မွမ်းမံသင်တန်း၊ ဒုတိယမြို့နယ်တရားသူကြီးများ မွမ်းမံသင်တန်းနှင့် ဒုတိယမြို့နယ်တရားသူကြီးများ လုပ်ငန်းဝင်သင်တန်းဟူ၍ သင်တန်းအမျိုးအစား (၄) ရပ်ကို ဖွင့်လှစ်ပို့ချခဲ့ပါသည်။

အဆိုပါ သင်တန်းကျောင်း၌ ဖွင့်လှစ်ခဲ့သည့် သင်တန်းအမျိုးအစားများ၊ သင်တန်းကြိမ်ရေများ၊ သင်တန်းသားဦးရေများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ခရိုင်အဆင့် တရားသူကြီးများ မွမ်းမံသင်တန်း (၉) ကြိမ်တွင် သင်တန်းသား ကျား (၁၁၇) ဦး၊ မ (၁၈၄) ဦး၊ စုစုပေါင်း (၃၀၁) ဦး၊ မြို့နယ်အဆင့် တရားသူကြီးများ မွမ်းမံသင်တန်း(၁၂)ကြိမ်တွင် သင်တန်းသား ကျား (၂၅၅) ဦး၊ မ (၂၉၂) ဦး၊ စုစုပေါင်း (၅၄၇) ဦး၊ ဒုတိယမြို့နယ်တရားသူကြီးများ မွမ်းမံသင်တန်း (၈) ကြိမ်တွင် သင်တန်းသား ကျား (၂၂၀) ဦး၊ မ (၂၀၂) ဦး၊ စုစုပေါင်း (၄၂၂) ဦး၊ ဒုတိယမြို့နယ်တရားသူကြီးများ လုပ်ငန်းဝင်သင်တန်း (၁၄)ကြိမ် (အမှတ်စဉ် ၁၄ မှ အမှတ်စဉ် ၂၇ အထိ) တွင် သင်တန်းသား ကျား (၄၄၉) ဦး၊ မ (၄၇၆) ဦး၊ စုစုပေါင်း (၉၂၅)ဦးတို့ကို လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးနိုင်ခဲ့ပါသည်။

သို့ရာတွင် ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီး၊ လှိုင်သာယာမြို့နယ်တွင် တည်ရှိသည့် အဆိုပါသင်တန်းကျောင်းတွင် သင်တန်းခန်းမ အဆောက်အဦးအပါအဝင် အိပ်ဆောင်များမှ သင်တန်းသားဦးရေ အကန့်အသတ်ဖြင့်သာ ထားရှိနိုင်ခြင်း၊ အဆောက်အဦများ ပျက်စီးလာခြင်း၊ သင်တန်းသားများအတွက် လုံလောက်သော အထောက်အပံ့ပစ္စည်းများ ပြည့်စုံမှု မရှိခြင်း၊ ခေတ်နှင့်အညီ သင်ထောက်ကူပစ္စည်းများ မရှိခြင်း စသည့် အခြေအနေများ ပေါ်ပေါက်လျက်ရှိပါသည်။

ထို့ပြင် နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်းများနှင့်အညီ အသစ်ပေါ်ထွက်လာသည့် မူပိုင်ခွင့်ဥပဒေများ၊ အနုညာတခုံရုံးစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းဥပဒေ၊ အီလက်ထရောနစ်သက်သေခံချက်များကို သက်သေခံအဖြစ် လက်ခံရန် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းထားသည့် သက်သေခံအက်ဥပဒေအား ပြင်ဆင်သည့်ဥပဒေ စသည်တို့အရ သင်ရိုးညွှန်းတမ်း အသစ်များ၊ သင်ကြားနည်းစနစ်အသစ်များ ဖော်ဆောင်ကျင့်သုံးရန် လိုအပ်လာပါသည်။

တစ်ဖန် အမှုအခင်းများကို စစ်ဆေးစီရင်ခြင်းအပိုင်းတွင်လည်း ကမ္ဘာ့တရားစီရင်ရေးနယ်ပယ်အသီးသီး တွင် ကျင့်သုံးလျက်ရှိသည့် မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုစနစ် (Case Management System)၊ စေ့စပ်ဖြေရှင်းနည်းစနစ် (Mediation) များ ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်လာခြင်းနှင့်အတူ သင်ရိုးညွှန်းတမ်းနှင့် သင်ကြားနည်းစနစ်များကို ပိုမိုထိရောက်မှုရှိစေမည့် အစီအမံများ ဖော်ဆောင်ရန် လိုအပ်လာပါသည်။

ယနေ့ကမ္ဘာကြီးတွင်လည်း နည်းပညာများ တစ်ဟုန်ထိုး တိုးတက်မြင့်မားလာခြင်းနှင့်အတူ နယ်စပ် ဖြတ်ကျော်မှုခင်းများ၊ နယ်စပ်ဖြတ်ကျော်သက်သေခံချက်ရယူရမည့်ကိစ္စများ၊ နယ်စပ်ဖြတ်ကျော်၍ ဆုံးဖြတ်ချက် များကို အတည်ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်ရေးကိစ္စများ၊ နယ်စပ်ဖြတ်ကျော်၍ ပြစ်မှုကျူးလွန်ခြင်းနှင့်သက်ဆိုင်သည့် ပစ္စည်းများကို ပြန်လည်သိမ်းဆည်းခြင်းများ စသည်ဖြင့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ဥပဒေပြုမှု၊ အုပ်ချုပ်မှု၊ တရားစီရင်မှု နယ်ပယ်တို့ကို ကျော်လွန်၍ ဆက်နွယ်လာသည့် အမှုအခင်းများ၊ အမှုအခင်းဆက်နွယ်သည့်ကိစ္စရပ်များ ပေါ်ပေါက်လာသည့် အချိန်အခါတွင် တရားစီရင်ရေး အဖွဲ့အစည်းများအကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန်ကိစ္စများ လည်း များပြားလာသည်။

အာဆီယံနိုင်ငံများတွင်လည်း တရားရေးသင်တန်းကျောင်း၊ တရားရေးအကယ်ဒမီ၊ တရားရေး ကောလိပ်များ တည်ထောင်၍ တရားရေးဆိုင်ရာသင်တန်းများကို ပို့ချပေးလျက်ရှိပြီး အဆိုပါသင်တန်းများတွင်

အခြားအာဆီယံနိုင်ငံများမှ တရားသူကြီးများကိုလည်း အတွေ့အကြုံဖလှယ်နိုင်ရေး ပါဝင်တက်ရောက်ရန် ဖိတ်ကြားကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံမှ တရားသူကြီးများက အဆိုပါသင်တန်းများသို့ တက်ရောက်ခွင့်ရရှိသဖြင့် အတွေ့အကြုံများ ဖလှယ်ခွင့်ရရှိသကဲ့သို့ မြန်မာနိုင်ငံ၌ အဆင့်မြင့် တရားရေးကောလိပ်ပေါ်ထွန်းလာသည့်အခါ အာဆီယံ၊ အာရှအပါအဝင် အခြားနိုင်ငံများမှ တရားသူကြီးများကို ဖိတ်ခေါ်၍ အတွေ့အကြုံဖလှယ်နိုင်မည့် အခွင့်အလမ်း ရရှိနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းအချက်သည် ဒေသတွင်း တရားစီရင်ရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု အတွက် များစွာအကျိုးရှိစေနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးရေးကိစ္စများတွင်လည်း သမားရိုးကျပုံစံ၊ သမားရိုးကျနည်းလမ်းများ ဖြင့် ကျေနပ်နေ၍ မရတော့ဘဲ ကူးလူးယှက်သွယ် ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်း၍အမြင်သစ်၊ အတွေးသစ်ဖြင့် ဖော်ဆောင် ကြရတော့မည်လည်း ဖြစ်သည်။

အခြားသော စေ့ဆော်မှုတွန်းအားများ

ဒုတိယအကြိမ် အမျိုးသားလွှတ်တော်၊ (၁၂) ကြိမ်မြောက် ပုံမှန်အစည်းအဝေးတွင် ရန်ကုန်တိုင်း ဒေသကြီး၊ မဲဆန္ဒနယ်အမှတ် (၉) မှ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်က ၂၄-၅-၂၀၁၉ ရက်နေ့က ပြည်ထောင်စု တရားလွှတ်တော်ချုပ်အနေဖြင့် အခြားနိုင်ငံအများစုကဲ့သို့ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာသင်တန်းများ စနစ်တကျ ပို့ချနိုင်ရန် တရားရေးကောလိပ် (Judicial College) သို့မဟုတ် တရားရေးအကယ်ဒမီ (Judicial Academy) တည်ထောင်ပေးရန်အစီအစဉ်ရှိ မရှိမေးမြန်းခဲ့သည်။

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က တရားစီရင်ရေးမဟာဗျူဟာစီမံကိန်း (၂၀၁၈-၂၀၂၂)တွင် မဟာဗျူဟာနယ်ပယ်(၄)တွင် တရားစီရင်ရေး၏ပညာရပ်ကျွမ်းကျင်မှု၊ တာဝန်ခံနိုင်မှုနှင့် ဂုဏ်သိက္ခာရှိမှုတို့ကို မြှင့်တင်ဆောင်ရွက်ရန်ဟု သတ်မှတ်ထားပြီး မဟာဗျူဟာရည်မှန်းချက်(၄ဒသမ၄)တွင် တရားသူကြီးများ၊ တရားရုံးဝန်ထမ်းများ၏ ကျင့်ဝတ်ပိုင်းနှင့်ပညာရပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ တိုးတက်မြင့်မားလာစေရန် သတ်မှတ်ထား ကြောင်း၊ ယင်းရည်မှန်းချက်အရ (Judicial College)တည်ဆောက်ရန်အတွက် ဆောက်လုပ်ရေးဝန်ကြီးဌာနသို့ လုပ်ငန်းအပ်နှံပြီး ဗိသုကာပုံစံများ ထုတ်လုပ်ခြင်း၊ Structure Design များထုတ်လုပ်ခြင်း၊ ခန့်မှန်းကုန်ကျ စရိတ်များ တွက်ချက်ခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး ဘတ်ဂျက်တောင်းခံခြင်းနှင့် တည်ဆောက်ခြင်းအတွက် ရေရှည်စီမံကိန်းတစ်ရပ် ရေးဆွဲဆောင်ရွက်လျက်ရှိကြောင်း၊ Judicial College အား နေပြည်တော်တွင် တည်ဆောက်သွားမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ခွဲဝေချထားမည့်ဘတ်ဂျက်အပေါ်မူတည်၍ Judicial College အဆောက်အဦကို ၂၀၁၉-၂၀၂၀ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်မှ စတင်ဆောက်လုပ်သွားမည်ဖြစ်ကြောင်း ရှင်းလင်း ဖြေကြားခဲ့ပါသည်။

တရားရေးကောလိပ် အဆောက်အဦတွင် ပါဝင်သည့်အရာများ

အဆောက်အဦမှာ အလျား ၁၆၄ ပေ၊ အနံ ၁၂၆ ပေရှိ RC သုံးထပ်ဖြစ်ပြီး ဒုတိယထပ် (အပေါ်ဆုံးထပ်)တွင် အမျိုးသမီးအိပ်ဆောင် အိပ်ခန်း (၂၀) ခန်း၊ ပထမထပ် (အလယ်ထပ်)တွင် အမျိုးသား အိပ်ဆောင် အိပ်ခန်း (၂၀) ခန်း၊ မြေညီထပ်တွင် သင်တန်းခန်းမများနှင့် ဆွေးနွေးခန်းများ၊ စာကြည့်တိုက်နှင့် အင်တာနက်အသုံးပြုနိုင်မည့်အခန်း၊ စုပေါင်းအစည်းအဝေးခန်းမ၊ လုံခြုံရေးအခန်း၊ တာဝန်ကျရုံးခန်း၊ ဧည့်ခန်း၊ စားသောက်ခန်း၊ နားနေခန်းနှင့်စတိုးခန်းများ ပါရှိမည်ဖြစ်သည်။

နိဂုံး

ရည်ရွယ်ချက်ကောင်းတစ်ရပ် ထားရှိပေါ်ထွက်လာပြီဆိုလျှင် ယင်းရည်ရွယ်ချက်ကို အောင်မြင်အောင်

အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ရန် ရည်မှန်းချက်ချမှတ်ရမည်ဖြစ်သည်။ တစ်ဖန် ရည်မှန်းချက်ကို ဖော်ဆောင်ရန် လုပ်ငန်းစဉ် ရေးဆွဲချမှတ်ရမည်ဖြစ်ပြီး ယင်းလုပ်ငန်းစဉ်အတိုင်း အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ဤသို့ဖြင့် ရည်ရွယ်ချက်မှသည် ရည်မှန်းချက်၊ ရည်မှန်းချက်မှသည် လုပ်ငန်းစဉ်၊ လုပ်ငန်းစဉ်မှသည် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းသို့ ရှေ့ရှုရမည်ဖြစ်ပါသည်။

၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၁၇ ရက်နေ့တွင် အောင်မြင်စွာ ပန္နက်တင်နိုင်ခဲ့သည့် တရားရေးကောလိပ် သည် အကောင်အထည်ဖော်သည့်အဆင့်၏ ကနဦးအစဖြစ်သည်။ မော်ကွန်းသစ်ဖြစ်ပါသည်။

တရားရေးကောလိပ်သည် အာဆီယံအဆင့်၊ အာရှအဆင့်၊ ကမ္ဘာ့အဆင့် တရားရေးအဖွဲ့အစည်း အသီးသီးနှင့် ပေါင်းစည်းခြင်း (Judicial Integration)၊ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာလုပ်ငန်းများကို ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ခြင်း (Judicial Cooperation)၊ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာလုပ်ငန်းများကို ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်း (Judicial Coordination) ဟူ၍ ပိုမိုကျယ်ပြန့်သောအမြင်အတွေးဖြင့် ဖော်ဆောင်နိုင်တော့မည်ဖြစ်၍ ထိုသို့ မော်ကွန်းသစ်ရေးထိုးနိုင်ခဲ့ခြင်းသည်ပင် မြန်မာတရားစီရင်ရေးအတွက် နိမိတ်ကောင်းတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် အောင်နိမိတ်ဖြစ်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် မော်ကွန်းသစ်နှင့် အောင်နိမိတ်၊ မြန်မာတရားရေးကောလိပ်ဟုပင် အဆိုပြုရမည်ဖြစ်ပါ သည်။

ဦးမိုးကျော်

မြန်မာနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ လုပ်ကိုင်ရန်လွယ်ကူမှုနှင့် တရားစီရင်ရေး၏ အခန်းကဏ္ဍ

ဇော်သူရ(ချောက်ရေခံမြေ)

ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများလုပ်ကိုင်ရန်လွယ်ကူမှု ၂၀၂၀ အစီရင်ခံစာ (Doing Business 2020 Report) ၌ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ လုပ်ကိုင်ရန်လွယ်ကူမှုအောင် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ ဆောင်ရွက်ရာတွင် တိုးတက်မှုအကောင်းဆုံးနိုင်ငံ (၂၀) ကို ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့ရာ မြန်မာနိုင်ငံပါဝင်ခဲ့ပါသည်။ အညွှန်းကိန်း (၅) ခု တိုးတက်ခဲ့ပြီး Enforcing Contracts အညွှန်းကိန်းပါဝင်သည်။ ယင်းအညွှန်းကိန်းအတွက် တရားရုံးအစီရင်ခံစာများ ထုတ်ပြန်နိုင်ခဲ့ခြင်းကြောင့် တိုးတက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ လုပ်ကိုင်ရန်လွယ်ကူမှု (Ease of Doing Business) နဲ့တရားရုံး ဘာဆိုင်လို့လဲ။ ဆိုင်ပါသည်။

ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများလုပ်ကိုင်ရန်လွယ်ကူမှုကို ဥပမာနှင့် ရှင်းပြလိုသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ တွင်ကုမ္ပဏီတစ်ခုစတင်မှတ်ပုံတင်တည်ထောင်ခြင်းမှ အဆောက်အဦးဆောက်လုပ်ခွင့် လျှောက်ထားခြင်း၊ လျှပ်စစ်မီးသွယ်တန်းခြင်း၊ ဂရမ်လျှောက်ထားခြင်း၊ ချေးငွေကိုလွယ်ကူစွာရယူနိုင်ခြင်း၊ ကုမ္ပဏီ၏လူနည်းစု ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများကို တည်ဆဲဥပဒေများက လုံလောက်စွာ အကာအကွယ်ပေးခြင်း၊ ပြည်ပကုန်သွယ်မှု လွယ်ကူခြင်း၊ ကုန်သွယ်ရေးဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများကို အချိန်တိုအတွင်း ကုန်ကျစရိတ်သက်သာစွာနှင့် ထိရောက်စွာဖြေရှင်းနိုင်ခြင်းနှင့် ယင်းကုမ္ပဏီများ ကြွေးမြီမပေးဆပ်နိုင်သည့်အခါ ပြန်လည်ထူထောင်ရန် အခွင့်အလမ်းနှင့် ထိရောက်သည့်စာရင်းရှင်းလင်းဖျက်သိမ်းရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များရှိခြင်းတို့ကို တိုင်းတာခြင်း ဖြစ်သည်။ တစ်နည်းဆိုသော် ကုမ္ပဏီကို စတင်မှတ်ပုံတင်ခြင်း၊ လုပ်ငန်းများလည်ပတ်ခြင်း၊ အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းခြင်းနှင့် ကြွေးမြီမပေးဆပ်နိုင်သည့်အခါ ဖြေရှင်းခြင်းများတွင် မည်မျှအထိ လွယ်ကူအောင် ဖြေရှင်းနိုင်သည်ကို တိုင်းတာခြင်းဖြစ်သည်။

ယင်းတွင် ရမှတ်တိုင်းတာသည့်အညွှန်းကိန်း (၁၀) ခု နှင့် ရမှတ်မတိုင်းတာသေးသည့်အညွှန်းကိန်း (၁) ခု ရှိပါသည်။ ရမှတ်မတိုင်းတာသည့်အညွှန်းကိန်းမှာ Employing Workers ဖြစ်သည်။ ယင်းတို့အနက် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က ပဋိညာဉ်များအတည်ပြုဆောင်ရွက်ခြင်း (Enforcing Contracts)

နှင့် လူမွဲခံယူခြင်းကို ဖြေရှင်းခြင်း (Resolving Insolvency) အညွှန်းကိန်း (၂) ခု ကို တာဝန်ယူဆောင်ရွက် လျက်ရှိသည်။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က Doing Business 2020 အစီရင်ခံစာကို ၂၀၁၉ ခုနှစ် ဩဂုတ်လ ၂၄ ရက် နေ့တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ၂၀၁၉ ခုနှစ် အစီရင်ခံစာတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏အဆင့်သည် နိုင်ငံ (၁၉၀) အနက် အဆင့်(၁၇၁)ဆင့်ဖြစ်ပြီး၊ ၂၀၂၀ခုနှစ် အစီရင်ခံစာတွင် အဆင့်(၁၆၅)ဆင့်ဖြစ်သဖြင့် အဆင့် (၆) ဆင့် တိုးတက်လာသည်။ အညွှန်းကိန်း (၁၀)ခုအနက် အညွှန်းကိန်း (၅) ခု အဆင့်တက်ပြီး၊ Enforcing Contracts ပါဝင်သည်။ ကျန် Resolving Insolvency အညွှန်းကိန်းသည် အတက်အကျမရှိဘဲ ယခင် နှစ်အတိုင်းဖြစ်သည်။

Enforcing Contracts အညွှန်းကိန်းသည် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးပဋိညာဉ်ချုပ်ဆိုသုများအနက် တစ်ဦးကဖောက်ဖျက်သည့်အပေါ် ကျန်တစ်ဦးကတရားစွဲဆိုရာတွင် တရားမကြီးမှုစတင်သည်မှ ဇာရီမှု ပြီးဆုံးသည်အထိ (တရားလိုက သက်သာခွင့်စတင်တောင်းခံချိန်မှ လက်ရောက်ရသည်အထိ) ကြာမြင့်ချိန်၊ ကုန်ကျစရိတ်နှင့် ပြန်လည်ရရှိသည့်ရာခိုင်နှုန်းစသည်တို့ကို အခြေခံ၍ တရားစီရင်ရေးဆောင်ရွက်မှု အရည်အသွေးကို တိုင်းတာသည့်အညွှန်းကိန်းဖြစ်ပါသည်။ ကြာမြင့်ချိန်၊ ကုန်ကျစရိတ်နှင့် ပြန်လည်ရရှိသည့် ရာခိုင်နှုန်းစသည်တို့ကို အမှန်တကယ် ဖြစ်ပွားနေသည့် အခြေအနေအပေါ်အခြေပြုတိုင်းထားခြင်းဖြစ်၍ အမှုသည်များ၊ ရှေ့နေများ၏ဖြေကြားချက်များ၊ မြေပြင်အခြေအနေများကို အဓိကထားအမှတ်ပေးသည်။ တရားစီရင်ရေးဆောင်ရွက်မှုအရည်အသွေးကို စုစုပေါင်း (၁၈)မှတ် ပေးထားပြီး ယခင်နှစ်က (၃) မှတ်ရှိသည်။ ယခုနှစ်တွင် (၄)မှတ်ရှိ၍ နိုင်ငံအဆင့်(၁၈၈) မှ (၁၈၇) သို့ တိုးတက်လာခဲ့သည်။ ယင်းသို့ အဆင့်တက်ခဲ့ခြင်းမှာ ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီးအတွင်းရှိ မြို့နယ်တရားရုံးတစ်ရုံးချင်းအလိုက် ပြီးပြတ်သည့် တရားမမှုလမှုများ ၏ကြန့်ကြာကာလနှင့် တရားမမှုများ ပြီးပြတ်မှုနှုန်းကို ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင် လွှင့်တင်ခြင်းနှင့် ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီးတရားလွှတ်တော်၏ ၂၀၁၈ ခုနှစ် တရားရုံး နှစ်စဉ်အစီရင်ခံစာတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြနိုင်ခဲ့ခြင်းတို့ကြောင့်ဖြစ်သည်။

ပေးထားသည့် (၁၈) မှတ်မှာ တရားရုံးဖွဲ့စည်းပုံ နှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်း (၅ မှတ်)၊ မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲမှု (၆ မှတ်)၊ နည်းပညာသုံးတရားရုံး (၄ မှတ်)၊ အငြင်းပွားမှုကို အခြားနည်းဖြေရှင်းသည့်စနစ် (၃ မှတ်) ဖြစ်သည်။ ယခင်နှစ်က ယင်းအညွှန်းကိန်းအတွက် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု (၄) ခုချမှတ်ပြီး၊ (၃) ခုကို အချိန်မီ အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့သော်လည်း အထက်ပါပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုအတွက်သာ အသိအမှတ်ပြုခံခဲ့ရပါသည်။ အသိအမှတ်ပြု မခံခဲ့ရသည့်ပြောင်းလဲမှုနှစ်ရပ်မှာ “အမှုစစ်ဆေးစီရင်ရန် စံအချိန်ကာလသတ်မှတ်ခြင်း” နှင့် အမှုရွှေ့ဆိုင်းမှုမူဝါဒချမှတ်ခြင်းနှင့် “ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးမှုခင်းစီရင်ချက်များထုတ်ပြန်ခြင်း”တို့ဖြစ်သည်။

“အမှုစစ်ဆေးစီရင်ရန် စံအချိန်ကာလသတ်မှတ်ခြင်းနှင့် အမှုရွှေ့ဆိုင်းမှုမူဝါဒချမှတ်ခြင်း”အတွက် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးဥပဒေ ပုဒ်မ ၇၃ အရ အပ်နှင်းသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်ကိုကျင့်သုံး၍ မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုဆိုင်ရာလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို အမိန့်ကြော်ငြာစာအမှတ် (၆၄၉/၂၀၁၈) ဖြင့် ၁-၈-၂၀၁၈ ရက်နေ့တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ယင်းလုပ်ထုံးလုပ်နည်းအပိုဒ် ၇ တွင် တရားမမှုများကို အချိန်စံနှုန်းသတ်မှတ်ခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ လည်းကောင်း၊ အမှုရွှေ့ဆိုင်းခြင်းအတွက် မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း အခန်း (၈) တွင်လည်းကောင်း ဖော်ပြထားသည်။ ယင်းလုပ်ထုံးလုပ်နည်းကို ဥပဒေကအပ်နှင်း ထားသည့်လုပ်ပိုင်ခွင့်အား ကျင့်သုံး၍ ထုတ်ပြန်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ကမ္ဘာ့ဘဏ်မှ ကျွမ်းကျင်သူများနှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးစဉ်က ၎င်းတို့ကရှေ့နေများနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့ရာတွင် ဤလုပ်ထုံးလုပ်နည်းကို တရားရုံးများက

လိုက်နာလိုက်နာသည်ဟု ဖြေကြားခဲ့၍ အမှတ်မရဟုဆိုသည်။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က အဓိကတိုင်းတာချက်မှာ လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်နိုင်မှု ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှု ပြုလုပ်နေသည့်တရားရုံးများသည် မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို အမှန်တကယ်လိုက်နာဆောင်ရွက်လျက်ရှိကြောင်း အမှုများ၏ ရာခိုင်နှုန်းမည်မျှသည် အချိန်စံနှုန်းနှင့်အညီ စီရင်ဆုံးဖြတ်နိုင်ကြောင်းနှင့် အမှုရွေ့ဆိုင်းနှုန်းကို လွယ်လင့်တကူ ခွင့်မပြုကြောင်း သက်သေပြနိုင်လျှင် ဤလုပ်ထုံးလုပ်နည်းသည် ဥပဒေအရ စည်းနှောင်အားရှိကြောင်း တင်ပြနိုင်မည်ဟု သုံးသပ်မိသည်။ လက်တွေ့တွင်လည်း ယင်းလုပ်ထုံးလုပ်နည်းဖြင့်ပင် မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုကို ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပြီး လိုက်နာနေကြသည်။

“ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး မူခင်းစီရင်ချက်များ ထုတ်ပြန်ခြင်း” အတွက် ပြည်ထောင်စုတရား လွှတ်တော်ချုပ်အထိရောက်ရှိလာသည့်ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးအမှုများမှ ခရိုင်တရားရုံးများ၊ တရားလွှတ်တော် များနှင့် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တို့၏ စီရင်ချက်များကို ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင် လွှင့်တင်ခဲ့သည်။ ယင်းဆောင်ရွက်ချက်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ကမ္ဘာ့ဘဏ်မှပညာရှင်က ယခုတင်ပြ ထားသည့်စီရင်ချက်များသည် အရေအတွက်နည်းခြင်း၊ ၂၀၁၉ ခုနှစ်အတွင်း ချမှတ်သည့် စီရင်ချက်များနှင့် မြို့နယ်တရားရုံးစီရင်ချက်များ မပါဝင်ခြင်းကြောင့် အမှတ်မပေးခဲ့ခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး ဆိုင်ရာစီရင်ချက်များကို နောင်နှစ်၏ ဇန်နဝါရီလမှ ဧပြီလအထိ ချမှတ်ခဲ့သည့် စီရင်ချက်များအနက် တတိယခန့်သာလျှင် ထုတ်ပြန်ပေးရန်နှင့် မြို့နယ်တရားရုံးများ၏စီရင်ချက်များကိုလည်း ထုတ်ပြန်ပေးရန် အကြံပြုခဲ့ပါသည်။

“အကြံပြုချက်အစည်းအဝေးပြုလုပ်မှုကို မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်တွင် အသုံးပြုခြင်း”ကို သတ်မှတ် တရားရုံးတွင်ဆောင်ရွက်ရန်ဖြစ်ပါသည်။ ဤမေးခွန်း၏သတ်မှတ်တရားရုံးမှာ လသာမြို့နယ်တရားရုံးဖြစ်ပါ သည်။ ၂၀၁၉ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ ၁ ရက်နေ့မှစတင်ကာ ရန်ကုန်အရှေ့ပိုင်းခရိုင်နှင့် အနောက်ပိုင်းခရိုင်တရားရုံးများ အပါအဝင် ယင်းခရိုင်အတွင်းရှိ မြို့နယ်တရားရုံးများ အားလုံးတွင် မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်စတင်ခဲ့ရာ လသာမြို့နယ်တရားရုံးလည်းပါဝင်သည်။ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် အစီရင်ခံစာအတွက် နောက်ဆုံးရက်မှာ ၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ ၃၀ ရက်နေ့ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ယခုအစီရင်ခံစာတွင်အမှတ်မရရှိခဲ့သော်လည်း နောင်နှစ် အစီရင်ခံစာတွင် ရမှတ် (၁) မှတ် ရရှိရန် မျှော်လင့်သည်။

Resolving Insolvency အညွှန်းကိန်းတွင် ဥပဒေဆိုင်ရာနှင့် လက်တွေ့ကျင့်သုံးမှုဆိုင်ရာဟူ၍ အပိုင်း(၂)ပိုင်း ရှိသည်။ လက်ရှိတည်ဆဲဥပဒေများသည် ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏စံနှုန်းများနှင့်မကိုက်ညီ၍ ပြည်ထောင်စု တရားလွှတ်တော်ချုပ်က ယင်းစံနှင့် အနီးစပ်ဆုံးကိုက်ညီသည့် လူမွဲခံယူခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေမူကြမ်းကို ရေးဆွဲ တင်ပြခဲ့သည်။ ယင်းဥပဒေသည် ပြဋ္ဌာန်းသည့်နေ့တွင် အာဏာမတည်ဘဲ နိုင်ငံတော်သမ္မတက အမိန့် ကြော်ငြာစာထုတ်ပြန်သတ်မှတ်သည့်နေ့ရက်တွင် စတင်အာဏာတည်မည်ဖြစ်ရာ ၃၀-၄-၂၀၂၀ ရက်နေ့ နောက်ဆုံးထားပြီး အမိန့်ကြော်ငြာစာ ထုတ်ပြန်နိုင်မှသာ ဥပဒေဆိုင်ရာအမှတ်များ ရရှိနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် လက်တွေ့အပိုင်းအတွက် အမှုစွဲဆိုမှုများ ရှိလာပြီး ယင်းအမှု၏ ဆောင်ရွက်ချက်များအပေါ် အကဲဖြတ်အမှတ်ပေးရမည်ဖြစ်၍ နောင်နှစ်နှစ်၊ သုံးနှစ်ခန့်တွင်မှ အမှတ်ရရှိနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ယင်းဥပဒေသည် ဤအညွှန်းကိန်းအတွက်သာမက Getting Credit အညွှန်းကိန်း တိုးတက်ရေးနှင့်လည်း ဆက်စပ်နေသည်။

ကမ္ဘာ့ဘဏ်က အမှတ်ပေးသည့်စနစ်သည် လက်တွေ့ကျသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ တာဝန်ရှိ အဖွဲ့အစည်းများက သတ်မှတ်ချက်များနှင့်အညီ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု မည်သို့ပင်ပြုစေကာမူ အများပြည်သူက

အသိအမှတ်မပြုသေးသ၍ အမှတ်မပေးသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ အချို့ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများသည် ပြောင်းလဲမှုစတင်ပြီး နှစ်နှစ်၊ သုံးနှစ်ခန့်မှ အသိအမှတ်ပြုခံရသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်သူလူထု၊ ပုဂ္ဂလိကလုပ်ငန်းရှင် ရှေ့နေရှေ့ရပ်စသူတို့က ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ မေးခွန်းများကို Contributor များအဖြစ် ဖြေကြားသည့်အခါ တာဝန်ရှိအဖွဲ့အစည်းများ၏ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို သိရှိဖြေကြားနိုင်မှသာ ပကတိအဖြေကို ရရှိနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

ဤဆောင်းပါးမှတစ်ဆင့် Contributor များအပါအဝင် အများပြည်သူအတွက် အကြံပြုချက်တစ်ရပ် တင်ပြလိုသည်။ နိုင်ငံတကာက ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူအများစုသည် Ease of Doing Business အဆင့်ကိုလေ့လာပြီး မှသာ ယင်းနိုင်ငံတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ပြုကြသည်။ ထို့ကြောင့် ယင်းအဆင့်မြင့်မားခြင်းသည် အစိုးရဌာနများ နှင့်သာ သက်ဆိုင်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ ပြည်သူပြည်သားအားလုံးနှင့်သက်ဆိုင်ကြောင်း သတိချပ်စေလိုသည်။ အစိုးရက ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုပြုထားသည်ကို သိရှိသည့်တိုင်အောင် တစ်ဦးချင်း၏မကျေနပ်မှုဖြင့် မေးခွန်းများ ဖြေကြားသည့်အခါ ပြောင်းလဲမှုမရှိဟုလည်းကောင်း၊ ယင်းပြောင်းလဲမှုကို မသိရှိ၍ ပြောင်းလဲမှု မရှိဟုလည်းကောင်း ဖြေကြားမည်ဆိုပါက အစိုးရတွင်သာ နစ်နာသည် မဟုတ်ဘဲ နိုင်ငံတော်လည်းနစ်နာသည်ကို သတိချပ်စေလိုပါသည်။ ယင်းမှတစ်ဆင့် ပြည်သူများ၏ စီးပွားရေးအခွင့်အလမ်းကိုလည်း ထိခိုက်မည်။

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က တာဝန်ယူဆောင်ရွက်နေသည့်အညွှန်းကိန်းများအတွက် ဆောင်ရွက်နေမှုများကိုသတင်းထုတ်ပြန်ခြင်း၊ တီဗီအင်တာဗျူးများ ရိုက်ကူးထုတ်လွှင့်ခြင်း၊ ဆောင်းပါးများ ရေးသားခြင်းစသည့်နည်းလမ်းများဖြင့် အများပြည်သူကို အသိပေးလျက်ရှိသည်။ သို့ရာတွင် ထိုမျှဖြင့် မလုံလောက်သေးဟု ယူဆသည်။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို ကမ္ဘာ့ဘဏ်ပညာရှင်များ၏အကြံပြုချက်အတိုင်းကြိုးပမ်းအကောင်အထည်ဖော်လျက်ရှိသည်။ မိမိတို့၏ဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် မြေပြင်အနေအထားကို မေးခွန်းဖြေဆိုသူ Contributor များက ဂဓာနဏသိရှိရန်လိုအပ်သည်။ ထိုတိုးတက်မှုများကို အသိအမှတ်ပြုဖြေကြားပေးစေလိုသည်။ တိုးတက်မှုမရှိသည်ကို တိုးတက်နေသည်ဟု ထောက်ခံတင်ပြစေလိုခြင်းမျိုးမဟုတ်ပါ။ ထို့ကြောင့် မေးခွန်းများကို မဖြေကြားမီ သိရှိလိုသည်များကို ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် ဖုန်းအမှတ် ၀၆၇-၃၄၃၀၅၂၄ နှင့် ၀၆၇-၃၄၃၀၃၂၁ သို့ဆက်သွယ်မေးမြန်းရန်အတွက် အလေးအနက်တိုက်တွန်းအပ်ပါသည်။ ။

ဇော်သူရ

သွေးဆာနေသော ပိုလာဝက်ဝံများနှင့် တရားစီရင်ခြင်းဆိုင်ရာ လွတ်လပ်မှု

မြတ်မျိုးလတ်

ကျွန်တော်တို့ တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်၏ လက်ရှိအခြေအနေများကို စီကုံးရေးသားရန် ကြိုးစားကြည့်မိသည့်အခါတိုင်း သတိရနေမိတတ်သည့် ပုံပြင်တစ်ပုဒ် ရှိပါသည်။ ပုံပြင်လည်း ဟုတ်ချင်မှ ဟုတ်မည်။ ဖြစ်ရပ်မှန် ဇာတ်လမ်းတစ်ခုလည်း ဖြစ်ချင်ဖြစ်ပါလိမ့်မည်။ မည်သည့်စာထဲက ဖတ်မိခဲ့ကြောင်းကိုမူ မမှတ်မိတော့ပါ။

ဖြစ်ရပ်က သည်လိုပါ။ ဝင်ရိုးစွန်းဒေသတွင် ကျက်စားသည့် ပိုလာဝက်ဝံတစ်ကောင်ကို ဖမ်းဆီးလိုသူ မုဆိုးတစ်ဦးသည် ထက်ရှနေသည့် ဓါးသွားတစ်ခုပေါ်တွင် သွေးစကလေးတင်ပြီး ရေခဲပြင်ပေါ်ချထားလိုက်သည်ဟု ဆိုသည်။ သွေးဆာနေသည့် ပိုလာဝက်ဝံသည် သွေးညှိနံ့ကြောင့် ရောက်လာပြီး ဓါးသွားပေါ်က သွေးစကို လျှာနှင့်အင်းမရ လျက်တော့သည်။ သွေးစကလေးကုန်သွားတော့ သူ၏လျှာကိုဖိ၍လျက်သည်။ ရေခဲဒေသမို့ သူ့လျှာကထုံနေသည်။ ထက်ရှသည့် ဓါးသွားကြောင့် သူ့လျှာကပြတ်ရှပြီး သွေးတွေထွက်လာသည်။ သို့သော် သူ့လျှာကထုံနေ၍ နာရကောင်းမှန်းမသိ။ မိမိလျှာက ထွက်သည့်သွေးများကိုပင် သူတပါးသွေးအထင်နှင့် မြိန်မြိန်ယှက်ယှက်ဆက်လျက်ပြီး စားသုံးနေလေသည်။ ပိုလာဝက်ဝံသည် မိမိခန္ဓာကိုယ်တွင်းက သွေးများကုန်ခမ်းလုမတတ် အခြေအနေအထိ ဓါးသွားပေါ်ကသွေးစများကို အရသာခံရင်း၊ မုဆိုးလက်ထဲ ရောက်သွားရသည်ဟု ဆိုသည်။

တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ လွတ်လပ်မှုရှိခြင်းသည် ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ အဓိကအင်္ဂါရပ်တစ်ခု ဖြစ်ကြောင်း အထူးတလည် တင်ပြရန် လိုအပ်မည်မထင်ပါ။ ၂၀၀၈-ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ-၁၉(က)တွင် ‘ဥပဒေနှင့်အညီ လွတ်လပ်စွာတရားစီရင်ရေး’ကို တရားစီရင်ရေး၏ အခြေခံမူတစ်ရပ်အဖြစ် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်ကို ထင်ရှားစွာ တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။

နိုင်ငံတကာစံများအရ တရားသူကြီးတစ်ဦးချင်း၏ ဥပဒေနှင့်ညီသော စီရင်ဆုံးဖြတ်မှုတိုင်းအတွက် ဥပဒေဖြင့် အကာအကွယ် ပေးထားရမည်ဟု ဆိုသည်။ တရားစီရင်ရာတွင် လွတ်လပ်မှုရှိစေရန် သို့မဟုတ် အမှီအခိုကင်းစေရန် အစိုးရယန္တရားတစ်ခုလုံးနှင့် နိုင်ငံအဖွဲ့အစည်းများအားလုံးက လေးစားလိုက်နာကြရန်လည်း တာဝန်ရှိသည်ဟု ဆိုထားသည်။ တရားသူကြီးတစ်ယောက်၏ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ မှားယွင်းဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့်ပတ်သက်၍ တရားစွဲဆိုခံရခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့်ရစေရမည်ဟုလည်း ဆိုသည်။ မှားယွင်းဆုံးဖြတ်မှုကြောင့် နစ်နာသူသည် နစ်နာကြေးတောင်းဆိုလိုပါက နိုင်ငံတော်အပေါ်တွင်သာ တောင်းဆိုပိုင်ခွင့်ရှိမည် ဖြစ်သည်။ အဆိုပါအချက်များသည် ကုလသမဂ္ဂ၏ညီလာခံတစ်ခုတွင် အခြေခံမူများအဖြစ် အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံတိုင်းက လိုက်နာ ကျင့်သုံးကြရန် ၁၉၈၅-ခုနှစ်ကတည်းက အားလုံးသဘောတူ သတ်မှတ်ခဲ့ကြခြင်းဖြစ်သည်။

ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံ၏ ယနေ့တရားစီရင်ရေးအခြေအနေကို အားလုံးအသိပင်ဖြစ်သည်။ တရားသူကြီးများကို အကာအကွယ်ပေးထားသည့် ဥပဒေတွေ များလွန်းနေသည်ဟုဆိုကာ ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၇၇ နှင့် ၇၈တို့ကို မျက်စောင်းထိုးသူက ထိုးနေသည်။ ပုဒ်မတစ်ခုတည်းပါဝင်သည့် လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း ၁၆၀

ကျော်က ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည့် The Judicial Officer Protection Act ကိုလည်း ပယ်ဖျက်ချင်သူတွေရှိနေသည်။ တရားခွင့်တွင်အမှုမှသက်သေများကို ကျမ်းကျိန်ဆိုစေသည့်နည်းတူ ထိုအမှုစီရင်မည့် တရားသူကြီးကိုလည်း ကျမ်းကျိန်ဆိုစေသင့်ကြောင်း တင်ပြခဲ့ကြသလို ဥပဒေကို ပြင်ဆင်၍ တရားခွင့်တက်ရောက်တိုင်း တရားသူကြီးများက ကျမ်းကျိန်ဆိုနေကြရပြီ ဖြစ်ပါသည်။

အမှုတစ်မှုတွင် အမှုသည်နှင့် ယင်းအမှုကို စီရင်ဆုံးဖြတ်မည့် တရားသူကြီး၏ အခန်းကဏ္ဍကို ညီမျှခြင်းချလိုခြင်းက မှန်ကန်ပါရဲ့လားဟု သုံးသပ်သင့်သည်။ ဘောလုံးပွဲတစ်ပွဲတွင် ကိုယ်တိုင်ပါဝင် ကစားခွင့်မရှိသည့် ဒိုင်လူကြီးသည် ကစားသမားများအတွက် သတ်မှတ်ထားသည့် အကောင်းဆုံး အားကစား သမားဆုနှင့် သက်ဆိုင်ခြင်းမရှိနိုင်သလို ထိုကစားသမားများအား ပြစ်ဒဏ်သတ်မှတ်ရာတွင် အသုံးပြုမည့် အနီကတ်၊ အဝါကတ်များနှင့်လည်း သက်ဆိုင်စရာ အကြောင်းမရှိပေ။ သမာသမတ်ကျသော၊ အရည်အသွေး ပြည့်ဝသော ဒိုင်လူကြီးကို ကွင်းထဲသို့ မည်သူတွေက မည်သို့ရွေးချယ် တာဝန်ပေးသည်၊ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်း များမလိုက်နာသည့် ဒိုင်လူကြီးကို မည်သို့မည်ပုံ အရေးယူဆောင်ရွက်သည်ဆိုသော ကိစ္စသည် ကွင်းထဲတွင် ကစားနေကြသည့် ကစားသမားများ ရွေးချယ်ပုံ၊ အရေးယူပုံနှင့် ခြားနားရသည်။

တရားစီရင်မှုတွင် မှားယွင်းဆုံးဖြတ်သော တရားသူကြီးအတွက် ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ တရားစွဲဆို အရေးယူနိုင်ရမည်ဟု ကိုယ့်စံ၊ ကိုယ့်ဟန်၊ ကိုယ့်ပေတံ လုပ်ချင်သူတွေက အများသား။ လွတ်လပ်၍ အမှီအခို ကင်းသော တရားစီရင်ခြင်းအတွက် စီရင်ဆုံးဖြတ်သူတရားသူကြီးသည် ‘ဆန္ဒာ၊ ဒေါသ၊ ဘယာ၊ မောဟ’ ဆိုသည့် အဂတိတရားများနှင့် အစဉ်ကင်းလွတ်နေရန် လိုအပ်သည်။ ‘ခြစားမှု’ဆိုရာ ဖွင့်ဆိုမှုများအနက် မြန်မာတို့ ဖွင့်ဆိုကြသည့် ‘အဂတိတရားလေးပါး’က ပိုမို၍ပင် ကျယ်ပြန့်သည်ဟုထင်မိ၏။ လက်ရှိတွင် လာဘ်ပေးလာဘ်ယူကိစ္စဖြစ်သည့် ‘ဆန္ဒာဂတိ’တစ်ပါး၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်ကိုသာလျှင် အဓိကထား နှိမ်နင်းနိုင်ရန် ကြိုးစားနေကြသည်။ ထိုသို့နှိမ်နင်းနိုင်ရန်လည်း ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည့် အဂတိလိုက်စားမှု တိုက်ဖျက်ရေး ဥပဒေရှိပြီးဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် အမှန်ကို စီရင်ဆုံးဖြတ်နိုင်ရန် တစ်စုံတစ်ရာကို ကြောက်ရွံ့ နေရခြင်း၊ အမှန်နှင့်အမှားကို ခွဲခွဲခြားခြားသိမြင်နိုင်အောင် စွမ်းဆောင်စေနိုင်သည့် အခွင့်အလမ်းနှင့် အခြေအနေများ ကွယ်ပျောက်နေခြင်းစသည့် ဘယာနှင့် မောဟဂတိများ ကင်းဝေးစေရန် ဆောင်ရွက်ချက်များ ကား မှေးမှိန်လျက် ရှိနေသေးသည်။

တရားရုံးက အမှုတစ်မှု စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်မချမှတ်မှီ တရားခံက လူအုပ်ကြီးကို တရားရုံးရှေ့သို့ ခေါ်ဆောင်လာပြီး ဆန္ဒပြစေသည်။ ပြောရဲဆိုရဲရှိသူများက တရားခံကို စွဲဆိုထားသောဥပဒေသည် တရားမျှတမှု မရှိကြောင်း ဟောပြောသည်။ အမှုစီရင်ချက်ချမှတ်မည့် တရားသူကြီး ကြားသိစေရန် ရည်ရွယ်ဆောင်ရွက်သည်။ အမိန့်ချမှတ်မည့် တရားသူကြီးက တွေဝေသွားကာ မိမိအပေါ်ချမှတ်မည့်ပြစ်ဒဏ်အား ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲ လေမလားဟု ရည်ရွယ်ဆောင်ရွက်သည်။ မိုးကြိုးပစ်သည်ကို၊ ထန်းလက်နှင့်ကာသလို မိမိကျူးလွန်မှုကြောင့် ဥပဒေအရ သတ်မှတ်ထားသည့် ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်မည့် တရားသူကြီးကို ကြောက်ရွံ့တွေဝေသွားအောင်၊ လူအုပ်ကြီး ဖန်တီးပြီး စွက်ဖက်မှုပြုသည်။ ထမင်းရည်ပူလာ၊ လျှာလွှဲ...ဆိုသလို မိမိက ချိုးဖောက်ခဲ့ပြီးမှ တိုင်းသိပြည်သိ ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် ဥပဒေက မတရား မမျှတ ဖြစ်ရလေသည်။ တရားရုံးတစ်ရုံးက ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းသတ်မှတ်ချက် ဘောင်အတွင်းမှ အမိန့်ချမှတ်ခဲ့မှုနှင့်ပတ်သက်၍ အနုပညာရှင်တစ်ယောက်က အမိန့်ချမှတ်ခဲ့သည့် တရားသူကြီးကို မီဒီယာကတစ်ဆင့် စည်းလွတ်ဝါးလွတ် လူမိုက်စကားပြောခဲ့သည်ကို မြင်တွေ့ကြားသိခဲ့ရသည်။ တရားရုံးများအပေါ်ထိုကဲ့သို့စည်းလွတ်ဝါးလွတ်ပြောဆိုဝေဖန်မှုများအပေါ် ဥပဒေအရငြိစွန်းလျှင်ငြိစွန်းကြောင်း

သိသာစေရန် ပြန်လည်တုံ့ပြန်အရေးယူဆောင်ရွက်မည့် ယန္တရားတစ်ရပ်မှာလည်း အမှန်ပင် လိုအပ်လျက်ရှိသည်။

တရားရုံးများသည် တည်ရှိဆဲပြဋ္ဌာန်းဥပဒေတစ်ရပ်ကို ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲပိုင်ခွင့်မရှိ၊ ပြဋ္ဌာန်းချက်ကို ကျော်လွန်ဆုံးဖြတ်၍လည်းမရ။ မတရားဟု ယူဆသောဥပဒေကို ဖျက်တန်သင့်ဖျက်၊ ပြင်တန်သင့်ပြင်နိုင်ရန် ဥပဒေပြုမဏ္ဍိုင်သို့ တင်ပြတောင်းဆိုရမည်ဆိုသည်ကို မသိကြ၍မဟုတ်။ ခဲဖြင့်အပေါက်ခံရသည့်အခါ ခဲနောက်ကို လိုက်လံသုံးသပ်နေသူများ၏ အသံများက ဆူညံသလောက် ခဲပေါက်သူကို စောကြောကြည့်သူများကား တိတ်ဆိတ်လွန်းလှသည်။

တရားခံတစ်ဦးက ပြစ်မှုကျူးလွန်ခဲ့ပြီးမှ အမှုစီရင်ချက်ချတော့မည့်အခြေအနေတွင် နိုင်ငံအကြီးအကဲများထံ တိုင်ကြားစာများ ပေးပို့သည်။ တိုင်ကြားစာကြောင့် စုံစမ်းမေးမြန်းမှုများ ပြုလုပ်လာသည့်အခါ စီရင်ချက်ချမှတ်မည့်တရားသူကြီးမှာ အလုပ်ရှုပ်သွားပြီး စီရင်ချက်ချမှတ်ရန် ဖင့်လေးသွားရတတ်သည်။ ထိုအခါ တရားခံက အရပ်ထဲမှာ “တွေ့လား...ကျုပ်ဘယ်လောက်စွမ်းလဲ”ဆိုပြီး စကား လက်ခမောင်းခတ်သည်။ သည်လို ဖြစ်ရပ်များကလည်း တရားစီရင်ရေးနယ်ပယ်မှာ အများသား။

တရားစီရင်မှုဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များအတွက် တရားသူကြီးတစ်ဦးအပေါ် ရာဇဝတ်ကြောင်းအရရော၊ တရားမကြောင်းအရပါ တရားစွဲဆို၍မရကြောင်း နိုင်ငံတကာစံများတွင် ပါဝင်သည့်နည်းတူ တည်ဆဲဥပဒေများတွင် ကာကွယ်မှုပေးထားပါလျက် “အမှုသည်၏တိုင်စာ ရောက်လာ၍ စုံစမ်းမေးမြန်းရန် ရှိပါသဖြင့် မပျက်မကွက်လာရောက်ပါရန်”ဟူသည့် ရာဇသံဖြင့် အမှုစီရင်ဆုံးဖြတ်သူ တရားသူကြီးကို ဆင့်ခေါ်ခဲ့သည့် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာပိုင်များလည်း ကျွန်တော်တို့ပတ်ဝန်းကျင်မှာ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ ထို့ပြင် နေ့စဉ်အချိန်သတ်မှတ်ချက် ရုံးချိန်းများဖြင့် အမှုများကို ကြားနာစစ်ဆေးရသည့် မြို့နယ်တရားသူကြီးကို မြို့နယ်အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးမှူးရုံးတွင် ကျင်းပပြုလုပ်သည့် အစည်းအဝေးသို့ မတက်ရောက်သည့်အတွက် ထုချေဖြေရှင်းတင်ပြရန် ထုချေလွှာတောင်းသည့် ဖြစ်ရပ်များကိုလည်း ကြားသိခဲ့ရသည်။ တရားစီရင်ရေးတာဝန်များ ဆောင်ရွက်နေသဖြင့် အုပ်ချုပ်ရေးအစည်း မတက်ရောက်နိုင်ကြောင်း ထုချေဖြေရှင်းရသည့် နိုင်ငံ၏တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာလွတ်လပ်မှုကို နိုင်ငံတကာက ဝေဖန်လျက်ရှိသည်မှာ မထူးဆန်းလှပါ။ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာလွတ်လပ်မှုကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ကြရန် ခေတ်အဆက်ဆက် မိန့်ခွန်းများတွင် ကြားသိဖတ်ရှုနေရသော်လည်း အဖွဲ့အစည်းအမျိုးမျိုးက အသွင်သဏ္ဌာန်မျိုးစုံနှင့် စွက်ဖက်မှုများအပေါ် လေ့လာ ဖော်ထုတ်မီးမောင်းထိုးပြမှုမျိုး၊ ကာကွယ်တားမြစ်မှုမျိုး၊ အရေးယူဆောင်ရွက်မှုမျိုး မရှိသလောက် နည်းပါးလှသည်။

ရာဇဝတ်မှုများတွင် တရားခံအပြစ် ရှိ မရှိ သက်သေများ စစ်ဆေးကြားနာရန် ရုံးချိန်းများပေးရသည်။ မိမိတောင်းဆိုသည့် ရုံးချိန်းကိုမရလျှင် ရုံးခန်းထဲကထွက်ဟု ရာဇသံပေးသည့် တရားခံမျိုးတွေ ရှိနေပြီ။ တရားသူကြီး...ထောင်ဒဏ် အမြင့်ဆုံးချလိုက်ပါ။ ထောင်ထဲမှာ ကြာကြာမနေရပါဘူး၊ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်နှင့် ပြန်လွတ်လာတဲ့အခါ ပြန်တွေ့ကြတာပေါ့...ဟု စီရင်ချက်ချမှတ်မည့် တရားသူကြီးကိုပင် မထီလေးစား စိန်ခေါ်ပြောဆိုတတ်သည့် ထောင်ကို အိမ်ဦးနှင့်ကြမ်းပြင်လုပ်နေသူ တရားခံများကလည်း ဒုနှင့်ဒေး။ အမှုစစ်သည့် တရားသူကြီးကို အယုံအကြည်မရှိဟုဆိုကာ တရားခွင့်တွင် မထီလေးစားပြုမူသည့် တရားခံများကို တွေ့မြင်နေရသည်။ တရားရုံးဆင့်စာ သွားရောက်အတည်ပြုသူ တရားရုံးဝန်ထမ်းကိုဆီး၍ ရန်မှုရန် ကြိုးစားကြံစည်သူတွေ ရှိနေလေပြီ။ တရားမရုံး၏ အမိန့်စီရင်ချက်အတိုင်း တရားနိုင်၏အခွင့်အရေးကို အတည်ပြုဆောင်ရွက်ပေးမည့် ဘီလစ်ကို အိမ်ဝကဆီးပြီး ရန်မှုဆဲဆိုသူတွေ၊ လုံခြုံရေးရဲမေတွေရှေ့မှာ ဆံပင်ဆွဲနုပမ်းလုံးမှုတွေ ရှိခဲ့ပြီ။ မကြာခင်ကမှ တရားခွင့်ပေါ်တွင် တရားစီရင်မှု ဆောင်ရွက်နေသည့် တရားသူကြီးကို ဖိနပ်ဖြင့်ကောက်ပေါက်

ဆဲဆိုခဲ့သည့် တရားခံမျိုး၊ စီရင်ချက်ချမှတ်လိုက်သည့်တရားရုံးကို ဖိနှပ်နှင့်ပစ်ပေါက်သည့် တရားခံမျိုးအထိ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ပြီ။

ဤသို့ဤနှယ် တရားစီရင်ရေးအပေါ် မထိမဲ့မြင်ပြုမူနေကြသူများသည် လက်ခုတ်လက်ဝါးတီး ဂုဏ်ပြုသူများ၊ အိမ်ဦးခန်းတွင် နေရာပေး တလေးတစား ပြောဆိုပြသနေသူများဖြင့် သူပရိတ်သတ်နှင့်သူ ပွဲလည်တင့်နေကြသည်။ ဤသို့ဖြင့် ၎င်းတို့သည် တည်ဆဲဥပဒေများကို ချိုးဖောက်ကျူးလွန်သူ တရားခံများဖြစ်နေသည့်တိုင်အောင် တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်တည့်မတ်မှုအတွက် ခေါင်းလောင်းထိုးလိုက်သည့် သူရဲကောင်းများသဖွယ် ပြောင်းလဲသွားကြရတော့သည်။

တရားခွင့်တွင် စီရင်ချက်ဖတ်ကြားနေသည့် တရားသူကြီးတစ်ယောက်သည် တရားခံက စိတ်မထင်လျှင် တစ်ခုခုနှင့်ကောက်ပေါက်လိုက်လေမလားဟု စိုးရွံ့နေနိုင်သည်။ ထို့ပြင် အမိန့်တစ်ရပ်ချမှတ်လိုက်ပါက မိဒီယာတွေကတစ်ဆင့် လူသိရှင်ကြား အရှက်တကွဲပြောဆိုဝေဖန်ခံရလေမလား၊ လူမှုကွန်ယက်မှာ အဆဲအဆိုမေတ္တာပို့သမှုတွေများ ခံရလေမည်လားဟု စိုးရိမ်စိတ်ဖြင့် ဥပဒေသတ်မှတ်ချက် ဘောင်အတွင်းက အမိန့်တစ်ရပ်ချမှတ်ရန်ပင် မဝံ့မရဲဖြစ်နေသည့် တရားသူကြီးတွေ ရှိနေပြီဖြစ်သည်။ တရားမမှု စီရင်ချက်ဒီကရီတစ်ခုအရ အမှုနိုင်သူ၏အခွင့်အရေးကို လက်ရောက်ပေးအပ်ရမည့် တရားရုံးဘီလစ်သည် တရားရုံးများက မိမိကိုမည်သို့များ တုံ့ပြန်လေမလဲဟု ကြိုတင်တွေးတော စိုးရွံ့ပူပန်နေနိုင်သည်။ တရားစီရင်သူ တရားသူကြီးတစ်ဦး၊ တရားရုံးက ချမှတ်ထားသည့် စီရင်ချက်နှင့်ဒီကရီကို ဥပဒေနှင့်အညီ အတည်ပြုဆောင်ရွက်နေသူတစ်ဦး၊ တရားစီရင်ရေးယန္တရားတွင် ဥပဒေအရပါဝင်ဆောင်ရွက်နေသည့် ဝန်ထမ်းတို့ တာဝန်ဆောင်ရွက်ရာတွင် လုံခြုံမှုအတွက် စိတ်မချစရာဖြစ်လာခြင်းက နိုင်ငံတော်၏တရားစီရင်ရေးအာဏာ တစ်နည်းအားဖြင့် နိုင်ငံတော်အချုပ်အခြာအာဏာတစ်ရပ်၏ လုံခြုံမှုအတွက် စိတ်မချစရာ ဖြစ်လာခြင်းဟုဆိုနိုင်ပါသည်။

တရားစီရင်ရာတွင် အနှောင့်အယှက်ပြုသူများကို အရေးယူရန် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကလည်း ရှိပြီးဖြစ်ပါသည်။ ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ-၄၈၀၊ ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၁၈၆၊ ၁၈၇၊ ၂၂၈၊ ၃၅၃ စသည်ဖြင့် ကန့်သတ်တားမြစ်ချက် အသွယ်သွယ်ရှိပါလျက် တရားစီရင်သူ တရားသူကြီးတစ်ယောက်၊ တရားစီရင်ရေး၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်ဖြစ်သည့် ဒီကရီကိုအတည်ပြုသည့် တရားရုံးဝန်ထမ်းတို့ကို ရဲဝံ့စွာကိုယ်ထိလက်ရောက် ကျူးလွန်မှုများသည် ပြည်သူများ လက်ခုတ်တီးရမည့် ဇာတ်ကွက်များ၊ ဩဘာပေး ထောမနာပြုကြရမည့် အခြေအနေများ မဟုတ်ပါ။ တရားစီရင်ရေးအာဏာသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ပိုင်းခြားခွဲဝေထားသည့် နိုင်ငံတော်၏အချုပ်အခြာအာဏာတစ်ရပ်ပင်ဖြစ်၍ တရားစီရင်ရေးအာဏာကို ထိပါးနေခြင်းက နိုင်ငံ့အချုပ်အခြာအာဏာကို ထိပါးသည် မမည်ပေဘူးလား။

တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာလွတ်လပ်မှုသည် ကျွန်တော်တို့ နင်းချေဖျက်ဆီးရမည့် အရာမဟုတ်။ ကျွန်တော်တို့ တယုတယပြုစုပျိုးထောင်ကာ ရှင်သန်အောင် ကြိုးစားလုပ်ဆောင်ကြရမည့်အရာ ဖြစ်သည်။ ကျွန်တော်တို့ ပျက်ရယ်ပြု ဖော်ကားရမည့်အရာ မဟုတ်။ တရားဥပဒေစိုးမိုးမှု တံတိုင်းကြီးအဖြစ် ကျွန်တော်တို့ ပိုင်းဝန်း တည်ဆောက်ကြရမည့်အရာ ဖြစ်သည်။ ဓားသွားထက်ကသွေးစကို အရသာခံစားသုံးရင်း မိမိခန္ဓာကိုယ်တွင်းက သွေးများကိုပါ ဆက်လက်အရသာခံ စားသုံးနေမိသည့် ဝင်ရိုးစွန်းဒေသက သွေးဆာနေသည့် ပိုလာဝက်ဝံများ၏ အဖြစ်မျိုးကို ကျွန်တော်တို့ သတိပြုဆင်ခြင်ကြရန် လိုအပ်မည် ဖြစ်ပါသည်။

မြတ်မျိုးလတ်

တရားမမှုများတွင် တရားရုံးကဦးဆောင်သည့် စေ့စပ်ဖြေရှင်းခြင်း

နေရီ

(၁)

- မောင်ချို - ဆရာကို တွေ့ချင်နေတာနဲ့အတော်ဘဲ၊ အချိန်ကောရရဲ့လားဆရာ။
- ဖိုးပြောချင် - ဒီနေ့ရုံးပိတ်ရက်ဆိုတော့ အချိန်ရပါတယ်ဗျာ။
- မောင်ချို - ဒါဆိုရင်တော့ သိချင်တာလေးတွေ အားမနာတမ်း မေးပါရစေဆရာ။ တရားရုံးတွေက တရားမမှုတွေကို စေ့စပ်ဖြေရှင်းပေးနေတယ်ဆို။
- ဖိုးပြောချင် - ဟုတ်ပါတယ်ဗျာ၊ ဒါပေမယ့် ရုံးတိုင်းတော့မဟုတ်ဘူးဗျာ၊ စမ်းသပ်အစီအစဉ်အနေနဲ့ တရားရုံး (၄)ရုံးကို (၁-၃-၂၀၁၉)ရက်နေ့ကစပြီး ဆောင်ရွက်ပေးနေပါတယ်။
- မောင်ချို - ဘယ်တရားရုံးတွေကိုစလုပ်ပေးနေတာလဲဗျာ။
- ဖိုးပြောချင် - တောင်ငူခရိုင်တရားရုံး၊တောင်ငူမြို့နယ်တရားရုံး၊ ဒက္ခိဏခရိုင်တရားရုံးနှင့် တပ်ကုန်းမြို့နယ် တရားရုံးတွေကိုပါဗျာ။
- မောင်ချို - ဘယ်လိုတရားမမှုအမျိုးအစားတွေကို စေ့စပ်ဖြေရှင်းပေးတာလဲဗျာ။
- ဖိုးပြောချင် - တရားရုံးကနေ စေ့စပ်ဖြေရှင်းရန် သတ်မှတ်ထားတဲ့အမှုတွေကတော့ မိသားစုဆိုင်ရာအမှုတွေ၊ ငွေရေးကြေးရေးအမှုတွေနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးအမှုတွေဖြစ်ပြီး၊ တခြားအမှုတွေကတော့ အမှုသည်များက စေ့စပ်ဖြေရှင်းလိုတဲ့ဆန္ဒရှိရင် စေ့စပ်ဖြေရှင်းပေးပါတယ်ဗျာ။
- မောင်ချို - စေ့စပ်ဖြေရှင်းပေးတယ်ဆိုတာ ဘယ်လိုမျိုးလုပ်ပေးတာလဲ ဆရာ။
- ဖိုးပြောချင် - စေ့စပ်ဖြေရှင်းပေးတယ်ဆိုတာ တရားသူကြီးအမိန့်ချသလို၊ ဘယ်သူရှုံးစေ၊ ဘယ်သူနိုင်စေ၊ ဘယ်သူက ဘယ်အခွင့်အရေးရစေဆိုပြီး အမိန့်ချတာမျိုး မဟုတ်ပါဘူး၊ ပြီးတော့ စေ့စပ် ဖြေရှင်းရေးအရာရှိ (Mediator) မှာအဲဒီလိုမျိုး အခွင့်အာဏာလည်း မရှိပါဘူး။ နှစ်ဖက် အမှုသည်ရဲ့ လွတ်လပ်တဲ့ဆန္ဒနဲ့ သဘောတူညီမှုရရှိအတွက် အထောက်အပံ့ပေးသူသာဖြစ်ပြီး၊ ဘယ်အမှုသည်ကိုမှ ဖိအားပေးတိုက်တွန်းခွင့်မရှိပါဘူး။
- မောင်ချို - အဲဒါဆို နှစ်ဘက်အမှုသည်ရဲ့ဆန္ဒက အဓိကပေါ့နော်။
- ဖိုးပြောချင် - ဒါပေါ့ဗျာ၊ စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးမှာ နှစ်ဘက်အမှုသည်ရဲ့ဆန္ဒမပါဘဲ ဘယ်သဘောတူညီချက်မှ ဆောင်ရွက်ခွင့်မရှိပါဘူးဗျာ။
- မောင်ချို - ဒါဆို အမှုသည်တွေက တရားသူကြီးဖြစ်သွားတယ်လို့ ဆိုရမှာပေါ့နော်။ ဘာလို့လဲဆိုတော့ သူတို့အငြင်းအပွားမှု သူတို့ကိုယ်တိုင် ညှိနှိုင်းဆုံးဖြတ်တာဆိုတော့။
- ဖိုးပြောချင် - အဲလိုပြောရမှာပေါ့ဗျာ။ နှစ်ဖက်အမှုသည်တွေက သူတို့ဖြစ်ချင်တာကို တစ်ဘက်နဲ့တစ်ဘက်

အပေးအယူ၊ အလျော့အတင်းလုပ်ပြီး သူတို့ကိုယ်တိုင် ဆုံးဖြတ်ရတာမျိုးဆိုတော့ အမှုသည်တွေက တရားသူကြီး ဖြစ်သွားတာပေါ့ဗျာ။

မောင်ချို - စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးဆောင်ရွက်ဖို့အတွက် အမှုသည်တွေက ရုံးခွန်နဲ့ တခြားစရိတ်တွေ ကုန်ကျခံရအုံးမှာလား။

ဖိုးပြောချင် - တရားရုံးမှာ တရားမမှုစွဲဆိုတဲ့အတွက် ထိုက်သင့်တဲ့ ရုံးခွန်ဆောင်ရပေမယ့် စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးအတွက်တော့ တစ်ပြားတစ်ချပ်မှကုန်ကျစရာ မလိုပါဘူးဗျာ။

မောင်ချို - စေ့စပ်ဖြေရှင်းပေးသူရဲ့ မျက်နှာသာပေးခံရအောင် တံစိုးလက်ဆောင်ပေးတာမျိုးတွေ ရှိနိုင်အုံးမလားဗျ။

ဖိုးပြောချင် - ဘယ်ရှိနိုင်မလဲဗျာ၊ စေ့စပ်ဖြေရှင်းပေးသူက ဘယ်အမှုသည်ကတော့ မဖြစ်မနေ ဘာလုပ်ဆိုပြီး ဖိအားပေးလို့မရဘူးလေ၊ အမှုသည်များရဲ့ဆန္ဒသာ အဓိကပါဗျာ၊ ဥပမာ- မဖြူက လင်ဖြစ်သူ မောင်နီကို ကွာရှင်းချင်လို့ စေ့စပ်ဖြေရှင်းကြတယ် ဆိုပါတော့ဗျာ၊ မဖြူက မောင်နီကွာပေးဖို့ သဘောတူအောင် စေ့စပ်ဖြေရှင်းပေးသူကို တံစိုးလက်ဆောင်ပေးထားလည်း မောင်နီက ကွာရှင်းပေးဖို့ သဘောမတူရင် စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးမအောင်မြင်တာမို့လို့ ဘယ်သူက တံစိုး လက်ဆောင်ပေးမလဲဗျာ။

မောင်ချို - ဒီစနစ်က ကျွန်တော်တို့ တိုင်းပြည်နဲ့ မရင်းနှီးတော့ အဆင်ပြေနိုင်ပါ့မလားဆရာ။

ဖိုးပြောချင် - ဘာလို့အဆင်မပြေမှာလဲဗျာ၊ မိသားစုအတွင်းဖြစ်ပွားတဲ့ အမွေမှု၊ ကွာရှင်းလိုမှု၊ ပစ္စည်းခွဲဝေပေးစေလိုမှု၊ အမှုသည်ချင်းချင်းကြားဖြစ်ပွားတဲ့ လျော်ကြေး၊ နစ်နာကြေးနှင့် ချေးငွေရလိုမှုတွေကို အချိန်တိုတွင်း စေ့စပ်ပြေလည်သွားရင် ကောင်းတာပေါ့ဗျာ၊ ဒီလို စေ့စပ်ဖြေရှင်းပေးခြင်းဟာ ဒီခေတ်မှ မဟုတ်ပါဘူးဗျာ၊ ရှေးဘုရင်ခေတ်ကတည်းက မြန်မာ့လူ့အဖွဲ့အစည်းနဲ့ ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်ပြီးသားပါ၊ အမှန်တကယ်ကတော့ အမှုသည်တွေနဲ့ တရားရုံးမှာ ပါဝင်ဆက်နွယ်သူအားလုံးက ပူးပေါင်းပါဝင်ကြရင် ဒီစနစ်က အများပြည်သူအကျိုးပြုတာကြောင့် မုချ အောင်မြင်မယ့် စနစ်ပါဘဲဗျာ။

မောင်ချို - စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အမှုအခင်းတွေကို ညှိနှိုင်းပေးတာရော အဆင်ပြေပါ့မလား ဆရာ။

ဖိုးပြောချင် - စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အမှုအခင်းတွေမှာ ပါဝင်ပတ်သက်နေတဲ့ ကုမ္ပဏီတွေ လူပုဂ္ဂိုလ်အမှုသည်တွေဟာ၊ တရားခွင်မှာ အချိန်ကုန်မခံချင်ကြဘူးလေ၊ အလျင်အမြန် အငြင်းပွားမှုပြေလည်စေမယ့် ဒီစနစ်ကို ပိုလိုတောင် သဘောကျပါအုန်းမယ်ဗျာ။

မောင်ချို - အငြင်းပွားပြဿနာတွေကို အမှုသည်တွေကိုယ်တိုင် ညှိနှိုင်းအဖြေရှာနိုင်တာမို့လို့ စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးမှာ ရှေ့နေငှားစရာတောင် မလိုလောက်ဘူးနော် ဆရာ။

ဖိုးပြောချင် - ရှေ့နေငှားတာကတော့ အမှုသည်ရဲ့ ဆန္ဒပေါ့ဗျာ။ ရှေ့နေက အမှုသည်ရဲ့ ဥပဒေအရ ရပိုင်ခွင့်၊ အခွင့်အရေးတွေကို ရှင်းပြကူညီပေးရင်တော့ စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးမှာ ပိုအောင်မြင်တာပေါ့ဗျာ၊ အငြင်းပွားပြဿနာကို အဆုံးဖြတ်ပြုနိုင်တာကတော့ အမှုသည်တွေကိုယ်တိုင် ပါဘဲဗျာ။

မောင်ချို - ဒီစနစ်တွင်ကျယ်လာရင် ရှေ့နေတွေရဲ့ အခန်းကဏ္ဍ မှေးမှိန်သွားနိုင်လားဗျ။

ဖိုးပြောချင် - ဘယ်မှေးမှိန်မလဲဗျာ၊ နိုင်ငံတကာမှာစီးပွားရေးဆိုင်ရာအမှုအခင်းတွေမှာဆိုရင် ရှေ့နေတွေရဲ့

ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုက အခရာကျဆိုဘဲဗျ။ ကျွန်တော်တို့ဆီမှာလည်း လက်ရှိစမ်းသပ် အစီအစဉ်တွေမှာ ရှေ့နေတွေရဲ့ ပူးပေါင်းပါဝင်မှုနဲ့ အောင်မြင်နေတဲ့ စေ့စပ်ဖြေရှင်းမှုတွေ ရှိနေပါပြီဗျာ။

- မောင်ချို - စေ့စပ်ဖြေရှင်းတဲ့လုပ်ငန်းစဉ်လေးပြောပြပါဦး ဆရာ။
- ဖိုးပြောချင် - အလွန်ရိုးရှင်းတဲ့စနစ်ပါဗျာ။ တရားလို၊ တရားပြိုင် အမှုသည်စုံလင်တာနဲ့ တရားခွင်က အမှုကို စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးရုံးခန်းကို လွှဲပို့ပေးပြီး၊ စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးရုံးခန်းမှာ စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေး စတင်တော့တာပါဘဲ။ စေ့စပ်ဖြေရှင်းလို့ ဥပဒေနဲ့ညီတဲ့သဘောတူညီချက်ရရင် သက်ဆိုင်ရာ တရားခွင်က အဲဒီသဘောတူညီချက်အပေါ်အခြေခံပြီး အမှုသည်တွေရဲ့ တင်ပြလျှောက်ထား ချက်အပေါ် အမိန့်ဒီကရီတစ်ရပ်ချမှတ်ပေးတာပေါ့ဗျာ။ စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးပြုလုပ်တဲ့ကာလ ကိုလည်း တစ်လသတ်မှတ်ထားပါတယ်။
- မောင်ချို - ဒီလိုဆို အမှုသည်တွေအတွက် အချိန်ကုန်၊ ငွေကုန်သက်သာတဲ့စနစ်ဘဲနော် ဆရာ။
- ဖိုးပြောချင် - ဒါတွေတင်ဘယ်ကမလဲဗျာ။ မိမိကိုယ်တိုင်ကျေနပ်လက်ခံတဲ့ စေ့စပ်ဖြေရှင်းမှုရလဒ်ကို နှစ်ဖက် လိုက်နာဆောင်ရွက်ရတာဆိုတော့ အမှုသည်တွေကြားရှိနေတဲ့ တင်းမာမှုတွေ လျော့ပါးစေပြီး အမှုသည်တွေ စိတ်ကျေနပ်ကြတာပေါ့ဗျာ။
- မောင်ချို - စေ့စပ်ဖြေရှင်းတာကို အဲဒီအမှုရဲ့ အမှုစစ်တရားသူကြီး ကိုယ်တိုင်လုပ်တာလားဗျ။
- ဖိုးပြောချင် - မဟုတ်ပါဘူးဗျာ။ အဲဒီအမှုကိုမစစ်ဆေးတဲ့ စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးနဲ့ ပတ်သက်လို့ လေ့ကျင့်ပေး ထားတဲ့ သီးခြား တရားရေးအရာရှိက စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးအရာရှိအဖြစ်ဆောင်ရွက်ပေးတာပါ။ ကဲ...ကိုချိုရေ ... ဒီနေ့တော့ ဒီလောက်နဲ့ရပ်လိုက်ကြရအောင်၊ နောက်နေ့မှဆက်ကြတာပေါ့။ လက်ဖက်ရည်ဖိုးလည်းရှင်းလိုက်ပါ့မယ်၊ သွားလိုက်ပါအုန်းမယ်ဗျာ။

(၂)

- မောင်ချို - ဆရာနဲ့တွေ့တုန်း တရားရုံးကဦးဆောင်တဲ့ စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးအကြောင်း ဆက်မေးပါရစေ။
- ဖိုးပြောချင် - အားမနာပါနဲ့ မေးစရာရှိရင်မေးပါဗျာ။
- မောင်ချို - တကယ်လို့ စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေး သဘောတူညီချက်ရသွားတဲ့အခါ လုပ်တဲ့ လုပ်ငန်းစဉ်လေး ပြောပြပါအုန်းဆရာ။
- ဖိုးပြောချင် - စေ့စပ်ဖြေရှင်းလို့ သဘောတူအောင်မြင်သွားတဲ့ အမှုအမျိုးမျိုးရှိနိုင်တယ်ဗျ။ တစ်ချို့အမှုကျတော့ စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးမှာ ညှိနှိုင်းသဘောတူညီချက်ရယူပြီး၊ တရားရုံးပြင်ပမှာဘဲ သူတို့သဘောတူညီ ထားတဲ့အတိုင်း အကောင်အထည်ဖော်ကြတယ်၊ ပြီးတော့ အမှုရုပ်သိမ်းသွားတာလဲရှိသလို၊ တစ်ချို့ အမှုကျတော့ တောင်းဆိုမှုအပေါ် တစ်ဘက်နဲ့တစ်ဘက် အလျော့အတင်းလုပ်ကြပြီး၊ နှစ်ဘက်ညှိနှိုင်းသဘောတူညီချက်အရ တရားရုံးမှာ ဝန်ခံချေလွှာတင်သွားတဲ့ အမှုမျိုးတွေ လဲရှိပါတယ်။
- ကိုချို - အမှုရုပ်သိမ်းသွားတာ ဘယ်လိုအမှုအကြောင်းအရာမျိုးတွေလဲဗျ။
- ဖိုးပြောချင် - အမှုအကြောင်းအရာတွေကို ခရေစေ့တွင်းကျအသေးစိတ်ပြောပြလို့မရဘူးဗျ။ စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေး သဘောသဘာဝကိုက အမှုသည်တွေကြားဆွေးနွေးချက်တွေကို လျှို့ဝှက်ပေးထားရတာ ကြောင့်မို့ပါ။

- ကိုချို - ပြောပြခွင့်ရှိသလောက်လေးပြောပြပေးပါဆရာရယ်။
- ဖိုးပြောချင် - သာမန်အားဖြင့် တရားမမှုတစ်မှုမှာ တရားလိုက အနိုင်ရသွားရင် အနိုင်ရသူက ဇာရိမှုဆိုတာ လျှောက်ထားရတယ်ဗျ။ အမှုရပ်သိမ်းသွားတဲ့အခါကျတော့ ဇာရိမှုလည်း မရှိနိုင်တော့ဘူးပေါ့ဗျာ။ ပြေလည်ပြီး ရပ်သိမ်းသွားတဲ့အမှုတွေကတော့ အစုံပါဘဲဗျာ။ ဥပမာ- အမွေမှုဆိုပါတော့ဗျာ အမွေဆိုင်အချင်းချင်း ခွဲဝေယူမယ့်ပစ္စည်းတွေကို သတ်မှတ်သဘောတူပြီး၊ စေ့စပ်၊ ဖြေရှင်းရေးအရာရှိ ရှေ့မှောက်မှာ အဲဒီသဘောတူညီချက်ကို မှတ်တမ်းတင်လက်မှတ်ရေးထိုး ကြတယ်။ နှစ်ဖက်အမှုသည်က အဲဒီသဘောတူညီချက်အတိုင်း တရားရုံးပြင်ပမှာဘဲ ပစ္စည်းခွဲဝေမှုတွေ လုပ်ကြပြီးတဲ့နောက် တရားရုံးကို နှစ်ဖက်သဘောတူပစ္စည်းခွဲဝေပြီးကြောင်းနှင့် အမှုရပ်သိမ်းပေးဖို့ နှစ်ဖက်အမှုသည်က တရားရုံးကို တင်ပြကြတာမျိုးပေါ့ဗျာ။
- ကိုချို - အဲဒီလိုပစ္စည်းတွေပါခွဲနေရင် သတ်မှတ်ထားတဲ့ စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးကာလတစ်လတည်းနဲ့ အချိန်လောက်နိုင်ပါ့မလားဆရာ။
- ဖိုးပြောချင် - ဘယ်လောက်မလဲ ကိုချိုရယ်။ စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးအရာရှိက အမှုသည်တွေရဲ့ သဘောတူညီ ချက်ကို တရားရုံးကို အလွယ်တကူတင်ပြလိုက်ရင် ရနိုင်ပေမယ့် အမှုသည်တွေ သဘောတူ ထားတဲ့ပစ္စည်းခွဲတဲ့အချိုးဟာ ဥပဒေနဲ့ညီတဲ့ ဝေပုံကျဖြစ်ချင်မှလည်း ဖြစ်ကြတာလေဗျာ။ ပြည့်စုံကြွယ်ဝတဲ့မွေးချင်းတွေက ဝေပုံကျကိုလျော့ယူတာမျိုး ရှိကြသလို၊ သူတို့အချင်းချင်း ကလည်း စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးမှာဘဲ ပစ္စည်းအပြီးခွဲသွားချင်တော့ စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးအရာရှိက ပစ္စည်းခွဲဝေပေးသည်ထိ ဆောင်ရွက်ပေးရတာပေါ့။ အဲဒီလိုပစ္စည်းခွဲဝေယူကြတဲ့အခါ မရွေ့ မပြောင်းနိုင်တဲ့ပစ္စည်းတွေပါလာတော့ မြေခွဲဝေရေးကိစ္စ၊ ငွေအမ်းတဲ့ကိစ္စ၊ အမည်ပြောင်း ကိစ္စတွေနဲ့ အချိန်အတန်သင့်ကြတာပေါ့ဗျာ။ အဲလိုအခြေအနေမျိုးမှာဆိုရင် အမှုစစ်တရားခွင် ကို စေ့စပ်ဖြေရှင်းအရာရှိက စေ့စပ်ဖြေရှင်းတဲ့ကာလ အချိန်တိုးခွင့်ပြုပေးဖို့ တင်ပြရတာပေါ့ဗျာ။
- ကိုချို - အဲလိုအမှုတွေဆို အကြမ်းဖျင်း ဘယ်လောက်ကြာတတ်လဲဗျာ။
- ဖိုးပြောချင် - (၃)လလောက်တော့ကြာတတ်တယ်ဗျ။
- ကိုချို - ကျွန်တော်ကြားဘူးတာတော့ အမွေမှုဖြစ်ရင်အမွေပုံကုန်မှ အမှုပြတ်ဆိုဗျ။
- ဖိုးပြောချင် - တကယ့်အဖြစ်အပျက်လေးပြောပြမယ်ဗျ။ အညာအရပ်မှာ ညီအစ်ကိုနှစ်ယောက်ဟာ မိဘတွေ ကွယ်လွန်တော့ အမွေဆိုင်ခြံကွက်တစ်ကွက်နဲ့ ခြံလယ်က ထန်းပင်တစ်ပင်ကျန်ခဲ့တယ်။ ခြံကွက်ကိုအလယ်က ပိုင်းပြီး ခွဲဝေတာ အဆင်ပြေပေမယ့် ထန်းပင်ခွဲရာမှာ အဆင်မပြေဖြစ်ပြီး၊ သဘောတူခွဲဝေထားတဲ့ ခြံကွက်ကိုရောင်းပြီး ထန်းပင်ကိုသူပိုင်ကိုယ်ပိုင် အမှုရင်ဆိုင် လိုက်ကြတယ်လေ။ ပြီးတော့ တရားရုံးက ဘာအမိန့်ချချ ရုံးအဆင့်ဆင့်တက်ကြတာပေါ့ဗျာ။ ခြံကွက်ဖိုးကုန်မှအမှုပြီးပြတ်သတဲ့။ ခုလိုအသိမကြွယ်တဲ့အမှုသည်တွေ လမ်းလွဲမလိုက်အောင် တရားရုံးကဦးဆောင်တဲ့ စေ့စပ်ဖြေရှင်းခြင်းကသာ အကောင်းဆုံးပါဘဲ ကိုချိုရယ်။ ဆိုင်ရှင် ဦးဖြူသီးကလည်း အဖန်ရည် ထည့်ပေးရလွန်းလို့ မျက်စောင်းတခဲခဲဖြစ်နေပြီ။ ဒီနေ့တော့ အလကားရတဲ့ ရေနွေးကြမ်းသောက်ပြီးပြန်ပြီဗျို့။

(၃)

- ကိုချို - စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေး ဆောင်ရွက်တာနဲ့ အမှုစစ်ဆေးမှု ကွာခြားချက်လေးရှင်းပြပါအုန်းဆရာ။

ဖိုးပြောချင် - ကွာခြားချက်ကတော့ဗျာ နေရာထိုင်ခင်းကစပြီး ကွာခြားသွားပြီဗျ။ တရားခွင်ဟာ အများသူငါ ရှေ့မှာ အမှုစစ်ဆေးခြင်းပြုတဲ့နေရာလေဗျာ။ စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးဆောင်ရွက်တာကတော့ အများသူငါရှေ့မှာဆောင်ရွက်တာမဟုတ်ဘဲ သီးသန့်အခန်းမှာ ဆောင်ရွက်ရတာပါ။ ပြီးတော့ စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးအရာရှိဟာ ဦးစွာ သူဟာဘယ်သူဖြစ်တယ်ဆိုတာ မိတ်ဆက်စကားပြောတယ်။ နှစ်ဘက်အမှုသည်ကို အလေးတယူ ခရီးဦးကြိုပြုနုတ်ဆက်၊ နေရာထိုင်ခင်းစီစဉ်ပေးပြီး စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးရဲ့ သဘောသဘာဝနဲ့ အားသာချက်တွေ ရှင်းလင်းပြောပြတဲ့အခါကျတော့ အမှုသည်များရဲ့ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာလွတ်လပ်မှုရသွားသလို စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးအရာရှိဟာ သူတို့အပေါ် စာနာနားလည်ပါလားလို့ ခံစားသိရှိသွားကြတယ်။ တရားခွင်က တရားသူကြီးကတော့ အမှုသည်များနဲ့ဆက်ဆံရေးမှာ ဥပဒေအရ ကန့်သတ်ချက်များနှင့် သူရဲ့ ထိမ်းသိမ်းရတဲ့ ကျင့်ဝတ်ရှိတာကြောင့် စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးအရာရှိလို အမှုသည်တွေကို ဆက်ဆံခွင့်မရှိကြဘူးလေ။ စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးအရာရှိမှာလည်း ထိမ်းသိမ်းရတဲ့ ကျင့်ဝတ်တွေရှိပေမယ့် အမှုသည်တွေနဲ့စေ့စပ်ဖြေရှင်းစဉ် ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုဟာ နွေးနွေးထွေးထွေးရှိပြီး၊ အမှုသည်တွေဟာလည်း စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးအရာရှိအပေါ်ကို သူတို့ရဲ့ အငြင်းပွားမှုတွေကို ကူညီဖြေရှင်းပေးသူပါလားလို့ ယုံကြည်ပြီးတော့ ကြည်လင်တဲ့အမြင်ရှိကြတယ်ဗျ။ ပြီးတော့ အမှုသည်တွေက စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးအရာရှိရှေ့မှာ အငြင်းပွားပြဿနာနဲ့ပတ်သက်လို့ သူတို့ရဲ့စိတ်ခံစားချက်တွေကို ပွင့်ပွင့်လင်းလင်း ပြောပြဆွေးနွေးနိုင်တဲ့အပြင် စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးအရာရှိနဲ့ တစ်ဘက်အမှုသည်မပါဘဲ ဆွေးနွေးခွင့်လည်းရှိတယ်။ ဒီလိုဆွေးနွေးရင်းနဲ့ တစ်ယောက်အခက်အခဲတစ်ယောက် နားလည်ပြီး သဘောတူညီချက် ရသွားကြတာပေါ့ဗျာ။

ကိုချို - စေ့စပ်ဖြေရှင်းနေစဉ်မှာ အမှုသည်အချင်းချင်းငြင်းခုံတာတွေရော မရှိဘူးလားဗျ။
ဖိုးပြောချင် - ရှိတာပေါ့ဗျာ။ စေ့စပ်ဖြေရှင်းခြင်းမစတင်မီမှာ မိမိပြောလိုတဲ့ အကြောင်းအရာကို တစ်ဘက်အမှုသည် ပြောပြီးမှ တစ်ဘက်ကပြောပါလို့ သတ်မှတ်ထားပေမယ့် တစ်ဘက်ကပြောတဲ့ အကြောင်းအရာပေါ်မှာ စိတ်မထိန်းနိုင်ဖြစ်ပြီး၊ ငြင်းခုံကြတာပေါ့ဗျာ။ သိပ်ပြီးတင်းမာလာရင် စေ့စပ်ဖြေရှင်းအရာရှိက အမှုသည်တွေကို မျက်နှာချင်းဆိုင်တွေ့ဆုံညှိနှိုင်းမပေးတော့ဘဲ သီးခြားစီ ညှိနှိုင်းပေးရတာပေါ့။ ဒါပေမယ့် အဲဒီလို တင်းမာလွန်းတဲ့ အမှုသည်တွေက တစ်ဘက်နဲ့တစ်ဘက်နားလည်မှုရသွားတာ များတယ်ဗျ။

ကိုချို - တကယ်လို့စေ့စပ်ဖြေရှင်းတာ အဆင်မပြေလို့ တရားရုံးမှာ အမှုဆက်စစ်ရင် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းစဉ်က ပြောစကားတွေ၊ ညှိနှိုင်းချက်တွေကို အမှုသည်တွေက သက်သေပြရင်ဘယ်လိုလုပ်မလဲဗျ။

ဖိုးပြောချင် - ဒီတစ်ခါမေးခွန်းကတော့ ဥပဒေအချက်အလက်ဖြစ်သွားပြီဗျ။ ကျွန်တော်က ဥပဒေပညာရပ်မှာ နှံ့စပ်ကျွမ်းကျင်ခြင်းမရှိပေမယ့် သိသလောက်တော့ ရှင်းပြပါ့မယ်ဗျာ။ ဥပမာ- မောင်မဲက မောင်ဖြူကို ငွေဆယ်သိန်းရလို့မှ တရားစွဲတယ်ဆိုပါတော့ဗျာ။ စေ့စပ်ဖြေရှင်းစဉ်မှာ မောင်ဖြူက ငွေငါးသိန်းပဲယူပါလို့ မောင်မဲနဲ့ ညှိနှိုင်းခဲ့ပေမယ့် မောင်မဲ လက်မခံလို့မပြေလည်ခဲ့ဘူး။ အဲလို စေ့စပ်ဖြေရှင်းမှု မအောင်မြင်လို့ အမှုစစ်ဆေးစဉ်မှာ မောင်ဖြူက ငွေငါးသိန်းပေးမယ်လို့ ပြောတဲ့စကားကို အမှုစစ်တရားရုံးမှာ တင်ပြခွင့်မရှိပါဘူး။ ဘာလို့လဲဆိုတော့ သက်သေခံအက် ဥပဒေပုဒ်မ-၂၃ မှာ စည်းကမ်းချက်နဲ့ စေ့စပ်ဖြေရှင်းတဲ့ အပြန်အလှန် ပြောဆိုချက်တွေ၊

- ဝန်ခံချက်တွေဟာ သက်သေခံတင်ပြခွင့်မရှိဘူးလို့ ပြဋ္ဌာန်းထားလို့ပါဗျာ။
- ကိုချို - အဲလို ပြဋ္ဌာန်းတာ ဘာရည်ရွယ်ချက်နဲ့ ပြဋ္ဌာန်းထားသလဲ ဆရာ။
- ဖိုးပြောချင် - အမှုသည်အချင်းချင်း ညှိနှိုင်းအဆင်ပြေစေချင်လို့ပေါ့ ကိုချိုရာ။ တကယ်လို့ စေ့စပ်ဖြေရှင်းလို့ မပြေလည်တဲ့ အမှုသည်တွေက စေ့စပ်ဖြေရှင်းစဉ်က ပြောဆိုခဲ့တဲ့ စကားတွေနဲ့ပတ်သက်ပြီး စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးအရာရှိကို သက်သေပြမယ်ဆိုရင်ရောဗျာ။
- ဖိုးပြောချင် - သက်သေခံအက်ဥပဒေပုဒ်မ-၂၃ အရ အမှုသည်အချင်းချင်း ကိုယ်တိုင်ညှိနှိုင်းပြောဆိုချက်တွေ တောင် သက်သေခံမဝင်တာဗျာ။ အဲဒီသက်သေခံ မဝင်တဲ့အကြောင်းအရာတွေကို ညှိနှိုင်း ပြောဆိုနားထောင်ပေးရတဲ့ စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးအရာရှိရဲ့ သိရှိချက်ဟာလည်း ဘယ်သက်သေ ခံဝင်မလည်းဗျာ။ ဒါကြောင့် စေ့စပ်ဖြေရှင်းပေးသူအရာရှိကိုသက်သေပြခွင့်မရှိပါဘူးဗျာ။
- ကိုချို - စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးကို အထောက်အကူဖြစ်စေမယ့်ယခင်ကတည်းက ပြဋ္ဌာန်းထားတဲ့ တည်ဆဲ ဥပဒေတွေရှိသလားဗျ။
- ဖိုးပြောချင် - ခင်ဗျားကတော့လုပ်ပြီဗျာ။ ဥပဒေတွေနဲ့ပတ်သက်ရင် မှားသွားမှာစိုးလို့ ဖြေရာမှာကြောက်တယ် ဗျ။ ပြီးတော့ ခင်ဗျားကလည်းရပ်ကျော်ရွာကျော် ကလောင်ရှင်ဆိုတော့ သတိထားရသဗျ။ ကျွန်တော် လေ့လာသိရလောက် စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးကို အထောက်အကူဖြစ်စေနိုင်မယ့် တည်ဆဲဥပဒေတွေကတော့ အရင်က ရှင်းပြခဲ့တဲ့ သက်သေခံအက်ဥပဒေပုဒ်မ-၂၃ တို့၊ စေ့စပ်ဖြေရှင်းလို့ ပြေလည်သွားရင် အမှုရပ်သိမ်းပြေငြိမ်းတဲ့ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့်-၂၃ တို့၊ ဝန်ခံတာနဲ့ပတ်သက်လို့ အမိန့်-၁၂ နည်းဥပဒေ-၆ တို့ပေါ့ဗျာ။ ဒါ့အပြင်လည်း ဆက်နွယ်တဲ့ ဥပဒေတွေလည်း ရှိပါသေးတယ်ဗျာ။
- ကိုချို - စေ့စပ်ဖြေရှင်းခြင်းကို အားမပေးတဲ့သူတွေလည်း ရှိနိုင်လားဗျ။
- ဖိုးပြောချင် - ဒီမေးခွန်းကို ခင်ဗျားဘဲပြန်မေးရမယ်၊ ကိုချိုဆိုရင်ကောဗျာ။
- ကိုချို - ဆရာရယ် ဘယ်အငြင်းပွားပြဿနာမဆို အချင်းချင်းပြေလည်သွားရင် ကောင်းတာပေါ့ဗျာ။ ကျွန်တော်က သူတော်ကောင်းစိတ်ရှိပါတယ်၊ တရားစီရင်ရေးကိစ္စတွေနဲ့ မယဉ်ပါးလို့သာ မလိုလား၊ အားမပေးတဲ့သူတွေများ ရှိနေမလားလို့ပါ။
- ဖိုးပြောချင် - ကိုချိုလိုပေါ့ဗျာ။ တရားစီရင်ရေးနယ်ပယ်မှာ ရှိနေကြတဲ့ ရှေ့နေတို့၊ တရားသူကြီးတို့ ဆိုတာကလည်း သူတော်ကောင်းစိတ်ရှိကြသူတွေပါ။ ဒါကြောင့်လည်း စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို တရားရုံးကဦးဆောင်ပြီး ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်တာပေါ့ဗျာ။ ဒီလောက်ဆို ကိုချိုလည်း တရားရုံးက ဦးဆောင်တဲ့ စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးအကြောင်း နားလည်သဘောပေါက် သွားပြီထင်ပါတယ်။ တတ်နိုင်သလောက် အများပြည်သူသိဖို့ ကိုချိုရဲ့ကလောင်စွမ်းနဲ့ ဖြန့်ဝေပေးပါဦးဗျာ။ ကဲ စကားလည်းပြောကောင်းတယ် လမ်းခွဲကြရအောင်ဗျာ။
- ကိုချို - ဟုတ်ကဲ့ပါဗျာ။ ဆရာ ဘာရည်ရွယ်ချက်နဲ့ ကျွန်တော်မေးတာတွေ စိတ်ရှည်လက်ရှည် ရှင်းပြနေလည်းဆိုတာ ခုမှ သဘောပေါက်တော့တယ်။ စိတ်ချပါ ဆရာ အများပြည်သူ အကျိုးပြုတဲ့ကိစ္စမို့လို့ စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးအကြောင်း ဆောင်းပါးရေးပေးပါ့မယ်။ ဒါပေမယ့် ကျွန်တော့်စာမူ သုံးမသုံးကတော့ သက်ဆိုင်ရာဂျာနယ်တိုက်က အဓိကပါဗျာ။

ထိုင်းနိုင်ငံတွင် ပြစ်ဒဏ်ကျခံနေရသော ထောင်ကျအကျဉ်းသားများအပေါ် ခံဝန်စနစ်ကျင့်သုံး၍ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းများအကြောင်း လေ့လာတင်ပြခြင်း

ထင်လင်းကို(တရားရေး)

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရန်မှာ အဆိုပါတိုင်းပြည်၏ တရားဥပဒေစိုးမိုးမှု မည်မျှအားကောင်း ခိုင်မာမှုရှိသလဲဆိုသည့်အချက်မှာ အလွန်အရေးကြီးသောအချက်ဖြစ်ကြောင်းတွေ့ရသည်။ တရားဥပဒေ စိုးမိုးမှုရှိမှသာ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအနေဖြင့် အဆိုပါနိုင်ငံအပေါ် ယုံကြည်စိတ်ချစွာ လာရောက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံကြမည် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုရှိရန် သက်ဆိုင်ရာဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့အစည်းများ၊ တရားစီရင်ရေးနှင့် တရားစွဲအဖွဲ့အစည်းများ၊ NGOများ၊ ပြည်သူ့ပြည်သားများ ပူးပေါင်းပါဝင်မှသာ အောင်မြင်မှုရနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအသီးသီးတို့သည် တိုင်းပြည်၏ တရား ဥပဒေစိုးမိုးရေးကို ၎င်းတို့နိုင်ငံ၏ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဓလေ့ထုံးစံများနှင့် လိုက်လျောညီထွေရှိရန် နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးဖြင့် ကြိုးစားဆောင်ရွက်ကြရာတွင် ပြစ်မှုကျူးလွန်သူများ၊ ပြစ်မှုကျူးလွန်တတ်သူများကို မည်ကဲ့သို့ ပြုပြင် ထိန်းသိမ်းကြောင်းကို လေ့လာသိရှိထားရှိရန် လိုအပ်သည်။ သို့မှသာ လုံခြုံစိတ်ချရသော လူ့ဘောင် လူ့အဖွဲ့အစည်းကို တည်ဆောက်နိုင်မည်ဖြစ်ပေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ယခင်က ဆိုးသွမ်းသူများကို ရှေးရိုးစဉ်လာဓလေ့ထုံးတမ်းဘာသာရေးနည်းလမ်းဖြင့် ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းလေ့ရှိသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် စားဝတ်နေရေးအခက်အခဲများကြောင့် ဘာသာရေး နှင့်ဝေးကွာလာကာ စိတ်ဓာတ်ရေးရာပျက်ပြားမှုများကိုမိမိတွေ့လာနေရသည်။ သို့ဖြစ်ရာ မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် ပြစ်မှုကျူးလွန်တတ်သူများ (သို့မဟုတ်) ပြစ်မှုကျူးလွန်သူများကို မည်ကဲ့သို့ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းပြီး ရပ်ရွာအတွင်း ပြန်လည်ဝင်ဆံ့လာရန်၊ ၎င်းတို့၏နောင်ရေးကို အာမခံချက်ရှိရန်၊ မိမိတို့ကိုယ်ကို ယုံကြည်မှုရှိလာရန်၊ ရပ်ရွာအခြေပြု ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းများကို လုပ်ဆောင်သင့်ပြီး လုပ်ဆောင်ရန်နည်းလမ်းများကိုလည်း နိုင်ငံတကာမှ ကျင့်သုံးနေသည့် နည်းပညာ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ရယူကာ မိမိနိုင်ငံနှင့်သင့်လျော်သော နည်းလမ်းများဖြင့် လက်ခံကျင့်သုံးသင့်ပေသည်။

စာရေးသူအနေဖြင့် ၂၀၁၈ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၁၀ ရက်နေ့မှ ၂၂ ရက်နေ့အထိ ထိုင်းနိုင်ငံ၊ ဘန်ကောက်မြို့တွင် ကျင်းပခဲ့သော Third Country Training Programme (TCTP) for Development of Effective Community Based Treatment of offenders in the CLMV Countriesစသည့် (CLMV ကမ္ဘောဒီးယား၊ လာအို၊ မြန်မာ၊ ဗီယက်နမ်)နိုင်ငံတို့မှ ကိုယ်စားလှယ်များပါဝင်သည့် လေ့လာရေးခရီးစဉ် နှင့်စပ်လျဉ်းသည့် လေ့လာခဲ့သမျှကိုတင်ပြလိုပါသည်။ အဆိုပါခရီးစဉ်တွင် United Nation Asia and Far East Institute For the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders (UNAFEI) မှာ ကုလသမဂ္ဂ၏ ၂၀၃၀ ပြည့်နှစ်၊ ထောင်စုနှစ်ရေရှည်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအစီအစဉ်၏ ရည်မှန်းချက် ၁၇ ချက်ရှိသည့် အနက် လူသားအားလုံး ကျန်းမာရေးအာမခံချက်၊ ပညာသင်ယူနိုင်မှုအခွင့်အလမ်းများ၊ နိုင်ငံအချင်းချင်းအကြား မည်မျှမျှလျှော့ချရေး၊ ငြိမ်းချမ်းသာယာသော လူ့အဖွဲ့အစည်းတည်ဆောက်ရေး၊ လူတိုင်းတရားမျှတမှု

ရရှိစေရန်အတွက် ပြည့်စုံထိရောက်သော လူ့အဖွဲ့အစည်းများတည်ဆောက်ရန်စသည့်အချက်များကို လေ့လာမှတ်သားခဲ့ရသည်။ ပြစ်မှုကျူးလွန်သူများအား ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းရေးကို ရေရှည်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင် ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအများစုတွင် လူမှုရေးပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခြင်းမရှိသည့်အတွက် ထောင်ကျ တရားခံများ များပြားနေကြောင်း၊ အသေးအဖွဲ့မူဝင်းများကို ထောင်ဒဏ်ပေးသည့် ပြစ်ဒဏ်မပေးသင့်ကြောင်း အကြံပြုထားသည်ကို လေ့လာမှတ်သားခဲ့ရသည်။ UNAFEI သည် ဂျပန်နိုင်ငံဖွံ့ဖြိုးမှုအစီအစဉ် (JICA)၊ ထိုင်းနိုင်ငံဖွံ့ဖြိုးမှုအစီအစဉ် (TICA) တို့နှင့်ပူးပေါင်း၍ အာဆီယံဒေသတွင်း (အထူးအားဖြင့်) ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ၊ လာအိုနိုင်ငံ၊ မြန်မာနိုင်ငံ၊ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံတို့တွင် ပြစ်မှုကျူးလွန်သူများအား ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းရေးနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် လိုအပ်သောနည်းပညာ၊ ကျွမ်းကျင်မှု၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို အကူအညီပေးလျက် ရှိသည်။

ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ပြစ်မှုကျူးလွန်သူများကို ရပ်ရွာအခြေပြု ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းများကို လေ့လာခဲ့ရာတွင် ထိုင်းနိုင်ငံတွင် တရားရေးဝန်ကြီးဌာနလက်အောက်ရှိ ပြစ်မှုကျူးလွန်သူများအား ပြုပြင် ထိန်းသိမ်းရေးဌာန (The Department of Probation) (DOP) ကို တည်ထောင်ဖွဲ့စည်းထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ DOP ၏ အဓိကရည်ရွယ်ချက်မှာ ပြစ်မှုကျူးလွန်သူများအား ပြန်လည်တည်ထောင်ပေးခြင်းနှင့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းတွင် ပြန်လည်သဟဇာတဖြစ်ပြီး ပြန်လည်ဝင်ဆံ့လာစေရန် အကူအညီပေးခြင်းနှင့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအား ထိရောက်စွာအကာအကွယ်ပေးရန် ဖြစ်ကြောင်းလေ့လာမှတ်သားခဲ့ရသည်။ DOP ၏ အဓိကလုပ်ငန်းတာဝန်များမှာ - လူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွင်းနေထိုင်သော ပြစ်မှုကျူးလွန်သူများအား ကြီးကြပ်ခြင်း၊ ပြစ်မှုကျူးလွန်သူများအား ပြန်လည်ထူထောင်ပေးခြင်း၊ စောင့်ရှောက်မှုပြုရာတွင် ပြည်သူများနှင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ ပူးပေါင်းပါဝင်မှုမြှင့်တင်ခြင်း၊ တရားမစွဲဆိုမီအဆင့်၌ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများအား ရှာဖွေ၍ ပြန်လည်ထူထောင်ပေးခြင်း၊ တရားစွဲဆိုပြီးအမှုစစ်ဆေးဆဲကာလတွင် တရားရုံးအမိန့်အရ ပြစ်မှု ကျူးလွန်တတ်သူများအား စုံစမ်းစစ်ဆေးလေ့လာပေးခြင်း၊ တရားရုံးက အမိန့်ချမှတ်ပြီးနောက်ပိုင်းအဆင့်တွင် မည်သည့် တရားခံသည် ပြစ်ဒဏ်လျှော့သင့်ကြောင်း၊ လွှတ်သင့်ကြောင်း စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်း၊ ခံဝန်ဖြင့်လွှတ်သော ပြစ်ဒဏ်လျှော့ရက်ရသော တရားခံများအား ကြီးကြပ်ခြင်းနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ပေးခြင်း၊ တရားခံများအား လူမှုရေးလုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်စေရန် ကြီးကြပ်ခြင်းစသည်တို့ဖြစ်သည်။

ပြစ်မှုကျူးလွန်သူများအား ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းရေးဌာန (The Department of Probation-DOP) ၏ အခြားတာဝန်များမှာ တရားခံများကို ခံဝန်ဖြင့် လွှတ်ရန်အတွက် သုံးသပ်နိုင်ရန် တရားခံများ၏ နောက်ခံ ရာဇဝတ်များကို စုံစမ်းပြီး သက်ဆိုင်ရာအာဏာပိုင်ထံတင်ပြခြင်း၊ တရားခံသည် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအား အန္တရာယ်ပေးမည့်သူ ဟုတ်/မဟုတ် စုံစမ်းခြင်း၊ တရားခံ၏ မိသားစုအခြေအနေ၊ မိသားစုဝင်များ၏ တရားခံအပေါ်ထားရှိသော သဘောထား၊ ချမ်းသာမှု/ဆင်းရဲမှုအခြေအနေ၊ ပညာအရည်အချင်း၊ အလုပ်အကိုင်၊ ရုပ်ပိုင်း/စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အခြေအနေ၊ တရားခံကျူးလွန်သည့် ပြစ်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ ကျူးလွန်ရသည့် အကြောင်းအရင်း၊ ပြစ်မှုကြီး သေးအနေအထား၊ အများပြည်သူ စိတ်ဝင်စားမှု၊ ကျူးလွန်ခံရသူ၏ အခြေအနေ၊ အကယ်၍ ခံဝန်ဖြင့်လွှတ်ခဲ့လျှင် အခြားသူများကို ထိခိုက်နိုင်ခြင်းရှိ/မရှိ၊ နစ်နာသူကိုလျော်ကြေးပေးခဲ့ခြင်းရှိမရှိ၊ နစ်နာသူ (သို့မဟုတ်) ကျူးလွန်ခံရသူ၏အကြံပြုချက် သဘောထားများကို လေ့လာစုံစမ်းခြင်း၊ တရားခံ၏ လူမှုရေးအခြေအနေကို စုံစမ်းခြင်းတို့ဖြစ်သည်။ စုံစမ်းတွေ့ရှိချက်များကို သက်ဆိုင်ရာတရားရုံးနှင့် တရားရေး ဝန်ကြီးဌာနသို့ တင်ပြရသည်။ လူမှုအသိုင်းအဝန်းအား ပြဿနာ(သို့မဟုတ်) အန္တရာယ်မပေးနိုင်သော တရားခံများအား Probation (ခံဝန်) စနစ်ဖြင့် နေထိုင်ခွင့်ပေးခြင်းဖြစ်သည်ဟု ပြည်သူများအနေဖြင့်

ယုံကြည်လက်ခံလာပြီး ပြည်သူများပူးပေါင်းပါဝင်လာရန် ဖြစ်ပေသည်။

စေတနာ့ဝန်ထမ်း (Volunteer Probation Officer-VPO) များသည် တရားခံများကို ရပ်ရွာအခြေပြု ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အထူးအရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်သည်ကို တွေ့ရသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံတွင် ဒေသအလိုက်စေတနာ့ဝန်ထမ်းများကို Probation Office (ပြစ်မှုကျူးလွန်သူများအား ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းရေးဌာန)မှ ခန့်အပ်တာဝန်ပေးသည်။ အဓိကတာဝန်မှာ ပြစ်မှုကျူးလွန်သူများအား ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းရေးဌာန (The Department of Probation-DOP) ၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို ပူးပေါင်း ကူညီဆောင်ရွက်ရန်ဖြစ်ကြောင်း လေ့လာမှတ်သားခဲ့ရသည်။ ထိုသို့စေတနာ့ဝန်ထမ်း ခန့်အပ်ရာတွင် သတ်မှတ်ထားသောစံအရည်အချင်းများမှာ ဌာနမှသင်တန်းများ တက်ရောက်စေခြင်း၊ အသက်-၂၅နှစ် ပြည့်ရန်လိုအပ်ခြင်း၊ နိုင်ငံသားဖြစ်ရန်လိုအပ်ခြင်း၊ လူမှုရေးလုပ်သည့် အတွေ့အကြုံ (၂)နှစ်ရှိရန်လိုအပ်ခြင်း၊ အလယ်တန်းအဆင့် အောင်မြင်ရန် လိုအပ်ခြင်း၊ အိုးအိမ် / အလုပ်အကိုင်အတည်တကျရှိရန် လိုအပ်ခြင်း၊ ရုပ်ရည်အသွင်အပြင် ပြေပြစ်ရန်လိုအပ်ခြင်း၊ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူ မဖြစ်ရန် လိုအပ်ခြင်း၊ အနာရောဂါရှိသူ မဖြစ်စေရန် လိုအပ်ခြင်း၊ စိတ်အခြေအနေကောင်းမွန်ရန် လိုအပ်ခြင်း၊ သာသနာ့ဝန်ထမ်းမဖြစ်ရန် လိုအပ်ခြင်း၊ ပြစ်ဒဏ်ကျူးသူ မဖြစ်ရန် လိုအပ်ခြင်း စသည်ဖြင့် စေတနာ့ဝန်ထမ်းကြီးကြပ်သူများဖြစ်ရန်အတွက် လိုအပ်ချက် များဖြစ်သည်။ ထိုင်းနိုင်ငံတွင် များသောအားဖြင့် စေတနာ့ဝန်ထမ်းများအဖြစ် ဆောင်ရွက်သူများမှာ အငြိမ်းစားနိုင်ငံဝန်ထမ်းများ၊ တပ်မတော်မှ အငြိမ်းစားများ၊ ရဲဝန်ထမ်း အငြိမ်းစားများ၊ ရပ်မိရပ်ဖများက ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ကြသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံတွင် တရားခံများကို ရပ်ရွာအခြေပြုပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ရာတွင် Volunteer Probation Officer များသည် အားတတ်သရော ပါဝင်ကူညီဆောင်ရွက်ကြ သည်။

Volunteer Probation Officer (VPO) များမှ ခံဝန်ပေးပြီး လွှတ်ထားခြင်းခံရသော ထောင်ကျ အကျဉ်းသားသည် သတ်မှတ်စည်းကမ်းများကို လိုက်နာပြီး ပြဿနာတစ်စုံတစ်ရာမရှိပါက (VPO) များ၏ ထောက်ခံချက်ဖြင့် ခံဝန်ဖြင့်နေသည့်ကာလ ကုန်ဆုံးချိန်တွင် အကျဉ်းထောင်မှ တရားဝင်လွှတ်မိန့်လက်မှတ် ထုတ်ပေးမည်ဖြစ်သည်။ Parole(ခံဝန်)စနစ်ကျင့်သုံးသောနိုင်ငံများတွင် အကျဉ်းသားများ၏ ကျန်းမာရေး အခြေအနေ တိုးတက်ကောင်းမွန်လာခြင်း၊ ရာဇဝတ်မှု ဖြစ်ပွားမှုနှုန်းကျဆင်းလာခြင်း၊ ထပ်မံ၍ ပြစ်မှုထပ်မံ ကျူးလွန်မှု လျော့နည်းလာကြောင်း လေ့လာမှတ်သားခဲ့ရသည်။

Parole System (ခံဝန်စနစ်)ဆိုသည့် ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခံရပြီး အကျဉ်းထောင်အတွင်းရှိ အကျဉ်းသား များကို ခံဝန်ဖြင့် မိမိရပ်ရွာတွင် နေထိုင်စေခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဤနေရာတွင် အလျဉ်းသင့်၍ Parole System (ခံဝန်စနစ် ကျင့်သုံးပုံ) အဆင့်ဆင့်အကြောင်း တင်ပြရလျှင်-

- (က) ပြစ်ဒဏ်ကျခံရပြီး စုစုပေါင်းပြစ်ဒဏ်၏ အနည်းဆုံး သုံးပုံတစ်ပုံ ကျခံပြီး အကျဉ်းထောင်အတွင်း ထပ်မံ၍ ပြစ်မှု၊ ပြစ်ဒဏ်မရှိသူ၊ အကျဉ်းထောင်မှချမှတ်ထားသော စည်းကမ်းများလိုက်နာသူ၊ မိမိပြစ်မှုအတွက် နောင်တရနေသူ၊ ထပ်မံ၍ ပြစ်မှုကျူးလွန်ရန် အလားအလာနည်းပါးသူ များကို ထောင်တာဝန်ခံက ထောက်ခံပြီး ဒေသဆိုင်ရာ Parole Board (Reginal Parole Board) (ဒေသဆိုင်ရာ ခံဝန် စိစစ်ရေးအဖွဲ့) ထံသို့ အမည်စာရင်းတင်သွင်းရမည်။
- (ခ) ဒေသဆိုင်ရာ ခံဝန် စိစစ်ရေးအဖွဲ့ Parole Board သည် အကျဉ်းထောင်မှ အမည်စာရင်း တင်သွင်းသူများကို ထောင်သို့ သွားရောက်တွေ့ဆုံပြီး အထက်ဖော်ပြပါ အချက်များနှင့် ကိုက်ညီ

မှု ရှိ မရှိ အကျဉ်းသားနေထိုင်ခဲ့သည့်ကျေးရွာ၊ ရပ်ကွက်အတွင်းသွားရောက်ပြီး အကျဉ်းသား အား ရက်မစေ့မီ ၎င်း၏ အိမ်သို့ ပြန်လွှတ်မည်ဆိုပါက ရပ်ကွက်၊ ကျေးရွာနှင့် မိသားစုမှ လက်ခံနိုင်ခြင်း ရှိ မရှိ၊ စားဝတ်နေရေးအတွက် အလုပ်အကိုင် ရှိ မရှိ၊ မရှိပါက ရှာဖွေ ပေးနိုင်မည့်အခြေအနေတို့ကို လေ့လာစိစစ်ပြီး ပြန်လွှတ်ပေးသင့်ပါက NPB (National Parole Board)သို့ ထောက်ခံတင်ပြရသည်။

- (ဂ) NPB (National Parole Board) သို့မဟုတ် CPB ဗဟိုခံဝန်စိစစ်ရေးအဖွဲ့ (Central Parole Board) မှ (Regional Parole Board) ၏ ထောက်ခံတင်ပြမှုအရ ၎င်း၏ အဖွဲ့ဝင်များနှင့် ညှိနှိုင်းတိုင်ပင်ပြီး ခံဝန်ဖြင့် လွှတ်ပေးခြင်းကို ခွင့်ပြုနိုင်ပေသည်။
- (ဃ) ခံဝန်ဖြင့် လွှတ်သည်ဆိုသော်လည်း အစိုးရက ဖွဲ့စည်းထားသော စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုရေးရုံး၏ အုပ်ချုပ်မှုအောက်သို့ လွှဲပြောင်းပေးလိုက်ခြင်းဖြစ်ပြီးစေလွှတ်ခံရသူ ထောင်ကျအကျဉ်းသားသည် စောင့်ကြပ် ကြည့်ရှုရေးအရာရှိနှင့် ဒေသအလိုက် ဖွဲ့စည်းထားသော Volunteer Probation Officer များ၏ ကြီးကြပ်မှုအောက်တွင် သတ်မှတ်ထားသောနယ်မြေအတွင်း နေထိုင်ရမည် ဖြစ်သည်။
- (င) ခံဝန်ဖြင့် စေလွှတ်ခံရသူ အကျဉ်းသားက အထက်အပိုဒ် (၄) ပါ အဖွဲ့များ၏ ချိန်းဆိုမှုများကို သွားရောက်သတင်းပို့ရမည်ဖြစ်ပြီး သွားရောက်ရန်ပျက်ကွက်ခြင်း၊ သတ်မှတ်ထားသော စည်းကမ်းများကို မလိုက်နာခြင်း၊ အရက်သေစာသောက်စားခြင်း၊ လောင်းကစားခြင်း၊ ခိုက်ရန်ဖြစ်ပွားခြင်းတို့ဖြစ်ပေါ်ပါက စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုသူအရာရှိမှ အဆိုပါအကျဉ်းသားကို အကျဉ်းထောင်သို့ ပြန်လည်ပို့ဆောင်ရမည်ဖြစ်ပြီး ခံဝန်ဖြင့် နေထိုင်သည့်ကာလကို ပြစ်ဒဏ်တွင် ထည့်သွင်းတွက်ချက်ခြင်းပြုမည် မဟုတ်ကြောင်း လေ့လာမှတ်သားခဲ့ရသည်။

အီလက်ထရွန်နစ်ခြေရာခံကိရိယာ (Electronic Monitor)ကို ဖွံ့ဖြိုးပြီးကမ္ဘာ့နိုင်ငံများတွင် သုံးစွဲလျက် ရှိပြီး ထိုင်းနိုင်ငံတွင်လည်း ခံဝန်ဖြင့် လွှတ်ထားသောသူများကို သတ်မှတ်ဧရိယာအတွင်း နေစေပြီး Electronic Monitorဖြင့် ထိန်းချုပ်သည့် စနစ်ကို ကျင့်သုံးခြင်းဖြင့် အဆင့်မြင့်ထိန်းချုပ်သည့်စနစ်ကို အကောင်အထည် ဖော် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။ ထိုစနစ်တွင် အကယ်၍ ခံဝန်ဖြင့် လွှတ်ထားခံရသူသည် သတ်မှတ်ဧရိယာထက် ကျော်လွန်ပြီးသွားရောက်ပါက သတိပေးအချက်ပြစနစ်ဖြစ်သည်။ နောက်ဆုံးပေါ် အဆင့်မြင့် နည်းပညာဖြင့် ထိန်းချုပ်ခြင်းဖြစ်ကြောင်း လေ့လာမှတ်သားခဲ့ရသည်။

ထိုင်းနိုင်ငံတွင် ပြစ်မှုကျူးလွန်သူများကို အပိုင်း-၃ ပိုင်း ခွဲခြားထားသည်ကိုလေ့လာတွေ့ရှိရသည်။

- (၁) လူ့အသိုင်းအဝန်းအတွက် အန္တရာယ်ဖြစ်စေသော ပြစ်မှုကျူးလွန်သူ၊ (ဥပမာ၊ လူသတ်မှု၊ သက်ငယ်မှုဒိန်းမှု၊ လုယက်မှု)

- (၂) ပြစ်မှုကျူးလွန်တတ်သူမဟုတ်ဘဲ အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် ပြစ်မှုကျူးလွန်သူ၊

- (၃) အသေးအဖွဲ့မှု ပြစ်မှုကျူးလွန်သူ၊ (မူးယစ်ဆဲဆိုမှု၊ လက်ရောက်မှု၊ အသေးအဖွဲ့ခိုးမှု) ၊

ပြစ်မှုအသေးအဖွဲ့မှုကျူးလွန်သူများ(ဥပမာ-မူးယစ်ဆဲဆိုမှု၊ လက်ရောက်မှု၊ အသေးအဖွဲ့ခိုးမှု) များကို အမှုအားရပ်ရွာလူကြီးများက တရားမျှတမှုကိုကြည့်၍ ကျေအေးပြီးပြတ်စေခြင်း၊ ဥပဒေလုပ်ထုံးလုပ်နည်းအတိုင်း ကျေအေးစေခြင်း၊ ဒဏ်ငွေရိုက်ခြင်း၊ ခံဝန်ဖြင့်လွှတ်ခြင်း၊ အချိန်ပိုင်းအမှိုက်ကောက်ခိုင်းစေခြင်း၊ အချိန်ပိုင်း လူမှုရေးလုပ်ငန်းများ လုပ်ကိုင်စေခြင်း၊ နောက်ဆုံးအဆင့်အနေဖြင့် မဖြစ်မနေ ထောင်ဒဏ်ချမှတ်ပါက

ထောင်ကျ အကျဉ်းသားသည် အကျင့်စာရိတ္တကောင်းမွန်ပါက တစ်လလျှင် ၅ ရက်လျှော့ခြင်း၊ ပြစ်ဒဏ်မစေ့မီ ခံဝန်ဖြင့် လွတ်ပေးခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်စေကြောင်း လေ့လာမှတ်သားခဲ့ရသည်။

ထို့ပြင် ပြစ်ဒဏ်မစေ့မီ ထောင်ကျကာလများ၌ ပြုပြင်ရေးစခန်းများတွင် နေစေပြီး အသက်မွေးဝမ်း ကျောင်းပညာများ သင်ကြားပေးခြင်း၊ ပြစ်မှုအားခွင့်လွှတ်ပေးခြင်း၊ ပြစ်မှုအား ခွင့်လွှတ်ရာတွင် တစ်ဦးချင်း အလိုက်သော်လည်းကောင်း၊ အထွေထွေလွတ်ငြိမ်း ချမ်းသာခွင့်ဟူ၍ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ အဆိုပါစနစ်များကို ကျင့်သုံးရာတွင် အဓိက အခက်အခဲမှာ ပြည်သူများက ယုံကြည်မှုရရှိရေးဖြစ်ပြီး ပြည်သူများ ပူးပေါင်းပါဝင်လေ ပိုမိုအောင်မြင်လေဖြစ်ကြောင်း လေ့လာမှတ်သားခဲ့ရသည်။

နိုင်ငံအလိုက် Parole System (ခံဝန်ပေးသည့်စနစ်များလေ့လာခဲ့ရာတွင် ဂျပန်နိုင်ငံတွင် ပြစ်မှု ကျူးလွန်သူသည် ချမှတ်ထားသောထောင်ဒဏ်၏ ၃ ပုံ ၁ ပုံ ကျခံပြီးသူများ (ဥပမာ-ထောင်ဒဏ်-၃ နှစ်ကျခံရပါက အကျဉ်းထောင်တွင် (၁)နှစ်ကျခံပြီးသူ)နှင့် အကန့်အသတ်မရှိ ပြစ်ဒဏ်ကျခံနေရသူများဖြစ်ပါက အကျဉ်းထောင်တွင် (၁၀)နှစ် ကျခံပြီးသူကို Parole Board (ခံဝန်ပေးသည့်)အဖွဲ့မှ ခံဝန်ဖြင့်လွတ်နိုင်ကြောင်း လေ့လာမှတ်သားခဲ့ရသည်။ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံတွင် ပထမအကြိမ်ပြစ်မှုကျူးလွန်သူသည် ချမှတ်သောပြစ်ဒဏ်၏ ၃ ပုံ ၁ ပုံ ကျခံပြီးသူများ (ဥပမာ-ထောင်ဒဏ်-၃ နှစ်ကျခံရပါက အကျဉ်းထောင်တွင် (၁) နှစ် ကျခံပြီးသူ)နှင့် နှစ်အကန့်အသတ်မရှိ ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခံရသူအနေဖြင့် ပြစ်ဒဏ် (၁၅) နှစ် ကျခံပြီးသူဖြစ်လျှင် Parole Board (ခံဝန်ပေးသည့်) အဖွဲ့မှ ခံဝန်ဖြင့် လွတ်နိုင်ကြောင်း လေ့လာမှတ်သားခဲ့ရသည်။

မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ပြစ်မှုကျူးလွန်သူများအပေါ် ရပ်ရွာအခြေပြု စာရိတ္တပြုပြင်ထိန်းသိမ်းရေးစနစ်ကို အကောင်အထည်ဖော်ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်မည်ဆိုပါက Justice centre များ ဖွဲ့စည်းခြင်း၊ Justice Committee များ ဖွဲ့စည်းခြင်း၊ Parole (ခံဝန်စနစ်) နှင့် Bail စနစ် ကျင့်သုံးခြင်း၊ မူးယစ်ဆေးသုံးစွဲသူများအတွက် လူမှုရေးပြစ်ဒဏ်ပေးနိုင်ရန် အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန် ပြည်သူလူထုအား အသိပညာပေးခြင်းတို့ ဆောင်ရွက် ရန်လိုအပ်ပေသည်။ ထို့ပြင် Offender Rehabilitation Act ရေးဆွဲရန်လိုအပ်ခြင်း၊ အကျဉ်းထောင်လက်စွဲတွင် အဆိုပါစနစ်များ ထည့်သွင်းခြင်း၊ Criminal Procedure Code (ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ-၄၀၁တွင်) အဆိုပါခံဝန်စနစ်များပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်ခြင်းနှင့် ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ- ၅၆၂ (၁) အား အကောင်အထည် ဖော်လိုက်နာကျင့်သုံးရန် လိုအပ်ပေသည်။ ထိုသို့ ဥပဒေများ ရေးဆွဲပြင်ဆင်ပြဋ္ဌာန်း ဆောင်ရွက်ပြီးမှသာ Parole Board ဖွဲ့စည်းခြင်း၊ Probation Department (ပြစ်မှုကျူးလွန်သူများအား ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းရေးဌာန) နှင့်သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ်/တိုင်းအလိုက်ရုံးခွဲများ ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခြင်း၊ Probation Officer (ပြုပြင် ထိန်းသိမ်းရေးအရာရှိ)များခန့်ထားခြင်း၊ Volunteer Probation officer (စေတနာ့ဝန်ထမ်း) များ ခန့်ထားခြင်း၊ Volunteer Probation Officer များ စဉ်ဆက်မပြတ် ခန့်ထားနိုင်ရေးအတွက် Volunteer Probation Officer Association (စေတနာ့ဝန်ထမ်း အဖွဲ့အစည်း) များ တည်ထောင်ခြင်းတို့ လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် Parole System (ခံဝန်စနစ်)ကျင့်သုံးခြင်းဖြင့် ရရှိလာမည့်ကောင်းကျိုးများမှာ အကျဉ်းထောင်များပြည့်ကျပ်မှုကို လျော့ချနိုင်မည်ဖြစ်ခြင်း၊ စာရိတ္တ ကောင်းမွန်လာသူများကို စိစစ်ရွေးချယ်ပြီး ခံစားခွင့်ပြုခြင်းဖြစ်သဖြင့် အကျဉ်းထောင်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို များစွာအထောက်အကူပြုနိုင်ခြင်း၊ အကျဉ်းသားများအတွက် သုံးစွဲရသည့် စားသောက်နေထိုင်ရေးစရိတ်များ သက်သာလာမည်ဖြစ်ခြင်း၊ (လက်ရှိတစ်ဦးတစ်ရက်လျှင် စားစရိတ် (၁၀၀၀) နှုန်းကျခံနေရသည်) အကျဉ်းထောင်များ ထပ်မံတိုးချဲ့ ဆောက်လုပ်ရန် အရေအတွက်လျော့ချနိုင်ခြင်းဖြင့် နိုင်ငံတော်ဘဏ္ဍာကုန်ကျမှု သက်သာလာနိုင်ခြင်း၊

စာရိတ္တပြုပြင်ရေးလုပ်ငန်း၊ အသက်မွေးဝမ်းကြောင်း ပညာသင်ကြားပေးခြင်း လုပ်ငန်းများကို Probation officer (ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းရေးအရာရှိ)များနှင့် VPO (စေတနာ့ဝန်ထမ်း)များမှ ကြီးကြပ်ဆောင်ရွက်နိုင်မည် ဖြစ်သဖြင့် နောက်တစ်ကြိမ်ဖြစ်မှု ကျူးလွန်ရန် ရာခိုင်နှုန်းနည်းသွားနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် စာရိတ္တ ကောင်းမွန်လာပြီးဖြစ်သော လူတော်လူကောင်းများသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း စောစီးစွာ ပြန်လည် ရောက်ရှိလာမည်ဖြစ်၍ နိုင်ငံတော်အတွက် လိုအပ်သောနေရာများတွင် အထောက်အကူပြုနိုင်မည်ဖြစ်ခြင်း စသည့်ကောင်းကျိုးများရရှိမည်ဖြစ်ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပြစ်မှုကျူးလွန်သူများအား ရပ်ရွာအခြေပြု ပြန်လည်ထူထောင်ရေးစနစ် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရန် လိုအပ်လျက်ရှိသည်။ ယခုခေတ်အခါတွင် ပြစ်မှုကျူးလွန်သူတိုင်းသာ ထောင်ဒဏ်ချမှတ်မည်ဆိုပါက မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ကောင်းသောအဖြေမဟုတ်တော့ပေ။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော ရာဇဝတ်မှုကြီးများတွင် တရားခံအများစုသည် ယခင်ပြစ်ချက်ဟောင်းရှိသူများ ဖြစ်နေသည်ကို လေ့လာတွေ့ရှိရပေသည်။ နိုင်ငံတော်မှလွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်များရှိသော်လည်း ထောင်ကျပြီး အကျဉ်းသားများ သည် အလုပ်အကိုင်အတည်တကျမရှိခြင်း၊ ပစ်ပယ်ခံထားရခြင်း၊ ရပ်ရွာအတွင်း မဝင်ဆံ့နိုင်ခြင်းများကြောင့် ရပ်တည်ရန် အခက်အခဲဖြစ်လာကာ တဖန်ရာဇဝတ်မှု ကျူးလွန်တော့သည်။

ပြစ်မှုကျူးလွန်သူများအား ခံဝန်စနစ်ကျင့်သုံးပြီး ပြန်လည်ထူထောင်ရေးစနစ်သည် ကောင်းမွန်သဖြင့် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအသီးသီးက လက်ခံကျင့်သုံးလျက်ရှိကြသည်။ နိုင်ငံတော်အစိုးရအနေဖြင့်လည်း ခံဝန်စနစ်ကို ကျင့်သုံးမည်ဆိုပါက သီးခြားဌာနတစ်ခုတိုးချဲ့ ဖွဲ့စည်းရမည်ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတော်ဘဏ္ဍာငွေ သုံးစွဲရမည်ဖြစ်၍ ကုန်ကျစရိတ်ရှိမည်ဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်သည် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ကျင့်သုံးဆောင်ရွက် နေရာ တိုင်းပြည်အတွက် အားထားရသော လူကောင်းလူတော်များ များစွာလိုအပ်နေပေသည်။ ပြစ်မှု ကျူးလွန်သူများသည် ထောင်ဒဏ်အပြစ်ပေးခံရလျှင် ထောင်ဒဏ်ကျခံပြီးပါက လူ့အသိုင်းအဝိုင်းသို့ ပြန်လည်ရောက်ရှိလာမည်ဖြစ်၍ ထောင်ဒဏ်အစား လူမှုရေးပြစ်ဒဏ်ပေးခြင်း၊ ခံဝန်စနစ်ကျင့်သုံးပြီး ပြန်လည်ထူထောင်ရေး လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ပေးခြင်းဖြင့် ပြစ်မှုကျူးလွန်သူကို အရေးယူအပြစ်ပေးရာတွင် အကျင့်စာရိတ္တပြုပြင်မှုကို ဦးတည်ရမည်ဆိုသည့် တရားစီရင်ရေးအခြေခံမူနှင့် ကိုက်ညီပေမည်။ သို့ဖြစ်ရာ Parole System(ခံဝန်စနစ်)ကို ကျင့်သုံးခြင်းဖြင့် အထက်ဖော်ပြပါကောင်းကျိုးများရရှိမည်ဖြစ်ပြီး တိုင်းပြည်၏ တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေးအတွက် များစွာအထောက်အကူပြုနိုင်မည်ဖြစ်ကြောင်း လေ့လာတင်ပြလိုက်ရပါသည်။

ထင်လင်းကို(တရားရေး)

ကျမ်းကိုးစာရင်း

- ၁။ ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေ
- ၂။ အကျဉ်းထောင်လက်စွဲ
- ၃။ The Probation Law of Thailand
- ၄။ Offenders Rehabilitation Act of Japan
- ၅။ (၂၄-၂-၂၀၁၉)ရက်နေ့ထုတ် မြန်မာ့အလင်းသတင်းစာဆောင်းပါးရှင် စာရေးဆရာ မြင့်မိုး (သာယာဝတီ) ၏ ပြစ်မှုကျူးလွန်သူများအား ရပ်ရွာအခြေပြု ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးစနစ်
- ၆။ ထိုင်းနိုင်ငံတွင် ကျင်းပခဲ့သည့် First, second and Third Country Training Programme (TCTP) သင်တန်းများ

တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ၊ ကူမင်းမြို့နှင့် ပီကင်းမြို့များရှိ တရားရုံးများသို့ လေ့လာရေးခရီးမှသည် အနာဂတ်ခေတ်မီဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်သည့် တရားရုံးများဆီသို့

သွယ်နှင်းအိဖေ

ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်၊ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တွင် ၂၀၁၅ ခုနှစ်မှ စတင်၍ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာလုပ်ငန်းစဉ်များချမှတ်ထားရှိရာ လုပ်ငန်းနယ်ပယ် (၅)ရပ်ရှိသည့်အနက် မဟာဗျူဟာရည်မှန်းချက် ၁.၁ ‘တရားရုံးဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများကို အလွယ်တကူလက်လှမ်းမီနိုင်ရေး တိုးမြှင့်လုပ်ဆောင်ရန်’ဟု သတ်မှတ်ထားပါသည်။ မဟာဗျူဟာ ရည်မှန်းချက် ၂.၁ တွင် ‘သတင်းမီဒီယာများ၊ ပြည်သူများနှင့် ဆက်ဆံပြောဆိုမှုကိုမြှင့်တင်ရန်’သတ်မှတ်ထားပြီး၊ မဟာဗျူဟာအရ အထူးအရေးကြီးအစီအစဉ် တစ်ရပ်အဖြစ် တရားရုံးအဆင့်ဆင့်တွင် အများပြည်သူကို သတင်းအချက်အလက်ပေးသည့် ဝန်ဆောင်မှု လုပ်ငန်းများ စတင်လုပ်ဆောင်ခြင်းဟူ၍ ပါရှိပါသည်။ ထိုသို့ အများပြည်သူအတွက် တရားရုံးဝန်ဆောင်မှုများ လုပ်ဆောင်ရာတွင် ပိုမိုတိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် တရုတ်နိုင်ငံ တရားရုံးများသို့ သွားရောက်လေ့လာရာတွင် တွေ့ရှိရသည့် နည်းပညာအသုံးပြုဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများအား အများပြည်သူသိရှိနိုင်စေရန် ရေးသားတင်ပြခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ စီးပွားရေးနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန (MOFCOM)မှ ၂၂-၁၀-၂၀၁၉ ရက်နေ့မှ ၄-၁၁-၂၀၁၉ နေ့အထိ ကျင်းပပြုလုပ်သည့် ၂၀၁၉ Seminar for Myanmar Judges သို့ ဒက္ခိဏခရိုင်တရားရုံး၊ ဒုတိယခရိုင်တရားသူကြီး ဦးကြည်မင်းစိုး ဦးဆောင်သည့် တရားရေးအရာရှိ ၁၅ ဦး တက်ရောက်ခဲ့ကြပါသည်။ ထိုသို့သွားရောက်စဉ် ယူနန်ပြည်နယ် အဆင့်မြင့်ပြည်သူ့တရားရုံး၊ ကူမင်းမြို့ ရိုးဆန်းခရိုင် အခြေခံပြည်သူ့တရားရုံး၊ ကူမင်းမြို့ရှိ ကွမ်တုအခြေခံပြည်သူ့တရားရုံးနှင့် ပီကင်းမြို့ရှိ အင်တာနက် တရားရုံးတို့သို့ သွားရောက်လေ့လာခွင့်ရရှိခဲ့ပါသည်။

အဆိုပါတရားရုံးများသို့ သွားရောက်လေ့လာရာတွင် နည်းပညာတရားခွင် (Intelligent Court or electronic Court)များ တည်ထောင်ထားခြင်း၊ အင်တာနက်တရားရုံး (Internet Court)တည်ထောင်ခြင်း၊

တရားမျှတမှုရှိခြင်းကိုမြင်သာထင်ရှားစေရန်အတွက် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှု Platform များ တည်ထောင်ထားခြင်း၊ ပြည်သူ့တရားရုံးချုပ်မှ တရားရုံးအသီးသီးအား စီမံခန့်ခွဲနိုင်ရန်အတွက် Big Data Management and Service Platformနှင့် ကြီးကြပ်ရေး platform များ တည်ထောင်ထားခြင်းတို့အား လေ့လာခွင့် ရရှိခဲ့ပါသည်။ တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံတွင် နည်းပညာအသုံးပြု၍ တရားစီရင်ရေးမြန်ဆန်စေရန်၊ ခေတ်မီတိုးတက်စေရန် ဆောင်ရွက်နေကြောင်း လေ့လာသိရှိခဲ့ရပါသည်။

နည်းပညာတရားခွင်

တရုတ်နိုင်ငံရှိ တရားရုံးများအား လေ့လာရေးသွားရောက်စဉ် online မှတစ်ဆင့် အမှုတင်သွင်းခြင်း (online case-filing)၊ online မှတစ်ဆင့် အခွန်အခများပေးသွင်းခြင်း (online payment)၊ online မှတစ်ဆင့် သက်သေခံချက်များ လဲလှယ်ခြင်း (online evidence exchange) အမှုများ ကြားနာခြင်း စစ်ဆေးခြင်းကို online တွင် လွှင့်တင်ခြင်း (online court session)နှင့် အမှုသည်များ၏ခရီးသွားလာရသည့် ကုန်ကျစရိတ် အနည်းဆုံးဖြစ်စေရန် အီလက်ထရောနစ် နည်းပညာဖြင့် ဆင့်စာချုပ်အပ်ခြင်း (electronic service) စသည့် အီလက်ထရောနစ် တရားစွဲဆိုမှုဆိုင်ရာ စံ(၅)မျိုးအား တွေ့ရှိခဲ့ရပါသည်။ မိမိတို့နိုင်ငံတွင်လည်း Ease of Doing Business အဆင့်တိုးတက်စေရေး ဆောင်ရွက်နေပေရာ ထိုကဲ့သို့ နည်းပညာတရားခွင်များ ထားရှိ တည်ဆောက်နိုင်မည်ဆိုပါက အမှုသည်များအနေဖြင့် အခွန်အခများကို တိတိကျကျလွယ်လွယ်ကူကူ ထမ်းဆောင်နိုင်မည်ဖြစ်ပြီး၊ အမှုတွဲစက္ကူရပ်များ မိတ္တူကူးယူရာတွင် အချိန်နှင့်ငွေကို များစွာချွေတာနိုင်မည် ဖြစ်ကာ Ease of Doing Business အဆင့်တိုးတက်ရေးအတွက် တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်မှ တစ်ဘက်တစ်လမ်းမှ ပံ့ပိုးဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

တရုတ်နိုင်ငံရှိ တရားရုံးများတွင် တရားရုံးအဝင်၌ တရားရုံးသို့လာရောက်သူအားလုံးအား လေဆိပ် လုံခြုံရေးစံနှုန်းအတိုင်း face recognition စနစ်ဖြင့် လည်းကောင်း၊ x-ray scanner များဖြင့်လည်းကောင်း လုံခြုံရေးအရ စစ်ဆေးသည့်အပြင် တရားရုံးအတွင်းသို့ တုတ်၊ ဓား စသည့် ကိရိယာများယူဆောင်ခွင့်မပြု ကြောင်း တရားရုံးအဝင်ဝ၌ ပုံ၊ စာ၊ သင်္ကေတများဖြင့် ဗီဒီယိုများပြုလုပ်ချိတ်ဆွဲထားပါသည်။ တရားရုံးအတွင်း မိမိသွားလိုသည့်နေရာသို့ အလွယ်တကူရောက်ရှိနိုင်ရန် တရားရုံးလမ်းညွှန်မြေပုံကိုကြည့်ရှုနိုင်သည့် စက်ကိရိယာ ထားရှိသည်ကိုလည်း တွေ့ရှိရပါသည်။

အမှုစွဲဆိုရာတွင် အမှုစွဲဆိုစဉ်တလျှောက်လုံး electronic case filing စနစ်သို့ပြောင်းလဲအသုံးပြုနိုင်ရန် အတွက် တရားစွဲဆိုမှုဆိုင်ရာ ပစ္စည်းများနှင့် scan ဖတ်သည့်စင်တာတို့ ထားရှိပြီး၊ အမှုသစ်အားလုံးကို electronic file အဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲနိုင်ရန် scan ဖတ်ရပါသည်။ အမှုသည်များအနေဖြင့် တရားရုံးအတွင်း လိုအပ်သည့် စာရွက်စာတမ်းများကို ရယူနိုင်သည့်ကောင်တာနှင့် ဖြည့်သွင်းရမည့်နမူနာပုံစံများကို အဆင်သင့်ထားရှိပေးကာ သိလိုသည်များကိုလည်း မေးမြန်းနိုင်ပါသည်။ အမှုအတွက်လိုအပ်သည့် အခြားစာရွက် စာတမ်းများကို Scan ဖတ်သည့်ကောင်တာတွင် Scan ဖတ်ပြီးနောက် ပြစ်မှု၊ တရားမအလိုက် သက်ဆိုင်ရာ အမှုတင်သည့် ကောင်တာများသို့ သွားရောက်ရပါသည်။ ကောင်တာတွင် အမှုတစ်မှုခြင်းအလိုက် QR ကုတ်နံပါတ်(၁)ခု သတ်မှတ်ပေးပြီး၊ တရားစရိတ်ကို electronic pay စနစ်ဖြင့် ပေးချေရကြောင်း သိရှိခဲ့ရပါ သည်။

အီလက်ထရောနစ် လက်မှတ် (electronic signature) ရေးထိုးရန်အတွက် စက်ကိရိယာကိုလည်း တရားရုံးအတွင်းထားရှိသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။

ဆင့်စာချုပ်အပ်ခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ သီးခြားကုမ္ပဏီမှ ဝန်ဆောင်မှုပေးပြီး၊ ဝန်ဆောင်ခကို တရားရုံးမှ ပေးချေရပါသည်။ ဆင့်စာချုပ်အပ်ရာတွင် Telephone Service၊ Electronic Service၊ iPostal Service၊ iDoor-to-Door service၊ Announcement Service စသည်ဖြင့် တစ်ဆင့်ချင်းချုပ်အပ်တည်ပြုကြောင်း သိရှိရပါသည်။

အမှုများစစ်ဆေးရာတွင်အမှုစစ်ဆေးစဉ်တစ်လျှောက်လုံး video မှတ်တမ်းရယူထားပြီး၊ Court Hearing Speech Recognition System (ပြောဆိုသောစကားအတိုင်း စာပေါ်သည့်စနစ်)ကို အသုံးပြု ထားသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ ထိုစနစ်၏မှန်ကန်မှုမှာ ၉၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်ရှိကြောင်း၊ တရားခွင့်စာရေးမှ မှားယွင်းချက် အနည်းငယ်ကို ပြင်ပေးရုံသာဖြစ်ကြောင်း၊ အဆိုပါနည်းပညာကို အသုံးပြုခြင်းဖြင့် အမှုကြားနာသည့်အချိန်ကို ၂၀ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၃၀ ရာခိုင်နှုန်းအထိ လျော့ချနိုင်ကြောင်း၊ ရှုပ်ထွေးသည့်အမှုများမှာ ၅၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့်အထိ အချိန်ကုန်သက်သာသွားကြောင်း၊ တရုတ်နိုင်ငံတွင် နည်းပညာတရားခွင့်ပေါင်း ၃၄၀၀၀-ကျော်ရှိကြောင်း သိရှိခဲ့ရပါသည်။

Court Hearing Openness Website (အမှုစစ်ဆေးခြင်းကို Online တွင် တိုက်ရိုက်လွှင့်ခြင်း) ကို ၂၇-၉-၂၀၁၆ နေ့မှစတင်၍ တရုတ်နိုင်ငံရှိ တရားရုံးများတွင် ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ခဲ့ကြောင်း၊ ပြည်သူအများမှ အမှုစစ်ဆေးဆုံးဖြတ်မှုကို online မှ တစ်ဆင့် ကြည့်ရှုလေ့လာနိုင်ကြောင်း၊ နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေးဆိုင်ရာအမှုများ၊ စီးပွားရေးဆိုင်ရာလျှို့ဝှက်ချက်များနှင့် ပုဂ္ဂလိကဆိုင်ရာ လျှို့ဝှက်သင့်သောအမှုများမှအပ ကျန်အမှုများအားလုံး၏ စီရင်ချက်ကို စီရင်ချက် ချမှတ်ပြီးနောက် (၈)ရက်အတွင်း စီရင်ချက်ထုတ်ပြန်ခြင်း website တွင် တင်ပြထား ကြောင်း သိရှိရပါသည်။

စီရင်ချက်အမိန့်များကို အတည်ပြုဆောင်ရွက်သည့် သတင်းအချက်အလက် website (Enforcement Information Website)ကိုလည်း တည်ထောင်ထားရှိပြီး အဆိုပါ website တွင် လေလံတင်မည့်အကြောင်း အရာများ၊ တရားရှုံးနှင့် ပတ်သက်သည့် အချက်အလက်များ ဖော်ပြထားကြောင်း၊ လေလံဆွဲဝယ်ယူလိုသူသည် အဆိုပါ website တွင် ဝင်ရောက်လေ့လာနိုင်ကြောင်း၊ ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးဦးအနေဖြင့် လုပ်ငန်းတစ်ခုခုကို အခြားသူ တစ်ဦးဦးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်လိုပါက မိမိနှင့်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မည့် Partner ကို ယုံကြည်စိတ်ချနိုင်ခြင်း ရှိ/မရှိ၊ ၎င်းမှာ website တွင် ဖော်ပြထားခံရသည့် တရားရှုံးဟုတ်/မဟုတ် ကြည့်ရှုနိုင်ကြောင်း၊ ထိုသူမှာ တရားရှုံးဖြစ်နေပါက ၎င်း၏ပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် ၎င်း၏စီးပွားရေးအခြေအနေ စသည့် ၎င်းနှင့်ပတ်သက်သည့် အချက်အလက်များကို ကြည့်ရှုနိုင်ကြောင်း လေ့လာသိရှိရပါသည်။

Big Data Management and Service Platform နှင့် ကြီးကြပ်ရေး platform တည်ထောင်ခြင်း

တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ၊ ပြည်သူ့တရားရုံးချုပ်မှ တရားရုံးအသီးသီးတရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှု တည်ဆောက်နိုင်ရန် Big Data Management and Service Platform ကို တည်ထောင်ထားရှိသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ အဆိုပါ Platform ပေါ်ရှိ အမှုအရေအတွက်သည် အချိန်နှင့်အမျှ update ဖြစ်နေကြောင်း၊ အဆိုပါ platform ကို အသုံးပြုခြင်းအားဖြင့် တစ်နိုင်ငံလုံးတွင် လက်ခံရရှိသည့် အမှု၊ စီရင်ဆုံးဖြတ်ပြီးသည့် အမှုများကို အချိန်နှင့်တပြေးညီ သိရှိနိုင်ကြောင်း လေ့လာခဲ့ရပါသည်။ ထို့ပြင် အမှုတစ်မှုချင်းစီ၏ အချက် အလက်အသေးစိတ်လည်း ပါဝင်ကြောင်း၊ အမှုတစ်မှုချင်းစီ၏ အချက်အလက်များကို အခြေခံ၍ လစဉ် အစီရင်ခံစာများကို စက်မှအလိုအလျောက်ပြုလုပ်ပေးကြောင်း သိရှိရပါသည်။

ကြီးကြပ်ရေး platform တည်ထောင်ခြင်း

ပြည်သူ့တရားရုံးချုပ်က တည်ထောင်ထားသော application(၁၀၀)ကျော်ရှိကြောင်း၊ လူအင်အားဖြင့် စောင့်ကြည့်ထိန်းချုပ်ရန်မဖြစ်နိုင်သည့်အတွက် နည်းပညာ အသုံးပြု၍ data များကို စီမံခန့်ခွဲခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ အခြေခံအဆောက်အအုံစနစ်၊ သတင်းအချက်အလက်လုံခြုံရေးတို့အား စောင့်ကြည့်နိုင်ရန်စီစဉ်ထားကြောင်း၊ ပြည်သူ့တရားရုံးချုပ်မှ တစ်နိုင်ငံလုံးရှိ တရားရုံးအားလုံးနှင့် link ချိတ်ထားပြီး၊ အဆိုပါ platform မှ နေ၍ နိုင်ငံအတွင်းရှိ မည်သည့်တရားရုံး၏ တရားခွင့်ကိုမဆိုကြည့်ရှုနိုင်ကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

တရားစွဲဆိုမှုဆိုင်ရာ ဘက်စုံ ဝန်ဆောင်မှုစင်တာများ

အမှုသည်များအနေဖြင့် တရားစွဲဆိုရာတွင် အခက်အခဲမရှိစေရန် တရုတ်နိုင်ငံရှိ တရားရုံး ၉၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်တွင် တရားစွဲဆိုမှုဆိုင်ရာ ဘက်စုံဝန်ဆောင်မှုစင်တာများ ဖွင့်လှစ်၍ လမ်းညွှန်မှုပေးသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုပြုလုပ်ရန်အတွက်လည်း အဆိုပါဝန်ဆောင်မှုစင်တာတွင် လျှောက်ထားနိုင်ကြောင်း၊ ဝန်ဆောင်မှုစင်တာသို့မလာရောက်နိုင်သော အမှုသည်များအတွက် တရားစွဲဆိုမှုဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှု network များ (litigation Service network) ဖွင့်လှစ်ထားရှိပြီး online မှ တစ်ဆင့်အမှုတင်သွင်းခြင်း၊ အမှုနှင့်ပတ်သက်၍ စုံစမ်းခြင်း၊ သိရှိလိုသည်များရှာဖွေခြင်း၊ အီလက်ထရောနစ်နည်းလမ်းဖြင့် ဆင့်စာချအပ်ခြင်း (electronic delivery)၊ တရားစွဲဆိုမှုဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်မှုများပေးခြင်းနှင့် အမှုသည်နှင့် ရှေ့နေများအတွက် အခြားသောဝန်ဆောင်မှုများပေးခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်ပေးကြောင်း၊ တစ်နိုင်ငံလုံးရှိ တရားရုံး ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်တွင် တရားစွဲဆိုမှုဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှု network များ ဖွင့်လှစ်ထားကြောင်း၊ ထို့ပြင် တစ်နိုင်ငံလုံးရှိ တရားရုံး ၇၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်တွင် Litigation Service Hotline ဖွင့်လှစ်ထားပြီး၊ hotline နံပါတ် ၁၂၃၆၈ သို့ ဖုန်းဆက်၍ မေးမြန်းနိုင်ကြောင်း၊ အဆိုပါ hotline နံပါတ်သို့ ဖုန်းဆက်ခြင်း၊ စာတိုပို့ခြင်း (SMS)၊ voice message ပို့ခြင်းတို့ ပြုလုပ်နိုင်ကြောင်း၊ ထို့ပြင် ၄၄ ရာခိုင်နှုန်းကျော်ရှိ တရားရုံးများတွင် wechat application မှတစ်ဆင့် တရားစွဲဆိုမှုဆိုင်ရာဝန်ဆောင်မှုများရယူနိုင်ကြောင်း၊ အချို့ ခရိုင်ရှိ တရားရုံးများတွင် အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းရေးဆိုင်ရာ platform (Litigation Service Platform)ကိုလည်း တည်ထောင်ထားရှိကြောင်း၊ အချို့သော တရားရုံးများတွင် တရားစွဲဆိုမှုဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်မှုပေးသောစက်ရုပ် (Litigation guiding robots)များလည်း ထားရှိကြောင်း သိရှိခဲ့ရပါသည်။

အင်တာနက်တရားရုံး

အင်တာနက်ခေတ်တွင် online မှတစ်ဆင့်ဖြစ်ပွားသော စီးပွားရေးဆိုင်ရာ မှုခင်းများ၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာ မှုခင်းများ တစ်နေ့တစ်ခြား များပြားလာသည့်အတွက် ပြည်သူလူထုအတွက် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များကို ပိုမိုဖြည့်စွမ်းနိုင်ရန် တရုတ်နိုင်ငံတွင် အင်တာနက်တရားရုံး (Internet Court)များ တည်ထောင်ထားရှိကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့ရပါသည်။ online တွင် အရောင်းအဝယ်ပြုလုပ်သောကိစ္စရပ်များ၊ online တွင် ပေါ်ပေါက်သော ငွေကြေးဆိုင်ရာအငြင်းပွားမှုများ၊ domain name ပိုင်ဆိုင်မှုကို ထိပါးချိုးဖောက်မှု ဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများ ဖြစ်ပွားလာပါက ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်စစ်ဆေးနိုင်ရန် အင်တာနက်တရားရုံးများ တည်ထောင်ထားရှိခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ တရုတ်နိုင်ငံတွင် အင်တာနက်တရားရုံး (၃)ရုံးရှိပြီး ဟန်ကျိုးမြို့ (Hangzhou)၊ ပီကင်းမြို့ (Beijing)နှင့် ကွမ်ကျိုးမြို့ (Guangzhou)တို့တွင်လည်းကောင်း၊ အင်တာနက်တရားရုံးများ တည်ထောင်ထားကြောင်း သိရှိရပါသည်။

အင်တာနက်တွင် တရားစွဲဆိုခြင်းသည် ကွန်ပျူတာကို တစ်ချက်နှိပ်လိုက်ရုံဖြင့် အင်တာနက်တရားရုံးကို

မိမိအိမ်တွင်ပင် ပြုလုပ်ခွင့်ရရှိမည်ဖြစ်ပြီး၊ တရားလိုသည် ၎င်းတို့၏ လျှောက်လွှာနှင့် သက်သေထင်ရှားပြသမည့် အရာများကို အချိန်ပြည့်ဖွင့်လှစ်ထားသော online မှတစ်ဆင့် တရားရုံးသို့ တင်ပြနိုင်ပါသည်။ one-touch အဆိုလွှာပုံစံ (one-touch pliant)၏ လုပ်ဆောင်ချက်ဖြင့် ရှုပ်ထွေးလှသော တရားစွဲဆိုမှုဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များကို အတိုချုပ်ဖြစ်စေရန် ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်သည်။ အမှုသည်များနေဖြင့် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းရေးပြုလုပ်လိုပါကလည်း စိတ်ကြိုက်ရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်ရှိပြီး၊ online စေ့စပ်ညှိနှိုင်းရေး လုပ်ငန်းများနှင့် ဖျန်ဖြေရေးအရာရှိများ၏ အာမခံချက်ဖြင့် တရားစွဲဆိုရေးလုပ်ငန်းစဉ်မှာ ပိုမိုအဆင်ပြေလာရသည်ဟု သိရှိရပါသည်။ စာရွက်မသုံးသည့် တရားစွဲဆိုမှုစနစ် (paperless online litigation system) ဖြစ်သည့်အတွက် စီရင်ချက်များကို ပိုမိုထိရောက်မှုရှိစေပြီး၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကိုလည်း ထိန်းသိမ်းပြီးဖြစ်ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

Online တရားစွဲဆိုခြင်း platform (online litigation platform) မှတစ်ဆင့် ပြည်သူအများအနေဖြင့် တရားစွဲဆိုမှုလုပ်ငန်းစဉ်တစ်ရပ်လုံးကို လေ့လာသိရှိခွင့် ရရှိနိုင်ပါသည်။ ပြည်သူလူထုမှ စီရင်ချက်များကို စစ်ဆေးကြည့်ရှုနိုင်ကာ၊ အမှုစစ်ဆေးနေစဉ် တိုက်ရိုက်ထုတ်လွှင့်မှုကိုလည်းကြည့်ရှုနိုင်ပြီး၊ ယခင်က စစ်ဆေးစီရင်မှုများကိုလည်း ပြန်လည်သုံးသပ်နိုင်သဖြင့် “နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာကြီးကြပ်မှု” (national supervision) အနေဖြင့် တရားမျှတပြီး ဘက်မလိုက်သော စနစ်ဖြစ်စေရန် ဟူသည့်ရည်ရွယ်ချက်ကို ပိုမိုအောင်မြင်စေပါကြောင်း၊ ပြည်သူလူထုအနေဖြင့် online တွင် အမှုစွဲဆိုမှုလုပ်ငန်းစဉ် အဆင့်ဆင့်ကို သိရှိခွင့်ရရှိပြီး၊ online တရားစွဲဆိုမှုနယ်ပယ်တွင် အင်တာနက်အမှုများနှင့် ပတ်သက်သည့် စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့်လည်း ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်မှုရရှိနိုင်ကြောင်း သိရှိခဲ့ရပါသည်။

ပီကင်းအင်တာနက်တရားရုံးတွင် တရားသူကြီးများသာမက နည်းပညာကျွမ်းကျင်သူပညာရှင်များ (technical expert) ကိုလည်း ခန့်အပ်ထားကြောင်း၊ ပီကင်းအင်တာနက်တရားရုံးတွင် နည်းပညာကျွမ်းကျင်သူပညာရှင်(၃)ဦးသာရှိပြီး၊ နည်းပညာကုမ္ပဏီကို ဝန်ဆောင်ခပေးအပ်၍ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ကြောင်း၊ ပီကင်းအင်တာနက်တရားရုံးသည် ကုမ္ပဏီ(၁၀) ခုကျော်ဖြင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိကြောင်း၊ အင်တာနက်တရားရုံးတွင် တရားစွဲဆိုရာ၌ ပေးအပ်ရသည့်အခွန်အခမှာ အခြားတရားရုံးများကဲ့သို့ပင် ဖြစ်ကြောင်း၊ online တွင် ဖြစ်ပွားသောအမှုများအတွက် online case filing မလုပ်လိုပါက အင်တာနက်တရားရုံးတွင် ကိုယ်တိုင်လာရောက်တရားစွဲဆိုရန် အမှုလက်ခံဌာနကိုလည်း ဖွင့်လှစ်ထားကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

အင်တာနက်တရားရုံးတွင် အမှုစစ်ဆေးသည့်အခါ တရားခွင်မစတင်မီ အမှုသည်များအနေဖြင့် online ပေါ်တွင် ရောက်ရှိနေခြင်းရှိ၊ မရှိ ဝန်ထမ်းက ဦးစွာစစ်ဆေးကြည့်ရှုရကြောင်း၊ အမှုစစ်ဆေးမည့်အချိန်ကို ကြိုတင်ကြေညာထားပြီးဖြစ်သည့်အတွက် အမှုသည်များအနေဖြင့် တရားခွင်မစတင်မည့်အချိန်တွင် online ပေါ်တွင် ရောက်ရှိနေပြီးဖြစ်ကြောင်း၊ စစ်ဆေးစီရင်မှုအစအဆုံးကို record လုပ်ထားပြီး တိုက်ရိုက်ထုတ်လွှင့်နေခြင်းဖြစ်သည့်အတွက် မည်သူမဆိုကြည့်ရှုလေ့လာနိုင်ကြောင်း၊ တရုတ်နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံလုံးတွင် internet လိုင်း ထုတ်လွှင့်မှုမှာ အားကောင်းသဖြင့် စစ်ဆေးနေစဉ်တစ်လျှောက် လိုင်းကျသွားခြင်းမျိုး တစ်ကြိမ်မျှ မဖြစ်ဘူးကြောင်း၊ ဖြစ်ခဲ့လျှင်လည်း နည်းပညာကျွမ်းကျင်သူများ၏ အကူအညီဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် စီစဉ်ထားပြီးဖြစ်ကြောင်း၊ ပီကင်းအင်တာနက်တရားရုံး၏ website မှာ Supreme People's Court ၏ ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင် ထားရှိခြင်းမဟုတ်ဘဲ သီးခြား website ထားရှိခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ သို့သော် internal line ဖြင့် Supreme People's Court နှင့် ချိတ်ဆက်ထားကြောင်း၊ ပြည်သူများမှာ external လိုင်းမှသာကြည့်ရှုနိုင်ကြောင်း၊ ပီကင်းအင်တာနက်တရားရုံး၏ အမှုစွဲဆိုမှုအခြေအနေများကို ထိုတရားရုံး၏ website

တွင်သာ ကြည့်ရှုနိုင်ကြောင်း သိရှိခဲ့ရပါသည်။

ပီကင်း အင်တာနက်တရားရုံးသို့ သွားရောက်လေ့လာစဉ် တရားခွင်(၁)ခုတွင် အမှုစစ်ဆေးနေသည်ကို လေ့လာခွင့်ရရှိခဲ့ပါသည်။ အမှုသည်(တရားလို)မှ ၎င်း၏နေအိမ်မှနေ၍ internet အသုံးပြုကာပြောဆိုနေပြီး၊ တရားသူကြီးမှ အင်တာနက်တရားရုံးရှိ တရားခွင်တွင်ထိုင်ကာ အမှုစစ်ဆေးနေသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ အမှုစစ်ဆေးနေစဉ် ပြောဆိုသောစကားများမှာလည်း Court Hearing Speech Recognition System (ပြောဆိုသောစကားအတိုင်း စာပေါ်သည့်စနစ်)ကို အသုံးပြုထားပြီး တရားခွင်ကိုမှန်များဖြင့် ကာရံထားကာ လိုအပ်လျှင် ခလုတ်တစ်ခုကိုနှိပ်လိုက်ပါက တရားခွင်အတွင်း အမှုစစ်ဆေးမှုကို ပြင်ပမှလူများက တွေ့မြင်နိုင်ခြင်း မရှိအောင် ဆောင်ရွက်နိုင်သည်ကိုလည်း တွေ့ရှိရပါသည်။ အလားတူ စေ့စပ်ညှိနှိုင်းရေးပြလုပ်သည့် အခန်း (mediation room) ကိုလည်း မှန်များဖြင့် ကာရံထားပြီး၊ စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုပြုလုပ်သည့်အခါ အခြားလူများ မမြင်မတွေ့နိုင်စေရန် ဆောင်ရွက်နိုင်ကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

ပီကင်းအင်တာနက် တရားရုံးတွင် online မှတစ်ဆင့် အမှုတင်သွင်းခြင်း၊ online တွင် အမှုစစ်ဆေးခြင်း၊ online မှတစ်ဆင့် အမှုအား စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေး ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ စီရင်ချက်အမိန့်များကို အတည်ပြုဆောင်ရွက် ခြင်း စသည့် တရားစွဲဆိုမှု လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ရပ်လုံးကို ဆောင်ရွက်နိုင်သည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ အင်တာနက် တရားရုံးတွင် အမှုစစ်ဆေးခြင်းဖြင့် အချိန်နှင့်နေရာအခက်အခဲကို ဖြေရှင်းပြီးဖြစ်ကာ၊ စစ်ဆေးစီရင်မှု ဆိုင်ရာအရည်အသွေးကို ပိုမိုထိရောက်မှုရှိစေခြင်း၊ တရားစွဲဆိုမှုဆိုင်ရာ ကုန်ကျစရိတ်များကို လျော့ချနိုင်ခြင်းနှင့် အမှုသည်များအတွက် တရားစွဲဆိုမှုဆိုင်ရာ ဝန်ထုတ်ဝန်ပိုးများကိုလျော့ချနိုင်ခြင်း စသည့် အကျိုးကျေးဇူး များရရှိကြောင်း သိရှိရပါသည်။

သို့ဖြစ်ပေရာ တရုတ်နိုင်ငံရှိတရားရုံးများကဲ့သို့ တိုးတက်ကောင်းမွန်သော နည်းပညာ တရားခွင်များနှင့် နည်းပညာအခြေပြု တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ မြန်မာနိုင်ငံရှိတရားရုံးများတွင် ပေါ်ပေါက်လာစေရေး မျှော်လင့်ရင်း တရုတ်နိုင်ငံတရားရုံးများသို့ သွားရောက်လေ့လာစဉ် ရရှိခဲ့သော အတွေ့အကြုံ၊ ဗဟုသုတများအား ပြည်သူအများသိရှိနိုင်ပါရန် ရေးသားတင်ပြလိုက်ရပါသည်။

သွယ်နှင်းအိဖေ

တရားရေး

ကျမ်းကိုးစာရင်း

1. Annual Report on Information of Chinese Courts
2. The Supreme People's Court of the People's Republic of China
3. The people's Court of Xishan District, Kunming

တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်
၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ တရားမအထွေထွေလျှောက်ထားမှုအမှတ် ၁၇၉

၁။ ဦးစံညိမ်း	နှင့်	၁။ ဒေါက်တာခင်မောင်ဌေး (ဥက္ကဋ္ဌ)
၂။ ဦးထွန်းအောင်လင်း		မြေနေရာချထားရေးကော်မတီ
		မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးအစိုးရအဖွဲ့
		၂။ ဦးအောင်မင်း
		မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်
		၃။ ဦးလှမျိုး (ခရိုင်အုပ်ချုပ်ရေးမှူး)
		ပြင်ဦးလွင်ခရိုင်အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာန
		၄။ ဦးအာကာလင်း၊ (မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူး)
		ပြင်ဦးလွင်မြို့နယ်အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာန
		၅။ ဦးအောင်မြင့် (လက်ထောက်ညွှန်ကြားရေးမှူး)
		သစ်တောဦးစီးဌာန
		၆။ ဦးမင်းမောင်မောင်(ဦးစီးအရာရှိ)
		သစ်တောဦးစီးဌာန
		၇။ ဦးစိုးမင်းသူ(ဦးစီးအရာရှိ)
		လယ်ယာမြေစီမံခန့်ခွဲရေးနှင့်စာရင်းအင်းဦးစီးဌာန
လျှောက်ထားသူများ		လျှောက်ထားခံရသူများ
လျှောက်ထားသူများအတွက် -		ဦးထွန်းအောင်လင်း (ကိုယ်တိုင်)
လျှောက်ထားခံရသူအမှတ် -		ဒေါ်ယုယုခင်၊ ညွှန်ကြားရေးမှူး
(၁ မှ ၇) တို့အတွက်		ပြည်ထောင်စုရှေ့နေချုပ်ရုံး

အမိန့်

ရက်စွဲ၊ ၂၀၁၈ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ ၂၂ ရက်

အမှုမှာ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး၊ ပြင်ဦးလွင်မြို့နယ်၊ ညောင်နီကျေးရွာ၊ မြို့ရှောင်လမ်းဘေးရှိ၊ ကွင်းအမှတ်(ပြင်)၊ ဦးပိုင်အမှတ်(N-၂၃၁၊၂၃၂)၊ ဧရိယာ ၈.၀၀ ဧကရှိ ယာမြေကို လျှောက်ထားသူ ဦးစံညိမ်းတို့က ဦးစောတင်မောင်ထံမှ ဝယ်ယူပိုင်ဆိုင်ခဲ့ပြီး သီးစားချထားပေးခြင်းမှတ်တမ်းတွင် ဦးစံညိမ်းအမည် ပြောင်းလဲခဲ့ပြီး လုပ်ကိုင်နေစဉ် ၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် မြေနေရာချထားရေးကော်မတီက အဆိုပါမြေသည် စီမံကိန်းမြေဧရိယာ ၁၈.၉၈ ဧကအတွင်း ကျူးကျော်သဖြင့် ၂၉-၇-၂၀၁၇ ရက်နေ့ နောက်ဆုံးထား ရှင်းလင်းဖယ်ရှားရန်နှင့် ဖယ်ရှားခြင်းမရှိပါက သက်ဆိုင်ရာကော်မတီက ဆက်လက်ဆောင်ရွက်သွား မည်ဖြစ်ကြောင်း ကြော်ငြာဆိုင်းဘုတ်ကို ၂၃-၇-၂၀၁၇ ရက်နေ့တွင် အချင်းဖြစ်မြေထဲ၌ စိုက်ထူပြီး ၂၁- ၁၀-၂၀၁၇ ရက်နေ့တွင် အင်အားသုံးဖယ်ရှားခြင်းခံရသဖြင့် ဦးစံညိမ်းနှင့် သား ဦးထွန်းအောင်လင်းတို့က အာဏာပေးစာချွန်တော် အမိန့် ထုတ်ဆင့်ပယ်ဖျက်ပေးရန် လျှောက်ထားသည်။

စီမံကိန်းမြေအဖြစ် သိမ်းယူခဲ့ရာတွင် မြေသိမ်းအက်ဥပဒေ၊ လယ်ယာမြေဥပဒေ၊ သစ်တောဥပဒေ များနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်း ရှိ၊ မရှိ စိစစ်ရန်အတွက် အာဏာပေးစာချွန်တော်အမိန့်နှင့် အာဏာပိုင်မေး

စာချွန်တော်အမိန့် ထုတ်ဆင့်ရန် မသင့်ကြောင်း အကြောင်းပြစေရန် ကနဦးအမိန့်ချမှတ်ခဲ့သည်။

လျှောက်ထားခံရသူအမှတ် (၁) မှ (၇) တို့အတွက် ပြည်ထောင်စုရှေ့နေချုပ်ရုံး ညွှန်ကြားရေးမှူးက ပြင်ဦးလွင်မြို့နယ်၊ ညောင်နီကျေးရွာအုပ်စု၊ ကွင်းအမှတ် (ပြင်)၊ ဦးပိုင်အမှတ်၊ (N-၂၃၁၊ ၂၃၂)၊ ဧရိယာ ၈.၀၀ ဧက နှင့်ပတ်သက်၍ သယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာန ဝန်ကြီးရုံး၏ ၂၉-၉-၂၀၁၇ ရက်စွဲပါအမိန့်ကြော်ငြာစာအမှတ် ၁၃၀/၂၀၁၇ဖြင့် မေမြို့(ထင်း) ကြိုးဝိုင်းအတွင်း ကျရောက်နေသည့် ၁၈.၉၈ ဧကရှိမြေကို ကြိုးဝိုင်းတောမြေအဖြစ်မှ ပယ်ဖျက်သည့် အမိန့်စာနှင့် နှစ်ဖက် တင်ပြချက်အရ အချင်းဖြစ်မြေသည် ကြိုးဝိုင်းတောမြေမှ ပယ်ဖျက်သည့် ဧရိယာတွင် ၃.၄၄ ဧက၊ ပယ်ဖျက်ဧရိယာပြင်ပတွင် ၄.၂၀ ဧကရှိ၍ ကျန် ၀.၅၇၃ ဧကသည် ကြိုးဝိုင်းပြင်ပတွင် ကျရောက်သည်ကိုတွေ့ရှိရ ကြောင်း၊ သယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာနသည် သစ်တောဥပဒေပုဒ်မ ၇(က) အရ အစိုးရအဖွဲ့၏ သဘောတူညီချက်ဖြင့် ကြိုးဝိုင်းတောပြင်ဆင်ဖွဲ့စည်းခြင်း၊ ပယ်ဖျက်ခြင်း၊ ပြောင်းလဲသတ်မှတ် ခြင်း ပြုနိုင်သဖြင့် ၁၈.၉၈ ဧကအား ကြိုးဝိုင်းတောမြေအဖြစ်မှပယ်ဖျက်ခြင်းသည် ဥပဒေနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ ယင်းသို့ ပယ်ဖျက်လိုက်သဖြင့် အဆိုပါမြေသည် အစိုးရမြေ၊ အစိုးရက စီမံခန့်ခွဲပိုင်ခွင့်ရှိသောမြေအဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်ကြောင်း၊ ၁၈၈၉ ခုနှစ်၊ အထက်မြန်မာပြည် မြေနှင့် အခွန် စည်းမျဉ်းနည်းဥပဒေ ၆၈(၁) အရ မြေရိုင်းဖြစ်သည့် အရာတော်မြေကို စိုက်ပျိုး အသုံးပြုလုပ်ကိုင်လိုလျှင် နည်းဥပဒေ ၆၂ ပါ အကြောင်းအရာများ ဖော်ပြ၍ ကော်လံထွော်အရာရှိထံ လျှောက်ထားရမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ယခုလျှောက်ထားသူသည် ယင်းကဲ့သို့ လျှောက်ထားတင်ပြခဲ့ခြင်းမရှိသဖြင့် အချင်းဖြစ်မြေကို တရားဝင်အငှား စာချုပ်ဖြင့် လက်ရှိထားလုပ်ကိုင်သည်ဟု မသုံးသပ်နိုင်ကြောင်း၊ အချင်းဖြစ်မြေအား ကျေးရွာ ရ.ယ.က ၏ လွှဲပြောင်းသီးစားချထားခြင်း မှတ်တမ်းတင်ပြသော်လည်း ယင်းမြေသည် ဦးပိုင်အမှတ် N-၂၃၁၊ ၂၃၂ ဟုဖော်ပြထား၍ လယ်မြေအဖြစ် မရောက်ရှိသေးကြောင်း၊ လျှောက်ထားသူတင်ပြသော မြေစာရင်းပုံစံ-၁၀၅ တွင် ကွင်းမြေတိုင်းစာရေးနှင့် လက်ထောက်ဦးစီးမှူးနှစ်ဦးသာ လက်မှတ်ရေးထိုးထားပြီး မြို့နယ်ဦးစီးမှူးက အတည်ပြုထားခြင်းမရှိသဖြင့် ယင်းပုံစံ-၁၀၅ သည် ကြေးတိုင်နှင့် မြေစာရင်းဦးစီးဌာန၏ အမြဲအမိန့်အမှတ် ၁/၉၄ ညွှန်ကြားချက်နှင့်ညီညွတ်ခြင်းမရှိကြောင်း၊ အထက်မြန်မာပြည် မြေနှင့် အခွန်စည်းမျဉ်းများဥပဒေပုဒ်မ ၂၅(ဃ) အရ အခွင့်အမိန့်မရှိဘဲ အရာတော်မြေကို လက်ရှိ လုပ်ကိုင်သူ သို့မဟုတ် မြေခွန်ထမ်းဆောင်ရန် ပျက်ကွက်သူကို ကော်လံထွော်အရာရှိအမိန့်နှင့် မည်သည့်အခါမဆို နှင်ထုတ်ခွင့်ရှိကြောင်း၊ နည်းဥပဒေ ၆၉(၁) တွင် အခွင့်စာမရဘဲ လက်ရှိလုပ်ကိုင်သူကို အခွန်အရာရှိက အဆိုပါ မြေမှနှင်ထုတ်ရန် ဆင့်စာချအပ်ခွင့် ရှိကြောင်း၊ သို့ဖြစ်၍ ပြင်ဦးလွင်မြို့နယ် အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာန၏ အဆိုပါဥပဒေ၊ နည်းဥပဒေပါ ဆင့်စာများဆင့်ဆိုခြင်း၊ သတိပေးဗွီဒိုင်း စိုက်ထူခြင်းများ ပြုလုပ်ခဲ့ကြောင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံတော် မြေခွန်တော် အမိန့်ဆင့်ဆိုချက် ၈၇ တွင် နည်းဥပဒေ ၁၀ အရ အခွန်အရာရှိသည် မြေမှနှင်ထုတ်ခွင့်အာဏာရရှိသဖြင့် စီမံကိန်းမြေဧရိယာ ၁၈.၉၈ ဧကအတွင်း ကျူးကျော်သူများကို ၂၁-၁၀-၂၀၁၇ နှင့် ၂၂-၁၀-၂၀၁၇ ရက်များတွင် မြေနေရာချထားရေး ကော်မတီအဖွဲ့ဝင်များ ဌာနဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများက ရှင်းလင်းဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ဥပဒေနှင့်ညီကြောင်း၊ လျှောက်ထားသူတို့၏ အချင်းဖြစ်မြေသည် သစ်တောမြေနှင့်လွတ်ကင်းသည်ဆိုသော အချက်မှာ မှန်ကန်မှုမရှိသည့်အပြင် အခွင့်အမိန့်မရှိဘဲ ရယူထားသော မြေမှနှင်ထုတ်ခြင်းသည် မြေသိမ်းအက် ဥပဒေနှင့် သက်ဆိုင်ခြင်းမရှိကြောင်း၊ ရွှေပုဇွန်ကုန်း အိမ်ယာမြေ စီမံကိန်းဆောင်ရွက်နိုင်ရေးအတွက် နိုင်ငံတော်က စီရင်ပိုင်ခွင့်ရှိသော မြေကိုရယူရာတွင် ၎င်းတို့အား အပ်နှင်းထားသော လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ် ကြောင်း တွေ့ရှိသဖြင့် စာချွန်တော်အမိန့် ထုတ်ဆင့်ပေးရန် လျှောက်ထားမှုအပေါ် ဥပဒေနှင့်အညီ သင့်မြတ် သည့်အမိန့်တစ်ရပ် ချမှတ်ပေးပါရန် လျှောက်ထားသည်။

လျှောက်ထားသူများက ပြင်ဦးလွင်မြို့နယ်၊ ညောင်နီကျေးရွာ၊ မြို့ရှောင်လမ်းဘေး၊ ကွင်းအမှတ် (ပြင်)၊ ဦးပိုင်အမှတ် (N ၂၃၁၊ ၂၃၂)၊ ဧရိယာ ၈.၀၀ ဧကရှိ ယာမြေသည် မြေစာရင်းပုံစံ-၁၀၅ တွင် Y အမျိုးအစားယာမြေဖြစ်ပြီး အမည်ပေါက် ဦးစောတင်မောင်ထံမှ လျှောက်ထားသူ ဦးစံညိုမီး၊ သား ဦးထွန်းအောင်လင်းတို့က ဝယ်ယူခဲ့ကြောင်း၊ သီးစားချထားသည့် မှတ်တမ်းတွင် ဦးစောတင်မောင်အမည်မှ ဦးစံညိုမီးအမည်ပြောင်းပြီးဖြစ်သည့်အပြင် ၂၀၁၁-၂၀၁၂ ခုနှစ်၊ ကောက်လျှင်ကောက်ကြီး မြေခွန်အခများကို ဦးစံညိုမီးအမည်ဖြင့် ထမ်းဆောင်ခဲ့ကြောင်း၊ ပြင်ဦးလွင်မြို့နယ်သစ်တောဦးစီးဌာနမှ မြို့နယ်မြေစာရင်းဦးစီးဌာန သို့ ပေးပို့သော ၁၃-၁၂-၁၉၉၉ ရက်စွဲပါစာအမှတ်၊ ၄၄၄၈/စ-၅ ဖြင့် အချင်းဖြစ်မြေသည် သစ်တောမြေမှ လွတ်ကင်းသည်ဟု ပြန်ကြားထားကြောင်း၊ မြေနေရာချထားရေးကော်မတီက ရွှေပုဇွန်ကုန်း အိမ်ယာစီမံကိန်း အတွက် သိမ်းဆည်းခံရသော ညောင်နီကျေးရွာဒုက္ခသည် အိမ်ထောင်စုများ နေရာချထားရန် လျာထားသည့် စီမံကိန်းမြေ ၁၈.၉၈ ဧကအတွင်းရှိ ဆောက်လုပ်ထားသော အဆောက်အဦးခြံစည်းရိုးတို့အား ၂၉-၇-၂၀၁၇ ရက်နေ့တွင် နောက်ဆုံးထား ရှင်းလင်းရန် အသိပေးကြေညာခြင်း ဆိုင်းဘုတ်ကို ၂၃-၇-၂၀၁၇ ရက်နေ့တွင် စိုက်ထူခဲ့ကြောင်း၊ ယင်းယာမြေနှင့်ပတ်သက်၍ မြေစာရင်းပုံစံ-၁၀၅ အထောက်အထား စာရွက်စာတမ်း ၂၀၀၃၊ ၂၀၁၀၊ ၂၀၁၅ ခုနှစ်ထုတ် တရားဝင် UTM မြေပုံနှင့် သက်သေများတင်ပြသော်လည်း ယင်းအချက်များကို လျစ်လျူရှုပြီး သစ်တောမြေဟု မမှန်မကန်သတ်မှတ်ခဲ့ကြောင်း၊ သစ်တောမြေဟု သတ်မှတ်သည့် အမိန့်စာကို တောင်းခံသော်လည်း မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးအစိုးရအဖွဲ့၊ မြေနေရာချထားရေး ကော်မတီ၊ ပြင်ဦးလွင်မြို့နယ် သစ်တောဦးစီးဌာန၊ ပြင်ဦးလွင်ခရိုင် အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနတို့က စာရွက်စာတမ်း၊ အမိန့်၊ ညွှန်ကြားချက်တစ်စုံတစ်ရာမပေးနိုင်ဟု ငြင်းဆိုခဲ့ကြောင်း၊ ညောင်နီဘိနယ်တာဝန်ခံ တောအုပ်ကြီး ဦးမြင့်အောင်က လျှောက်ထားခံရသူအမှတ်(၂)ဦးထွန်းအောင်လင်းအပေါ် ပြင်ဦးလွင် မြို့နယ်တရားရုံး၊ ၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ ရာဇဝတ်ကြီးမှုအမှတ် ၁၈၂၂၊ သစ်တောဥပဒေပုဒ်မ၄၀(က) ဖြင့် ဦးတိုက်လျှောက်ထားတရားစွဲဆိုခဲ့ကြောင်း၊ တောင်သူလယ်သမားများ၏ မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုကို လျစ်လျူရှု၍ သက်ဆိုင်ရာတာဝန်ရှိသူများက နည်းလမ်းတကျ ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်းမရှိသည့်အပြင် ဖယ်ရှားရှင်းလင်းရန် ဆုံးဖြတ်သည့် အစည်းအဝေးမှတ်တမ်း/ အမိန့်ပေးပါရန် တောင်းခံသော်လည်း တရားဝင် ထုတ်ပေးခြင်း မရှိကြောင်း၊ ၂၁-၁၀-၂၀၁၇ ရက်နေ့နံနက် ၉း၀၀ နာရီတွင် မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး မြေနေရာချထားရေး ကော်မတီက ရဲအင်အား ၁၀၀ ခန့်၊ သေနတ်၊ လက်နက်၊ ဒိုင်း၊ တုတ် အပြည့်အစုံ၊ ဘူဒိုဇာမြေထိုးစက် ၃ စီးဖြင့် အမိန့်တစ်စုံတစ်ရာပြသခြင်းမရှိဘဲ တိုင်းဒေသကြီးဝန်ကြီးချုပ် ၏ အမိန့်အရဟုဆိုကာ နှုတ်ဖြင့်ပြောဆိုပြီး လျှောက်ထားသူတို့ပိုင် ယာမြေများကို ဝင်ရောက်ဖျက်ဆီး အကြမ်းဖက်သိမ်းယူသွားကြောင်း၊ စိုက်ပျိုး လုပ်ကိုင်နေသော ယာမြေကို သစ်တောကြီးပိုင်းအတွင်း မရှိမှန်း သိလျက် အတင်းအကြပ်သစ်တောမြေဟု ထည့်သွင်းပြီး အကြမ်းဖက်အင်အားသုံး ဖျက်ဆီးသိမ်းယူခြင်းအပေါ် အာဏာပေးစာချွန်တော်အမိန့် ထုတ်ဆင့်ပယ် ဖျက်ပေးရန် လျှောက်ထားသည်။

ဦးစံညိုမီးတို့က ယင်းမြေနှင့်ပတ်သက်၍ ၂၀၀၅ - ၂၀၀၆ ခုနှစ်အတွက် တိုင်းတာထုတ်ပေးသော မြေစာရင်းပုံစံ-၁၀၅ နှစ်စောင် တင်ပြထားသည့်အပြင် ယင်းမြေကို ၂၇-၈-၂၀၁၀ ရက်စွဲပါ ခြံမြေ လွှဲပြောင်းစာချုပ်၊ ၂၂-၉-၂၀၁၁ ရက်စွဲပါ ခြံမြေအရောင်းအဝယ် စရံပေးစာချုပ်၊ ၁၁-၁၀-၂၀၁၁ ရက်စွဲ ပါမြေအရောင်းအဝယ်စာချုပ်၊ ပြင်ဦးလွင်မြို့နယ် သစ်တောဦးစီးဌာန၏ ၁၃-၁၂-၁၉၉၉ ရက်စွဲပါစာအမှတ် ၄၄၄၈/စ-၅ ဖြင့် ညောင်နီကျေးရွာ သံမဏိကျောက်ထုတ်ကားလမ်းအနောက်ဘက်ခြမ်း၊ ညောင်နီရွာ၏ အနောက်မြောက်ဘက် ညောင်နီရွာနှင့် အင်းကြီး ရွာသွားကားလမ်းဘေးရှိမြေသည် သက်ဆိုင်ရာနယ်မြေ တာဝန်ခံ တောအုပ်မှ ကွင်းဆင်းစစ်ဆေးချက်အရ သစ်တောကြီးပိုင်းမြေမှ လွတ်ကင်းမှုရှိကြောင်းပြန်ကြားစာ၊ ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံတော်မှ တရားဝင်ထုတ်သော UTM မြေပုံတို့တင်ပြ၍ ယင်းမြေသည် သစ်တောကြီးပိုင်း

မြေအတွင်းကျရောက်ခြင်းမရှိကြောင်း အဆိုပြုတင်ပြထားခြင်း ဖြစ်သည်။

လျှောက်ထားခံရသူတို့၏ ပြန်ကြားအစီရင်ခံစာအပိုဒ် ၇ တွင် မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး သစ်တောဦးစီးဌာန၏ ၂၂-စ-၂၀၁၇ ရက်စွဲပါ ကွင်းဆင်းစစ်ဆေးချက်အစီရင်ခံစာတွင် ပြင်ဦးလွင်မြို့နယ်၊ ညောင်နီကျေးရွာ၊ မေမြို့ (ထင်း) ကြိုးဝိုင်း၊ အကွက်အမှတ်(၄၀၊ ၄၁) ဧရိယာ ၅၀၃ ဧကရှိကြောင်း၊ လျှောက်ထားသူတို့ တင်ပြသော ဦးပိုင်အမှတ်(N-၂၃၁၊ ၂၃၂) ဧရိယာ ၈.၀၀ ဧကသည် အကွက်အမှတ်(၄၁) အတွင်း ကျရောက်သည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။

ပြန်ကြားအစီရင်ခံစာအပိုဒ် ၈ တွင် မြေတိုင်းဦးစီးဌာန၏ ၂၈-စ-၂၀၁၇ ရက်စွဲပါ အစီရင်ခံစာ၏ စစ်ဆေးတွေ့ရှိချက်တွင် ဦးပိုင်အမှတ် (N-၂၃၁၊ ၂၃၂) သည် မြေပြင်တိုင်းတာချက်အရ ဧရိယာ ၇.၇၄၆ ဧကရှိပြီး ၇.၁၇၃ ဧကသည် မေမြို့(ထင်း)ကြိုးဝိုင်းအတွင်း ကျရောက်၍ ၀.၅၇၃ ဧကသည် ကြိုးဝိုင်း နယ်နိမိတ် ဘုတ်တိုင်အမှတ် ၁၁၅၊ ၁၁၄၊ ၁၁၃၊ ၁၁၂၊ ၁၁၁၊ ၁၁၀၊ ၁၀၉ ၏ အနောက်ဘက်တွင် ကျရောက်သည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။

အချင်းဖြစ်မြေနှင့်ပတ်သက်၍ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး သစ်တောဦးစီးဌာနနှင့် မြေတိုင်းဦးစီးဌာနတို့မှ လာရောက်တိုင်းတာခဲ့ကြောင်းကို လျှောက်ထားခံရသူများ၏ ပြန်ကြားအစီရင်ခံစာတွင် ဖော်ပြပါရှိသော်လည်း အဆိုပါအဖွဲ့များ၏ အစီရင်ခံစာများကို ပူးတွဲတင်ပြခြင်းမရှိဘဲ အပြီးသတ်လျှောက်လဲချိန်တွင် ပြည်ထောင်စု ရှေ့နေချုပ်ရုံးမှ တင်ပြထားသောကြောင့် ယင်းအစီရင်ခံစာပါ ဖော်ပြချက်များနှင့်ပတ်သက်၍ လျှောက်ထားသူ ဘက်မှ ချေပတင်သွင်းခွင့် မရရှိခဲ့ပေ။ လျှောက်ထားခံရသူများအနေဖြင့် မိမိတို့တင်ပြလိုသော စာရွက်စာတမ်း များကို ပြန်ကြားအစီရင်ခံစာ တင်သွင်းချိန်၌ ပြည့်စုံစွာတင်ပြရန် တာဝန်ရှိသည်။

ကွင်းဆင်းစစ်ဆေးချက်အစီရင်ခံစာများတွင် ကြိုးဝိုင်းနယ်နိမိတ် ဘုတ်တိုင်များတွေ့ရှိချက်ကို ဖော်ပြရာ ၌ အညွှန်းပြုရေးသားပုံခြင်း တူညီမှုမရှိကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ (ဥပမာ- ဘုတ်တိုင်အမှတ် ၁၂ ကို သစ်တောအစီရင်ခံစာ၌ 21° 57' 51.84"N, 96° 27' 26.02"E ဟု ဖော်ပြ၍မြေတိုင်းအစီရင်ခံစာတွင် Easting (m) 237402.390 Northing (m) 2431066.288 ဟု ဖော်ပြထားသည်။)

သယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးရုံး၏ ၂၉-၉-၂၀၁၇ ရက်စွဲပါအမိန့်ကြော်ငြာစာအမှတ်၊ ၁၃၀/၂၀၁၇ ဖြင့် ပြင်ဦးလွင်မြို့နယ် မေမြို့ (ထင်း) ကြိုးဝိုင်းအတွင်း ကျရောက်နေသည့် ဧရိယာ ၁၈.၉၈ ဧကကို ကြိုးဝိုင်းတောမြေအဖြစ်မှ ပယ်ဖျက်ခဲ့သည်။ ယင်းပယ်ဖျက်သည့် နယ်နိမိတ်ကို ဖော်ပြရာတွင် ပြင်ဦးလွင်မြို့ရှောင်လမ်း၏ လမ်းနယ်နိမိတ် ၁၁၅ ပေချန်လှပ်၍ မြို့ရှောင်လမ်း နှင့်အပြိုင် ခန့်မှန်း မြေပုံ၊ အညွှန်းနံပါတ်ကိုဖော်ပြ၍ အရှေ့၊ အနောက်၊ တောင်၊ မြောက် အကွာအဝေး ပေဖြင့် ညွှန်းဆိုဖော်ပြထားသည်။

မြေနေရာနှင့်ပတ်သက်၍ နှစ်ဖက်တင်ပြရာတွင် လျှောက်ထားသူဘက်မှ ဦးပိုင်အမှတ်ဖြင့်လည်း ကောင်း၊ ရွာနှင့်ကားလမ်းများ၏ တည်ရှိပုံနှင့်လည်းကောင်း၊ တင်ပြ၍ လျှောက်ထားခံရသူဘက်မှ သစ်တော ကြိုးဝိုင်းအကွက်အမှတ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ မြေပုံအညွှန်းဖြင့်လည်းကောင်း တင်ပြထားသည်ကိုတွေ့ရသည်။ ထို့သို့ ဖော်ပြပုံကွဲလွဲသဖြင့် အချင်းဖြစ်မြေသည် မေမြို့ (ထင်း)ကြိုးဝိုင်းအတွင်း ကျရောက်ခြင်း ရှိ မရှိ၊ မေမြို့(ထင်း) ကြိုးဝိုင်းအတွင်းရှိ ကြိုးဝိုင်းတောမြေအဖြစ်မှ ပယ်ဖျက်သည့် ဧရိယာအတွင်း ကျရောက်ခြင်း ရှိ မရှိ ရှင်းလင်း ထင်ရှားခြင်းမရှိပေ။

လျှောက်ထားသူတို့က အချင်းဖြစ်မြေသည် သစ်တောကြိုးဝိုင်းမြေနှင့်ကင်းလွတ်ကြောင်း၊ Yအမျိုးအစား ယာမြေဖြစ်ကြောင်း၊ မြေစာရင်းပုံစံ-၁၀၅ နှစ်စောင် တင်ပြထားသည်။

ကြေးတိုင်နှင့် မြေစာရင်းဦးစီးဌာန၏ အမြဲအမိန့်အမှတ် ၁/၉၄ မြေစာရင်းမြေပုံနှင့် မှတ်တမ်းများ

မိတ္တူရေးကူးခြင်း နည်းလမ်းညွှန်ကြားချက်အရ မြေစာရင်းပုံစံ - ၁၀၅ ရေးကူးရာတွင် လက်ထောက်ဦးစီးမှူးက မြေတိုင်းစာရေး၏ ရေးကူးချက်များကို စာရင်းမြေပုံများနှင့်တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးပြီး မှန်ကြောင်း လက်မှတ် ရေးထိုးရမည်ဖြစ်ပြီး မြို့နယ်မြေစာရင်းဦးစီးဌာနမှူးက ထပ်ဆင့် စစ်ဆေးအတည်ပြုပြီး မှန်ကန်စွာ ရေးကူး ပေးကြောင်း မှတ်ချက်ဖော်ပြ၍ ရုံးတံဆိပ်ရိုက်နှိပ် လက်မှတ်ရေးထိုးရမည်ဖြစ်သည်။ လျှောက်ထားသူတို့ တင်ပြသော မြေစာရင်းပုံစံ-၁၀၅ နှစ်စောင်တွင် အုပ်စုမြေတိုင်းစာရေးနှင့်လက်ထောက်ဦးစီးမှူးတို့က လက်မှတ် ရေးထိုးထားသည့်အပြင် မြို့နယ်မြေစာရင်းဦးစီးဌာန၏ ရုံးတံဆိပ်ပိုင် ရိုက်နှိပ်ထားသော်လည်း မှန်ကန်စွာ ရေးကူးပေးကြောင်း မှတ်ချက်ပြု ဖော်ပြ၍ မြို့နယ်မြေစာရင်းဦးစီးဌာနမှူးက လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်း မရှိသဖြင့် ညွှန်ကြားချက်များနှင့်အညီ ထုတ်ပေးထားသည့် မြေစာရင်းပုံစံမဟုတ်ကြောင်းတွေ့ရှိရသည်။

ယခုအမှုသည် မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးအစိုးရအဖွဲ့၊ မြေနုရာချထားရေးအဖွဲ့သည် “ရွှေပုဇွန်ကုန်း အိမ်ယာစီမံကိန်းအတွက် သိမ်းဆည်းခံရသော ညောင်နီကျေးရွာ ဒုက္ခသည်အိမ်ထောင်စုများ နေရာချထားရန် လျာထားသည့်စီမံကိန်းမြေ”အဖြစ် မြေ ၁၈.၉၈ ဧက သိမ်းယူခြင်း ဖြစ်သည်။

ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့ရုံးက ၂၅-၁၂-၂၀၁၄ ရက်စွဲပါစာအမှတ်၊ ၃၄၇၆/၃၅၆-မြေ ၂-၁/အဖရ (၂၀၁၄)အရ မြေအသုံးချမှုစီမံခန့်ခွဲရေးဆိုင်ရာညွှန်ကြားချက်ဖြင့် ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပုဒ်မ ၃၇ (က) တွင် နိုင်ငံတော်သည် နိုင်ငံတော်ရှိမြေအားလုံး၊ မြေပေါ်မြေအောက် ရေပေါ်ရေအောက်နှင့် လေထုအတွင်းရှိ သယံဇာတပစ္စည်းအားလုံး၏ ပင်ရင်းပိုင်ရှင်ဖြစ်သည်ဟု ပြဌာန်းထားပြီး ပုဒ်မ ၉၆ ပါ ပြည်ထောင်စုဥပဒေပြုစာရင်းဇယား (၁) အရ မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှု၊ မြေလွတ်မြေလပ်နှင့် မြေရိုင်းများဖော်ထုတ်ခြင်းနှင့် ရွာမြေ၊ မြို့မြေစီမံခန့်ခွဲရေးတို့ကို ပြည်ထောင်စုက စီမံဆောင်ရွက်ခွင့် ရှိသည်နှင့်အညီ မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှု၊ ရွာမြေ၊ မြို့မြေ၊ စီမံခန့်ခွဲမှုဆိုင်ရာ မြေငှားရမ်းခြင်း၊ မြေသိမ်းဆည်းခြင်းနှင့် မြေလွှဲခြင်းကိစ္စရပ်များဆောင်ရွက်ရာတွင် ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးဌာနများ၊ အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများ၊ နေပြည်တော် ကောင်စီ၊ တိုင်းဒေသကြီး သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အစိုးရအဖွဲ့များက လိုက်နာဆောင်ရွက်ရန်အတွက် ညွှန်ကြားခဲ့ရာ ယင်းညွှန်ကြားချက်အပိုဒ် ၁၊ အပိုဒ်ခွဲ (င) တွင် -

အများပြည်သူအကျိုးငှာ မြေသိမ်းရန်အကြောင်း ပေါ်ပေါက်ပါက မြေအလိုရှိသောအစိုးရဌာန၊ အစိုးရအဖွဲ့အစည်းသည် နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏ကြိုတင်ခွင့်ပြုချက်ရယူခြင်း အပိုဒ်ခွဲ (ဆ) တွင် -

ပြန်လည်စွန့်လွှတ်အပ်နှံသောမြေများကို နိုင်ငံတော်က ပြန်လည်လက်ခံပြီး နိုင်ငံတော်ကစီမံခန့်ခွဲ ပိုင်ခွင့်ရှိသောမြေအဖြစ် နိုင်ငံတော်ကိုယ်စား ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာန၊ ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးက အမိန့်ကြော်ငြာစာထုတ်ပြန်သတ်မှတ်ခြင်း၊ x x x များလိုက်နာဆောင်ရွက်ရန်

အပိုဒ် ၃ တွင် မြေယာနှင့်သက်ဆိုင်သော ဥပဒေများအရ မြေအသုံးချမှုစီမံခန့်ခွဲခွင့်အာဏာ အပ်နှင်းခြင်းခံရသော အစိုးရဌာန၊ အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများသည် သက်ဆိုင်ရာဥပဒေနှင့် နည်းဥပဒေများပါ ပြဌာန်းချက်များကိုလည်းကောင်း၊ အမိန့်ကြော်ငြာစာ၊ ညွှန်ကြားချက်နှင့်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကိုလည်းကောင်း တိကျစွာလိုက်နာဆောင်ရွက်သွားရန် ညွှန်ကြားထားသည်။

အဆိုပါ ညွှန်ကြားချက်နှင့် ပူးတွဲပါရှိသော နိုင်ငံတော်ကစီမံခန့်ခွဲပိုင်ခွင့်ရှိသောမြေများကို နိုင်ငံတော်ကိုယ်စား ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနက စီမံဆောင်ရွက်ရာတွင် ရွာမြေ၊ မြို့မြေများစီမံခန့်ခွဲခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မြေငှားဂရမ်ချထားခြင်း၊ မြေသိမ်းခြင်း၊ မြေလွှဲဆောင်ရွက်ခြင်းဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များတွင် လိုက်နာ ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်း -

အပိုဒ် ၂ မြေသိမ်းခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏ ခွင့်ပြုချက်အရ အများပြည်သူအကျိုးငှာ

အသုံးပြုရန် ရည်ရွယ်ဆောင်ရွက်ရာ၌ မြေသိမ်းရာတွင် အနည်းဆုံးလိုအပ်သော မြေဧရိယာကိုသာ သိမ်းရန်နှင့် ပြည်သူများနစ်နာမှုမရှိစေရေးအတွက် ဥပဒေပါပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီ သက်သာခွင့်ပေးနိုင်ရေးဆောင်ရွက်ပြီး မြေသိမ်းခြင်းဆိုင်ရာလုပ်ငန်းစဉ်များကို ဆောင်ရွက်ရမည်ဟု ဖော်ပြပါရှိပြီး၊

အပိုဒ် ၂ အပိုဒ်ခွဲ(ဇ) တွင် -

သိမ်းရမည့်မြေသည် သစ်တောမြေ၊ သဘာဝနယ်မြေ၊ အင်းအိုင်မြေနှင့်စားကျက်မြေဖြစ်ပါက ဦးစွာပယ်ဖျက်ခွင့်ရယူပြီး မြေအလိုရှိသည့် အစိုးရဌာန၊ အစိုးရအဖွဲ့အစည်းသို့ လွှဲပြောင်းပေးနိုင်ရန် တည်ဆဲ သက်ဆိုင်ရာဥပဒေ၊ နည်းဥပဒေ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ရမည်ဟု လည်းကောင်း၊

အပိုဒ် ၃ မြေလွှဲခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အပိုဒ်ခွဲ(က) တွင် -

အစိုးရဌာနအဖွဲ့အစည်းများသည် အများပြည်သူအကျိုးစီးပွားအတွက် နိုင်ငံတော်က စီမံခန့်ခွဲပိုင်ခွင့် ရှိသောမြေများကို ရယူအသုံးပြုလိုပါက နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏ ခွင့်ပြုချက်ရယူပြီး သက်ဆိုင်ရာ ခရိုင်အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနသို့ လျှောက်ထားရမည်ဟုလည်းကောင်း၊

အပိုဒ်ခွဲ (ခ) တွင် -

ခရိုင်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးက မြေလွှဲအမှုတွဲဖွင့်၍ အဆင့်ဆင့်စိစစ်တင်ပြရာတွင် ပြည့်စုံမှန်ကန်ပါက မြေနှင့်အခွန်ဆင့်ဆိုချက် ၃၃၂၊ ၃၃၃၊ ၃၃၄၊ ၃၃၅၊ ၃၃၆ တို့အရ ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာန၊ ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးက မြေလွှဲအမိန့်ကြော်ငြာစာ ထုတ်ပြန်လွှဲပြောင်းပေးရမည်ဟုလည်းကောင်း၊

x x x x x x x x

အပိုဒ်ခွဲ (ဃ) တွင် -

အစိုးရဌာန၊ အစိုးရအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုခုက အမည်ပေါက်ရယူထားသောမြေကို အခြားအစိုးရဌာန၊ အစိုးရအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုခုသို့လွှဲပြောင်းပေးရန် အခြေအနေပေါ်ပေါက်ပါက အမည်ပေါက်ရရှိထား သည့် ဌာနမှ နိုင်ငံတော်သို့ပြန်လည်အပ်နှံရမည်။ အဆိုပါအပ်နှံသည့် မြေကို ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီး ဌာန၊ ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးက အမိန့်ကြော်ငြာစာ ထုတ်ပြန်၍ နိုင်ငံတော်ကစီမံခန့်ခွဲပိုင်ခွင့်ရှိသော မြေအဖြစ် သတ်မှတ်ရမည် ဖြစ်သည်ဟုလည်းကောင်း၊

အပိုဒ်ခွဲ(င) တွင်

အဆိုပါအပ်နှံသည့်မြေကို ရယူလိုသော အစိုးရဌာန၊ အစိုးရအဖွဲ့အစည်း၊ အခြားအဖွဲ့အစည်း၊ ပုဂ္ဂိုလ်များက နိုင်ငံတော်သမ္မတထံ တင်ပြလျှောက်ထားရမည်ဖြစ်ပြီး သဘောတူခွင့်ပြုချက်ရရှိပါက ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့၏ အတည်ပြုချက်ဖြင့် နိုင်ငံတော်ကိုယ်စား ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာန၊ ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးက အမိန့်ကြော်ငြာစာထုတ်ပြန်၍ မြေလွှဲပေးရမည်ဖြစ်သည်ဟုလည်းကောင်း ဖော်ပြပါရှိသည်။

ယခုအမှုတွင် သိမ်းဆည်းရမည့်မြေသည် သစ်တောကြိုးဝိုင်းမြေဖြစ်၍ သယံဇာတနှင့် သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာနက ကြိုးဝိုင်းတောမြေအဖြစ်မှ ပယ်ဖျက်ကြောင်း အမိန့်ကြော်ငြာစာ ထုတ်ပြန်ပြီးဖြစ်၍ အဆိုပါလုပ်ထုံးလုပ်နည်း အပိုဒ် ၂(ဇ) နှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ထားကြောင်းတွေ့ရှိရသည်။

အဆိုပါ အမိန့်ကြော်ငြာစာတွင် ညောင်နီကျေးရွာ၊ မြေသိမ်းခံ ပြည်သူများသို့ ပြန်လည်နေရာချ ထားပေးရန် ညောင်နီကျေးရွာပိုင်မြေအဖြစ် လွှဲပြောင်းသတ်မှတ်နိုင်ရေးအတွက် ကြိုးဝိုင်းတောမြေအဖြစ်မှ ပယ်ဖျက်ပေးခြင်းဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထားရုံမျှဖြင့် ယင်းပယ်ဖျက်လိုက်သော ကြိုးဝိုင်းတောမြေသည် ညောင်နီ ကျေးရွာပိုင်မြေအဖြစ် ရောက်ရှိသွားခြင်းမရှိသေးပေ။ မြေသိမ်းခြင်း၊ မြေလွှဲခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း

နှင့်အညီ ပြန်လည်အပ်နှံသော၊ စွန့်လွှတ်သောမြေကို ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနက အမိန့်ကြော်ငြာစာထုတ်ပြန်၍ နိုင်ငံတော်ကစီမံခန့်ခွဲပိုင်ခွင့်ရှိသော မြေအဖြစ် သတ်မှတ်ခြင်း၊ ယင်းမြေကို ရယူလိုသောအစိုးရအဖွဲ့အစည်းက ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့ အတည်ပြုချက်ဖြင့် နိုင်ငံတော်ကိုယ်စား ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးက အမိန့်ကြော်ငြာစာ ထုတ်ပြန်၍ မြေလွှဲပေးခြင်းများ ပြုရမည်ဖြစ်သည်။

မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးအစိုးရအဖွဲ့ရုံး၏ ၂၈-၁၂-၂၀၁၇ ရက်နေ့တွင်ကျင်းပသော အစည်းအဝေး အမှတ်စဉ် ၂၃/၂၀၁၇ ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်တွင် မြေနေရာချထားရေးကော်မတီ ဥက္ကဋ္ဌထံသို့ သစ်တောမှ စွန့်လွှတ်ပေးခဲ့သည့် ၁၈.၉၈ ဧကအား ညောင်နီကျေးရွာတိုးချဲ့မြေအဖြစ် ပြည်ထဲရေးအမည်ပေါက်ရရှိရေး ဆက်လက်ဆောင်ရွက်သွားရန် အကြောင်းကြားထားသဖြင့် မြေနေရာချထားရေးကော်မတီသည် အချင်းဖြစ်မြေကို နိုင်ငံတော်မှ မြေလွှဲခြင်းဆိုင်ရာအမိန့် ကြော်ငြာစာရရှိရန် ဆောင်ရွက်ရမည့်လုပ်ငန်းများ ကျန်ရှိသည်ကို သိရှိကြောင်း ထင်ရှားတွေ့ရှိရသည်။

မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးအစိုးရအဖွဲ့ မြေနေရာချထားရေးအဖွဲ့အနေဖြင့် သစ်တောမြေမှပယ်ဖျက်ပြီး မြေကို လွှဲပြောင်းရရှိရန် မြေလွှဲခြင်းဆိုင်ရာလုပ်ငန်းများ ပြည့်စုံစွာ လုပ်ကိုင်ခြင်းမရှိသေးဘဲ ၂၁-၁၀-၂၀၁၇ ရက်နေ့တွင် သိမ်းယူခဲ့ခြင်းသည် ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့ရုံး၏ မြေအသုံးချမှုစီမံခန့်ခွဲရေးဆိုင်ရာ ညွှန်ကြားချက် နှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ထားခြင်းမရှိသောကြောင့် ယင်းဆောင်ရွက်ချက်အပေါ် အာဏာပိုင်မေးစာချွန်တော် ထုတ်ဆင့်ရန်သင့်ကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။

ထို့ကြောင့် ဤ တရားမအထွေထွေလျှောက်ထားမှုကို ခွင့်ပြု၍ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး မြေနေရာချထား ရေးကော်မတီ ရွှေပုဇွန်ကုန်းအိမ်ယာမြေစီမံကိန်းအတွက် မြေသိမ်းဆည်းခြင်းဆောင်ရွက်ချက်ကို အာဏာပိုင်မေး စာချွန်တော်အမိန့် ထုတ်ဆင့်ပယ်ဖျက်လိုက်သည်။

မြေနေရာချထားရေးကော်မတီအနေဖြင့် အများပြည်သူအကျိုးငှာ မြေသိမ်းဆည်းရန် လိုအပ်ပါက သက်ဆိုင်ရာလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့်အညီ ပြည့်စုံစွာဆောင်ရွက်ရန်ဖြစ်သည်။

စရိတ်မသတ်မှတ်။

(ဦးထွန်းထွန်းဦး)
ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်

(ဦးခင်မောင်ကြည်)
ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီး

(ဦးမြင့်အောင်)
ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီး

ENGLISH SECTION

Attending the 7th Council of ASEAN Chief Justices Meeting

*by Aung Kyaw Moe**

At the very early morning of November 21, 2019, we, the Myanmar delegation headed by the Union Chief Justice left for Phuket, a well-known beach-city of the Kingdom of Thailand from Yangon International Airport. Flying via Bangkok by Bangkok Airways, our delegation arrived in Phuket International Airport and we were accorded a ceremonial welcome by the responsible officials from the Supreme Court of Thailand and taken us to the hotels that we were staying. Our delegation comprised of seven members; the Chief Justice of the Union The Hon. Htun Htun Oo, Supreme Court Justice U Myo Tint, Director General of the Office of the Union Judiciary Supervision Daw Tin Nwe Soe, Director of Information Technology & Public Relation Department U Zaw Min Aung, Director of International Relation & Research Department U Aung Kyaw Moe, Deputy Director of International Relation & Research Department Daw Marlar Maw and Deputy Director of Law & Procedure Department Daw Theint Theint Htwe. This has been the very first trip taken part by the biggest delegation ever since the meeting was attended by the Supreme Court of the Union in 2013.

Myanmar Delegation headed by the Chief Justice of the Union the Hon. Htun Htun Oo

* Director, International Relation and Research Department Office of the Union Supreme Court

If we recall the historical background of the Council of ASEAN Chief Justices (also known as 'the CACJ'), the Council was formerly organized as the ASEAN Chief Justices Meeting (ACJM) which was established in Singapore 23 August 2013. Since then, the Meeting was held almost annually in ASEAN countries. The 2nd ACJM was held in Kuala Lumpur on 19 September 2014, the 3rd ACJM was in Boracay, Philippines on 2nd March 2015 and the 4th ACJM was held in Ho Chi Minh, Viet Nam on 1st April 2016. It was at the 4th ACJM that the Chief Justices agreed to rename as the Council of ASEAN Chief Justices (CACJ). Thus, the next meeting in Banda Seri Begawan, Brunei Daru Salem, which was held on 24th March 2017, was called the 5th CACJ Meeting. A Special CACJ Meeting was also held in Manila on 27 October 2017 to commemorate the 50th Anniversary of ASEAN. At this special meeting, the CACJ agreed to adopt a logo which contains 10 PILLARS and incorporates a building that represents the Courthouse. The 10 pillars that provide support to the building represent the 10 ASEAN countries and the colours used (red and blue) are similar to the ASEAN emblem which has also been incorporated. The logo represents Honour, Stability and Firm Foundation of the CACJ.

Accredited as an Entity of ASEAN

The CACJ provides a regular forum for the Chief Justices to discuss and exchange views on common issues facing ASEAN judiciaries. It is a platform to promote relations and build mutual understanding among the Judiciaries. The Council facilitates judicial cooperation and collaboration to enhance economic growth and development in ASEAN. The Council aims to strengthen partnerships among the ASEAN Judiciaries and uphold the rule of law within and across ASEAN in the spirit of institutional independence and principled partnerships.

Therefore, in January 2017, the CACJ was accredited as an entity under Annex 2 of the ASEAN Charter and the Council endorses and supports the purposes and principles of ASEAN and the ASEAN Community, in particular adherence to the rule of law and protection of human rights and fundamental freedoms.

Issuing the Declarations by the CACJ

Commencing at the 3rd CACJ (ACJM) which was held in Boracay, Philippines in 2015, the CACJ issues the Declarations and Accord at the end of the meetings. They are usually given title the city and country of hosting CACJ member. They are:

- Boracay Accord, March 2015
- Ho Chi Minh Declaration, April 2016
- Brunei Declaration, March 2017
- Manila Declaration, October 2017
- Singapore Declaration, July 2018

Then, at this 7th CACJ Meeting, the Chief Justices and the Heads of Delegation signed and issued the Bangkok Declaration on 23rd November 2019.

Attending the Opening of 7th CACJ Meeting

At the morning of 22 November, the Chief Justice of the Union and the Myanmar delegation attended the opening of 7th Meeting of Council of ASEAN Chief Justices which was conducted

at the Grand Ballroom of the Phuket Marriott Resort & Spa, Merlin Beach in Phuket. After being adopted the draft agenda and elected the CACJ Chair, opening speech was delivered by the newly CACJ Chair, Chief Justice of the Kingdom of Thailand the Hon. Slaikate Wattanapan. Then, the Chief Justices and the Heads of Delegates of other ASEAN Judiciaries also made their opening speeches respectively.

For the Myanmar delegation, the Union Chief Justice the Hon. Htun Htun Oo delivers:

“..... Since its establishment in 2013 as ACJM, the CACJ is steadily escalating the mutual* cooperation, friendship and understanding among our judiciaries. Accreditation as entity associated with ASEAN and successful launching of the ASEAN Judiciaries Portal are very remarkable symbols of our achievements.

..... Hopefully, in a very near future, the CACJ Charter will be signed and come into force. The CACJ Charter is a historical landmark for the ASEAN Judiciaries. It is a great foundation not only for us but for our judicial descendants and community. With the ultimate objectives of the CACJ Charter, there will be much more mutual cooperation and interaction in the region. The initiatives under the Charter will, I sincerely believe that, will enhance economic growth and development in ASEAN region....”

I personally assume that it is absolutely right. Within a short time less than a decade, the CACJ has shown its progress with very distinctive initiatives under the spearhead of the Chief Justices of the ASEAN Judiciaries.

After the speeches of the Chief Justices and Heads of Delegates, the ASEAN Deputy Secretary-General, H.E. Mr. Robert Matheus Michael Tene also delivered his address on behalf of the ASEAN Secretary-General.

Chief Justices and the Heads of Delegation attended to the 7th CACJ

Participating at Sessions of the CACJ Meeting

After opening of the 7th CACJ Meeting, the Chief Justice of the Union and the Myanmar delegation took part in sessions of the CACJ Meeting. The sessions are divided into the Working Groups' Reports that chaired by the respective judiciary of ASEAN. The names of the sessions are :

- ASEAN Judiciaries Portal (chaired by Singapore judiciary)
- Facilitating Service of Civil Processes within ASEAN (chaired by Malaysia judiciary)
- Case Management and Court Technology (chaired by Malaysia judiciary)
- Judicial Education and Training (chaired by Indonesia & Philippines judiciaries)
- Cross-Border Disputes Involving Children (chaired by Philippines & Singapore judiciaries)
- ASEAN+Meeting (chaired by Thailand judiciary)
- Study Group on the Future Work of the CACJ (chaired by Singapore judiciary)

Union Chief Justice the Hon. Htun Htun Oo participated in some sessions and made discussions and comments on the reports of the Working Groups.

Conducting the Sessions of the 7th CACJ Meeting

Leaving for Bangkok to Attend the Signing Ceremony of Bangkok Declaration

At the morning of 23rd November 2019, Union Chief Justice the Hon. Htun Htun Oo and the Myanmar delegation flew back to Bangkok to attend the signing ceremony of the Bangkok Declaration, which was initially negotiated and drafted by the Myanmar delegation. When the Myanmar delegation arrived at the newly-renovated Supreme Court building of the Kingdom of Thailand situated very near to the very well-known Emerald Buddha, all the delegation groups

from ASEAN countries were taken for guided tour of the Supreme Court Building and then proceeded to Courtroom of the Criminal Division for Persons Holding Political Positions.

And then, the Union Chief Justice attended the signing ceremony of the Bangkok Declaration hold at the Plenary Meeting Room of the Supreme Court Building and signed it with other Chief Justices and the Heads of Delegates. The Declaration consists of four pages and 25 paragraphs that acknowledge the works of the CACJ Secretariat and the Working Groups and agreed statements for the future activities of CACJ. If we glance at the Bangkok Declaration: *

“..... THE ACKNOWLEDGEMENT and the appreciation of the CACJ to Thailand for successfully hosting the 7th CACJ meeting in 2019.

..... THE AGREEMENT for all ASEAN Judiciaries to consider regularly updating the content of their respective AJP pages relating to their judicial legal and business environments.

..... THE ACKNOWLEDGEMENT that the Charter of the CACJ has been executed by all ASEAN Judiciaries and comes into force at the 7 CACJ Meeting and that the text of the Charter and the Rules will also be uploaded onto the AJP.

.....THE ACKNOWLEDGEMENT and the appreciation of the CACJ to the Chief Justice of the Socialist Republic of Viet Nam to host the next CACJ Meeting.”

Like other Declarations and Accord of CACJ, the Bangkok Declaration will stand as a checklist of the past and future activities of the CACJ. More importantly, the Bangkok Declaration triggered off the enforcement of the CACJ Charter and its Rules to all the jurisdictions around the world.

Signing the Bangkok Declaration by the Chief Justices and Heads of Delegation

Attending the Dinner

The Union Chief Justice the Hon. Htun Htun Oo and the Myanmar delegation, together with the other Chief Justices, Heads of Delegation in ASEAN also attended the Farewell Dinner and Thai Art and Cultural Shows conducted in front of the Court of Justice Building of Thailand

Present of Tokens of Appreciation to Commemorate the 7th CACJ Meeting by the Chief Justice of Thailand the Hon. Slaikate Wattanapan

Conclusion

The Myanmar delegation led by the Union Chief Justice the Hon. Htun Htun Oo arrived back in Myanmar on 24th November 2019. Like the previous CACJ Meetings held in respective ASEAN countries, the 7th CACJ could be held successfully for the collective efforts of the Thailand judiciary and the CACJ Secretariat (currently taken by the Singapore judiciary). We shall never forget the warmest and tremendous hospitality of the Supreme Court of the Kingdom of Thailand and their outstanding teams. We had to learn a lot of best practices and experiences to hold such a big regional judicial meeting in the near future.

Group Photo Session in front of the Court of Justice Building of Thailand

Aung Kyaw Moe

Family Court System of Japan: A comparison with the Myanmar court system related to juvenile cases and family affairs

Moe Oo

1. Introduction

The purpose of this paper is to study about the family court system of Japan by comparing with Myanmar system based on common judicial systems of Japan and Myanmar, particularly in the field of family affair matters and juvenile related cases. The paper also reviews the legislation regarding the formation of family courts, trial system, and procedures of both countries. In the final part, the paper intends to point out the differences of the family court system between the two countries and make recommendations for the adaptability of the family court system in Myanmar from a comparative perspective.

2. Family court system of Japan

2.1 Formation of the family court system in Japan

In Japan, the whole of the judicial power is vested in the Supreme Court according to the current constitution,¹ Different levels of courts are established by law² as, Supreme Court, High

-
1. Constitution of Japan was promulgated on November 3. 1946, and entered into force on May 3.1947,
 2. The Court Act, 1947

Courts, Family Courts, District Courts, and Summary Courts.³ In this paper, I would like to highlight about the family court system of Japan which deals with family disputes and juvenile delinquency cases. Family courts are independent lower courts, along with high courts, district courts, and summary courts.

2.1.1 Background of the family court system in Japan⁴

In January 1923, the Juvenile Act came into effect in Tokyo and four other prefectures, and juvenile protection offices were established in Tokyo and Osaka. In January 1942, the Act came into effect nationwide, and more juvenile protection offices were established. However, after World War II, the Act was revised in 1946 and the possibility of establishing juvenile courts was considered. Then, the Juvenile Act was passed in 1948 to bring the juvenile justice system in line with the post-war democratic constitution. On the other hand, under the Domestic Relations Trial Act 1948, Courts of Domestic Relations focusing on the characteristics of family law matters were established as branches of District Courts specializing in such cases. Before that time, domestic relations cases were originally treated as civil cases. At that point, in the subsequent legislative process for establishing juvenile courts, it was considered reasonable to also separate courts of domestic relations from district courts and consolidates them with juvenile protection offices, because upholding domestic peace and ensuring the sound development and protection of juveniles are closely related to each other. As a result, independent family courts were established in 1949 aiming to solve various problems happening among families and relatives without delay and to aid the comprehensive development of the juveniles.

At present, family courts are located in the same places as the district courts and their branches. There are 50 family courts nationwide, and its jurisdictional district is divided into four Hokkaido areas, as well as each prefecture. There are 203 branches and 77 branches of family courts respectively.

2.1.2 Family courts legislation and trial system⁵

A family court specially deals with domestic disputes and cases involving juvenile delinquents. Some typical examples of family court jurisdiction are adult guardianship, family court permission to adopt a child, division of estates and marital relationship issues such as divorce, and delinquency cases of juveniles. It hears cases that differ in nature from ordinary civil and criminal cases, through procedures that suit the particularities of those cases.

The current Japanese family law is mainly provided in revised Meiji Civil Code: Book IV: Relatives which includes marriage, parent and child and Guardianship, and Book V: Succession which provides successor, will and legally secured portion. There are also many relevant laws relating to family affairs such as Family Affairs Proceedings Act 2011, Family Registration Act 1947, Personal Affairs Litigation Act 2003, Welfare of Children Act 1947, Guardianship of Adults

3. Supreme Court of Japan, Court System of Japan, http://www.courts.go.jp/english/vems_lf/ 2018 _Court_System_of_Japan.pdf

4. Supreme Court of Japan, Guide to the Family Court of Japan 2018, www.court.go.jp/english/vems_lf/Guide_to_the_Family_Court_of_Japan2018.pdf

5. Ibid.

Act 1999, Domestic Violence Act 2001 and so on.

Also, for juveniles who are delinquent, it is not always necessary for juveniles to impose penalties by proceeding in court proceedings in public. A family court explores the causes underlying a dispute or delinquency and gives top priority to find a way in which the various problems within a family can be smoothly resolved or a way to prevent a delinquent juvenile from repeating delinquency.

From April 1, 2004, family courts began to also handle litigation on husband and wife relations and parent and child relations, with the coming into effect of the Personal Status Litigation Act 2003. Furthermore, the Domestic Relations Case Procedure Act 2013 completely revising the former Domestic Relations Trial Act. The new Act increased the provisions that contribute to procedural guarantees for the parties and introduced new systems for making the procedures easier to use.

Family courts practice two methods such as court decisions or conciliation to resolve the disputes. Any controversy between a husband and a wife or other members of a family, in most child support proceedings, and disputes involving estate distribution, conciliation must first be conducted according to the Domestic Relations Conciliation Proceedings. The court must attempt to resolve domestic disputes through in-court mediation system: a principle of making a petition for in-court mediation before litigation and family court mediation (board) system under the Domestic Relations Case Procedure Act 2013. In addition, on April 1, 2014, the Act for Implementation of the Convention on the Civil Aspect of International Child Abduction came into effect, and children under the age of 16 were taken illegally to Japan across the border. The family courts of Tokyo and the Osaka decided to handle disputes concerning the return of the child in such as.

2.1.3 People working in family court⁶

Cases brought before the family court are handled by a single judge or a panel of three judges. Judges of lower courts are appointed by the Cabinet from among a list of candidates designated by the Supreme Court.⁷ They deal with domestic relations conciliation cases, domestic relations adjudication cases, personal status cases, and juvenile cases. They have jurisdiction over juveniles aged 14 to 19 who have committed or are likely to commit a crime, and over persons under 14 years old who have violated or are likely to violate penal provisions.

Together with the family court judge, domestic relations conciliators comprise the panel overseeing the mediation proceedings required in most family court matters. They may exercise authority equivalent to that of judges in processing such cases. They are chosen from among the general public based on the recommendations of community authorities, bar association, and other citizens or organizations.

Other actors in the family courts are investigating officers who conduct investigations of facts and coordination involving interpersonal relationships, and then submit reports to the judge, so as to ensure that the right decisions are made in domestic dispute cases. They are specialists in the field of behavioral sciences such as psychology, sociology, and pedagogy, and they serve as experts on domestic and delinquency problems.

6. Ibid.

7. Supreme Court of Japan, Court System of Japan, http://www.court.go.jp/english/vems_lf/2018_Court_System_of_Japan.pdf

3. Myanmar court system related to juvenile cases and family affairs

In Myanmar, the Judiciary is one of the three branches of sovereign power and it is separated from the Legislative and Executive powers. The judicial power of the Union is shared among the Supreme Court of the Union, High Courts and courts at different levels.⁸ Since 30 March 2011, the courts are formed as follows:⁹

- Supreme Court of the Union;
- High Courts of the Region and the State;
- Courts of the Self-Administered Division;
- Courts of the Self-Administered Zone;
- District Courts;
- Township Courts;
- Other Courts constituted by law;
- Courts-martial;
- Constitutional Tribunal of the Union;

Moreover, separate courts can be established either under special provisions in any law or in respect of those cases which occur irregularly in populous areas. The separate courts specially constituted by the Supreme Court of the Union to achieve speedy and effective trial under some special laws include juvenile courts, courts to try municipal offences and courts to try traffic offences in Myanmar, even though the juvenile delinquency cases are tried in the juvenile courts according to the Child Law 1993, there are no separate special courts to try the family-related cases including domestic disputes.

3.1 Formation of juvenile courts, legislation, and the juvenile Justice system

The juvenile courts are separately set up to try offences committed by juvenile offenders.¹⁰ Even though they are the township level court, the juvenile judge has the specific jurisdiction on all offences without irrespective of the severity of the offences. The Union Supreme Court has established two special Juvenile Courts for Yangon City metropolitan area (Lower Myanmar), which includes 20 townships, and for Mandalay City metropolitan area (Upper Myanmar) including 5 townships. In all other areas of the country, the presiding judge of the township court is empowered to serve as the juvenile judge. In the courts, court facilities including child witness examination rooms and equipment have been installed to create a child-friendly environment.

3.1.1 Historical background of juvenile legislation

The first law regarding with child was the Prevention of Young Offenders Act 1930. The Act was enacted for the custody, trial, and control of young persons who have committed offences and for the punishment of offences against young persons. After independence¹¹, a new Children's Act was enacted in 1955. It retained some of the provisions of the old Act and added new ones

8. Article 18. Constitution of the Republic of the Union of Myanmar 2008

9. Article 293, Constitution of the Republic of the Union of Myanmar 2008 and the Union Judiciary Law 2010.

10. Section 40, the Child Law 1993

11. Myanmar gained independence in 1948

bringing it in line with the current international standard at the times. By order of the President of the Union, a Juvenile Court was established in Myanmar on the 1st March 1958. Myanmar became a signatory to the United Nations Convention on the Rights of the Child on 16 July 1991 and began drafting a new law to be in conformity with the Convention. Only two years after signing the Convention, the present Child Law was promulgated on July 14, 1993, to implement the rights of the child envisaged in the Convention. This law has a special provision for the establishment of juvenile courts with exclusive jurisdiction over all criminal cases in which juveniles are concerned.¹²

3.1.2 Trial of juvenile cases

In Myanmar, a juvenile offender is usually tried summarily by a competent court irrespective of the severity of the offence. In ordinary circumstances, the legislature intended the juvenile offender to be punished as kindly as possible so that he or she may be able to enter the normal of life with a clear conscience, confident, efficient. To achieve that spirit, juvenile offenders cannot be sentenced to death or transportation for life.¹³ As in all criminal cases, the Law of Evidence, Criminal Procedure Code, and Penal Code are applied in juvenile trial and procedure which is set out in the Rules relates to the Child Law 1993.

There are two trials for juvenile cases. They are summon trial and the warrant trial. If juvenile offences are punishable with imprisonment for a term not exceeding 3 years, the court shall try the case in summon trial. If juvenile offences are punishable with death, transportation for life or imprisonment for a term exceeding 3 years, the court shall try the case in warrant trial. During the trial, the child accused can be remanded on bail through the execution of the bond, or entrusted to the care of parents or guardian subject to conditions, or committed to the custody of a temporary care station but no detention order shall be made.¹⁴

Juvenile judge accepts supporting evidence in respect of the age of the child in priorities as provided by law.¹⁵ The juvenile court has jurisdiction only in respect of a child who has not attained the age of sixteen at the time of committing the offence.¹⁶ Although a child has attained the age of sixteen years during the trial, the court shall continue to try the case as if the accused was a child and pass a sentence. Naturally, if it is found that a child is not guilty after having gone through trial he or she will be acquitted.

The punishment of juvenile court is restricted and they have been furnished with a variety of alternatives, which aim to bring about reformation and rehabilitation of the young offender. Before passing an order on a child who is found guilty, the juvenile court shall take into consideration his or her age and character, environmental circumstances and the causes for committing the offence, as well as other relevant information provided by probation officers. After taking into consideration all of the facts, the court shall pass in order, which is reformatory and which will be beneficial to the child. There shall be a right of appeal or right of revision in accordance with the provisions of the Code of Criminal Procedure.

12. Section 40, the Child Law 1993

13. Section 45, the Child Law 1993

14. Section 41, the Child Law 1993

15. Ibid.

16. Section 2, the Child Law 1993

3.2 Courts administering the family affairs

In Myanmar, as mentioned above, there are no separate family courts to handle family-related cases like Japan. If the nature of the dispute among the family members is criminal as defined by the criminal laws of Myanmar, the case can be filed before the competent court. Similarly, if the dispute is in civil nature, the parties can file a suit in accordance with the Civil Procedure Code and related civil laws in the competent court. In this paper, I would like to put emphasis on the civil litigation of family-related matters under the Civil Procedure Code and other related laws.

3.2.1 Related laws for civil ligation regarding the family affairs

The Code of Civil Procedure provides the main source of Myanmar's procedural rules regarding civil litigation. In general, Myanmar courts have jurisdiction to try all civil suits, except certain matters burred by law. Civil suits are filed in courts having proper jurisdiction. In Myanmar, civil cases are mostly based on the religious beliefs of the parties. There are four main religions in Myanmar namely Buddhism, Hinduism, Islam, and Christianity. Accordingly, they have their own family laws and are governed by their respective family laws.¹⁷

Myanmar Customary Law is the personal law of Myanmar people professing the Buddhist religion. It is mainly concerned with such family matters as marriage, divorce, the partition of property on divorce, maintenance of wife and child, the custodial right of the child, adoption, succession and inheritance, and with religious usage and institution. Recently, Myanmar has enacted the Buddhist Women Special Marriage law¹⁸ in 2015 regarding the matrimonial rights of Buddhist women.

For those who profess the Mohammedans, the family affairs are decided by the Mussalman Wakf Validating Act¹⁹ and the Mussalman Wakf Act.²⁰ The Hindu Widows' Remarriage Act 1856²¹, the Hindu Disposition of Property Act 1916²², the Hindu Inheritance (Removal of Disabilities) Act 1928²³ are existing laws to be applied for the family affairs disputes among the Hindus. For those who recognize the Christianity, the Christian Marriage Act 1872²⁴ will be concerned.

Apart from the above-mentioned customary laws and religious laws, there are related specific statutory laws for adjudication of the civil cases including the family related suits. For instance, the Majority Act 1875, the Registration of Kittima Adoptions Act 1939, the Contract Act 1872, the Negotiable Instruments Act 1882, and the Transfer of Property Act 1882, and the Trust Act 1882 are mostly applied. Then again, matters which cannot be decided by either customary or statutory law shall be decided by the rule of justice, equity and good conscience.²⁵ Where there

17. Section 13(1) of Myanmar Laws Act 1898

18. Pyidaungsu Hluttaw Law No 50/2015

19. INDIA ACT VI 1913. The Burma Code Vol. XI.

20. INDIA ACT XIII 1923. The Burma Code, Vol. IX

21. INDIA ACT XV 1856. The Burma Code Vol. XI.

22. INDIA ACT XV, 1916. The Burma Code Vol. XI.

23. INDIA ACT XII, 1928. The Burma Code Vol. XI

24. INDIA ACT XV, 1872. The Burma Code Vol. XI.

25. Section 13(3), Myanmar Laws Act 1898. INDIA ACT XIII, 1898. The Burma Code Vol. I

is a conflict between the enacted law and the customary law, the enacted law will be prevailed.

4. Challenges and recommendations for the adaptability of the family court system in Myanmar

After studying the family court systems of Japan and Myanmar, I would like to point out some differences and focus on some challenges and recommendations for adaptability of the family court system in Myanmar based on the experiences of Japanese system.

The first fact is regarding the formation of separate family courts. In Japan, since 1949, the family courts are separately established with the purpose of solving different cases happening among families without delay and practicing effective judicial system for the juvenile delinquents. The family courts are independent lower courts and family-related cases have been distinctly adjudicating under the separate procedures and different laws.

In Myanmar, even though specialized juvenile courts are established, there are no special courts to try the family related cases. The competent courts at different level have been trying both criminal and civil cases related to family affairs. Nowadays, in Myanmar, the caseload of criminal and civil cases has been increasing year by year.²⁶ Moreover, the caseload at different levels of the court was higher than the performance of a judge per year on average. For instance, one judge handled 153 cases at the District Court and 499 cases at the Township Court per year on average.²⁷ Due to the huge amount of filing cases including the family affairs related cases and the unfair ratio of the caseload and judges' performance, the duration of cases will be increased. However, at present, the data of family related cases has not been collected in Myanmar. If Myanmar has specific data, it could be considered establishing a separate family court to effectively and efficiently try those cases. Moreover, Myanmar needs to identify the types of cases, related laws and procedures to recognize the family-related cases. It is to be construed that by establishing the separate family courts or separate division of the regular trial court in Myanmar, the caseload of civil cases at the different levels of courts will be reduced and the age of the decided and pending civil cases will be reduced accordingly.

On the other hand, there may be a lot of challenges for establishing separate family courts or separate divisions in Myanmar. Most of the family-related cases are civil nature and the parties may claim their relies in accordance with their religions. In Japan, the adjudication of the cases comprising family cases does not concern with the religious and customary laws. Only the statute laws have to be abided. In Myanmar, as stated above, there are a lot of religious laws and statute laws for family-related cases. If the separate family courts are established in Myanmar, family court judges and personnel concerned should have competent jurisdiction to try those cases and should have enough knowledge and experience of different customs and religions as well as customary laws, statute laws and procedural laws.

26. The total new filings increased 4% in the Supreme Court, 11% in the High Court, 7.5% in the District Courts and 5.8 % in the Township Courts by comparing the year 2016 and 2017. The number of filing cases in Juvenile Courts is not quite different in 2015, 2016 and 2017. (Annual Report 2017 of the Supreme Court of the Union of Myanmar, www.unionsupremecourt.gov.mm)

27. Annual Report 2017 of the Supreme Court of the Union of Myanmar, www.unionsupremecourt.gov.mm

In Japan, family court judges, family court probation officers, experts on domestic and juvenile delinquency problems, domestic relations conciliation officers are sufficiently appointed at the 50 family courts and their branches. In the case of Myanmar, judges of District Courts and Township Courts are appointed by the Supreme Court authority since those judges are public services. According to the selection of the public service procedural rules, the appointing of judges and court staff does not meet the actual requirements. Therefore, in order to appoint the qualified judges and other court personnel in the separate family courts, Myanmar needs to do a lot of reform process in appointing and training systems of the judges and court staff and other personnel concerned.

Moreover, Japan has been practicing the mediation system in the family courts to try the cases effectively and efficiently. In Myanmar, even the Mediation Law has not been promulgated yet, the Supreme Court of the Union has been initiating court-led mediation system in some selected courts in the year 2019. According to the pilot projects for court-led mediation system, the family disputes and commercial disputes are to be recognized as priorities to be handled under the system. If family cases are examined by mediation in the separate family courts, the caseload in the different levels of courts will be reduced and court users' satisfaction will be increased. Systematic data collection for family-related cases, enacting a new Mediation Law and other relevant laws, amending the Code of Procedure to be in line with the new system, budget allotment for construction of new courthouses, appointment of new judges, court staff, and recruitment systems are some important factors for the initiation of separate family courts in Myanmar.

5. Conclusion

In conclusion, I believe that the establishment of the separate family court or more likely a separate division of the regular trial court which considers cases involving family-related issues becomes crucial for Myanmar. It is also to be considered to set up a separate family court which consolidates with the juvenile courts since the family affairs disputes and protection of juveniles are closely related to each other. The principle of law, the conscience of the community, human behavior and personal relationships can be working together for the benefit of the people by establishing a separate family court.

Moe Oo
19-3-2019

SKILLS, STANDARDS AND REQUIREMENTS FOR THE MEDIATORS IN AUSTRALIA

*MG MOUK**

Mediators are the main important third parties in a mediation although the styles of the mediator can be changed in accordance with the model of the mediation.¹ So that the professional standardisation for mediators in evaluative mediation and other form of mediation may not be the same.² But nobody can deny that the professionalisation of ADR practitioners becomes deeper and wider so that the standardization and professional ethics behaviours are on the way.³ According to Pou Conference, all the ethics, standards, education and procedures for sanctioning for misbehaviour are all important in protecting the quality and credibility of any mediation program.⁴ So, in the accreditation of mediators, ethics, impartiality, disclosure rights, avoidance of conflicts, competency of mediators, confidentiality, quality of the mediation process, fees and the mediators duties are all must be included.⁵

The National Alternative Dispute Resolution Advisory Council (NADRAC) was formed in October 1995 for the development of dispute resolution in Australia.⁶ From its discussion paper in 2000, the forums and discussions about the issues and standards within the ADR community had been raised. In 2001 NADRAC produced a report which contained the framework for the balances and standards.⁷ This report framed the standards of ADR and in 2004, NADRAC produced a paper on mediator accreditation which lead to the discussions and workshops for the mediation standards and after passing all the requirements steps, Mediator Standards Board (MSB) was

*LL.B, D.I.L, LL.M (UNSW Sydney Australia) (Master of Laws in Dispute Resolution and another specialization in Corporate and Commercial Law)

1. Michael King, Arie Freiberg, Becky Batagol and Ross Hyams, *Non-adversarial justice* (Federation Press, 2nd ed, 2014) 112.

2. *Ibid* 134.

3. *Ibid* 133.

4. *Ibid*.

5. *Ibid*.

6. National Alternative Dispute Resolution Advisory Council. *The Development of Standards for ADR Discussion Paper* March (2000) 1[1.1].

7. Mediator Standards Board, *National Mediator Accreditation System (NMAS)- A History of the Development of the Standard* <<https://msb.org.au/themes/msb/assets/documents/a-history-of-the-development-of-the-standards.pdf>>1.

formed in 2010 by the effort of the organization which is called the National Mediator Accreditation Committee (NMAC).⁸ And in 2015, the National Mediator Accreditation System was came in force. In this topic, the standards of the mediators in Australia will be criticized in order to know the professional life and standards of the mediators under MSB and NMAS.

Mediators and their standards in Australia

Most of the laws usually gives the general widespread provisions which may difficult to find a standard one for mediators.⁹ Mediators are in the similar profession as the other professions, so that the standardisation can be used to improve the skills of the practitioner.¹⁰ The certification from mediation training are not mandatory for all the mediators in Australia but it is important in enhancing the credibility of the mediators.¹¹ No one can deny that ethics and standards are the most important thing to ensure the quality and fairness of mediation process.¹² The most important ethical standards for mediators are accountability, complaint handling, training, supervision and ethical debates, so that they are important in improving the professional standards for all the mediators.¹³ Mediator Standards Board (MSB) is the main organization to promote the quality of the mediation services in Australia.¹⁴ It can also promote the quality of the mediators.¹⁵ National Mediator Accreditation System (NMAS) was introduced in 2008 and MSB is in the role of maintenance and development of it.¹⁶ NMAS provide the minimum requirements of mediators and support training and assessment for them.¹⁷ The main objectives of MSB are as follow:

- (1) To develop and maintain the NMAS
- (2) To raise the quality of the mediation and consistency of the process in Australia
- (3) To support the members to maintain consistency of the standards
- (4) To train and accreditation of the mediators
- (5) To maintain the records of the members

All Recognized Mediator Accreditation Bodies (MAB) are members of MSB which is responsible for the standards of the accreditation system for mediators but MSB doesn't accredit

8. Ibid 2-4.

9. Michael King, Arie Freiberg, Becky Batagol and Ross Hyams, Non-adversarial justice (Federation Press, 2nded, 2014) 133.

10. Ibid 132.

11. Ibid 112.

12. Ibid 133.

13. Ibid.

14. Mediator Standards Board, About MSB <<https://msb.org.au/about-msb>>.

15. Ibid.

16. Ibid.

17. Mediator Standards Board, About MSB<<https://msb.org.au/about-mediation>>.

mediators.¹⁸ The accreditation system are different from one to another, for example in the family law field, according to the (Family Law (Family Dispute Resolution Practitioners) Regulations 2008 (Cth) regs 4,5), all the family law dispute resolution practitioner have to complete a vocational diploma of FDR or the same level of qualification to practice.¹⁹ MSB include mediator accreditation bodies, alternative dispute resolution membership organizations, law societies, courts, government agencies, mediation training organizations and mediation centers.²⁰ The MSB members can be RMABs under NMAS, education and training providers under the approval standards which must have at least 50 participants per year, professional or service organizations which has at least 30 accredited mediators under NMAS, national or state based mediation services, a Commonwealth government representative, Government representatives or ADR practitioner nominated by the Attorney-General or equivalent in each State or Territory, Organisations that use mediation services, such other members as a general meeting of members resolves are included.²¹ The accreditation and professional standardization can change in accordance with the field that they involved and if the mediation incorporated with the legal system, it can happen the same.²² The general standards for accreditation standards are as follows:

- (1) Requirements for entry-level (qualifications)
- (2) The ethics, civil liability, program requirements, criminal background check
- (3) The regulations for mediation procedures requirement, exclusion of some information and cases from mediation and the right to judicial review of mediated agreement²³

For the accreditation under MSB and NMAS rules to become an accredited mediator under MSB and NMAS, there are four steps as follow:

- (1) Complete a training program to learn about skills, knowledge, ethical understanding to become a mediator
- (2) Complete an assessment
- (3) Contact a recognized mediator accreditation body (RMAB) and apply for national accreditation within 6 months
- (4) Become a national register at the MSB website²⁴

18. Michael King, Arie Freiberg, Becky Batagol and Ross Hyams, *Non-adversarial justice* (Federation Press 2nded, 2014)133.

19. Ibid

20. Mediator Sandards Board, About MSB<<https://msb.org.au/about-msb>>.

21. Mediator Sandards Board, About MSB<<https://msb.org.au/msb-membership>>.

22. Michael King, Arie Freiberg, Becky Batagol and Ross Hyams, *Non-adversarial justice* (Federation Press 2nded, 2014)135.

23. Stephen D. Goldberg, Frank E.A. Sander, Nancy H. Rogers and Sarah Rudolph Cole, *Dispute Resolution: Negotiation, Mediation , and Other Processes* (Walters Kluwer Law & Business, 5thed. 2007) 159.

24. Mediator Standards Board, About MSB<<https://msb.org.au/becoming-mediator>>.

Two months before the accreditation expire, MSB will sent a reminder email to RMAB with the name of the mediator and the expiry date. To maintain accreditation under NMAS after 2 years expiry, the steps to renew accreditation under RMAB are as follow:

- (1) Need 25 hours of mediation practice, 25 hours of professional development, ongoing validity of Good Character and Professional insurance are needed
- (2) Keep up to date with the contact details with RMAB to get the email alters to renew it
- (3) Complete a renewal form and provide the RMAB relevant documents and pay the renewal fee to your RMAB
- (4) RMAB will make sure that the name of the mediator is on the National Register for another two years²⁵

According to NMAS, it provides the approval requirements for accreditation, the standards of the training and the assessment which include the minimum hour of training and coaches' requirements. The requirements for the accreditation of mediator are

- (1) Good character
- (2) Disclosure of disqualified from any type of professional practice
- (3) Disclosure of criminal background
- (4) Disclosure of any impairment which may affect their honest and manner
- (5) Disclosure of the history with NMAS accreditation
- (6) Complying with the approval standards and practice standards
- (7) Pay MSB registration fee from their RMAB
- (8) Remain as a member of an RMAB or the employee of an organization in accordance with ethical and standards
- (9) Disclosure of information between MSB and RMAB
- (10) Professional insurance or statutory immunity²⁶

The training standards include,

- (1) A minimum of 38 hours training course
- (2) A minimum of 2 trainers in a training team who have more than 3 years experience as a NMAS accredited mediator and as a trainer
- (3) Sufficient coaches for each trainee
- (4) Coaches must have accreditation under NMAS with at least 2 years or 50 hours of mediation experience

25. Ibid

26. Mediator Standards Board, National Mediator Accreditation System (2015) 3 [2.1].

- (5) Each trainee must participate at least nine simulated mediations and they have to perform at least three places in the role of mediator
- (6) Must articulated the practice standards²⁷

The assessment standards include,

- (1) At least 1.5 hours performance as the role of a mediator
- (2) An assessor to observe a simulation with video recording without coaching the applicant
- (3) An assessor must be a NMAS accredited mediator who have at least 3 years mediation experience without having interest with both the applicant and the training team
- (4) Assessment criteria must reflect the knowledge, skills and ethical principles in accordance with the practice standards
- (5) An applicant must be given a written feedback by the assessor for the assessment outcome
- (6) A copy of the assessment form must give to the applicant in a reasonable time²⁸

In NMAS, the definition about the mediation process and the procedures are explained to have a uniform procedure for most of the mediation process and it is more like the basic needs of the mediator to perform in a mediation.²⁹ Procedural fairness and impartiality and the rules about the confidentiality are also included in it.³⁰ So that NMAS definitely can point out the standards and requirements of a mediator in Australia and it can be said a complete frame work for the mediation profession. This information can point out how a good mediator should practice in their mediation profession and these accreditations are fully prepared for training and polishing the mediation profession.

From the guide to dispute resolution by NADRAC, a mediator must,

- (1) Design a mediation for the customer and circumstances
- (2) Help the parties to choose the mediation
- (3) Use specialist knowledge to give information but not advice
- (4) Bring the appropriate people
- (5) Explain about the mediation process
- (6) Provide a supportive environment
- (7) Set the ground rules and guidelines for the process
- (8) Promote the understanding between the parties
- (9) To help the parties to focus on resolving the dispute
- (10) To help the parties to understand about the agreements
- (11) Manage everything to be fair
- (12) To promote realistic solutions

27. Ibid 4 [2.31

28. Ibid 4 [2.4].

29. Ibid 9-10 [2.1]-[6.2].

30. Ibid 11-12 [7]-[9].

- (13) To support the parties to reach the final agreement
- (14) To provide the parties with other appropriate services³¹

NADRAC also provide the information about the avoidance of some manners by the mediator in a mediation as follows:

- (1) Can't take sides
- (2) Can't make decisions
- (3) Can't give advice to agree
- (4) Can't decide who is right or wrong
- (5) Can't give legal, financial or other expert advice
- (6) Can't provide counselling³²

These are the general requirements of a mediator under NMAS, MSB and NADRAC. This might explain that how a mediator should practice in accordance with their standards to have a quality-based process. These all requirements are prepared by the organizations which support the accreditation of the mediators' standards in the mediation professional environment. The discussion about the accreditation of the mediator will be criticized in next paragraph.

Should all the mediators be accredited?

There are many professional mediation associations which is promoting the quality of the mediators, but it is not mandatory. Nowadays, most of the courts, administrative bodies and legislators involved deeply in mediation and it becomes mandatory sometimes.³³ To promote the competency and to get the confidence of the customer, all the accreditation and standardization is required.³⁴ But it will be difficult to provide the regulation for all the ADR services because it is such an innovative field and new processes are usually formed such as the hybrid processes and the others.³⁵ It is clear that the principles and regulation consistency for the standards of all the ADR services are needed in order to get the recognition of the consumers and it can be prepared for the mediators with accreditation.³⁶ All the mediation organizations voluntary agreed to accredit

31. National Alternative Dispute Resolution Advisory Council. Your Guide to Dispute Resolution (2012) 17.

32. Ibid.

33. Stephen B. Goldberg, Frank E.A. Sander, Nancy H. Rogers and Sarah Rudolph Cole. Dispute Resolution Negotiation, Mediation, and Other Process (Walters Kluwer Law & Business, 5thed, 2007) 158.

34. Michael King, Arie Freiberg, Becky Batagol and Ross Hyams, Non-adversarial justice (Federation Press, 2nded. 2014)132.

35. Ibid.

36. Ibid.

mediators to recognized as Mediator Accreditation Bodies.³⁷ The standards of mediators can be differ from jurisdiction to jurisdiction because they may limit the costs and style of mediation but most of the standards of accreditation are basically the same.³⁸

The reason to choose an accredited mediator are given by MSB as follow:

- (1) It is recognized by mediator accreditation body (RMAB)
- (2) The mediator has to abide the standards and practice in any legislation by following that standards
- (3) Satisfaction of the qualifications, training and experiences by RMAB
- (4) Every 2 years re- accreditation by the mediator
- (5) RMAB grantees that the mediator maintains professional insurance
- (6) RMB can certify that the mediator is of good character
- (7) Customers can complaint directly to RMAB and they have the process for giving feedback and taking appropriate process for it³⁹

So, there are many good points of using accredited mediators in a mediation. It can provide a high-quality ADR service, proper handing of the dispute and grantee an appropriate outcome.⁴⁰ Although it is a voluntary process, most of the lawyers and client will prefer to use the accredited mediator in their dispute. It can't be said that a non- accredited mediator is bad in quality, but it can be guaranteed to a certain situation that an accredited mediator has some skills to handle the dispute. The accreditation may be differing in accordance with the area where the practitioner practice, they all should accredited which may suit with their environment. The aim of the accreditation is to enhance the quality and ethics of mediation practice, protect consumers of mediation services, take confidences the consumers and build the capacity and coherence of the mediation field.⁴¹ So there are many advantages of accreditation in the mediation profession.

On the other hand, there are some arguments for requiring accreditation such as there is no need to have training or assessment to become a mediator because it is often private and there is no way to know about the practice is with the standards and a person can handle himself or herself to become a mediator because it is easy.⁴² On the other side, some may say that the number of

37. Ibid 133.

38. Stephen B. Goldberg. Frank E.A. Sander, Nancy H. Rogers and Sarah Rudolph Cole, *Dispute Resolution: Negotiation Mediation, and Other Processes* (Walters Kluwer Law & Business, 5thed, 2007) 159.

39. Mediator Standards Board, About MSB <<https://msb.org.au/about-mediation>>.

40. National Alternative Dispute Resolution Advisory Council, *Your Guide to Dispute Resolution* (2012) 35.

41. National Alternative Dispute Resolution Advisory Council, *Who Says You're a Mediator? Towards a National System for Accrediting Mediators* (2004) 3.

42. National Alternative Dispute Resolution Advisory Council, *The Development of Standards for ADR Discussion Paper March* (2000) 73 (9.4).

practitioner should be controlled with the formal training and qualification to give a good performance in the field.⁴³ In my point of view, both arguments are good to have but in the formal style of dispute resolution practice, the accreditation is needed but the mediation method should also be used in informal way to solve the problems. There is no way to make an argument about the method of settling the dispute because all the methods are good if it is work properly in their own way. But nobody can deny that standards are for better quality process and all the training and assessments are for the development of the mediation process, so it should also be gone with the stream of the globalization. Conclusively, I prefer to stay with the accreditation of all the mediators because it can promote the quality of the skills in dispute resolution continuum, but I also want to promote the use of mediation in informal way to settle the disputes around the world.

Conclusion

Although some people say that the Australian National Mediator Accreditation System is only focusing on facilitative mediation by ignoring to cover all the other mediation practices in Australia, it is clear that having that kind of accreditation system can push the profession of the mediators into a whole new different level.⁴⁴ But according to all the information from above, the mediator qualifications are all based on the education, training and experience to promote the quality of the process, so that there is no reason to stop it.⁴⁵ The best knowledge about this topic is the information from the official MSB website and the government's website about the standards, skills and ethical principles for all the mediators in Australia and the information about how the accreditation should be enforce in the actual environment of mediation profession.

BIBLIOGRAPHY

Medintor Standards Board, About MSB <<https://msb.org.au/about-mediation>>

Mediator Standards Board, About MSB <<https://msb.org.au/about-msb>>

Mediator Standards Board, About MSB <<https://msb.org.au/becoming-mediator>>

Mediator Standards Board, About MSB <<https://msb.org.au/msb-membership>>

Mediator Standards Board, National Mediator Accreditation System (NMAS)- A History of the Development of the Standards <<https://msb.org.au/themes/msb/assets/documents/a-history-of-the-development-of-the-standards.pdf>>

43. Ibid [9.5].

44. Michael King, Arie Freiberg, Becky Batago and Ross Hyams, *Non-adversarial justice* (Federation Press, 2nded, 2014) 134.

45. Stephen B. Goldberg, Frank E.A. Sander Nancy H. Rogers and Sarah Rudolph Cole, *Dispute Resolution: Negotiation, Mediation, and Other Processes* (Walters Kluwer Law & Business, 5thed, 2007) 163.

Mediator Standards Board, National Mediator Accreditation System (2015)

King, Michael, Arie Freiberg, Becky Batagol and Ross Hyams, Non-adversarial justice (Federation Press, 2nded. 2014)

National Alternative Dispute Resolution Advisory Council, The Development of Standards for ADR Discussion Paper March (2000)

National Alternative Dispute Resolution Advisory Council, Who Says Your Mediator? Towards a National System for Accrediting Mediators (2004)

National Alternative Dispute Resolution Advisory Council, Your Guide to Dispute Resolution (2012)

J.Lewicki, Roy, Bruce Barry and David M. Saunders, Negotiation (The McGraw-Hill Companies, 6thed, 2010)

B. Goldberg, Stephen, Frank E.A. Sander, Nancy H. Rogers and Sarah Rudolph Cole, Dispute Resolution: Negotiation Mediation, and Other Processes (Walters Kluwer Law & Business, 5thed, 2007) 109.

Three Legal Aspects of the Australia Legal System

*MG MOUK**

I would like to mention about the three legal aspects of the Australia Legal System which are generally the constitution of the Australia, the jury system of Australia Criminal law) and the role of judges in Australia. They are mentioned as follows?

- (1) For the constitutional matter, I would like to explain about the three functions of the government and the doctrine of the division of powers in the Australian constitution and briefly mention about the judicature of Australia in comparison with Myanmar judiciary system with the role of the High Court of Australia in interpreting the constitution with a case.
- (2) In the jury system of Australia, the using of juries in Australia with the explanation of the jury selection system, the role of the jury and the actual practice in a case by mentioning its effectiveness upon the community and the general comparison of the trial by judge alone system from Myanmar and the jury system of Australia.
- (3) The last topic will be the explanation of how the Australian judges are appointed and given training and the role of judges in interpreting and developing the laws with a case which point out the important of the judges' decision in concern with the native title.

Australian Constitutional Aspects upon the three arms of government and the judiciary

Unlike the unitary system of Myanmar, Australia has a federal style which exercise the division of power between the central government (the Commonwealth) and the six states with three level of government, (1) Federal (2) States and (3) Local government but the style of the separation of functions of the government between the three main functions of the government which are the legislative, executive and the judicial function are very similar with Myanmar Constitution. The division of the legislative power of the Australia can be seen that the express powers in the Commonwealth legislature and the States enjoying the residual powers with their own parliaments which is not vested like the Commonwealth legislation.¹ The separation of functions of government in Australia is that the legislature enact the law only. the executive administer the laws but can't

*LL.B, D.I.L, LL.M (UNSW Sydney Australia) (Master of Laws in Dispute Resolution and another specialization in Corporate and Commercial Law)

1. Lindgren, Kevin E, Vermeesch and Lindgren's Business Law of Australia (LexisNexis Butterworths, 12thed. 2011) 36[2.23]

make the new laws and the judiciary interpret and monitor the laws and apply the law to settle the cases. In order to protect the effectiveness of the separation of functions, the branches of the government must be independent.² The executive power of Australia is vested in the Ministers who are appointed by the Governor General on behalf of the Queen with the advise of the Federal Executive Council.³ Constitutional conventions are also the main part of the separation and aspects of the government, in the convention, it is decided that the leader of the party can suggest the Governor-General to form the government and for appointment as Prime Minister.⁴ This kind of convention couldn't be found in Myanmar.

There is a federal court system and the states/territories court system in Australia.⁵ The High Court is the highest court in Australia and it has the power to decide both state and federal matters.⁶ On the side of the federal system court, they have a federal court which deals mostly with the cases of Commonwealth law.⁷ So, it decides mostly the cases of commercial and civil matters.⁸ Under the Federal Court, there has the Federal Magistrates Court which is also known as the federal Circuit Court and Tribunals.⁹ For the family cases, there is the Family Court of Australia which deals with family law and the family courts are situated in all major cities and regions of Australia.¹⁰

On the other hand, for the states/territories system, the Supreme Court is the highest court which has the power to decide all the civil and criminal disputes arise from the states/territories laws.¹¹ Under the Supreme Court, there is the District Court which deals with indictable criminal cases and for the civil cases with a limitation in the amount of money and motor accident cases.¹² The lowest court are the Magistrates (Local) Courts and the Tribunals. The Magistrates Courts are dealing with a large amount of cases in both civil and criminal matters.¹³ The appeal system of

2. Cook, Catriona, Robin Creyke, Robert Geddes and David Hamer, *Laying down the law* (LexisNexis Butterworth, 7th ed, 2009) 24 [2.19].

3. Australian Constitution ss 61-64.

4. Lindgren, Kevin E Vermeesch and Lindgren's Business Law of Australia (LexisNexis Butterworths, 12th ed. 2011) 39[2.31].

5. John Carvan. *Understanding the Australian legal system* (Lawbook, 5th ed, 2005) 59[4.05].

6. Cook, Catriona, Robin Creyke, Robert Geddes and David Hamer, *Laying down the law* (LexisNexis Butterworth, 7th ed, 2009) 96 [5.2].

7. John Carvan, *Understanding the Australian legal system* (Lawbook, 5th ed. 2005) 66 [4.85].

8. Lindgren, Kevin E, Vermeesch and Lindgren's Business Law of Australia (LexisNexis Butterworths, 12th ed, 2011) 70[3.13].

9. John Carvan, *Understanding the Australian legal system* (Lawbook, 5th ed, 2005) 67 [4.90].

10. *Ibid* 65 [4.80].

11. Lindgren, Kevin E, Vermeesch and Lindgren's Business Law of Australia (LexisNexis Butterworths, 12th ed, 2011) 66[3.5].

12. John Carvan, *Understanding the Australian legal system* (Lawbook, 5th ed, 2005) 62 [4.25].

13. Prue Vines, *Law and justice in Australia: foundations of the legal system* (Oxford University Press, 3rd ed, 2013) 302.

the Australia Court system is quite similar with the Myanmar System from the lowest to the highest court and some court have the right to review and overrules.¹⁴ The difference between the Myanmar judiciary system and the Australian judiciary system is mainly because of the unitary system and the federal system. The result of dividing the federal laws from the states/territories laws can reduce the case population in the court system. In Myanmar, all the laws from the states and the union laws cases mostly start from the lowest court which is called Township Court and the cases population is very high in some townships.

The most interesting features of the High Court of Australia is that it has the jurisdiction to decide the disputes arising from the Constitution and act as the interpreter of the Constitutions.¹⁵ In Myanmar, the Supreme Court is impossible to do that because that power is vested in the Constitutional Tribunal Court.¹⁶ The power to interpret the constitution by the High Court of Australia shows the check and balance between the functions of the government. Once the high court interpret the Constitution, the parliament is bound by it.¹⁷ In the case of *New South Wales v Commonwealth* (1990) 169 CLR 482, the main legal issue of the case is "whether s.51(xx) of the Constitution empowers the Commonwealth Parliament to legislate for the incorporation of trading and financial corporations". Some judges from the High Court commented that the paragraph of the constitution only relate with the existing corporations because of the word formed and there is no intention to make law for their creation and they think that the states should possess the power of legislation to provide the incorporation of companies.¹⁸ And the court held that the Commonwealth have no power to legislate for the incorporation of trading and financial corporations and can only to legislate for the corporations which were already incorporated.¹⁹ This kind of interpretation by the High Court upon the constitution straight directly to the Commonwealth's attempt to form a national uniform effective legislation for the companies.²⁰ This is a clear example of the power of the High Court to interpret the Constitution and it's power to guard the Constitution for the sake of the country's affairs.

14. Lindgren, Kevin E, Vermeesch and Lindgren's Business Law of Australia (LexisNexis Butterworths, 12th ed. 2011) 77 [3.35].

15. Australian Constitutions 76.

16. Constitution of the Republic of the Union of Myanmar 2008 s 322.

17. Lindgren, Kevin E, Vermeesch and Lindgren's Business Law of Australia (LexisNexis Butterworths, 12th ed, 2011) 51 [2.50].

18. *New South Wales v Commonwealth* (1990) 169 CLR 482, 501-2.

19. Lindgren, Kevin E, Vermeesch and Lindgren's Business Law of Australia (LexisNexis Butterworths, 12th ed, 2011) 641 [21.3].

20. Ibid.

The use of jury system in Australia and the effect

In this topic, I would like to explain about the use of juries in the criminal cases and the jury system of Australia with its effects upon the community and the court system. There is no jury system in Myanmar court system and the all stages of the cases are normally decided and handled by a judge alone.²¹ But in Australia, if it is concerned with the facts, the juries will handle and if it is for the laws, the judge will decide. Any offence with the trial on indictment must use the jury system so most of the criminal cases are trial by jury.²² In civil cases, there is the use of jury with limitation and the use is very rare.²³ For the appointment of juries, every person is liable to serve as a juror if he or she is qualified as an elector role although there is some limitation for the jury service in Schedule 1 of Jury Act 1977 (NSW). The jury system mostly include 12 people from the community which are selected randomly and they decide whether the accused person is committed the offence or not by looking at the evidence and facts of the case.²⁴ In a decision, it must be satisfied beyond a reasonable doubt and accept by the majority of the juries.²⁵ In Myanmar the bill of indictment is presented only to a judge and the judge decide about the accused to be brought to trial and handle the case to the end.²⁶ The workload and the pressure is too heavy for the judge and the public opinion upon the court system is turning downward.

In civil cases, the juries are used to decide the issues about who is at fault but the final judgement is always the duty of the judge like the sentencing process in the criminal cases.²⁷ In concern with the number of jurors in NSW is normally 12 persons but the court may order to add up to 3 additional jurors and in civil cases normally 4 jurors is chosen.²⁸ The right of challenge is also the most important part of the jury system, in a criminal case, each person prosecuted and the Crown equally have the right of 3 peremptory challenges without restriction and if the court decide to add more jurors, both have the right to make one more challenge.²⁹ If a jury is being challenged, he or she must have to leave the court room with no reason, this can be seen as the right given to the accused and the fairness of the system. But the jury system also meets with many debates and issues. Peter McLellan (one of the most senior judges from NSW Supreme Court) said that modern issues in medical, documentary and scientific evidences are difficult to handle by the jury

21. Tun Kyi, *People in the Laws and Laws in the community*, (Lat Ma Har Publishing, 2013) 110. (In Burmese)

22. *Australian Constitution* s 80.

23. John Carvan, *Understanding the Australian legal system* (Lawbook, 5th ed, 2005) 72 [4.150].

24. *Ibid*.

25. John Carvan, *Understanding the Australian legal system* (Lawbook, 5th ed, 2005) 72 [4.150].

26. Tun Kyi. *People in the Laws and Laws in the community*, (Lat Ma Har Publishing, 2013) 109. (In Burmese)

27. NSW Government, *Role of a jury* <[http://www.courts.justice.nsw.gov.au/Pages/cats/jury service/role_of_jury.aspx](http://www.courts.justice.nsw.gov.au/Pages/cats/jury%20service/role_of_jury.aspx)>.

28. *Jury Act 1977 (NSW)* s 19.

29. *Ibid* s 42(1).

and take a lot of time to finish.³⁰ in the article of the former justice Dyson Heydon, it points out that if there is no prior knowledge of the jury about the evidence, the case will take longer and expensive. The duty to prove guilt beyond reasonable doubt is also a difficult duty for them and it can turn to the side of unjust acquittals.³¹

On the other hand, trial by judge alone may or may not be satisfied by the community and the jury system is the best way to show the fairness, diversity and the democracy.³² The jury system could help to reduce the pressure of the judges which come from vengeful opinion of the public by maintaining the public confidence upon it.³³ Sometimes, using a judge alone system may lead to overpower in the decision, biases, narrow view upon the case and can also be persuaded by an evil-minded government.³⁴ So, nobody can deny that the jury system is the light that enhances fairness and protection of the community in a vital way.

The significant point of jury selection can be found in *Katsuno v The Queen* (1999) 199 CLR 40. In that case, two main issue is that whether the facts from the case contravene the Juries Act 1967 (Vic) and the effect from such contravention upon the conviction of the accused.³⁵ The judges from the case commented that the use of information from the Chief Commissioner by the prosecutor to challenge a jury in a case is unlawful and it can be restrained by injunction.³⁶ But the main issue of the case is not about the constitution of the jury panel, it is about a person who was not a member of the jury because of the challenge.³⁷ The court held that such breaches in the use of challenge didn't occur any miscarriage of justice in the case.³⁸ Although the case is decided like that, the judges had the same view upon the using of information supplied by the Chief Commissioner to the prosecutor is unlawful or improper in the jury system.³⁹ This can clearly point out the significant of the jury selection and the use of peremptory challenges in the jury system.

The appointment system of the judges in Australia and the role of the judges in developing and making the law

In the topic, I would like you to understand about the appointment of the judges in Australia

30. Adam Harvey, Judge wants to cut juries from complex trials (14 December 2011) ABC News <<http://www.abc.net.au/news/2011-12-14/senior-judge-wants-to-do-away-with-juries/3730800>>.

31. Dyson Heydon, Juries on trial (2 August 2013) <<http://afr.digitaleditions.com.au/olive/ode/afr/PrintComponentView.htm>>

32. Adam Harvey, Judge wants to cut juries from complex trials (14 December 2011) ABC News <<http://www.abc.net.au/news/2011-12-14/senior-judge-wants-to-do-away-with-juries/3730800>>.

33. Dyson Heydon, Juries on trial (2 August 2013) <<http://afr.digitaleditions.com.au/olive/ode/afr/PrintComponentView.htm>>.

34. Dyson Heydon, Juries on trial (2 August 2013) <<http://afr.digitaleditions.com.au/olive/ode/afr/PrintComponentView.htm>>

35. *Katsuno v The Queen* (1999) 199 CLR 40, 50 [1]

36. *Ibid* 57 [25]

37. *Ibid* 62 [43]

38. *Ibid* 63 [46]

39. *Ibid* 50 [4]

with the discussion on the role of judges in making or interpreting the law. In Australia, the judges of the High Court are appointed by the Governor-General in Council and the maximum age for every judges of the high court and the other courts who are appointed by the parliament is seventy years.⁴⁰ in Myanmar, the Chief Justice and judges of the Supreme Court are appointed by the nomination of the President with the approval of the parliament (Pyi Daung Su Hluttaw) and the age limitation is the same with Australia.⁴¹ There is no doubt about the appointment of the appropriately skilled judges is the best way to maintain the strong and judiciary freedom.⁴² The process of choosing the judges in Australia start with the consultation of the Attorney-General with the people from "the judiciary bodies which are as shown as follow:

- (1) The Chief Justices of the Family and Federal Courts
- (2) The Chief Federal Magistrate
- (3) The Law Council of Australia
- (4) The Australian Bar Association and their state and territory counterparts."⁴³

During that consultation, the Attorney-General's Department acknowledge to the community through national and local media as well as from it's website. The Advisory Panel also help the Attorney-General with the detail check of the process and give a report about that, after all the process done, the Attorney- General gives notice to the Prime Minister and the Cabinet for approval and then if it is approved, that appointment recommendations is given to the Governor-General to run the process through the Federal Executive Council.⁴⁵ "Once an appointment has been approved by the Governor-General in Executive Council, the Attorney-General publicly announces the appointment."⁴⁶ There is also a slightly different process for the appointment of the High Court and heads of federal Courts because in the consultations process, there are more extra bodies to consult. "They are as follow,

40. Australian Constitution s 72.

41. Constitution of the Republic of the Union of Myanmar 2008 s 299.

42. Attorney-General's Department, Australian Government, Judicial Appointments (September 2012), 1

<[https://www.ag.gov.au/Legal System/Courts/Documents/JudicialAppts Ensuringastrong-and-independentjudiciarythroughatransparentprocess.pdf](https://www.ag.gov.au/LegalSystem/Courts/Documents/JudicialApptsEnsuringastrongand-independentjudiciarythroughatransparentprocess.pdf)>

43. Attorney-General's Department, Australian Government, Judicial Appointments (September 2012), 2

<<https://www.ag.gov.au/LegalSystem/Courts/Documents/JudicialApptsEnsuringastrongand-independentjudiciarythroughatransparentprocess.pdf>> ,

44. Ibid.

45. Attorney-General's Department, Australian Government, Judicial Appointments (September 2012), 2

<<https://www.ag.gov.au/LegalSystem/Courts/Documents/JudicialApptsEnsuringastrongand-independentjudiciarythroughatransparentprocess.pdf>> .

46. Ibid 4.

- (1) State and territory Attorneys-General
- (2) Chief Justice of the High Court
- (3) Justices of the High Court
- (4) State and territory Chief Justices"⁴⁷

Beside that, the nomination process is not proclaimed to the public as it does in the normal judge's appointment process.⁴⁸ On the other side, the attorney-general has unlimited discretionary power in selection the judges and the process is informal, outdated and murky with the lack of transparency.⁴⁹ The problem of political influence appointment is also unavoidable both in Myanmar and Australia because of the appointment style from the executive branch.⁵⁰

The role of the judges in interpreting and developing the laws is an important part in the Australia legal system because judges are making case law with new aspects based on an existing law and regulations which operates with retrospective and prospective view upon it.⁵¹ Sometime the parliament afraid to legislate about the controversy cases and have to follow the decision of the High Court in favor of the justice and community. This can be clearly seen in the case of *Mabo v Queensland (No 2)* 175 CLR 1. The main issue of the case is that "whether the common law of Australia would recognize rights in relation to land that the people of Mer (Murray Island) in the eastern Torres Strait enjoyed under their customary system of law".⁵² Most of the judges had the same opinion upon the unfairness the case and their main decision of the case is that the court said *Terra Nullius* was wrong and common law of Australia recognized a form of native title, because of this case, the Commonwealth Parliament enacted the legislation to make the process for confirming native title.⁵³

The court said that *Terra Nullius* ignored the fact that there were people and the pre-existing systems like Aboriginal people."⁵⁴ "The 205-year-old legal doctrine of *Terra Nullius* was overturned

47. Ibid 3.

48. Ibid.

49. Andrew Lynch, Australia is lagging behind the world's best on judicial appointments reform (13 August 2015) The Conversation <<https://theconversation.com/australia-is-lagging-behind-the-worlds-best-on-judicial-appointments-reform-45833>>

50. Gabrielle Appleby, Appointing Australia's highest judges deserves proper scrutiny (9 December 2014) The Conversation <<http://theconversation.com/appointing-australias-highest-judges-deserves-proper-scrutiny-35039>>.

51. Cook, Catriona, Robin Creyke, Robert Geddes and David Hamer, *Laying down the law* (LexisNexis Butterworths, 7th ed, 2009) 174 [7.3].

52. Sean Brennan, 'Native title and the treaty debate: What's the connection?' (2005) 3(7) The Treaty Project 117

53. John Carvan, *Understanding the Australian legal system* (Lawbook, 5th ed, 2005) 32 [2.45].

54. Sean Brennan, 'Native title and the treaty debate: What's the connection?' (2005) 3(7) The Treaty Project 116-125.

by the Six judges of the High Court of Australia."⁵⁵ The government follow the case decision and enacted the Native Title Act 1993 (Cth) with the process for native title.⁵⁶ Now, the indigenous group can claim the native title which is not individual title but the communal title to maintain and decide as a group about what to do with the conditions of the land. This can clearly point out that the decision from the judges is vital not only for the interpretation part but also in the law-making process of the parliament. The decision of the court is changing what was thought about the law and make it more justice and fairness for the community.

Bibliography

Appleby, Gabrielle, Appointing Australia's highest judges deserves proper scrutiny (9 December 2014) The Conversation <<http://theconversation.com/appointing-australias-highest-judges-deserves-proper-scrutiny-35039>>

Attorney-General's Department, Australian Government, Judicial Appointments (September 2012), 1 <<https://www.ag.gov.au/LegalSystem/Courts/Documents/JudicialAppts/Ensuringastrongandindependentjudiciarythroughatransparentprocess.pdf>>

Australian Constitution Brennan, Sean, 'Native title and the treaty debate: What's the connection?' (2005) 3(7) The Treaty Project

Carvan, John, Understanding the Australian legal system (Lawbook, 5th ed, 2005)

Constitution of the Republic of the Union of Myanmar 2008

Cook, Catriona, Robin Creyke, Robert Geddes and David Hamer, Laying down the law (LexisNexis Butterworths, 7th ed, 2009)

Harvey, Adam, Judge wants to cut juries from complex trials (14 December 2011) ABC News <<http://www.abc.net.au/news/2011-12-14/senior-judge-wants-to-do-away-with-juries/3730800>>

Heydon, Dyson, Juries on trial (2 August 2013)

<<http://afr.digitaleditions.com.au/olive/ode/afr/PrintComponentView.htm>>

Jury Act 1977 (NSW)

55. Michelle Sanson, G.D.N Worswick and Thalia Anthony, Connecting with law (Oxford University Press, 2nd ed, 2010)262.

56. Ibid 264.

Katsuno v The Queen (1999) 199 CLR 40

Kyi, Tun, Law Diary, (Lat Ma Har Publishing, 1st ed, 2014) (In Burmese)

Kyi, Tun, Laws Everywhere, (Lat Ma Har Publishing, 1st ed, 2016) (In Burmese)

Kyi, Tun, People in the Laws and Laws in the community, (Lat Ma Har Publishing, 2013) (In Burmese)

Lindgren, Kevin E, Vermeesch and Lindgren's Business Law of Australia (LexisNexis Butterworths, 12th ed, 2011)

Lynch, Andrew, Australia is lagging behind the world's best on judicial appointments reform (13 August 2015) The Conversation <<https://theconversation.com/australia-is-lagging-behind-the-worlds-best-on-judicial-appointments-reform-45833>>

New South Wales v Commonwealth (1990) 169 CLR 482

NSW Government, Role of a jury <http://www.courts.justice.nsw.gov.au/Pages/cats/jury_service/role_of_jury.aspx>

Mabo v Queensland (No 2) 175 CLR 1

Sanson, Michelle, G.D.N Worswick and Thalia Anthony, Connecting with law (Oxford University Press, 2nd ed, 2010)

Vines, Prue, Law and justice in Australia: foundations of the legal system (Oxford University Press, 3rd ed, 2013)

Case Management Programme-CMP and Binding Legal Framework

U Myo Kyaw Aung

The CMP has being seriously criticized that it is not conformity with not only the Constitution but also the existing laws and rules. It is clear that people are interested in this program. In addition, we need to welcome the criticism because the critiques can create the opportunities, the improvement and the strength of this program. However, we had worried for sudden confusion on that programme and decreasing the acceleration of cooperation of the law officers, lawyers and the responsible persons in related organizations collaborating with Judges and staff who are active implementing in the existing 74 Courts.

The Supreme Court of the Union (SCU) adopted the Judiciary Strategic Plan (2015-2017) and implemented the activities of the respective sectors in five areas while developing the judicial reform. In addition, the necessary sectors in the respective areas were added in the Judiciary Strategic Plan (2018-2022) and had been implementing them. The implementations and successes of those strategic plans could be seen in the annual reports of the Court in 2016, 2017 and 2018 and were explained to public. Those reports are available at the Supreme Court of the Union's Website.

The SCU had studied and collaborated with the USAID). Promoting the Rule of Law in Myanmar (PRLM) to adopt the Caseflow Management System-CMS since 2014. In July 2015, it was introduced in the Pilot Program at three Courts. In October 2016, the Pilot Program was extended and the CMS was practiced in other five Courts. Due to the achievements of the CMS in those pilot courts, the National Case Management Programme-NCMP was adopted to implement the Case Management Programme CMP in nationwide year by year. This program is needed to be carried out step by step because it comprises the technically supporting. In order to implement this programme, the judges and staff's have to be given the set of trainings to improve the skills of utilizing technical items. In NCMP, skills for setting computers and printers, maintaining these items, using Microsoft Excel and email are basic requirements. In addition, the consistent procedures are

also necessary to develop to be conformity with the existing procedures while exercising the new practices. It is also necessary to think about how the stakeholders collaborate in this programme. Thus, this programme has being implemented in 26 Courts in 2018. 48 Courts in 2019, 134 Courts in 2020 and altogether 208 Courts in District and Township levels.

The objectives of this programme are:

- (a) to settle disputes fairly in sus.
- (b) to trial cases in timely manner.
- (c) to reduce backlog and delayed cases, and
- (d) to increase public trust and confidence on courts.

A legal framework is crucial to accept new system in judiciary. The easy and simple way is the enactment a new law or adding the related provisions in the existing criminal and civil procedures Code. However, it is easier said than done. For example, Myanmar had been drafting the intellectual property laws in the past 15 years ago. Recently, the four intellectual property laws had been enacted though they are not enforced in Myanmar yet. Generally, it still needs to fulfil the necessary infrastructure, the human resources, the required organizations and the settlement mechanism for issues in a period of transition. Thus, adopting a new system step by step and developing necessary legal framework in consistent is more effective and successful according to the International area.

When I studied in Singapore Courts for two weeks last year. I was quite satisfied with the video conferencing in hearing Criminal Cases. The defendant talks with judge, law officer and lawyer through the video conferencing. It does not need to take the defendant in person in front of the Court. A District judge from Singapore suggested me that such system can also be practiced in Myanmar. When I explained the feasible barriers relating to the technical issues and the requirements of legalities to practice it, he replied me that it can make video calls such as Skype/Viber. Again, I told the issues regarding with the security of information and required legal framework. He argued that it should not be worried too much because the acts of Court are for the people. Furthermore, legal framework can also initiate as the rules that can be adopted by the Supreme Court. I recognized that the people who are taking the legal reform process in Singapore are middle aged person. Moreover, they are finding new ways for more comfortable for daily works and excising them lightly. They are not worried impossibilities and difficulties to adopt those new ways.

When practicing the new system in the judiciary, the implementation with binding legal framework is simple and formal way. Section 24 of the Union Judiciary law empowered the Supreme Court of the Union to submit the bills relating to the judiciary to the Pyidaungsu Hluttaw. Thus, the SCU can draft and submit a new law for CMP to Hluttaw, but it will be a binding law after promulgation. Everyone must follow it whether he agree or not. If someone lacks to obey the law, he shall be taken actions under that law. In Singapore, there are provisions for the failure to

appear the Pre-trial Conference(PTC). Similarly, it can be seen that the meeting records of those conferences in America have the binding force because of the decisions of Courts. Another fact is the difficulty to amend the law when necessary in time. So, legal framework, the least binding procedures, is the most suitable for the changes with practicing a new system.

Under the Section 73 of the Union Judiciary law, the SCU announced the procedures of CMP with the Notification No.649/2018 dated on 1-8-2018. This section 73 provides that the Supreme Court of the Union may issue rules, regulations, notifications, orders, directives, procedures and manuals if necessary. Such power is conferred to the SCU by section 97(a) (1) of the Constitution. The section 97(b) of the Constitution provided that 'the rules, regulations, notifications, orders, directives, and procedures issued under the power conferred by any law shall be in conformity with the provisions of the Constitution and the relevant law'. In this provision, it can say in common sense the conformity' means non contradiction'. But, it could not be defined more broadly that because section 322 (a) of the Constitution restricted that only the Constitutional Tribunal of the Union can interpret the provisions of the Constitution. Someone cannot interpret the provisions of the Constitution and it will only be his opinion if he interprets any provisions of the Constitution.

The SCU issued the CMP procedures for practicing the CMP at the selected Courts in accordance with the existing Criminal Procedure Code and Civil Procedure Code. The objectives of those procedures are the least binding legal framework program for the implementation of the Judicial Principles that are provided by Section 19 of the Constitution and Section 3 of the Union Judiciary Law. Someone says that the SCU cannot issue the procedures but can issue the rule if there do not have a related word or provision in the Union Judiciary law, it means he interprets the provision of section 97 (b) of the Constitution and such interpretation is inconsistent with the provision of section 322 (a) of the Constitution. A subordinate legislation powers under Section 97 (b) of the Constitution and section 73 of the Union Judiciary Law to issue the rule and procedures do not have any differentiation.

The CMP is a program to improve the current trial procedures with the fair trial standards and the basic principles of the judiciary in conformity with the existing laws. Because of the necessity to change not only the existing wrong practices in Courts but also mindset of its personnel, the necessity of giving the set of trainings, the necessity to take the programs to be familiar with the judicial stakeholders and fulfil the materials and capacities of the Courts, the CMP should be implemented step by step. It is also needed to be developed to become stable consistent system by practicing and discussing on appearing challenges.

In the current CMP conferences, it is heard that law officers and lawyers denied to sign in the record because there is no procedure to sign. Actually, the above process is taking for the interest of people. The essence of those records is making a commitment for the clients with responsibility

and accountability of judicial personnel. However, it should be noted that the main objective is not in taking their signatures but their cooperation for speedy and effective trial.

Therefore, the procedures did not prescribe for signing. If they do not want to sign a signature, the Judge should ask the reason and record the reasons in the case diary. If it is not necessary to take their signatures in future, the process of taking signature will not be added in the law. If not, the binding provisions relating taking signature will be appeared as other countries. After enacting a law, the practice of new system will be a formal way.

‘Illegal’ means the failure to act or omission something that is prescribed by law. The procedures of CMP are not inconsistent with the term of illegal. Thus, it cannot be said that the procedures are illegal.

Recently, the DVB debate welcomed the CMP with some advices and discussions. The updated news and media also recognized that programme as a good one. Thus, the current implementations of CMP should not be come to a halt as any reasons. If we are doing with good attitude, we can reach the goal and implement successfully the access to justice for people.

(Written by U Myo Kyaw Aung, Assistant Director, Training Team, Case Management Committee and translated to English by USAID-PRLM)

Experiencing A Digital Transformation Journey for the Judiciary

Khin Myint Cho

In recent years, Myanmar Judiciary has embarked on the Information Technology and started introducing many initiatives, especially to the Courts processes and administrative procedures as its endeavors in moving towards the digital transformation journey, and thus it is indeed an exciting journey at the Supreme Court of the Union and the paradigm shift for all in the Judiciary and the legal community of Myanmar.

Justice systems in many places around the world have begun to turn to digital tools are transformation as it will assist in streamlining Courts' administrative work processes and also help creating some automated work flow for the Court proceedings. IT (Information Technology) has great influences as it has enhanced the efficiency, effectiveness and competency of the administration and the litigation processes at the Courts. With introducing of Information Technology to the Courts, it definitely benefits the Judiciary to have more efficient and productive organization and facilitating in moving towards nearly paperless for legal proceedings at the Court. Therefore, it is no doubt for Myanmar Judiciary that the approach in digital transformation journey and the benefits will be of that similar nature or not very far from the transformation journey experienced by the Judiciary in the other countries as well.

In fact, it is an abundant challenge and task for the judiciary at the Court for the preparation of digital transformation because it was not just only relying or simply using the technology and applying technically know how to move Courts' procedure and processes to the digital platform but also need to actively manage on the massive chores to touch on change management.

Since beginning of the transformation journey, Judiciary Management team would need to set clear focus and provide detailed and specific direction on the major part of the Change management process which involves human factors and several challenges. It is an utmost important task for the Judiciary to ensure that one's mindset, capacity, capability and more importantly, willingness to make changes and adaptability in transiting from Court's manual work process to the digital era are fully addressed and well aligned with the planned journey as in some cases, it becomes total revamp of their daily life day to day operation and they have to adapt the changes or accept new technique at their workplace to align with digital transformation. Thus, when the journey towards the digital transformation has started, it was indeed an interesting event and many hurdles have been crossed over from every point of the journey. Therefore, it is very crucial that people in legal community and everyone involved from the Judiciary must be well prepared in advance to expect major and unexpected changes in proceeding while moving forward to succeed in this transformation journey.

Typically, it is nearly impossible to have total success and hundred percent smooth transition for this kind of transformation with massive nature. Some of the problems with the delivery of digital transformation at the Courts are often the symptom of internal challenges where many of

these are in administrative manner, such as case backlogs created by inefficient processes or lack of resources and due to many paper copies involved in most of the litigation processes. Justice system professionals are keenly aware of these challenges, and often just as worried as public. Therefore, it is the duty and responsibility of the senior management team from the judiciary to ensure all corners in this transformation journey are well covered and planned in well synchronized manners so as to maintain harmony along the journey among all parties involved when moving towards to achieve the common goal.

In addition, Digital Transformation has never been a one-off initiative. It is a continuous cycle as long as the business process has new objectives or changes in sight, and these changes will always evolve as new digital technologies and trends which continue as to become a transformation again. Thus, it is continuously modifying and adjusting the nature of the relationship between authorities and the people they serve, enhancing transparency, accountability, responsiveness, accessibility of Judiciary services and the user experience.

The transformation journey normally starts with preparation of “Roadmap” which describes the overall strategy, setting objective and target to achieve, defining major activities to be carried out and setting guideline on how should it be carry out by the senior management team, which is the main driving force and responsible entity of the entire transformation journey. The planning and preparation of a “Digital Transformation Roadmap” aims to enhance the Courts and Justice functions using Information technology to provide better justice for the society and the people of Myanmar. It will also assist Myanmar judiciary to become nearly paperless and achieve some automated work flow with streamlining Court processes to move a step closer to be on world class e-Court in near future.

However, there are many potential pitfalls on the path to digital transformation such as:

- Principles underpinning digital transformation journey
- Efficiencies achieved using Information Technology and digital transformation
- Challenges and issues faced while moving towards digital transformation, and
- Possible changes and further developments in future due to digital transformation.

These problems are not totally a new set of problems and Myanmar Judiciary is not the first one to encounter these challenges. There are proven ways to overcomes these barriers in other countries judicial systems to address some of these challenges and Myanmar can adopt the similar approach for the resolution.

When efficiency and economization of public resources is a virtue in itself, Courts have a far more fundamental mission for society as it aims for ensuring justice for all the citizens. It is a very exciting moment that with the help of Information Technology, the productivity and efficiency of Judiciary have improved and it firms up in facilitating transparency, responsiveness, and accessibility as a main pillar of the country.

Nevertheless, some of the key factors and crucial points to note for the success of digital transformation journey would be:

- Strong commitment and driving force from the Judiciary Steering committee and Continuous involvement from the senior management;
- To have approved Digital Transformation Roadmap and overall transformation plan;
- To have a robust Change Management plan;

- To ensure its supporting infrastructure development plan is totally aligned and in accordance with the overall transformation plan;
- To ensure sufficient Human Resource capital are put in place and Capacity building plan is well prepared;
- To analyse and review on existing systems/procedures carefully and to propose how to improve them and/or also to eliminate unnecessary processes
- To set all necessary standards across the legal community and educating all to comply with standards;
- To Review existing policies, rules and regulations from time to time and to make necessary changes/adjustment;
- To Continually inspect the hardware, software and information collection methods used and to ensure these are to be in accordance with international standards;
- To design and implement System sub-modules which will allow user to easily integrate with information from other government departments
- All parties involved from both Judiciary and legal community in this transformation journey must be equally committed, working tirelessly with strong determination towards the same goals and to thrive for to achieve complete success in this transformation journey.

As Myanmar Judiciary continues to ride on the new developments in Information Technology that would enhance the delivery of Courts services to the public and benefit to the administration of Myanmar Judicial systems, it is necessary that all parties involved must be well prepared, and be ready to adapt Digital mindset and Digitalization Culture towards the success of digital transformation for the Myanmar Judiciary and to enhance Justices for the people of Myanmar.

Khin Myint Cho

ကြော်ငြာ

စာရေးသူများသို့

- ၁။ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်မှ ထုတ်ဝေသော တရားရေးဂျာနယ်များ၌ ထည့်သွင်းဖော်ပြရန် တရားစီရင်ရေးရာ၊ ဥပဒေရေးရာတို့နှင့်စပ်လျဉ်းသော ဆောင်းပါးစာမူများ ရေးသားပေးပို့နိုင်ပါသည်။
- ၂။ စာမူများအား မြန်မာဘာသာဖြင့်လည်းကောင်း၊ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့်လည်းကောင်း ရေးသားနိုင်ပါသည်။
- ၃။ စာမူတစ်ပုဒ်အတွက် မူရင်းစာမူနှင့်အတူ မိတ္တူတစ်စောင် ပူးတွဲပေးပို့ရန်ဖြစ်ပါသည်။ ကိုယ်တိုင် ရေးသားကြောင်းနှင့် ယခင်က မည်သည့်စာစောင်၊ မဂ္ဂဇင်းတွင်မျှ ဖော်ပြဖူးခြင်းမရှိကြောင်း ဝန်ခံချက်လည်း ပါရှိရမည်ဖြစ်ပါသည်။
- ၄။ စာမူများအား တရားရေးဂျာနယ်၊ စာတည်းအဖွဲ့၊ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၊ နေပြည်တော်သို့ စာရေးသူကိုယ်တိုင်ဖြစ်စေ၊ ကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်စေ၊ စာတိုက်မှဖြစ်စေ ပေးပို့ရန်ဖြစ်ပြီး စာရေးသူ၏ နေရပ်လိပ်စာအပြည့်အစုံ ဖော်ပြပေးရန်ဖြစ်ပါသည်။
- ၅။ ရွေးချယ်ခြင်းမခံရသောစာမူများအား ပြန်လည်ရယူလိုပါက စာရေးသူကိုယ်တိုင်သော်လည်းကောင်း၊ ကိုယ်စားလှယ်ဖြင့်သော်လည်းကောင်း ပြန်လည်ထုတ်ယူနိုင်ပါသည်။

တရားရေးဂျာနယ်၊ စာတည်းအဖွဲ့

တရားစီရင်ရေးဆောင်ပုဒ်

- ဥပဒေနှင့်အညီ ဆုံးဖြတ်ပါ။
- မှန်မှန်နှင့် မြန်မြန် စီရင်ပါ။
- လုပ်ထုံးညီညီ ဆောင်ရွက်ပါ။
- လာဘ်ပေးလာဘ်ယူ ကင်းရှင်းပါ။
- ပြောင့်မတ်တည်ကြည်မှုဖြင့်
တရားရုံး၏ ဂုဏ်သိက္ခာကို ထိန်းသိမ်းပါ။